

1939
1940

1940
1941

AZ ORSZ. M. KIR.
KÉPZŐMŰVÉSZETI
FŐISKOLA

ÉVKÖNYVE

SZERKESZTETTE
DR. FERENCZY JÓZSEF
FŐTITKAR

A FŐISKOLA RÉGI IGAZGATÓI, ILLETVE VOLT REKTORAI ÉS PROREKTORAI 1871—1941-ig.

Év	Név	Minőség	Jegyzet
I. Igazgatók, rektorok.			
1871—1902	Komjáthszegi Keleti Gusztáv	igazgató (művészeti és tanügyi adminisztráció)	
1902—1905	Ádámosi Székely Bertalan	igazgató (művészeti és tanügyi)	
1902—1921	Várdai Szilárd	igazgató-tanár (adminisztratív)	
1905—1920	Szinyei Merse Pál	igazgató (művészeti és tanügyi)	
1920—1921	Lyka Károly	igazgató (művészeti és tanügyi)	
1921—1923	„	rector magnificus	
1923—1925	Csók István	„	
1925—1927	Glatz Oszkár	„	
1927—1931	Réti István	„	
1932. febr. 8. szept. 30.	„	rektori tisztséggel megbízott prorektor	
1932—1935	„	rector magnificus	
1931. okt. 1. 1932. febr. 8.	} Andreetti Károly		

Év	Név	Minőség	Jegyzet
1935—1937	Benkhard Ágost	rector magnificus	
1937—1939	Meyer Antal	„	
1939—1940	Rudnay Gyula	„	
1940. jún. 26. 1940. aug. 31.	Pilch Dezső	rektori tisztséggel megbízott prorektor	
1940—1941	Sidló Ferenc	rector magnificus	
II. Prorektorok.			
1921—1923	Várdai Szilárd		
1923—1925	Lyka Károly		
1925—1927	Andreetti Károly		
1927—1931	Glatz Oszkár		
1931—1932	Réti István és Strobl Zsigmond		
1932—1933	Strobl Zsigmond		
1933—1935	Benkhard Ágost és Lyka Károly		
1935—1937	Réti István és Baranski E. L.		
1937—1939	Benkhard Ágost és Szentgyörgyi István. (Ez utóbbi csak 1937. okt. 1-től 1938. szept. 28.), illetve Andreetti Károly (1938. okt. 4-től 1939. aug. 31.)		
1939—1941	Meyer Antal és Pilch Dezső		

III. Az 1908. évben a Főiskolához adminisztratívve hozzácsatolt mesteriskolák és nőifestőiskola vezetői.

DEÁK-ÉBNER LAJOS, 1887—1921-ig igazgató-tanára a Női Festőiskolának, amelyet 1885—1887-ig Mészöly Géza vezetett.

BENCZUR GYULA, 1882—1920-ig igazgató-tanára az I. sz. Festészeti Mesteriskolának.

LOTZ KÁROLY vezette 1897—1904-ig a II. sz. Festészeti Mesteriskolát.

SZÉKELY BERTALAN, 1905—1910-ig igazgató-tanára a II. sz. Festészeti Mesteriskolának,

LIPTÓÚJVÁRI STROBL ALAJOS, 1897—1921-ig igazgató-tanára a Szobrászati Mesteriskolának.

A FŐISKOLA TANÁRI ÉS OKTATÓ SZEMÉLYZETE 1871—1941-ig.

(Belefoglalva a volt mesteriskolák és a volt női festőiskola igazgatótanárai is.)

Név	Szaktárgy	Tanít, illetve tanított nettől meddig	Jegyzet
I. Rendes tanárok:			
(A rendes tanári kinevezést megelőző itteni működésére vonatkozóan lásd a következő II—IV. sz. táblázatokat is.)			
vitész Aba Novák Vilmos	alakrajz és festés	1939— —	
Aggházy Gyula	alakrajz és festés	1897—1919	+ 1919
Andreetti Károly	építészeti enciklopédia	1923— —	
Balló Ede	alakrajz és festés	1894—1922	+ 1936
Baranski E. László	vízfestés, rajztanítás módszere	1923—1940	+ 1940
Benczur Gyula	I. sz. Festészeti Mesteriskola igazgató-tanára	1882—1920	+ 1920
Benkhard Ágost	alakrajz és festés	1923—1940	
Boldizsár István	alakrajz és festés	1941— —	
Bory Jenő	szobrászat	1918— —	
Bosznay István	ékítményes rajz, szemléleti látszattani rajz, alakrajz és festés	1911—1932	
Bottka Miklós	geom. tárgyak	1916—1936	
Burghardt Rezső	alakrajz és festés	1938— —	
Csók István	alakrajz és festés	1923—1932	
Deák Ébner Lajos	Női festészeti tanf. ig. tanára, majd főisk. alakrajzi tanár	1885—1922	+ 1934

Név	Szaktárgy	Tanít, illetve tanított megtől meddig	Jegyzet
Dudits Andor	művészeti technikák	1925—1932	
Edvi Illés Aladár	vízfestés	1906—1935	
Elekfy Jenő	vízfestés	1941— —	
Erdőssy Béla	ékítményes rajz, szemlélt. látsz.-tani rajz	1903—1924	† 1929
Ferenczy Károly	alakrajz és festés	1911—1917	† 1917
Glatz Oszkár	alakrajz és festés	1923—1938	
Greguss János	alakrajz és festés	1875—1892	† 1892
Gyulay László	alakrajz és festés	1897—1905	† 1911
Havranek Ferenc	építészet, iparművészet	1897—1919	† 1919
Hegedüs László	alakrajz és festés	1903—1911	† 1911
Horn Antal	mértani tárgyak, rajztanítás módszere	1923— —	
Huszár Adolf	szobrászat	1875—1885	† 1885
Izsó Miklós	szobrászat	1871—1875	† 1875
Kandó László	alakrajz és festés	1933— —	
Karlovszky Bertalan	alakrajz és festés	1928—1935	† 1938
Kovách Géza	ábr. geom. és látszattan	1897—1924	
Krocsák Emil	mértani rajz	1939— —	
Dr. Lechner Jenő	építészeti enciklopédia	1928— —	
Lotz Károly	gyakorlati festészet II. sz. Fest. Mesterisk. vezető tanára	1882—1904	† 1904
Lyka Károly	művészettörténet	1920—1935	
Meyer Antal	iparművészet	1923—1941	
Mészöly Géza	női festészeti tanfolyam r. tanár	1885—1887	† 1887
Molnár Ernő dr.	művészettörténet	1938— —	
Nádlér Róbert	ékítményes rajz, iparművészet	1889—1917	† 1938
Neogrády Antal	vízfestés	1893—1931	
Olgyai Viktor	művészeti grafika	1906—1929	† 1929
Pilch Dezső	Állat- és mozgástanulmány, műv. bonctan, szemlélt. látszattani rajz	1918— —	
Radnai Béla	szobrászat	1918—1923	† 1923
Rauscher Lajos	ékítményes és iparművészeti rajz	1873—1884	† 1913
Réti István	alakrajz és festés	1923—1938	
Révész Imre	alakrajz és festés, a kecskeméti művésztelep vezető tanára	1904—1932	
Rudnay Gyula	alakrajz és festés	1923— —	

Név	Szaktárgy	Tanít. illetve tanított megtől meddig	Jegyzet
Schulek Frigyes	építészet, ékítményes rajz, geom. tárgyak	1871—1903	† 1919
Sidló Ferenc	szobrászat	1925— —	
Lipótújvári Strobl Alajos	szobrászat és a Szobr. Mesterisk. ig. tanára	1885—1926	† 1926
Strobl Zsigmond	szobrászat	1925— —	
Szentgyörgyi István	szobrászat	1925—1938	† 1938
Székely Bertalan	alakrajz és festés művészeti bonctan	1871—1910	† 1910
Szőnyi István	alakrajz és festés	1938— —	
Tardos Krenner Viktor	alakrajz, művészeti bonctan, mozd. kompozíció	1911—1924	† 1927
Uhl Sándor	ékítményes és iparműv. rajz	1884—1888	
Varga Nándor Lajos	művészi grafika	1931— —	
Vaszary János	alakrajz és festés	1923—1932	† 1939
Várdai Szilárd	szeml. látszattani és ékítményes rajz	1892—1923	† 1936
Zemplényi Tivadar	alakrajz és festés	1904—1917	† 1917

II. Megbízott, felkért, tiszteletdíjas és óraadó tanárok és előadók:

vitéz Aba Novák Vilmos festőművész	alakrajz és festés	1939— —	
Aggházy Gyula iparműv. isk. tanár	alakrajz és festés	1892—1897	† 1919
Alszeghy Zsolt dr. gyak. gimn. tanár	magyar irodalom	1929—1941	
Andreetti Károly építész	építészeti stíl és alaktan	1915—1923	
Antos Mihály gimn. tanár	rajzpedagógia és gyak. tanítás	1912—1919	† 1938
Arányi Miksa dr. középisk. tanár	francia nyelv	1887—1890	
Badics Ferenc dr. tanker. kir. főigazgató	magyar irodalom	1893—1914	† 1939
Baranski E. László gimn. tanár	rajzpedagógia és vízfestés	1920—1923	
Benczur Béla iparműv. isk. tanár	csendéleti és műhelyrajz	1894—1903	
Benkhard Ágost főv. iparrajzisk. tanár	alakrajz és festés	1920—1923	
Dr. Berczik Árpád keresk. középisk. tanár	magyar és világirodalom	1940— —	
Bokor László gyak. gimn. tanár	ábrázoló geometria	1913—1914	

Név	Szaktárgy	Tanít, illetve tanított nettől meddig	Jegyzet
Bory Jenő szobrászművész, okl. építész	szobrászat	1911—1918	
Bosznay István középisk. tanár	tájképfestés, szemléleti látszattani rajz	1909—1911	
Bottka Miklós festőműv., okl. középisk. t.	ábrázoló geometria	1910—1911	
Br. dr. Brandenstein Béla egyet. nyilv. ik. tanár	bevezetés a filozófiába	1929—1933	
Dr. Brooszer Béla orvos	iskolaegészségtan	1934— —	
Dr. Baskai (Brummer) E. főv. iparrajzisk. tanár	fest. és szobr. anyagtan	1938— —	
Burghardt Rezső festőművész	alakrajz és festés	1938— —	
Calabro Paolo dr. a perugiai kir. olasz egyetem tanára	olasz nyelv	1927—1935	
Császár Elemér dr. egyet. ny. r. tanár	magyar irodalom	1893—1918	
Dééd (Dex) Ferenc okl. középisk. tanár	műtárgyak konzerválása	1939— —	
Dörre Tivadar reálisk. tanár	iparművészet	1893—1918	† 1933
Edvi Illés Aladár festőművész	vízfestés, ékítményes és látszattani rajz	1903—1906	
Ferenczy Károly festőművész	alakrajz és festés	1906—1911	† 1917
Gachot Francois nyelvtanár	francia nyelv	1927 — —	
Glatz Oszkár festőművész	alakrajz és festés	1914--1919	
Gyulai Ágost dr. polg. isk. tanárképző intézeti igazgató	nevelés- és tanítástan, magyar irodalom	1915—1929	
Haász József	katonai helyszínrajz	1871—1872	
Hegedűs László festőművész	esti aktraajz	1899—1903	† 1911
Hekler Antal dr. tud. egy. ny. r. tanár	művészettörténet	1914—1917	† 1940
Henszlmann Imre dr. egy. ny. r. tanár	művészettörténet	1875—1888	† 1888
Horn Antal gimn. tanár	geometriai tárgyak	1920—1923	
Iványi Grünwald Béla festőművész	alakrajz és festés	helyettes 3 hó 1925-ben	† 1940
Kampis Antal dr. tud. egyet. tanársegéd	művészettörténet	1937—1938	
Kirchner (Elekfy) Jenő festőműv., okl. középisk. t.	vízfestés	1939—1940	
Kontuly Béla festőműv., okl. középisk. t.	alakrajz és festés	helyettes 3 hó 1941-ben	
Kovács Erzsébet középisk. rajztanárnő	iparművészet	1919-ben	

Név	Szaktárgy	Tanít, illetve tanított nettől meddig	Jegyzet
Kovách Géza iparműv. isk. tanár	geometriai tárgyak	1890—1897	
Kovács József gimn. tanár	ábrázoló geometria	1917—1921	
Krocsák Emil okl. középisk. tanár	mértani tárgyak	1939— —	
Lóránfi Antal iparműv. isk. tanár	mintázás	1890—1905	† 1926
Dr. Gino Lorenzi	olasz nyelv	1935—1937	
Lyka Károly műv. író	művészettörténet	1914—1920 és 1935—36	
Dr. Molnár Ernő okl. polg-, közép- és tan. képző int. tanár	művészettörténet	1938— —	
Muhits Sándor iparműv. isk. tanár	Miskolci művésztelep vezető tanára	1920—1926	
Nagy Sándor festőművész	festészeti technikák	1935— —	
Dr. Nicosia Francesco	olasz nyelv	1938—1939	
Olgyai Viktor festő és graf. művész	művészeti grafika	1906-ban	† 1929
Raffaello Paladino	olasz nyelv	1936—1937	
Pasteiner Gyula dr. egy. ny. r. tanár	művészettörténet	1889—1914	† 1924
Péterfy Sándor dr. áll. polg. tanítk. int. tan.	nevelés- és tanítástan	1885—1902	† 1913
Remigio Pian	olasz nyelv	1939—1941	
Pilch Dezső műegyetemi tanársegéd, okl. rajztanár	étképményes és állatrajzolás	1911—1918	
Plósz Pál dr. orvos	bonctan	1871-ben	
Pórszász József reálisk. igazgató	geometrikus tárgyak	1872—1914	† 1916
Prohászka Lajos dr. tud. egy. ny. r. tanár	bevezetés a filozófiába	1933—1941	
Radnai Béla szobrászművész	szobrászat	1904—1912	† 1923
Rakssányi Dezső festőművész	esti akt- és alakrajz	1911—1921	
Réti István festőművész	alakrajz és festés	1913—1920	
Révész Imre festőművész	alakrajz és festés	1903—1904	
Rucsinszky Anna áll. nőiparisk. tanár	iparművészet	1919-ben	
Rudnay Gyula festőművész	alakrajz és festés	1922—1923	
Sidló Ferenc szobrászművész	szobrászat	1924—1925	

Név	Szaktárgy	Tanít, illetve fanított megtől meddig	Jegyzet
Strobl Paula gimn. tanár	női kézimunka encikl.	1920—1924	
Strobl Zsigmond szobrászművész	szobrászat	1924—1925	
Szentgyörgyi István szobrászművész	szobrászat	1924—1925	
Székely György dr. Erzsébet Nőisk. tanár	nevelés- és tanítástan	1913—1914	
Szilágyi Ede dr. orvos	művészeti bonctan	1872—1876	
Szőnyi István festőművész	alakrajz és festés	1934—35-ben 3 hó és 1938	
Tardos Krenner Viktor festőművész	alakrajzi kompozíció, állatfestés, bonctan	1903—1911	+ 1927
Tellyesniczky Kálmán dr. tud. egyet. ny. r. tanár	művészeti bonctan	1902—1913	
Tóth Géza dr. főisk. r. tanár,	neveléstan	1929— —	
Várdai Szilárd iparműv. isk. tanár	ékítményes, iparművészeti és szemléleti látszattani rajz	1878—1892	+ 1936
Weszely Ödön dr. egyet. ny. r. tanár	nevelés- és oktatástan	1902—1918	+ 1937
Zemplényi Tivadar festőművész	alakrajz és festés	1903—1904	+ 1917
III. Szerződéses tanárok:			
Csók István festőművész	alakrajz és festés	1920—1923	
Glatz Oszkár festőművész	alakrajz és festés	1922—1923	
Meyer Antal iparművész	iparművészet	1920—1923	
Réti István festőművész	alakrajz és festés	1920—1923	
Vaszary János festőművész	alakrajz és festés	1920—1923	
IV. Segédtanárok:			
Bory Jenő szobrászművész	szobrászat	1912—1918	
Bottka Miklós festőművész	ábrázoló geometria	1911—1916	
Erdőssy Béla festőművész	ékítményes rajz	1897—1903	
Greguss János festőművész	alakrajz és festés	1871—1875	
Morelli Gusztáv fametsző	fametszés	1871—1896	
Radnai Béla szobrászművész	szobrászat	1913—1918	
Tardos Krenner Viktor festőművész	aktrajzolás és bonctan	1903—1911	

Név	Szaktárgy	Tanít, illetve tanított megtől meddig	Jegyzet
V. Tanársegédek és kisegítő tanerők:			
Buday Gyula okl. testnev. tanár	testnevelés	1930—1932	
Böhmán Frigyesné okl. testnev. tanár	női testnevelés	1932—1937	
Dénes Jenő okl. középisk. tanár	építészeti enciklopédia	1936—1938	
Dex Ferenc okl. középisk. tanár	iparművészet	1926—1927	
Farkas András szobrászművész	szobrászat	1933—1934	
Gecső Sándor szobrászművész	szobrászat	1935—1936	
Gulyás György okl. testnev. tanár	testnevelés	1930—1931	
Gyárfás Ferenc	építészet és iparművészet	1875—1877	+ 1877
Jantschi Béla okl. középisk. tanár	iparművészet	1931—1936	
özv. Komócsy Józsefné okl. rajztanárnő	női osztályokban alak- és étképményes rajz	1893—1896	
Krocsák Emil okl. középisk. tanár	mérési rajz	1933—1939	
Liszy Ferenc okl. vivómester	testnevelés	1930 és 1932—1935	
Monokiné Fr. Magda okl. testnev. tanár	női testnevelés	1937— —	
Stettka Gyula festőművész	I. sz. Festészeti Mesteriskolában	1882—1925	+ 1925
Sebestha Loydolt Ferenc okl. középisk. tanár	iparművészet	1936—1938	
vitéz Szabó Zoltán okl. testnev. tanár	testnevelés	1937— —	
Török Dezső okl. polg., közép és tan. képző int. tanár	geometrikus tárgyak	1924—1928	
Takács Andor okl. testnev. tanár	testnevelés	1931—1935	
Varga Nándor grafikus művész	művészeti grafika	1927—1929	

I N M E M O R I A M :

B A R A N S K I E. L Á S Z L Ó

1877. V. 1.—1941. I. 20.

B O T T K A M I K L Ó S

1876. XI. 19.—1941. IV. 24.

Pravasko E

BARANSKI E. LÁSZLÓ.

A művészeti nevelésért és a művészet létjogáért fanatikus hittel küzdők sorából dőlt ki egyik élharcos. Baranski Emil László nyugdíjazott főiskolai rendes tanárral, akit a halál egy jelentéktelennek vélt baj orvoslása közben váratlanul ragadott el egy budai szanatórium betegszobájában 1941. január 20-án.

A gyász hír az elsők között sújtotta Főiskolánkat, melynek az elhunyt a közelmúltig két évtizeden át buzgó tanára volt, s melynek legtartalmasabb életkora dús művészi és művészetpedagógiai munkáltságát szentelte, elévülhetetlen érdemeket szerezve a Főiskola eszményi céljának — a magyar művészeti kultúra fejlesztése és terjesztése — szolgálatában.

A krónikás tárgyilagossága mellett a barát meleg érzése is beleszövődik a megemlékezésbe, midőn Baranski E. Lászlóról, volt munkatársunkról esik szó, aki szorosán hozzátartozott a mai Képzőművészeti Főiskola megszervezésében egyesült lelkes testülethez.

Húszéves időszak próbája megengedi, hogy az akkor létrehozott nagy mű komoly értéke megállapíttassék és ennek mértékében azokat a férfiakat megillető érdem is, akik szellemi szolgáltatásukkal a munka sikere érdekében közreműködtek.

Ezek sorában foglalt kiváló helyet Baranski E. László, az

eltávozott, akinek érdemeiről kegyelettel tanúskodnak most az ittmaradtak.

* *

*

Baranski sokoldalú képességekkel megáldott, élénk tevékenységű egyéniség volt, minélfogva minden életperiódusában a munkássága — főirányának megtartása mellett — többfelé szétágazó és változatos.

Ifjúkoráról maga ad áttekintést 1904-ből fennmaradt saját kézírású rövid életrajzában.

Bács-Bodrog megyében Ó-Palánkán született, 1877. május 1-én. Elemi és középiskoláit már a fővárosban, — saját megjelölése szerint, — Budán végezte. A II. ker. kir. egyetemi kath. főgimnáziumnak 8 éven át jeles tanulói közé tartozott. Ugyanitt tette le az érettségi vizsgálatot. Édesatyja, Baranski Sándor, aki mint kir. főmérnök ment nyugdíjba, hat gyermeket nevelt fel anyagi gondok között; László tehát már a gimnáziumi évek alatt rá volt utalva arra, hogy taníttatásához maga keresse meg az anyagiakat házi tanítóskodásból, majd később könyv-illusztrálásból és heraldikai munkákból.

Hajlamai a festőpályára vonzották, — írja, — de a biztosabb jövőért és családja megnyugtatására a rajztanárképzőbe iratkozott. Itt mint tanárjelölt díjakat nyert és dicséretet kiállított munkáiért. Több művét megvásárolta az intézet a növendék-munka-gyűjtemény számára. Vezérszerepet vitt az ifjúsági életben, az Ifjúsági Egyesület elnökségét is betöltötte.

Képzési idejét közbejött betegsége, majd katonai önkéntesi szolgálata megnyújtotta, úgy, hogy a középiskolai és középfokú ipariskolai rajztanári oklevelet csak 1903-ban szerezte meg.

Baranski már ezt az időpontot megelőzően, 1902-ben elhelyezkedést keresett a főváros egyik polgáriiskolájában, ahol mint óraadó januártól júniusig tanított. Most oklevele birtokában új választást előtt érzi magát s egy évig habozik, hogy a művészet szabad útját-, vagy a tanári pályát válassza-e? Végül is az utóbira határozta el magát, azt remélve, hogy a tanári állás által biztosított létalap mellett módot fog találni művészeti továbbképzésre is. Aligha sejtette akkor, hogy józan választásában a sors mennyire segítette őt arra az útra, melyen egyénisége a legszerencsésebben érvényesülhetett.

* *

*

Nála a bölcselő értelem és a művészi képzelet két ikertulajdonságként parallel úton haladva állandóan versengtek az elsőbbségért, egyaránt képesítve őt az elemző elméletre és a művészi alkotásra. E kettős szellemiség ad sajátos jelleget pályájának. Minden szellemi megnyilatkozását ketté lehetett hasítani s abból két egyformán plasztikus kész egységet lehet kifektetni.

Éppen ez a különös adottság, — egy villás törzsbe oltott kétféle termékenység, — tette őt kiválóan alkalmassá legfőbb hivatására, a rajzoktatás pedagógiájára, amelyre életsora rendeltetészerűen biztos következetességgel ráterelte.

Az idevezető út, mint rendesen minden nagy pedagógusé, egy fiatal diák kedvezőtlen életkörülményeiből indul ki, aki a saját leckéinek könnyű elvégzése után mások tanításával bajlódik, miközben szükségszerűen tanítványainál pszichológiai megfigyeléseket végez, áttekintést nyer a különböző módszerekről, értékeléshez szokik, didaktikai jártasságra tesz szert, amellet küzd a tanítványa sokféle ismereti és erkölcsi hiányával, hibájával. Így nyitja fel maga az élet a nevelés-tudomány egymásutáni fejezeteit a fiatal Baranski számára is. A fejlődő értelem és érzék, új tanulmányok, bővülő tapasztalatok hozzák meg a további ismereteket, érlelik a képességeket. Éles esze könnyen segítette ezirányban előre egyrészt tanári működése, másrészt önként vállalt tanulmányai közben.

* *
*

Tanári működését rendszeresen 1904. aug. 30-tól a bpesti II. ker. egyet. kir. kath. főgimnáziumnál kezdte meg, diákévei színhelyén. 1905-ben a pozsonyi kir. kath. főgimnáziumhoz került, ahol 1906-ban rendes tanárrá neveztetett ki. 1910-ben pár hónapig az újpesti áll. főgimnáziumban működik, míg ugyanezen év novemberében a bpesti X. ker. tisztviselőtelepi áll. főgimnáziumhoz került, mely beosztásában 1922. decemberéig maradt.

Tanári egyéniségének kiválóságát, rendkívüli tudását és képességét feljebbvalói már ebben az időben kezdték felismerni. Képeivel művészi körökben is megalapítja a hírnevét, mely még emelkedik angolországi tanulmányútja után.

Angliában nyelvi, művészeti és a művészeti nevelés tanulmányozása végett tíz hónapot töltött állami ösztöndíjjal 1906/7-ben. Az angol nyelvet ezalatt annyira elsajátította, hogy a Royal Drawing Society, — melynek kurzusait végezte, — „very good“-val minősítette, sőt a Clifton Collegehez a szaktanár betegsége folytán megüresedett katedrára ajánlotta.

1914. nyarán új alkalom nyílt volna a V. K. M. ösztöndíjával külföldre, ezúttal Amerikába jutni, de ezt az útját a háború kitörése már megakadályozta. Júl. 27-én bevonul hadiszolgálatra, melyben eleinte mint csapattiszt, majd különleges beosztású tiszt vett részt és 1919. okt. 30-án, mint szkv. százados szerelt le. 1915-ben vitézségeért a bronz érdem-érmét kapta.

Baranski tanári buzgalmára jellemző, hogy katonai leszere-lési irata már újból a tisztviselőtelepi gimnázium katedráján működésben találja, ahová még ugyanazon év szeptemberében állott be.

Hadiszolgálat alatt a tanításból hosszabb időre elszakítva, mintegy kívülről, tárgyilagossabban szemlélhette a rajztanítás ügyét és így arra a felismerésre jutott, hogy ezen a téren sürgős tennivalók várnak a szaktanárookra. Hasonló indítékot merített egy korábbi, 1915-ben szerzett tapasztalatból, midőn a Jankovich-féle középiskolai reformba illeszthető rajz-tanterv megvitatásához az Orsz. Közoktatási Tanácstól meghívást kapott, ahol Nádler Róbert, Dörre Tivadar és Kassai Nándorral együtt az újító szellemet képviselték. Ott volt alkalma először látni a rajz tantárgy csökkentésére irányuló törekvést is. A Jankovich-féle terv már elveszi a geometriai órákat a rajz tanárától, a rajztanítást csak a III.—VII. osztályokban tartja meg.

Baranski nyilvánosabb színrelépésére az 1919. évben került sor, midőn a közoktatásügyet s ebben a rajztanítást is a forradalom szele felkavarta. Ekkor a fővárosban működő nemzeti ér-zésű rajzszakos tanárok közül egy kis csapat tömörült az iskolák nemzeti hagyományainak és a rajzoktatás vitális érdekeinek a védelmére. A rajztanárok legjobbjaiból alakult ezen zárt testületben is mindjárt feltűnik rendkívüli képességeivel Baranski E. László, a tisztviselőtelepi áll. főgimnázium tanára. Kollegiális egyé-niségével, széleskörű biztos tájékozottságával ügyes harci modo-rával, fürge dialektikájával egyszerre megnyeri kartársai bizal-mát és ettől kezdve körükben vezető szerephez jut.

E körrel összefüggő buzgó munkásságáról számottevő ered-mények tanúskodnak, melyek közül kiemelendő a Magyar Rajz-tanárok Országos Egyesületének újjászervezése és a rajzoktatás iránt ellanyhult érdeklődés széles körben való felélesztése, mely-nek kihatásaképen a rajzoktatás az egyes tanároknál örvendetes fellendülésnek indult.

Az 1919. év II. felére esik mintegy Baranski ezen érdemeinek természetes elismerése és ideális álmainak megvalósulásaképen két fontos megbízás, mely maga után vonta először hatáskörének

kiszélesítését a főváros, — majd az egész ország területére, s amellett hivatali pályájának hirtelen emelkedését. Az egyik megbízás a tanulmányi felügyelőség, a másik a Képzőművészeti Főiskola reformjával kapcsolatos.

A tanulmányi felügyelői ügykört, a budapesti tankerületi főigazgatóság mellett az iskolaügy újjáépítésének nagy művében hathatósan segédkezve komoly lelkiismeretességgel, kartársai iránti tapintatos figyelemmel s nagy pedagógiai érzéssel éveken át látta el. Reá nézve ez a megbízás még azzal az értékes eredménnyel is járt, hogy több iskola s több tanár oktatásának összehasonlításából olyan általános érvényű elvek birtokába jutott, amelyeket a rajztanárképzés sorrakerülő reformjában hasznosan értékesíthetett.

Felügyelői jelentésében egyrészt alapos gonddal mutat rá a rajzoktatás körül tapasztalt nehézségekre és kéri azoknak elhárításához a tanügyi főhatóságok segítségét. Másrészt elismeréssel szól a rajzszakos tanárság nagy részének nehéz körülmények között is dicséretes kötelességteljesítéséről.

„A rajztanárok komolyan és ernyedetlenül dolgoznak, — írja, — ha helyenkint kedvezőtlen körülmények között is.“ Elsorolja a középiskolákat, melyeknél rajzterem nélkül, vagy alkalmatlan helyiséggel, meg nem felelő felszereléssel dolgoznak. A bútorzat néhol hiányos, — másutt alkalmatlanul túlzásúfolt.

Sok hiányt lát a szertári felszerelésben. Utmutatást ad pótlására, midőn az államtól — más nehéz terhei miatt — a legszükségesebb gondoskodást sem lehet elvárni.

Komolyan aggasztónak tartja a háború okozta kényszer-szüneteknek a káros nyomát, főként a felsőbb osztályok rajzoktatásának elhanyagolását. Alig helyrehozható mulasztás ez a műszaki pályák jelöltjeire nézve, de amellett sajnálatos hiányt jelent a művelt osztály képzettségében is.

Rámutat arra, hogy „az államnak mennyi anyagi kárt, a szaktanároknak mennyi fölösleges gyötrelmet és, ami a legfontosabb, — a tárgy tanításában mennyi akadályt okoz a rajztermek célszerűtlen építése, melynél belső szükségletek helyett homlokzat, vagy egyéb külsőségre voltak főtekintettel.“

Ismételten kéri a tanügyi főhatóságok intézkedését, hogy új iskolaterveknél a szaktanárok előzőleg meghallgattassanak tantárgyaik igényére nézve.

A csüggedő, gondok súlya alatt elfásuló kartársakat új buzgalomra serkenti, hogy feledve egyéni bajait, a tanterembe minél több derűt, fényt vigyenek s így egy szebb, jobb világba ragad-

ják a tanítványaikat és nekik minél több órát színessé, felejthetlenné varázsoljanak.

Áldatlan viszonyok között vállalta a rajzoktatás gondozását, képviselte a szak érdekeit, úgyszólván egyedül, magára hagyatva. Mindíg kereste a szoros kapcsolatot a Magy. Rajztanárok Orsz. Egyesületével, hogy a szaktanárok nagyobb körében érvényesíthesse az országos rajzoktatás javára gazdag tapasztalatait. Idegen nyelismerete révén maga hozzáférhetett és mások számára hozzáférhetővé tudott tenni olyan ismereteket, amelyeket európai látókörén át szűrte meg.

Az egyesület méltatva, és elismerve a hazai rajzoktatásért kifejtett áldozatos munkásságát, örökös tb. alelnökévé választotta.

* *
*

Az előbbinél még fontosabb megbízás várt Baranski E. Lászlóra, midőn 1920-ban a közoktatásügyi kormány elrendelte a Képzőművészeti Főiskola reformját. Az ezzel kapcsolatos tárgyalások folyamán Baranski, mint a középiskolai művészeti nevelés egyik kiváló szakértője, gyakorlati eszméivel jelentékeny mértékben járult hozzá a Főiskola rajztanárképzésének újjászervezéséhez és az általános tanárképzéssel azonos egyetemi színvonalra való emeléséhez.

A reform által teremtett új légkörbe azután Baranski E. László a Főiskolán mindenekelőtt a Rajztanítás módszere c. tárgy oktatásával kapcsolódik, de egyúttal átveszi Edvi Illés Aladár mellett a Vízfestés parallel tanszékét, azét a technikáét, amely a középfokú iskolák rajzóráin úgyszólván az egyedüli színes ábrázolás.

Személyének kiválasztása a Főiskola szempontjából nagyon szerencsés volt, mert Baranski mint tanár és ember gazdag szellemi felszereltségéből oktatásának mély művészi és tudományos tartalmat adott, melyből bőven meríthettek tanítványai lelkes hivatásszeretetet és tárgyismeretet, éppúgy, mint nemes tulajdonságokra ösztönzést fenkölt lelkületéből.

Tanszéki munkássága arra a korra esik, midőn új szellem dereng a nevelés terén: a gyermeki képességek élénk kutatása. A gyermeki lélek természetes fejlődésének törvényszerűségét tartja a tudomány elsősorban szükségesnek megismerni, s ezekre tekintettel alakítja át a pedagógiát. Mindinkább megértésre talál az a felfogás, hogy a rajz útján olyan képességek kelthetők és fejleszthetők, amelyekre más tárgy módot nem nyújt, melyek

pedig a harmónikusan képzett ember számára feltétlenül szükségesek.

Baranski elragadtatással látja Angolországi tanulmányútjain a sokoldalú finom figyelmet, melyet ott a gyermeklélek tanulmányozására, szép fejlődésének elősegítésére fordítanak. Egész életére kiható befolyással voltak ott szerzett tapasztalatai. Személyében rejlő családi hajlamai is hozzájárultak ahhoz, hogy a gyermekvilág tanulmányozásában egészen rendkívüli szeretettel tudjon elmerülni, annak pazar lelki tartalmát, emberi őserkéket meglátni, amint azok a gyermek rajzain át megnyilatkoznak. Tanulmányai alapján a gyermekpszichológiát tette tehát rajzoktatási rendszerének bölcséleti alapjává. Nagy hittel kereste ebből kiindulva a nevelés és oktatás természetes módját. Rengeteg menyenyiségű gyermekrajz-gyűjteménye mellett sokat foglalkozott az e körbe vágó szakirodalommal, s ennek anyagából főiskolai előadásain a tanárjelöltek bőven hallhattak érdekes, további kutatásra serkentő közléseket.

A gyermek önálló foglalkoztatását tartja szükségesnek s ennek kapcsán tapintatos, fokozatos tanári irányítással reméli nevelő célját, a hasznos önálló egyéniség kifejlesztését, elérhetni az esztétikai nevelés terén is. Ezért hangoztatja a művészi és pedagógiai tartalom szükségességét a gyermek vezetésére vállalkozó tanárookra nézve.

A nevelés területéül a munkaiskolát jelöli meg, már fiatal tanár korában, midőn a X. ker. áll. főgimnázium új épületében műhely berendezését szorgalmazta.

Biztos tárgyismerettel, nagy didaktikai jártassággal építgeti a rajzoktatás rendszerét és tökéletesíti évről-évre előadásaiban, szemináriumokon és tanmenet-bírálataiban. Széles pedagógiai látókört vonva e tárgy körül, nemcsak alaki kiképzésére törekszik, hanem külön gondot fordít a rajz nevelő hatására s ezzel beállítja azt az iskola általános nevelési tényezői közé.

Az elődök által lerakott alapból a „Normál Tanmenet“-ből indul ki, amelyhez friss egyéni tartalmából, a kor művészi forrongásának tanúlságaiból, főként az átszervezett Főiskola új szelleméből bőven iktatott eszméket. Ezzel, — noha a „Normál Tanmenet“-nek eredeti vázát még mindig felismerhetően megtartotta, — a mai rajzoktatás rendszerében a rajz tantárgy a Baranski osztályán felnevelődött tanárgeneráció révén friss, a maga egészében átdolgozott, új, emelkedett színvonallal vonult be az iskolába.

Ez az eredmény, amellett, hogy az elődök által megállapított rajzoktatási tervek fejlődőképességének is bizonyítéka, egé-

szében mégis a Baranski egyéni érdemének tudható be; főiskolai katedráján kifejtett buzgóságának, céltudatos pedagógiai munkásságának tulajdonítható. Munkájának érdemét csak fokozza még, ha számba vesszük a nehézségeket, melyekkel felszerelési hiányok, tantervváltozások, a rajz tantárgy leapasztásából származó elkedvetlenedés folytán feladatának ellátása közben meg kellett küzdenie. Pelikáni lelkiülettel, csak keble kohójából táplálhatta annyira tanítványaiban a lelkesedést, hogy a rendkívül mostoha időkben is szárnyalásra képesek legyenek.

Épületes olvasni írásbeli dolgozataikat, amelyek professzorok gyújtó tüzétől hevített tanári érületről, igazi hivatásszeretetről tanúskodnak.

Az 1928. év május havában a Múcsarnokban rendezett nagy főiskolai reprezentatív kiállításon vitte nyilvánosság elé tanszéke munkásságának termékét, a tanárjelöltek illusztrált tanmeneteit. Ezek a tetszetős külsejű albumszerű művek gazdagon szemléltették az új rajzszakos tanárgeneráció szép elképzeléseit a különféle iskolafajok rajzoktatási anyagáról. Az apró feladattervek ezrei kifogyhatatlan változatban hirdették egyrészt ennek a tanulmányoknak káprázatos esztétikai tartalmát, de másrészt azt az ihlettel párosult pedagógiai gondosságot is, amellyel a művészlelkű tanárjelöltek jövő pályájukra a Főiskolán előkészülnek.

* *
*

Baranski örök érdemű főiskolai műve mellett ugyanolyan kiemelkedő az Országos Közoktatási Tanácsban kifejtett igen jelentős tevékenysége. A legújabb 1938. évi gimnáziumi és leánygimnáziumi tanterv rajzi anyagát ő írta és látta el tartalmas utasításokkal, sok új pedagógiai elvet fektetve le azokban, mint nagy tartalmú életének leszűrt eredményeit.

A magyarországi rajzoktatásügy képviselőjében hivatalos megbízásból többször részt vett a nemzetközi rajzoktatási kongresszusokon, ahol felszólalásokban és válogatott tanulórajzokkal ismertette a magyar középfokú rajzoktatás szellemét és állapotát. Mindannyiszor a külföld elismerő tetszését vívta ki ezzel hazai iskoláink számára s ezen a réven dicsőséget szerzett Magyarországnak sok idegen nemzet képviselője előtt.

Az előadottak jól rávilágítanak Baranski E. László tanár- és művészképző munkásságának sokrétegűségére. Egész egyéniségének teljes jellemzéséhez tartozik még alkotó művészi munkássága, amelyet ugyanolyan lelkesedéssel folytatott, mint a fiatal művész-

nemzedék nevelését. E részben is szerencsésen egészítette ki tanári működését, mert az szorosán kapcsolódott itteni második tanszékével a Vízfestés c. tárggyal.

A művészet több ágát művelte nagy sikerral. Olajfestményei és művészi grafikai művei mellett még kiválóbbak a vízfestményei, mely utóbbiakkal emelkedett művészi hírneve a legelsőkhöz. A Magy. Aquarell- és Pasztelfestők Egyesületének alapító tagja és haláláig tevékeny titkára. Számos magasrendű művészi kitüntetés részese. Rézkarcaival Londonban aranyérmes, itthon több állami rajzdíjat és vízfestménydíjat nyert. Jellemző művészetét több alkotása képviseli a budapesti Szépművészeti Múzeum, a Székesfővárosi Képtár és a wieni Albertina gyűjteményeiben; sokat őriznek magánosok.

Pozsonyban egy alfresco, Szarvason egy sgraffito falképe tanúskodik monumentális feladatokban is Baranski sokoldalú, tartalmas művészetéről.

Konstruktív gondolkozásának, fürge képzeletének megfelelő a művészeti megnyilatkozása is. A vízfestés tanszékén egyéniségéből kifolyólag kezdeti józan naturalizmusa után a dekoratív realizmussal párosuló rajzi felfogást hangsúlyozta. A kifejezéshez intuitív technikai virtuozitást, energikus színezést kívánt.

Bár ő maga óvatos volt az új progresszív irányok merészségével szemben, mégis a művészet abszolút értékei iránti fejlett érzékenység fogva mindig kellő megértéssel fogadta a különböző alakrajzi osztályokból hozott felfogásokat, nem kívánva személyes hitvallását mindenben tanítványaira ráerőltetni.

A fiatal tehetségeknek új törekvésükhöz mindig megadta a szükséges szabadságot, csak a szabados szertelenségtől igyekezett őket megóvni.

Az új aquarellista nemzedék legtöbbször Baranski volt az ihletadója és atyai pártfogója, minélfogva az aquarellfestés nagyobb elterjedéséhez hazánkban Baranski oroszán résszel járult hozzá.

* *

*

Pedagógiai tanszéke eszmekörével szoros kapcsolatban áll Baranski E. László tanmenetbírálati munkássága, melyet a Főiskola külön megbízásából végzett. E bizalmi feladattal a részére juttatott megtiszteltetést maga is örömmel fogadta s mint életfeladatához illő munkát kényes gonddal végezte. Mély lélekből fogalmazott gondolatokkal, szakirodalmi szempontból értékes fejtegetésekkel teli, csiszolt dialektikával írt bírálatai az ő színes

lényének tartalmas megnyilatkozásai. A rajztantárgy esztétikai és módszertani ismereteinek teljes lexikona.

Azonfelül miként főiskolai előadásaiban, úgy itt is rajongó apostola a magyar népi eszméknek, együttérző szelleme a magyar léleknek, költői szemlélője a magyar munkának és a népművészetnek. A föld vagy a műhely gazdáját, napszámosát, mint Millet vagy Meunier, hősi megjelenésben, valósággal felmagasztosultnak látja.

A rajzszeretők polcaira szívesebben válogatta a lélektelen minták helyett a IX. kerületi műhelyek szurtos szerszámaikat és a magyar gazda trofeáit.

Baranski kedvelt eszményei között Székely Bertalan, Vörösmarty és Arany álltak első helyen. Történelmi levegőben élt, a jelennek a múltból adott lápot, ezért a konzervatizmus vádja érte. Bizonyos pátriárhális világszemléletet tényleg ki lehetett érezni egyéniségéből; ez adott optimista patinát, melegséget modorának, egyenes magyaros őszinteséget jellemének. E tulajdonságokból szemlélve, mintegy belülről látta a dolgokat és a legbonyolultabb eseteknek is mindig az egyszerű természetes megfejtését tudta megtalálni, fondorlatos okoskodásokkal szemben. Úgyes-bajos kérdésekben elfogulatlanul igazságos, mindig jóindulatú tanácsadó volt.

Sokirányú elfoglaltsága között állandó gondok terhelték. Egészen az utolsó időkig viselte a tanári sors szegénységét. A Főiskola státusában sok ideig anyagilag hátrányosabb helyzetben volt, mint sok szerencsésebb társa a középiskolánál, vagy még inkább más állásokban. Hogy ez a tudat mennyire ráfeküdt a kedélyére, arra leginkább abból a nagy változásból lehetett következtetni, mely 1932-ben kötött új házasságától kezdve beállott nála, midőn ugyanis súlyos gondjai alól részben felszabadulva keserű hangulata fokozatosan felengedett és észrevehetően újra éledt a már-már elvesztett művészeti és tudományos érdeklődése s visszatért a régi friss munkakedve.

* *

*

Szomorú érzés tölt el aközben, hogy e sorokat barátom iránti meleg kegyeletből rovom, miközben arra gondolok, hogy bár a múltja helyett inkább munkájának a folytatásáról, új terveiről lehetne szólni. Mert bármennyire is hozzájárul végzett hasznos tevékenysége emlékének dicsőségéhez, további munkásságától bizonyára még mindig szép eredményeket lehetett volna elvárni. Hátrahagyott iratai között lapozgatva sok jel mutat arra, hogy

életművét valóban maga sem tekintette befejezettnek; nyugalmasabb éveket várt, midőn zavartalanul átadhatja magát rejtett vágyának, irodalmilag feldolgozni széleskörű tapasztalatait, leszűrt gondolatait, bő szaktudását.

A magyar szakpedagógiának kétségtelenül nagy vesztesége, hogy Baranski E. László e terve megvalósulatlan maradt.

Kegyeletes megemlékezésünket befejezve, ideiktatjuk a Főiskola Tanári kara, volt kiváló pedagógus tagja emlékének megörökítésére hozott jegyzőkönyvi határozatot Sidló Ferenc e. i. rector emelkedett szavaiban:

„Szomorú kötelességet kell teljesítenem, mikor megemlékezem arról a veszteségről, mely főiskolánkat Baranski Emil László volt tanártársunknak elhúnytával érte.

Személye és lelkes tanári működése évtizedek óta összeforrott főiskolánkkal és ő hűségesen és meggyőződéssel képviselte azt a szellemet, melyet a művészi tisztaság és művészi műveltség egyedüli értékmérésével — mint legfőbb művészeti célkitűzést — mindannyian a magunkénak vallunk.

1920-ban főiskolánk — szervezetében és szellemében egyaránt — gyökeres újjáalakításokon ment keresztül. Baranski László e reformmunkálatokban lelkesen és tevékenyen vett részt, s gyakorlati tudásával és az új célkitűzések teljes átérzésével jelentős szolgálatokat tett az oktatás egységesítésének — a művésztan és rajztanár-nevelés közös nevezőre hozásának — megvalósításáért.

Két tanszékét, a rajzpedagógia és vízfestés oktatását fáradhatatlan buzgalommal látta el.

Ha a főiskola szolgálatában történt sokoldalú munkásságát összegezzük, akkor valóban egy roppant tevékeny és munkás férfiú és a művészi hivatásban mélységes hittel és szeretettel elmerült tanár áll előttünk, ki példakép úgy a jövő tanári kar, mint a művészifjúság előtt.

Hűségesen ápolta a kari szellemet és együttérzést. Férfiú volt. Korrekt és jellemzilárd. Kartárs és barát.

Fájlaltuk, midőn szolgálati éveinek leteltével megvált főiskolánktól és mélységesen fáj nekünk, hogy a mulandóság törvénye elparancsolta őt az örökkévalóságba.

De mi, kartársai, kik még az élet útját járjuk, nem akarunk elszakadni tőle, mert úgy érezzük, hogy vele marad tiszteletünk, barátságunk és szeretetünk.

Amidőn most elbúcsúzom Baranski Lászlótól s művészelkének békét és nyugalmat kérek a Mindenhatótól, arra kérem

a kart, méltóztasson hozzájárulni, hogy emlékezetét jegyzőkönyvben örökítsük meg.

* *
*

Baranski László elhunytáról a főiskola gyászjelentést adott ki. Az özvegyhez részvétlíviratot küldöttünk. Ravatalára koszorút helyeztünk. Temetésén a rektor vezetésével résztvett a kar s az ifjúság. A főiskola nevében Horn Antal professzor úr búcsúzott az elhunytól. Én itt most külön köszönetet mondok Horn professzor úrnak, hogy főiskolánkat búcsúztatójában méltón képviselte.

Főiskolánknak részvétét fejezte ki a kultuszminiszter úr, Fáy államtitkár úr, Ugron Gábor, az irodalmi és művészeti tanács elnöke és még nagyon sok testület.“

Horn Antal.

Booth's picture

BOTTKA MIKLÓS.

Az 1940/41. tanév folyamán ismételt gyász érte a Főiskolát Bottka Miklósnak, a Főiskola nyug. r. tanárának 1941. évi április hó 24-én történt hirtelen elhúnytával. A megboldogult az 1905—1909. években végzett főiskolai tanulmányai után 1909-ben nyerte el az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság előtt középiskolai tanári oklevelét s ezt követőleg már a Főiskola oktató személyzetébe került. Fáradhatatlan munkássággal végezte itt feladatát s váltotta be a személye és képességei iránt már oly korán megnyilvánult bizalmat. Az egész életét jellemző lázas munka, az élet bajai idő előtt roppantották meg életerejét s így 1936-ban meg kellett válnia a Főiskolánktól. A nyugalomba vonulásának éve alatt sem szünt meg a Főiskola és az ifjúság iránti érdeklődése s csaknem állandóan láttuk őt vendégként az Alma Mater falai közt.

Az idei év kezdetén még további teendőkről, a különböző falfestői eljárások terén tett felfedező tapasztalatairól és ezek felhasználásáról szőtt terveket s így mélyen megrendülve vettük a gyász hírt váratlan elhúnytáról.

A Főiskola Tanári Kara illő kegyelettel gyászolta meg volt érdemes tagját. Temetésén, 1941. április hó 28-án a Kar testületileg jelent meg, ott voltak a főiskola ifjúsági képviselői is s az elhúnyt számos volt tisztelő tanítványa. Ravatalán elhelyeztük a Főiskola koszorúját, s ez utolsó útján mélyen átérzett gyászbeszédben vettünk Tőle búcsút, amelyet utolsó kívánságához képest szak-

tárgyában utóda, Krocsák Emil főisk. r. tanár tartott a következőkben:

„Az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola nevében lépek e koporsó elé, hogy elbúcsúztassam Bottka Miklóst, a Kar, — három évtizedi működése után nyugalomba vonult, — volt értékes tagját.

65 évvel ezelőtt indul el a nyitramegyei Bucsány községből, a self made man röögös útján, hogy minden lépése közelebb és közelebb hozza ide, — a ravatalhoz.

A pozsonyi reál érettségi, s pár műegyetemi év eltöltése után, először építészeti irodákban látjuk Őt, a rajzasztal fölé hajolva, ahol nagyszerű tervek, pesti paloták, a párizsi világkiállítás látszati képei születnek. Majd Pozsony város mérnöki irodájában, mint építésvezető dolgozik, hogy egy nagyarányú vállalkozás után, tehetségének feszítőerejétől sarkalva, visszatérjen Pestre, s beiratkozzék a Főiskolára. Szívós munkával, becsületes felkészüléssel szerzi meg itt, tanári oklevelét és mint a Főiskola neveltje szinte az iskolapadból lép fel annak katedrájára.

Még mint kisdíák, hosszú fasorok ívei alatt, sokszor ballag a tudós Klug Lipót professzor oldala mellett, s csillogó szemmel és kitárt lélekkel hallgatja annak súlyos monológjait.

Ekkor találkozott a Geometriával. A geometriával, melynek csodás világa rabul ejti és eljegyzí őt, hogy egy életen át szenvedélyes művelője, a Főiskolán egyik tudós tanára, és tudományának előbbre vivője legyen.

Tanári működését az alapos felkészültség, munkavállalási kedv és hallatlan munkaképesség jellemezte.

Dolgozott, ahol csak dolgozhatott.

Sokszor látjuk, a főiskola évkönyveit lapozgatva — különösen a világháború és az azt követő nehéz években — mint értékes segítő társat a legkülönbözőbb őrhelyeken. Egyszer az építészeti rajz és tervezés, másszor az iparművészeti rajz és tervezés, vagy az ékítményes rajz oktatásánál, sőt egy ízben a figurális rajz helyettesítésével is Bottka Miklós az, aki fáradságot nem ismerve helytáll és segít a Főiskola szekerét előbbre vinni. Kiveszi a részét a Normál Tanmenet — a maga idejében a középiskolai rajzoktatást jelentősen előrelendítő alkotás — munkálataiban és el nem vitatható érdemei vannak abban, hogy néhai Olgyai Viktor mellett, hazánkban a művészeti grafika, a Főiskolán pedig annak megreformált oktatása a mai magas színre emelkedhetett. Talán Ő az első, aki észreveszi és hangsúlyozza a Főiskolán a művészeti oktatásban a ma már oly természetesen tudott öntevékenykedésre való nevelés elvét.

Művészetében is a nyughatatlan lélek, az örök kutatási láz jellemezte. Már 1908-ban, még mint főiskolai hallgató kiállít a Műcsarnokban, de korának általánosan elterjedt olajjal festése helyett a már rég feledésbe merült, vagy új kifejezési módokat ígérő képzőművészeti eljárások izgatják. A régi mesterek tempera-technikái, az eltűnt emulziók receptjei, a gouache, kazein és mészfestés az ő igazi területei, melyekhez nagyméretű aquarellek, lino és kevésbé ismert rézkarc eljárások csatlakoznak. Utolsó idejében egy falfestményen dolgozott, melynek utolsó vonásai közben hullott ki kezéből az ecset.

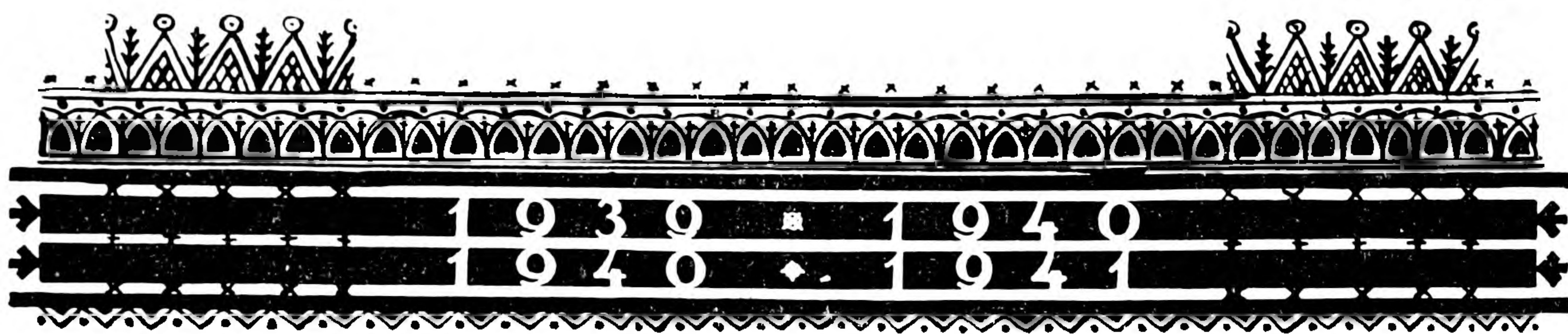
Sorsa a küzdő tehetség, a vergődő ember tragikus művész-sorsa volt.

A szürke külső, a visszahúzó módor szenvedélyes lelket takart. A kutató tehetség sarkalta, hajtotta, s bármihez nyúlt: mélyreható, jó munkát végzett. Az élet tövises útját járta, s nagy esze, különös geometriai és finom művészi talentuma nem tudták e siralomvölgyében átsegíteni őt a „napos oldalra.“ Egy nagyon elfáradt test tért örök nyugovóra ...

Kedvenc tárgyad fiatal tanára földi szóval most utoljára szól hozzád, jó Bottka Miklós és kérjük a Mindenhatót, hogy végtelen kegyelme a túlvilági létben sokszorosán adja meg Neked mindazt, amit a mostoha földi sors Tőled megtagadott. Nyerd el a megbékélő végleges választ, kúpszeletek titkainak, a folyton változók és örök állandó problémáinak tudós kutatója az Örökkévalóság végtelenségében!

Isten veled!

A RÉGI FESTŐK MŰHELYTITKAI.

Az elmúlt idők nagy mestereinek példájára az anyag iránti szeretet és érdeklődés a mai festőt szintén az anyagismeret útjára vezérli. Egyre többen akadnak, akik maguk dörzsölik a festékeiket. Azoknak a száma is növekszik, akik itt sem állanak meg, hanem még kötőanyagokat is készítenek. Gondoljunk a temperafestőkre, vagy azokra, akik len- vagy mákolajat derítenek. Ebben természetesen nagy része van ama tapasztalatnak, hogy a magunk készített festék olcsó és megbízható. Emellett annak, aki a kísérletezést megízlelte, a biztonságérzete is nagyobb. Az anyagot, amellyel dolgozik ismeri és maga kutathatja ki az esetleges hibák okát. Tubusainak tartalma nem rejtély előtte és cselekvése sem tétova tapogatódzás már. Tudja, hogy rajzba-színbe öltöztetett érzései egyre és annál inkább a jövőnek szólnak, mennél jobban ura az anyagának. A képtárak romló festményeiben nem saját munkái jövő sorsát látja. A századok múltán is jól megmaradt művek hatására érdemesnek ítéli az alkotást és könnyen, egyben odaadóbban szánja rá magát.

Ezt az iránykeresést akarta hallgatóinak a Főiskola megkönnyíteni akkor, amikor az 1937/38. tanév II. félévében rendszeresített festészeti és szobrászati anyagtan tanszék festészeti tárgykörével kapcsolatos festékkísérleti laboratóriumot létesített. Ebben a műhelyben mind a művész, mind a rajztanár hallgató gazdag tapasztalati anyagra tehet szert. Az előadásokkal párhuzamos kísérletek a hallottakat szemléltetik. Ennek során a

színes-, a kötő- és a segédanyagok tulajdonságaival és egyúttal az ellenőrző-vizsgálatokkal is megismerkedik. Másrészt az az áldozatkészség, amellyel a Főiskola ezt a kísérleti tanműhelyt minden szükségessel felszerelte, lehetővé teszi a különféle festékkészítő módszerek alkalmazását és minden festékfajta előállítását is. Ezt a célt szolgálják a kézi festéktörésre szánt eszközök és az elektromos meghajtású, korszerű festékdörzsölő gép. A nagy festőmesterek példájára végzett munkálkodás mellett tehát a gyári eljárásokat is követheti.

Itt nem állhatok meg meghatódottság nélkül és kegyeletlenrovásként Főiskolánk néhai nagynevű tanárának, *Balló Edének*, „*Az olajfestés mestersége*“ c. könyve II. kiadásában az 5. lapon olvasható célkitűzését kell idéznem.

„Igen fontos,“ írja itt *Balló*, „hogya a fiatal festő az összes anyagaival alaposan megismerkedjék és megbarátkozzék. Ezalatt nem azt értem, hogy festékei, olajai és egyéb festőszereinek vegyi összetételével, képleteivel tisztában legyen, hanem azt, hogy a tapasztalat folytán megállapított tulajdonságaikat jól ismerje.“ Másrészt festékkísérleti laboratórium felállítását is javasolja.

Balló ezzel tökéletesen azt írja elő, ami a fejlődő művésznek kell. Eligazodás az anyagismeret tömkelegében, de nem megterhelő kolonc. Elvégre művész és nem vegyész óhajt lenni.

Nagy gyakorlati érzéssel mutat rá a megvalósítás lehetőségére *Dr. Ferenczy József*, a Főiskola főtitkára, *Balló Edéről* írt tanulmányában. (L. az Évkönyv 1936/37. évi kötetének 18. lapját.) Itt a következőket találjuk:

„Napjainkban, amidőn a régi mesterek műhelyi eljárásainak elhagyásával a festékkészítés és a megfelelő alkalmazás titkai feledésbe mentek s jobb művészeink is csaknem kizárólag gyári festékekre vannak utalva s maga művészifjúság ezek közül is a kevésbé kipróbált, selejtes minőségűekre, az évszázadok által igazolt festék-készítési és alkalmazási módok felújítására kétszeres szükség van.“

Mind a laboratóriumi munkát is szem előtt tartó előadásokon, mind a kísérleti tanműhelyben, valóban minduntalan felmerül az a kérdés, hogy a „régiek“ mit, hogyan és miért csináltak? Ez azonban nemcsak a festőt érdekli, hanem a műbarátot is. Ezért választottam most, amidőn a festészeti anyagtanról és a vele kapcsolatos gyakorlatokról szándékozom tájékoztatást nyújtani, „a régi festők műhelytitkait“ tanulmányom tárgyául.¹ Bevezetés-

¹ Tanulmányomnak a régiektől használt színesanyagokra vonatkozó része a Főiskolán az 1938. évi január hó 19-én tartott „*Régi festők palettája*“ c. nyilvános előadásom anyaga.

ként a festék fogalmával és alkatrészei jelentőségének mérlegelésével kell foglalkoznunk.

Minden festék két főrészből áll. Az egyik a kötő-, a másik a színesanyag.² Az előbbi egymáshoz rögzíti és az alaphoz köti a színes-szemcséket, amelyek a színt hordják, tehát a művészi célt szolgálják. Közelebbről nézve mégis a kötőanyag tűnik fontosabbnak. U. i. ez határozza meg azt a munkamódot, a festőeljárást vagy technikát, amellyel a kép készül. Másként dolgozunk a mészvagy az enyves-festékekkel és megint másként a víz-, a temperavagy az olaj-festékekkel, még akkor is, ha történetesen ugyanazt a színt festjük. Az viszont kétségtelen, hogy csak a szín kedvéért használjuk. Ennyiben tehát a festőművészet szempontjából a színesanyag, a festőmesterség tekintetében pedig a kötőanyag a fontosabbik.

Ennek a megállapításnak az alapján nincs mit csodálkoznunk azon, hogy mind az ú. n. „festőkönyvek“ szerzői, mind a műbarát és részben műértő közönség is, elsősorban a színekre figyeltek és figyelnek fel. Ezért van az, hogy többet tudunk a régi festők színeiről, mint festőeljárásáról.

Általános vélemény, hogy a régiek kötőanyagai aránylag jobbak színesanyagaiknál. Mármost, miután az utóbbiak a kötőanyagba ágyazottan védve vannak, a mű tartósságát elsősorban a kellően alkalmazott kötőanyag döntötte el. Amelyik mester jó kötőanyaggal dolgozott, annak művei időállóak voltak. A hasznavehetetlen, pl. a fénynemálló, vagy összeférhetetlen, (rossz keverékben alkalmazott) és rosszul felfestett színesanyagot persze mi sem menti meg. A tartósság másik feltétele tehát a jó és jól felfestett színesanyag. Eszerint, elvben, rossz, de jól felfestett színesanyaggal még lehet tartós képet festeni, de rossz kötőanyaggal soha. Példaképen csak *Leonardo da Vincit* említem, aki, a levegő kénhidrogén-szennyezésétől megfeketedő és később elmálló rézfestékeket akként védte meg, hogy két firniszbevonat közé fogta őket, vagy legalább is utólag jól átfirniszelve rétegeiket. Az ólomfehér is jó példa erre. Vízfestésben hamarosan elszíneződik, míg, olajba ágyazottan, a legtartósabb pigmentek egyike.

A festmények tartósságának legfőbb feltétele eszerint a jó kötőanyag. A színesanyagnak ellenben már nem mindig kell

² Helytelen, hogyha a színes-szemcsékből álló port ugyancsak festéknek mondjuk. Ennek a terméknek legfeljebb porfesték vagy festékpórléhet a neve. A legjobb azonban, hogyha színes-pornak, még találójában színesanyagnak nevezzük. Így még abba a kísértésbe sem eshetünk, hogy a nevet a divatos lerövidítéssel megint festékké kurtítsuk. A továbbiakban ezt az elnevezést fogjuk használni.

kifogástalannak lennie. Ha a romlandókat megfelelően felfestve védjük, vagy az egymásra színváltozás kíséretében behatók összekeverését elkerüljük stb., akkor még az ilyenek is használhatók. Egyedül a fénynemállókat lehetetlen megvédeni, de ez a dolog természetéből folyik.

Az elmondottak, megfelelő képvédelem esetében, minden festőeljárásra egyaránt vonatkoznak. E tanulmány szűkreszabott keretében azonban nem lehet az összesekkel foglalkozni. Korlátozzuk ezért magunkat „a régi táblafestők műhelytitkaira“.

A díszítőfestők módján végzett olajfestésről már a (VIII.)—IX. sz.-beli *Lucca*-kéziratban is találunk adatokat. *Dyonisos* at-hoshegyi szerzetes olajban felfestett testszínekről is megemlékezik. Az 1325. esztendőben pedig *Giotto*, alkalomadtán, olajjal is fest. Művei, kortársai szemében, (*Ghiberti*, *Bocaccio*), lenyűgözően természetűek. Innen kezdve egyre több támpontunk van. Így pl. *Cennini* az 1437-ből keltezett „*Trattato della pittura*“ c. könyvében az olajos díszítőfestést vasra, kőre, fára egyaránt leírja, majd az „olajkép“ festéséről is megemlékezik azzal, hogy ez a festőmód a németeknél nagyon elterjedt. Mindezek ellenére mégsem ismerünk ebből a korból származó és teljes bizonyossággal olajfestésűnek minősíthető táblát. A fennmaradtak javarészt „tempera“-festmények, amelyeket végezetül átfirniszeltek. Ezáltal a kettő rendkívül hasonlóvá vált. *Cennininek* a németek olajfestésére vonatkozó utalása pedig minden bizonnyal a *Van Eyck*-technika félreismerésére vezethető vissza.

Cennini előtt (XII.—XIV. sz.) és korában egyszerű „gumitemperákkal“ festettek vagy az olajos gumitemperát használták. Az előbbieknél két változata közül az egyik, az északi, amelyet *Theophillus* szt. galleni szerzetes a IX. sz.-ban írt le, cseresznye-gumi-tojásfehérje alapanyagú festék. Készítésekor a duzzasztott cseresznye- (vagy őszibarack-, szilva-) fa váladékot habbávert tojásfehérjéből kiszüremkedő lével keverték össze. A másik, amelyet délen készítettek, fügetejből és tojássárgájából vagy teljes tojásból való. A fiatal fügehajtások kissé lúgos nedve jól keveredik mind a tojássárgával, mind ezzel és a tojáshabból kiszüremkedő lével. Utóbbit *Cennini* ismerteti.³ Az imént felsorolt és vízzel

³ A fügetej-„temperát“ *Cimabue*, *Giotto* tanítómestere hozta Bizáncból. Ezzel dolgozott többek között: *Simone*, *Botcelli* és *Gaddi* is. Utóbbi *Giotto* tanítványa és *Cennini* mestere volt. *Filippo Lippi* hogy kenhetővé tegye, a temperához kevés mézet is adott. Egyébként mind a habbávert tojásfehérjéből kiszüremkedő lével, mind magával vagy vízben elkevert tojássárgájával a *bizánciak* ikonokat, az *olaszok* pedig táblaképeket is festettek. *Böcklin*, a régi festőmódok fáradhatatlan kutatója is dolgozott velük.

jól higítható kötőanyag-keverékeket, műszóval „testeket“, bár a műtörténet „temperáknak“ nevezi őket, nem illeti meg ez az elnevezés. Minthogy kizárólag vízben elosztott anyagokból készültek, nem egyebek, mint száradóolaj-mentes, részben tojásolaj tartalmú vízfestékek, ha úgy tetszik, tojásfestékek. A későbbi, a *Van Eyck*-féle és a mai értelemben vett, ú. n. valódi-temperák kötőanyag-keveréke, a temperatest, mindig száradó olaj és jellemzően emulgálószer tartalmú. Pl. a tojássárgájának nem száradó tojásolaján és ennek emulgáló-hatású vitellinjén kívül még a len- vagy a dióolajat, stb.-t vagy ezek keverékeit is megtaláljuk benne.

Az említett egyszerű „gumitemperákkal“ végzett festés legnagyobb akadálya az volt, hogy festékrétegük, a vízben jól elosztódó („oldódó“) alkatrészeik következtében, nem lett vízállóvá. Ezért a száradást követő átfestéskor fellazult. Emiatt a festés csak gyorsan és könnyedén, mintegy vonalkázva történhetett. A bemártás után pedig annyira kellett nyomni az ecsetet, hogy még egy kevés festék, erőltetés nélkül is, éppen kifolyjon belőle. Miután vastagabb festékréteg már lepattogott, a szükségeseket odavetett vázlat nyomán, rendszerint 3 egymást követő festéssel vitték fel, amelyek közé 2 pergamentenyv-„firnisz“-bevonatot iktattak. Ezek tehát elválasztották a rétegeket. Végül a 3-ik enyvbevonat lezárta a képet. A közbeeső száradási időszakokban a színek kivilágosodtak. A teljesen száraz táblát azután, sokkal később, olajos anyagok bedörzsölésével firniszelték is. Erre a célra napon derített, vagy felére befőzött, „sűrített“ lenolajat, esetleg lenolajos szandarakoldatot, „vernice liquidát“ használtak. Ez a művelet teljesen olajfestményszerűvé tette az eredetileg fénytelen képet. Mivel ezalatt ismét erős tónusértékváltozás következett be, az eredmény kiszámíthatatlan volt.

A már említett olaj-gumitempera készítésekor sűrű gumioldatot és száradóolajat 1:2 arányban dolgoztak össze. Ez tehát ugyan már olajos, de még mindig nem valódi, hanem ellentétes anyagokból, vizes gumiból és olajból álló, ú. n. kettős felépítésű tempera. Az alkatrészek keveredését, az olaj elosztódását itt is csak, miként az előbbi, az egyszerű „gumitemperáknál“ a tojásolajét, a vizes folyadék nagy belső surlódása, nyúlóssága, okozza. Ez akadályozza meg később az olajcseppek egyesülését is. Az ilyen felépítésű temperát mechanikai emulziónak nevezzük. Ezzel szemben a valódi temperák képződése és fennmaradása valamely, ú. n. emulgálószernek köszönhető. Ennek jelenléte tehát jellemző ez utóbbiakra. Hatására az olaj magától is cseppekké osztódik, mint pl. a szappanos vízben a zsiradék és tartósan így is marad. Leghatékonyabb emulgálószer a tojássárga vitellinje. *Cennini* szerint

Baldovinetti is megkísérelte már a tojássárga és a lenolaj összekeverését, csak hogy melegen dolgozott, amikor is a fehérjék megolvadtak. Egyébként neki is sikerült volna a *Van Eyck*-ektől 1410-ben felfedezett olaj-tojás-tempera készítése.

A olaj-gumi-tempera legfőbb hátránya a száradásakor keletkező réteg mozaikszerűsége. A benne lévő gumioldat mintegy bevonja az olajcseppecskéket és ezzel eleinte meggátolja a kötésüket. Később azonban, a réteg felpattanása után, az alkatrészek külön-külön száradnak fel, szinte váltogatják egymást. Minthogy a gumi duzzadt állapotban volt, zsugorodni fog. Az olaj ellenben mint száradáskor mindig, most is kiterjed. Ezért a részecskék elválnak egymástól és parányi rések sora keletkezik. Az ilyen összeropedezett kötőanyag persze már nem védi a színes anyagot. Az átfestéskor pedig hol az olajcseppek jutnak a beszáradt gumirészek fölé, hol az oldott gumi a megkötött olajhoz. Ennek természetes eredménye kölcsönös taszítás és az átfestés lepergetése lesz. Emellett a réteg oldódik is.

A régi festők nem is tudták ezt a megszáradt réteget másként csak úgy átfesteni, hogy előbb a „tapadást“ fokozó (emulgáló) szerekkel, mint ökörepével, krumplival, hagymával, szalmiákszeszszel vagy nyállal dörzsölték be.

Az olajgumitempera másik hátránya a túlnagy olajtartalom, (a temperatest 66%-a). Ugyanannyi színes-anyaggal festékké keverve már csak 33%, (1/3 rész), olajat fog tartalmazni. A régiek sötétszínű olajai és firniszei mellett azonban érthető, hogy idővel, az olajsárgulás hatására az ilyen, viszonylag olajdús festékek készült képek erősen megsötétedtek.

Az olajos gumitemperaképek pusztulása ezek szerint két fő okra, a kötőanyag repedezésére és az olajsárgulásra vezethető vissza. Az pedig, hogy kevés készült belőlük, a nehéz festőmóddal magyarázható.

Láttuk, hogy a tojásolaj vitellinje hatásos emulgálószer. A *Van Eyck*-féle olaj-tojás kötőanyag, (1410), tehát már valódi tempera. A tojássárga egyező térfogatú olajat tud felvenni. Emulziója vízzel jól keverhető. Ezért, készítésekor kétszeresére hígították. A kapott temperatest olajtartalma, eszerint, mindössze 25%. Az előbbi módon festékké keverve, ebben csupán 12.5%, (1/8 rész) lesz az olaj. Festés közben még hígították is.

Hogy a megszáradt *Van Eyck*-temperafestékben kevesebb olaj marad vissza, mint pl. azonos mennyiségű olajfestékben, az a fentiekből minden további nélkül érthető. Az azonban, hogy ez

egyúttal a kötésre is elegendő, csak akkor válik világossá, ha meggondoljuk, hogy az olajnak a festékben kettős szerepe van. A fontosabbik a kötés létesítése. Ezt megelőzően azonban a színesanyagokat jól felfesthető, képlékeny tömegekké kell alakítani. Az utóbbiak „olajfelvevő-képessége“, tehát a „festhetőség“ állapotát előidéző olajmennység, nagyon ingadozó. Az ólomfehér pl. 15, az ultramarin 40, a zöldföld 100, az égetett szienai föld 180⁰/₀ olajat igényel, holott kötésüket már jóval kevesebb is előidézi. Eszerint az olajtartalom nagyobbik fele csak a festhetőséget szolgálja. Ez a hányad más, erre alkalmas anyaggal, pl. a *Van Eyck*-tempera olaj-melletti részével is helyettesíthető. A temperatest olajtartalma (25⁰/₀), tehát a kötés biztosítására, vizes része, (75⁰/₀) pedig a festhetőség létesítésére való.

Az emulgálószernek és a száradóolajnak a csökkentett olajtartalommal összegeződött hatása szabja meg a *Van Eyck*-tempera kedvező tulajdonságait.⁴ Beszáradt rétege nem vált mozaik-szerűvé, ami egységességének, a gumi hiányának és az emulgálószernek köszönhető. Gumi híján vízdoldhatatlan és kőkemény lett. Emiatt és mivel a „tapadást“ előidéző vitellint a réteg magában foglalta, utókezelés nélkül lehetett átfesteni. Ugyancsak ez a fokozott „tapadás“ gátolta meg a vastagabb réteg lepattogását is. Mint-hogy vízzel keverhető volt, a még nedves rétegen, higított festékkel, aprólékos munkát tudtak végezni. Ezért olyan finomrajzúak a vele készült táblaképek és egyúttal ez a döntő bizonyíték arra, hogy nem olajfestésről van szó. A mozaikszerűségből eredő hajszálrepedések hiányában fényesen száradt fel. További előnyei a kis olajtartalomtól folyó csökkent utánsötétedés, valamint az, hogy a már kész és huzamosan szárított kép tónusa az átfirniszeléskor alig változott. Tapadókéességének köszönhető, hogy többször lehetett átfesteni, hogy jól firniszelődött és, hogy erre a firniszbevonatra ismét jól volt felfesthető. Mindezek a sajátságok kifejezésre jutottak a *Van Eyck*-követők festőmód-

⁴ A temperatestet, romlékonysága miatt, spikolajjal, (ma levendulaolajat használnak), és ecettel vagy szalmiákszesszel konzerválni is kell. Előállításmódját részletesen leírja *Nagy Sándor* festőművész, Főiskolánk mb. tanára az 1934/35. évi Évkönyv 27—44. lapjain. Ugyanitt bő útmutatást kapunk a XII.—XVI. században használt, ú. n. bizánci-aranyozóalap, a vakító-fehér „gesso“ készítéséhez. A festőmódokat pedig *Nagy Sándor* főisk. tanár „*Festőtechnikák*“ c. előadásain ismerhetjük meg. Részben ez, másrészt a szűkreszabott terjedelem készlet arra, hogy főként az anyagokkal foglalkozzam és a festőmódokat csak az elkerülhetetlenül szükséges mértékben ismertesse.

jában.⁵ Ezek közül legtöbbet *Dürer* több rétegben végzett, ú. n. fejlesztőeljárásáról tudunk, minthogy képei mellett leveleiben található feljegyzései is értékes felvilágosításokat adnak felőle.

Dürer nagyon gondosan vázolta fel a rajzot. Ehhez rendszerint fekete vízfestéket használt. A festőlapot most, a vázlattal együtt, vékony színes lazurnéteggel, az „imprimiturával“, vagy a „maesticával“ vontá be. Ez a sárga- vagy vörösokkerrel színezett olajfestékbevonat elzárta a gessot. Ezáltal meggátolta, hogy enyvezése a vízzel hígított temperától megduzzadjon.

A kép felhordás csak ezután vette kezdetét és, amint láttuk, több rétegben történt. A „maestica“-t az erősen tapadó *Van Eyck*-tempera jól megfogta. Festeni, sőt kellően felhígítva rajzolni is könnyű volt vele. A kész, rendkívül vékony első réteget most a napon vagy melegben sokáig szárította. Napok, esetleg hetek múlva került sor a következő lépésre, amely ennek az „aláfestésnek“ a firniszelésében állott. Amint ez is tökéletesen megszáradt, újabb képréteg következett. Ezt szintén befirniszelte s, így tovább. Volt rá eset, amint azt a leveleiből tudjuk, hogy hétszer-nyolcszor is alá-, illetve fölé-festett. Ilyenformán a kész festmény hét-nyolc festék és ugyanannyi firniszrétegből tevődött össze. Ennek ellenére a képrétegek meglepően vékonyak. Készítésüket másként, mint ilyen jól hígítható festékekkel, nem is lehet elképzelni. Mind a képek rajzossága, mind ez arra mutat, hogy szó sem lehet a mai, vagy *Cennini* utalása értelmében vett olajfestékről, bármennyire is olajképek benyomását keltik a ránkmaradt művek.

Az utolsó símitás, a „készrefestés“ azonban már valóban. ugyancsak lehellekvékonyan felvitt, félig fedő gyantaolajfestékekkel történt. Ez az „átfestés“ az utolsó firniszrétegre került. Nagysokára, esetleg 2—3 év múlva, zárófirnisz is követte. Egy-egy kép tehát hosszú esztendőig készült. Hogy közben eredeti elképzelését meg ne másítsa, nagyon gondos színvázlatot készített.

Az egyes alá- és fölé-, illetőleg átfestések közé telepített firniszrétegek a színek mélységét és tüzét erősen fokozták. Ezáltal azonban megint sok olaj jutott a képbe. Változatlanul fennmaradt tehát a *Van Eyck* követők számára is a nem, vagy csak kevéssé sötétedő és világos színű olajok előállításának feladata.

A festőmód az olaszoknál lényegesen átalakult. Az imprimi-

⁵ *Van Eyck* holland követői pl. *Roger*, *Memling*, a svábok közül *Holbein*, *Dürer*, *Kranach* voltak. Az új festőeljárást Olaszországba *Antonello da Messina* vitte át az öreg *Bellini* virágkorában. *Tizian* is, mint *Bellini*-tanítvány, ezzel a festőmóddal kezdte meg az eleinte *Dürer*-éhez hasonlatos működését. Kezdetben *Raffaél* is követője volt. A „*disciplina di Fiandra*“ hívei közé tartoztak pl. még *Perugino*, *Tintoretto*, *Veronése* stb.

lura megszűnt egyszerű enyvvédőbevonat lenni és színével is részt vett a kép felépítésében. A festék összetétele is megváltozott. Általában kétféleképpen készült. A nagyon fontos ólomfehérfesték előállításakor olajszegény ólomfehérfestéket és *Van Eyck*-temperatetet keverték össze. Ez a készítmény azért volt előnyös, mivel a festék gyorsan megkeményedett, (anélkül azonban, hogy merevvé vált volna), így ellenben szükség szerint állíthatták elő. A másik készítménynél, a színek kikeverésekor, az olajszegény olajfestékhez félannyi tojáássárga-víz emulzió került. Egyik változat sem tartalmazott sok olajat és mindkettő fénytelenül száradt fel. Az átfirniszelés jellege is megváltozott. Amíg a német mestereknél csak a színhatás fokozására szolgált, itt emellett még színt is hordott.

Képkészítésük menete a következő. A festmények nagy méreteihez a fatábla már nem alkalmas. Helyette kendervásznat használtak és a gessot az enyves, gyengén szívóképes krétaalap váltotta fel. Ezt *Tizian* timsóval még kicserezte. Ezáltal a duzzadó-képesség megszűnt. Az imprimitura gyantás-olajfesték bevonata pedig tömötté tette. Az így kezelt vászon az olajalapozású festőalapnak felel meg. Emellett az imprimiturát színezték is. Leginkább szürkét, több piros árnyalatot vagy égetett zöldföldet alkalmaztak. A maestica, mint láttuk, színével is résztvett a kép felépítésében. Emiatt utóbbit úgy választották ki, hogy az imprimiturának minél nagyobb felülete érvényesülhessen. Másszóval, hogy minél kevesebbet kelljen belőle fedő- vagy lazurozó- alá- és fölé-festésekkel ellátni. Annak is oka volt, hogy gyantás-olaj festékekkel készült. Amíg ugyanis a tiszta-olajfesték duzzadva köt, addig ez zsugorodik. Eközben, (mind az olajgumitempera rétegében, mind ebben is), számos parányi repedés keletkezik. A rajtuk áttetsző fehér alap növeli a képről visszaverődő fény mennyiséget. Minthogy a zsugorodás az idővel fokozódik, ez az átvilágítás erősödik. Közben a festmény, az olajsárgulás következtében, a szokott módon sötétedik. A két ellentétes hatás kiegyenlíti egymást és megvédi a képet a galératónus erősödésétől. A vázolt folyamat magyarázza meg, hogy miért cserezte *Tizian* az alapot. Ugyanis a rések vízáteresztők, a *Van Eyck*-tempera pedig vízzel van hígítva.

A *velencei festők* többé-kevésbé gondos vázlata az imprimiturára került. Sötétszínűre szabókrétával, (ez a zsírkő), vagy gipszdarabkával, világosra szénrel rajzoltak. Festéskor nem mindig takarták el. Ilyen esetben a vázlat színei is a palettához tartoznak.

Munkamenetük legérdekesebb része a kép kifejlesztése. Erre példaképpen *Tizian* festőmódját választhatjuk. Sötétszínű imprimaturára, a fenti ólomfehérfestékekkel, először a megvilágított részeket rakta fel. A fehérhez, hogy melegebben tartsa, kevés sárga okkert tett. Ez a „temperamag“ persze a fényekben volt a legvastagabb. Ezek körül ellaposodott, távolabb lazurozó lett. Utóbbi képfelületeken tehát a maesticát is hatni engedte. A létesült (gyengén sárgás) „dombormű“ hamarosan megszilárdult. Ez az alkalmazott képméreték mellett nagy előny, minthogy gyors munkát tesz lehetővé. Az aláfestés megszáradása után színezéssel egybekötött firniszelésre került sor. Ehhez *Tizian* illó- (terpentin-) olajjal hígított, jól felfesthető, színszegény, olaj- vagy gyantás-olajfestéket használt. Az aláfestésben, a fényeknél, vászondarabkával gyorsan letörölte. Ezáltal ehelyütt csak vékony bevonata maradt vissza. Másutt, ahol ezt a firniszréteget vastagabbnak tartotta, ennek már a saját színe is eléggé érvényesült. Ahol még mérsékelten vastag volt, az átszűrődő ólomfehérével együtt, kellő vastagság mellett pedig már önmagában is. Végül ott, ahol a temperamag lazurozó lett, az imprimatura színével összegeződve.

Tizian tehát nem közvetlenül festette fel a tónusátmeneteket, hanem optikai úton, kivonatoló színkeveréssel nyerte azokat. Erre a firniszrétegre vitte fel azután az újabb színeket, majd ahol kellett, ismét a fényeket, stb. Az utolsó átfestés nála is vékonyan felhordott, félig fedő gyantás-olajfestékekkel történt. A „készrefestett“ képet, szintén teljes száradás után és nagysokára, zárófirniszel is ellátta.

Tizian eszerint, főként eleinte, minden lényeges különbség ellenére is, akárcsak *Dürer*, ugyancsak az alá- és föléfestések és a „firniszelések“ sorozatával dolgozott. Aláfestett képei szintén hónapokig függöttek műtermében, vagy száradtak a napon. Előfordult, hogy közben elképzelését megváltoztatta és másként folytatta őket. Szép példát szolgáltatott erre a *Cseresznyés Madonna* (Wien), retoilrozása, miközben a régi vászon eltávolításakor festés közben elfedett alak is előtűnt. Egyesek, mint *Doerner* szerint, az ó-német és a velencei festők munkamódja között az egyezés még messzebbmenő.

Csak megemlítjük, hogy a középkori Spanyolországban másik valódi temperafajta, az olaj-kazein alapanyag volt használatos. Emulgálószere, a tejfehérje, a tojássárgájánál is hatékonyabb.⁶

⁶ Spanyolországban a festőművészet csak a XV. sz.-ban indult fejlődésnek és pedig németalföldi hatásra. (*Juan Nunez, Antonio del Rincon, Valesco da Coimbra, stb.*)

Mind a nem valódi, tehát egyszerű, vagy az olaj-gumitemperákkal, mind az olaj-tojás temperatesttel dolgozó festők szakszerűen kutattak világos színű és nem utánszótévedő olajokat. A kérdés az „alla prima“ olajfestőknek még fontosabb volt. (XV. sz. vége — XVII. sz.)

A nem-valódi temperákkal dolgozó középkoriak olajanyagainak már említettük. A valódi temperával festők a lenolajat és az ebből nyert készítmények közül a napon derített és a sűrített lenolajat ugyancsak használták. Mellettük a világosabb színű és kevésbé sárguló, de lassabban száradó dióolajat is. Bár a mindezekkel végzett bevonást „firniszelésnek“ mondták, megállapítható, hogy a mai értelemben vett firniszeik nem voltak. Emellett, főként az ó-flamand mesterek, balzsamokat is alkalmaztak. Így a luc- vagy jegenyefenyő nedvét, a mai velenceiterpentinhez hasonló strassburgiterpentin. Ismerték a mastixot és terpentines vagy lenolajos oldatát is. *Van Eyck* korának nevezetes világos színű firnisze a brüggei. Lehet, hogy ugyancsak strassburgiterpentin, de nincs kizárva, hogy ebben oldott mastixból való.

A derített lenolajat a festő ma is úgy készíti, — *Hauser* kutatásai nyomán, — akár a régiek. Ennek módja a következő. Frissen ütött lenolajat tiszta hóval kever el. A hidegben a nyálkás anyagok kifagynak és az olaj kitisztul. Fedetlen tálban a napra állítva elszíntelenedik. Emellett oxidálódik is, tehát már gyorsabban szárad.⁷ Nagyjából szintén a régiek módján, t. i. egyszerű befőzéssel nyerik a sűrített lenolajat, amely eközben részben gyantaszerű anyagokká alakult és szintén gyorsabban száradó lett. Ma 1/3-ra „sűrítik“, a régiek csak a felére főzték be. Ennek ellenére annyira odaégették, hogy egészen sötétszínűvé vált.

Érdekesen „fehérítette“ az olajait *Dürer*, aki faszénporral keverte, majd hársfakelybe szűrte azokat. A faszén kiváló színtelenítő. *Dürer* eljárása tehát meglepően szakszerű. A hársfakelynek nincs jelentősége. De a régieknek szokása volt, hogy egyébként hatásos cselekményeiket babonás sallangokkal övezék, vagy talán csak leplezzék.

Dürer még „nem sárguló“, valószínűleg strassburgiterpentin és spikolaj keverékéből álló zárófirniszt is használt. Lehetséges,

⁷ Ez természetesen csak por- és korommentes levégőben valósítható meg. Acetátműselyemmel azonban segíthetünk magunkon. Ez a szövet a nap látható sugarait visszatartja és a port kiszűri, de az ultraibolya fényt és a levegőt, tehát éppen az átalakulást előidéző tényezőket, áthocsátja. Napfényszegény vidéken a télen kifagyasztott olajat nyáron kell besugározni.

hogy ez a szer borszeszes gyantaoldat volt. A spik („Spick“) a levendulaolaj akkori válfaja.

Az olajsárgulás leginkább a kék színesanyagoknál, így a drága ultramarinnál érezte káros hatását. Védekezésül utóbbinak mindig sajátos felhordási módja alakult ki. *Dürer* pl. nagyon vékonyan, de 5—6-szor is alá- fölőfestett a „kék arannyal.“ *Verenése* a guazzo, tehát vízfestékben vitte fel, stb. (L. később.)

A *velencei festőknek* festőmódjuk újításain kívül még a desztillált olajok, (a terpentinszesz-félék,) használatának bevezetése is jelentős lépése volt. Pl. a már említett olajzegény ólomfehérfestéket olaj és illószer, (terpentinszesz), keverékével felvett színesanyag szolgáltatta.⁸ A terpentinszesz olajsökkentő szerepe itt lényegében a *Van Eyck*-tempera vizes részének működésével azonos. Mind az utóbbi, mind az illószer a festhetőséget fokozza és a beszáradáskor, dolgavégzetten elpárolog.

Hogy a terpentinolajnak ezen túlmenő hatásai is érvényesülnek, az újabb bizonyítéka a *velenceiek* pompás anyagismeretének. T. i. mint oxigénátvivő nemcsak az olajszáradást segíti elő, hanem egyúttal azáltal, hogy az oxigént a mélybe vezeti, a képréteg teljes átszáradását is. Ilyenformán kétségtelenül célravezető száradóolaj-adalék.

Az illóolajok alkalmazásának előnyeit az *olasz alla prima* (olaj-) *festők*, majd amikor a disciplina di Fiandra letűnésével az olajfestés általánossá vált, (a XVI. sz. végén), a *hollandiak*, főként *Rubens* és követői aratták le.

A XVI. sz. elején, a disciplina di Fiandra teljében, a „*modernek*“ már nem tartották célravezetőnek sem a lassú fejlesztőeljárást, se ma többé-kevésbé gondos előrajzolást. Nagy vonásokban, szabadon óhajtottak célhoz jutni.⁹ Művészi hitvallásuk az optikai és fényproblémák megoldása volt. Akkor is, akár csak ma, egy út vezetett ide, az olajfestés, amely minden festőmód között a legkifejezőbb, és amely lehetővé teszi a színesanyag optikai sajátosságainak maradéktalan értékesítését.

⁸ *Tizian* „színszegény“ lazurozó festéke már terpentinolajjal hígított gyantás-olajfesték, tehát *Rubens*-ével azonos vagy ahhoz nagyon hasonló. Ez abból is kitűnik, hogy gondatlan restaurálásakor némelyik művérről annyira ledörzsölődött, (ami az olajfestékkel nem fordulhat elő), hogy csak a csupasz, sárgásfehér színű, temperamagok maradtak vissza.

⁹ Az úttörő *Leon Battista Alberti* célkitűzéseit a maga egyéni útjain járó *Leonardo da Vinci* karolta fel, aki *Piombo* és *Rafael* mellett az első tényleges olajfestők, az „*alla prima*“ dolgozók egyike volt. Az öreg *Tizian* és *Tintoretto* is megtértek ide. Sőt a spanyol *Greco*, aki működését mint *Tizian* tanítvány kezdte, *Tintorettoval* együtt lett olajfestővé.

Az olaj számos előnyös tulajdonsággal tűnik ki. A színes anyagot köti is és védi is. Már láttuk az ólomfehér példáját. Emellett nem-zavaros közeg, mint a nem-valódi, vagy az emulziós temperák, hanem áttetsző. A színesanyagok tisztán, tüzesen és mély színnel tűnnek benne elő. A színárnyalatok közvetlenül keverhetők ki vele és tónusértékei a száradáskor sem változnak. Tetszés szerint, akárhányszor, átfesthető és nedvesbe is festhető. Száradva megköt és átfestve nem oldódik. Ha a festék alkalmas, de legalább is megfelelően felfestett színes-anyagokat tartalmaz, kifogástalan tartósságú.

Az olajfestés nagy veszedelme az utánsötétedés, ami különösen szembetűnő a XVI. sz.-ban használt lenolajjal vagy az ebből rosszul előállított termékekkel, pl. az odaégett sűrített-olajjal festett képeknél. A bőven alkalmazott és rossz olajokkal a XVI. sz. végén készült és a XVII. sz.-ból származó alla prima táblák java-részt erősen megsötétedtek. Pl. élelmedett korában, *Tintoretto* szintén olajfestővé lett. Mivel továbbra is sötét alapot használt, kései művei nem kaphattak alulról fényt. Ezért szokatlan erősen jelentkezik rajtuk az olajsárgulás. Még szembeötlőbb ez a károsodás pl. azoknál a képeknél, amelyeknél festőjük rézrozsdával lakarta a sötét alapon álló árnyékrészeket. Az ilyenek mind megfeketedtek. Ez a sors érte a korabeli spanyol műveket is.¹⁰

A meg nem felelő alap még más bajokat is okozott. A vastag, mint pl. *Veronése* némely gessoja, pattogzott. *Sebastiano de Piombo* falfestése levált. Ugyanez történik most *Leonardo da Vinci* „Utolsó vacsorá“jával. Szinte egyedülálló *Giordano* nápolyi festő, a „*Fa Presto*“ képeinek sorsa, aki sötét bólusalapon dolgozott és ezt az árnyékrészekben lehellekvékony ólomfehérfesték réteggel fedte. Utóbbi lassan elszappanosodik az olajban és áttetszővé válik. Ez a fölös ólomfehérrel kikevert színes festékek sorsa is. Ennek következtében képeiről a fátyolszerű átmenetek és az árnyékrészek mind eltűntek és a bólusalap áttetszik, „átüt“ rajtuk.

A tapasztalt festők, (később), már óvatosan bántak az olajjal. Csak napon derített lenolajat, vagy dióolajat használtak. Az olajfelesleget pedig gondosan kerülték. A sötét alapot mellőzték, rézfestékeket és cinóbert nem alkalmaztak, vagy pedig *Leonardo da Vinci* módján védték meg a réztartalmú rétegeket.

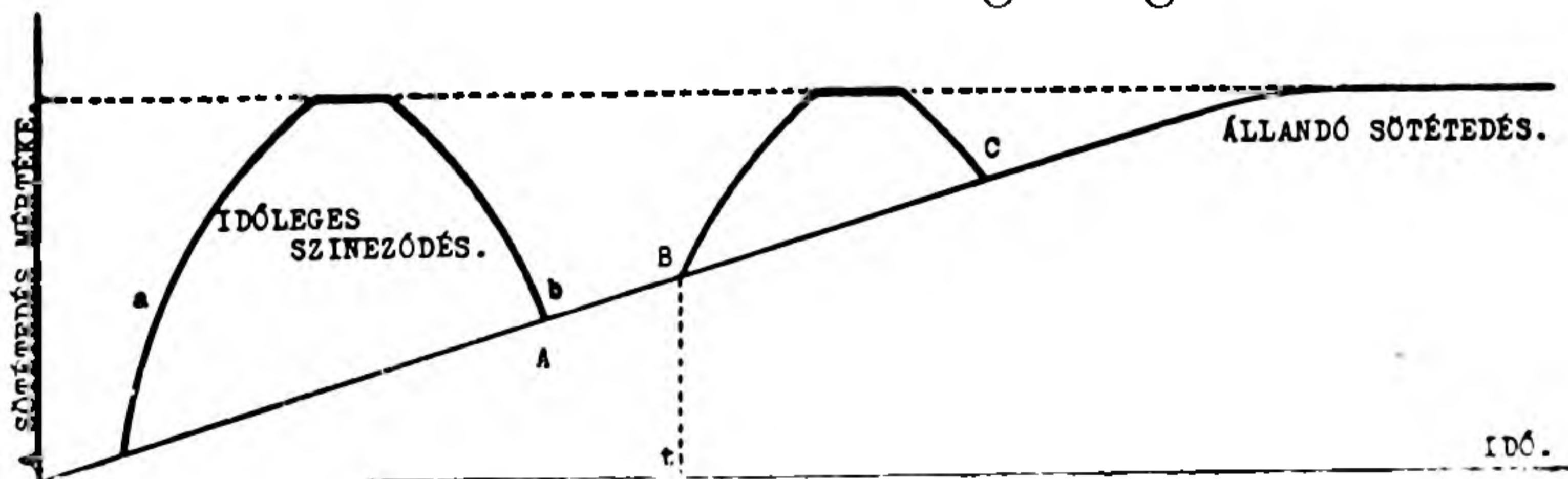
¹⁰ A *Nemzeti Szalonban* az 1937. év végén megnyílt „*Régi olasz mesterek*“ c. kiállítás sok jellemző példát szolgáltatott erre. Pl. *Simone Pignoni* „*Alexandriai szt. Katalin eljegyzése*“ c. vászna a rézfestékektől teljesen fekete volt. *Palma Vecchio* „*Férfi-képmása*“ az arc és a kéz kivételével szintén egészen megfeketedett, stb.

A későbbi reneszánsz és a barokk *hollandi* művészeinek olajai is sötétedtek. Hogy festményeik nagyrésze mégis színompás maradt, az anyagismeretük következménye. E kor festői takarékoskodtak az olajokkal és válogatták azokat. Szintén főként lenolajjal dolgoztak, de csak napon sűrített alakban használták ezt. Ismerték a mákolajat is, de inkább a dióolajat alkalmazták. *Van Dyck*ről feljegyezték, hogy ólomfehérrel főzve, az utóbbit gyorsan száradóvá tette. Ez a készítmény már a mai értelemben vett, ú. n. „főzött firnisz“ volt. Nagy szerep jutott a *hollandoknál az olaszoktól* már ismert higítószernek, a terpentinszesznek és emellett a spikolajnak is.

Festékeik kellő sűrűségét a balzsamadalék biztosította. Az akkori balzsamok, a velencei- és a strassburgiterpentin, amelyek a ma ismert velenceinél jóval hígabb féleségek, puha gyanták természetes oldatai. Magukban száradva rosszul keményedő és a melegben lágyuló réteget adnak. A velük kikevert gyantás-olajfestékeket ellenben képlékennyé változtatják. Az utóbbiak ezért, az idők folyamán, a hőokozta mozgás következtében, sokkal kevésbé repedeznek össze, mint a beszáradt olajfesték rétegek. Mind a zsugorodásukkor, mind később, inkább számos parányi nyílás keletkezik bennük. Minthogy lassítják a száradást, az illanószer ellenére is megkönnyítik a munkát.

Rubens leginkább napon sűrített len- vagy dióolajjal dörzsölt és főként velenceiterpentinnes mastix-adalékkal elkevert festékeket használt. Ezek rajzosak, összeolvadók és zománcszerűek. Ismerte az olajsárgulás körülményeit és tudta, hogy a festék a sötétben-kötéskor azonnal elszíneződik.¹¹ Egyik levelében pl. uta-

¹¹ A lenolaj, általában az olajok és gyanták utánsötétedése még nem tisztázott, lényegében azonban bizonyára korhadásos folyamat. Egyes anyagok, pl. ólomfehér jelenléte gyorsítja. Ez az elváltozás az ú. n. *állandó sötétedés*. Ettől a *Rubens*-sel kapcsolatban említett, fényhiányra bekövetkező, ú. n. *időleges elszíneződés* alapján különböző. Utóbbi szintén sárgulás. Csakhogy amíg a korhadás szüntelenül folyik, (a mellékelt rajz emelkedő vonala), addig a másik átmeneti és a megvilágításra részben megfordul.

Tehát pl., ha valamely kép a sötétben a hullámvonal a) emelkedő szakaszának megfelelően megsötétedett, a fényhatásra a b) leszálló ág jelezte módon ismét kivilágosodik. Az elszíntelenedés azonban sohasem érheti el a kezdeti értéket, hiszen időközben az állandó sötétedés erősödött. Ezért a le-

sítást adott arra, hogy „A háború allegóriája“ c., a hosszú szállítás alatt fénytől elzárt festményét napra függesszék. Ezt tanácsolta a mantuaiknak is.

A *hollandiak* festőeljárását legkönnyebben az ő, (*Rubens*) példájával világíthatjuk meg. Tábláik alapjaként a fát kedvelték, de nagy képeiket lenvászonra festették. *Rubens*, a fán, a vakító-fehér gessohoz tért vissza. A vásznon ellenben, a *velenceiekhez* hasonlóan, krétaalapot használt. Ez *Tizianével* szemben már nem-szívó és szintén hófehér, ú. n. félkréta- (gipszes-) alap volt.

Rubens is kihasználta az imprimiturát, amely nála szintén gyantás-olajfesték-bevonat, de éterikus olajokkal hígítva. Miriádnyi repedésén az alap könnyen átvilágít. Színe rendszerint gyöngyszürke. Készítéséhez illószerdús ólomfehér-olajfestéket és *Van Eyck*-temperába bedolgozott rajzszenport kevert össze. Néha umbrát is választott, de ennek alkalmazása *Van Dyckre* jellemző. A mesticára hígított okkerekkel festett vázlat került. Kortársai krétával rajzoltak elő. Míg ennek vonalai az átfestéskor eltűntek, *Rubens* rajza sokhelyütt látszik.

Festőmódjuk kiemelkedő mozzanata az imprimitura első föléfestése, amit vizes, tehát akár tempera-, akár egyszerű enyvesfestéssel végeztek. Ez *Rubensnél* nagyon vékony és miként a maestica, kellően választott színével ugyancsak jelentős részt vett a kép felépítésében. Nagy fontossága abban rejlett, hogy az átfirniszeléskor nyomban száraz felületet adott, amelyen mindjárt tovább tudtak festeni. Az olajfestésnél várni kellett volna. Ez a módszer, eszerint, kedvezett *Rubens* termékeny egyéniségének. Emellett olajszegénnyé tette a ma is jó megtartású műveket. Erre a színben kidolgozott alapra már alla prima festettek.

A fényeket mind *Tizian*, mind ők fedően vitték fel. Az átmeneteket vékonyan takarták és az árnyékokat áttetszően tartották. Ehhez a laza formaadáshoz csakis hígított festéket használhattak. Ebben a kötőanyag egyrésze már gyanta volt. Hígítása pedig, a vázolt módon, szintén elősegítette az olaj apasztását. A fehér alaphoz és a vizes aláfestéshez ilyen formán az utánsötétedés ellen működő még két más olajcsökkentő tényező, a gyanta-adalék és a hígítószer is járult. Az olajszegénység lehetővé tette

szálló ág A)-nál megszűnik. Az A) pont vízszintes feletti magassága ennyiben az állandó sötétedés mértéke. Ez később, pl. a t időpontban, már B)-ig fokozódott. Az újabb időleges változás csak innen indulhat ki és C)-be térhet vissza. Évtizedek múlva, amint az állandó sötétedés csaknem teljessé vált, amit a lassan emelkedő egyenes vízszintesbefordulása mutat, észre sem vehető.

az átmenetek vékonyan-tartását és az árnyékok áttetsző takarását is, mivel a rétegek szappanosodása, tehát az alap „átütése” elmaradt. (L. *Giordano*.) Emellett a gyanta az olajnál átlátszóbb közeg. Ezért a színesanyagok színének tisztasága, tüze és mélysége még nagyobb benne.

Az *olaszok* előbb az olajokat hozták össze az illószerekkel és a színesanyagot az így kapott „testtel” vették fel. Ezért festékeik olajszegény, de színesanyagban dús, gyorsan száradó anyagok. *Rubens* a már kész, olajjal és velenceiterpentinrel eldörzsölt, mastixadalékos festékeit hígította. A terpentinpárlattal és a spikolajjal a palettán keverte őket egybe. Ehhez nem ecsetet, hanem spatulyát használt.¹² Ilyenformán az ő festéke is olajszegénnyé, amellett azonban színszegénnyé vált! Ez is gyorsan száradt, de áttetszőbb és kenhetőbb volt az olaszokénál. Enélkül primatechnikája megvalósíthatatlan lett volna.

Mind az első, a vizes aláfestés, mind ennek olajos átfestését részben a tanítványai végezték. Ő maga leginkább csak a „retus”-nak nevezett utolsó átfestés munkájába kapcsolódott be. Ez a „készrefestés” jelentette a rajz határozott kialakítását, a végső formaképzést. Gondatlan restaurálás tehát több kárt okozhat a művein, mint *Tizian* képein. A veszélyt az a körülmény is fokozza, hogy zárófirniszre, sűrű adalékanyagai miatt, nem volt szüksége. Ezért csak néhol alkalmazott gyenge védőbevonatot.

Van Dyck nem takarékoskodott ennyire az olajokkal. Az is előfordult, hogy hígítottan, festőszerként, használta őket. A már említett főzött-firniszének sárgulását azáltal mérsékelte, hogy ezt 2:1 arányban terpentinszeszben oldott mastixszal elegyítette. A szárítóhatású ólomfehéret azonban csak kezeletlen dióolajjal keverte. A lenolajat jobban kedvelte ennél. Firniszként terpentinszesszel kétszeresére hígított velenceiterpentint is alkalmazott. *Mayerne* feljegyezte róla, hogy számos kortárs-festőtől eltérően, az erősen utánsötétedő, sűrű borostyánkőlakot kerülte. Az a további feljegyzés, hogy az ultramarinkéket a drapériában „gumivízzel” festette fel, olajdús festőmódjával magyarázható. Hogy a vizes festék lepergését meggátolja, előbb az olaj-gumitemperások szerével, vörös- és fokhagymalé-keverékekkel, kente be az olajréteget.

¹² *T. de Mayerne*-nek, *I. Károly* angol király udvari orvosának a londoni *British Múzeumban* őrzött „*Pictoria, Sculptoria et quae subalternarum artium*” c. 1620-ból származó kézírata nyomán. *Mayerne* mint műbarát személyes érintkezést tartott fenn kora festőivel. *Rubenssel* is összebarátkozott és különösen akkor beszélgettek sokat, amidőn ez követként Londonban tartózkodott. Művében *Van Dyckről* is többször megemlékezik. Emellett sok kis, főként angol festő műhelytitkait jegyezte fel.

Rembrandt, a jól összeillő színek mestere, megtartotta *Rubens* szürke imprimituráját és szintén gyantás-olajfestékekkel dolgozott. Színszegény palettáján a sárga és a barna uralkodott. Vázlatait is barnával készítette. Kész képeit pedig aszfalt-lazurozással látta el. Fiatalabb korában az ú. n. „ecsetűzők“ táborába tartozott. Ezek mesterkedése abból állott, hogy a festék feleslegét tiszta ecsettel „elűzték.“ Ezt olyan virtuozitássá fejlesztették, hogy képeiken ecsetnyom nem észlelhető.

A *Rubens*-iskola óta nincs nagyszabású festőmód. Az előbbihez hasonló mesterfogások alkalmazása, (pl. *Segantini*), és a régebbi festőeljárások felújítása mellett, (*Hauser, Böcklin, Marées*), a cél főként a diadalmasan előretört olajfesték tökéletesítése. A XVIII. és a XIX. századot a keverék festőmódok, a „hibrid“ festőeljárások jellemzik.¹³ Anélkül, hogy teljességre tartanék számot, csak példaképen utalok *Fernbach* és *Ludwig* sok kárt okozott peróleumfestékeire, *A. Müller* szalonnásodó olajviaszfestékére és, mintegy enyhítésként, a *Pettenkofer*-féle vizsgálatok nyomán létesült gyantás-olajfestékre. Az anyaggal, amely, néha, egy *Munkácsy* vagy *Makart* felett is diadalmaskodott, folytonos küzdelem folyt.

Láttuk, hogy a festmények tartóssága elsősorban az alkalmazott kötőanyag minőségétől függ. Továbbá, hogy ennek védőhatása számos színesanyagot tesz alkalmazhatóvá. Ebből a szempontból felettébb érdekesnek tűnik a megismert kötőanyagok és az ezek megszabta festőeljárások után, az egyes korok színesanyagaival is foglalkozni.

A színesanyagsorozat, a „paletta“, vizsgálásakor a legnagyobb gondosság a helyénvaló. A színhatás nem lehet döntő, sőt egy magában megtévesztő. A megítéléshez, többek között, tájékozódni kell az illető korban ismeretes színesanyagok felől. Erre a már említett kéziratokon és levelezéseken kívül, egész sereg festőkönyv szolgál, mint pl. *Leonardo da Vinci* „*Trattato*“-ja, *Vasari* műtörténete, (1550.) és más feljegyzések. *Tizian* hagyatéki-iratai és számlái is nagyon becses anyagot tartalmaznak. Ezekből tünt ki, hogy mennyi timsót használt. Néha egész különös módon értesülünk. Ez fordul elő *Velasqueznél*, aki egyik képén, („*Les meninas*“), a palettáját tartja a kezében. Ilyen útmutatások, vagy az egyes, főként az újabb keletű színesanyagok alkalmazásbavételének vagy felfedezésének időpontja nélkül, következtetésünk téves lehet. Ennek mértékét *Linzi*, trevisoi festő esete mutatja. Szerinte

¹³ Bővebben l. *Nagy Sándor* előbb idézett tanulmányában, a 28. lapon.

Rafael, Tizian és Giorgione csak kevés, de jól megválasztott színesanyagot használt. Ez való, amely megállapítás már nem illik a meghatározott színsorozatra. Ennek tagjai szerinte:¹⁴ a cinkfehér, auripigment vagy kadmium, égetett szienai föld, cinóber, kobaltkék, piros-lakk és rézzöld. Azonban: a cinkfehér 1700 körül még csak az alkímisták előtt volt ismeretes. Festékhez először 1780-ban ajánlották. Nagyban 1786-ban kezdték készíteni és 1840 után terjedt el. Az auripigmentről pedig tudjuk, hogy kén-tartalma végett, félték tőle. Rézfestékkel együtt sohasem használták. Már *Cennini* is óvta ettől a festőt, mivel szerinte: „ezek halálos ellenségek.” A kadmia megjelölés sem helytálló, tekintve, hogy a kadmiumot 1817-ben fedezték fel és a kadmiumsárgát csak 1829-ben vezették be. Az első ízben *Thénardtól* előállított kobaltkék az 1804. év, tehát szintén jóval a *Linzitől* taglalt kor után vált ismeretessé. Ezért az alábbiakban csak azokkal a színesanyagokkal kívánunk foglalkozni, amelyek korabeli ismerete hiteles.

A sort az *ólomfehérrrel*, a leghasználtabb színesanyaggal nyithatjuk meg. A képek 3/4-e ma is ez. Már a történelem előtti időben használták. Ezt a galliai szt. medárdi festősír feltárása is bizonyítja, amelyben festőszerszámok mellett, sokféle színesanyagot leltek. *Theophillusnál: cerusa, Cennininél: biacca* névvel szerepel. Mindannyian a már *Pliniustól* leírt módon, bő levegő hozzávezetéssel, fémólomból és ecetsavból kapták. Az eleinte létesült ecetsavas-ólom, másnéven ólomcukor, csak nedvesség jelenlétében és a levegő széndioxidjának hatására alakul át az egyik ólomfehér-fajtává, az ólomkarbonáttá. Ez kristályos, amiért is nem jól takar. További levegőbehatásra és vízzel, hosszú idő múltán, a másik féleség, a bázisosólomfehér képződik belőle. Ez jól fedő. A folyamat érthetővé teszi a *velencei festőknek* azt a szokását, hogy felhasználás előtt, legalább egy esztendőn át, likacsos zsákba varrottan, az időjárás viszontagságainak tették ki. A széndioxid és a nedvesség átalakították, az esővíz pedig kismosta belőle a visszamaradt, és könnyen elváltozó, megfeketedő ólomcukrot. A hosszadalmas érlelési folyamat megdrágította. Ezért *Veronése* pl. felerészben krétával keverte. Az ólomfehér nagy fedőképessége okozza, hogy így is jól takar. Ezt, a *velencei-ólomfehéret*, találjuk előírva az *athoshegyiek* híres festőkönyvében is, (XIV—XV. sz.). Nagy fontossága magyarázza meg, *Mayerne* szerint, hogy *Rubens* és *Van Dyck* olyan buzgalommal készített-

¹⁴ *Linzi*, 1893-ban, a müncheni festőkongresszuson tartott: „*Raffaello—Tiziano—Giorgione*“ c. előadása nyomán.

ték. Az ő módszerük már gyorsított folyamat. Ez az ú. n. hollandi-eljárás a következő: Likacsos, csak belül mázas cserépedény fenekére ecetet öntöttek. E fölé, bakokra állítva, menetesre csavart ólomszalag került. Az elrendezést, mindenestől trágyadombba ásták. Az ecet a melegben gyorsan párolgott. Az ólomhoz jutva, ezt a beszivárgó széndioxiddal és vízgőzzel együtt a kívánt fehérre változtatta. Az ú. n. német-módon lényegében ma is így kapják a pala-, (kremsi-, vagy klagenfurti-) fehérét. *Van Dyck*, (bizonyára *Rubens* is), hogy az ólomcukrot eltávolítsa, a terméket jól kimosta. Amíg a többi színesanyagot nyomban a kötőanyagba dörzsölte, addig ezt először vízzel törte meg és csak azután dióolajjal. A kész festéket víz alatt tartotta.

A könyvekben minduntalan felbukkan az a megjegyzés, hogy az ólomfehér kéntartalmú színesanyagokkal, pl. ultramarinnal, cinóberrel és kadmiumsárgával nem keverhető. Ennek a régiak képein semmi okát nem találjuk. Keverékei mindenütt jó megtartásúak. Feltéve természetesen, hogy a kötőanyag jó volt. Akvarellben, guaschban vagy firniszeletlen temperában persze hamarosan elszürkült, amit a levegőnek rothadási folyamatokból eredő kénhidrogéngáza idéz elő. Fedőképessége és ólomtartalmának szárító hatása végigvonul a képen, amelyet egyenletessé tesz és megóv a repedezéstől. A jó festő sohasem félt tőle. Lazurozva nem festhető fel, amint ezt *Giordano* példáján láttuk, mivel az olajjal áttetsző szappanná változik. Erre az esetre ma titánfehérrel pótolható.

A történelemelőtti festő már az okkert is használta. Vörös változatát csontvelővel dörzsölte be a Santander melletti Altamirabarlang sziklakarcaiba. A pirosat *Vitruvius sinopis lemnia* néven említi. Ezt évenként egyszer, vallásos szertartások kíséretében, bányászták. A sárgát *Theophillus ogra*, *Cennini ochra* néven írja le. A régi festők maguk gyűjtötték, majd iszapolták, szárogatták és törték ezeket. Campagnában járva, még *Böcklin* is összeszedte a folyópartokon rétegezetten lerakódott színesanyagot.

Az okkerek természetes szusztralfestékek. Ennek az elnevezésnek a jelentéséről később még lesz szó. Sárga és barnás árnyalataik vashidroxidos, piros változataik vörösvasoxidos meszes anyagok. Rendszerint vasszulfáttartalmúak. Ezért, felhasználásuk előtt, alaposan ki kell őket mosni. Eközben legtöbbször, sok művész nagy fájdalmára, szép színük is elvész. A földes, szürkés-, vagy zöldes-féleségek rendszerint sok húmusyszerű anyagot tartalmaznak. Ezek a korhadó növényrészekből eredő, elszenesedett, aszfaltos-bitumenes termékek részben olajban oldhatók. A velük

szennyezett okker „átüt“, „átvérzik“, vagyis elszínezi, megsötétíti a föléje festett másik olajfesték réteget.

Minden okker közös hibája a levegő változó páratartalmára visszavezethető mállás. A régi festményekről néha porként törölhetők le. A képtárakban gyakran találunk olyan arcképeket, amelyeken az arcról és a kézről nagy foltokban pereg a festék. A restaurátor ugyan védőfirniszréteggel borította ezeket a részeket, de az üreg, mint valami sebhely, tovább éktelenkedik. Keletkezésük az említett képrészek magas okkertartalmával magyarázható. Utóbbiak agyagmagva, az ingadozó légnedvességnek megfelelően, vizet szí vagy veszít. Az ezt kísérő térfogatváltozás összetöri az olajos kötőanyagot és a festék leporlik.¹⁵

Az égetett okker mind *Theophillusnál rubeum* néven, mind *Cennininél* előfordul, aki *cinabrésenek* mondja. Utóbbié égetett világos okker. *Mayerne* szerint a *hollandi festők* akként készítették, hogy a természetes okkert, ízzón, borba vagy ecetbe dobták. Ha a bor is savanyodott volt, akkor ekként nemcsak finomszeműen, hanem egyúttal mészmentesen kapták. Az égetett okker magva már „cserép“, ezért nem mállik.

A barnaszínű umbra vas- és mangánhidroxiddal színezett agyag, tehát szintén okker. A palettán csak a XVI. sz.-ban jelenik meg.¹⁶ *Dürer* és *Tizian* korában az égetett zöldföldet ismerték barnaként. *Rubens* sokszor alkalmazta, sőt gyakran dolgozott umbrával színezett alapra is. *Van Dyck* állandóan festett vele.

A harmadik természetes szusztralfesték a sziénai föld. Hordozóanyaga kocsonyás kovasav. Ezért nem fedőképes. A táblafestők csak égetve, amikor élénkpirossá és fedővé vált, alkalmazták. *Rubens* a fénynemálló, hamisított és megbízhatatlan cinóber helyett, állítólag, mindig csak erősen túlhevített, ú. n. „kalcinált“ égetett-sziénát használt.

Érdekes, többé-kevésbé ugyancsak az okkerekhez sorolható színesanyag a zöldföld. Piroxénaugitok mállási terméke. *Theophillus creta viridisének* és *Cennini verdeterrájának* egyaránt a Verona melletti Monte Baldo a lelőhelye. Már régen kimerült. Ma Tirolban és Csehországban bányásznak hozzá hasonló, de lazurozóbb anyagot. A régi festők testszín kikeverésekor sokat használták. *Böcklin* és *Marées* ugyanúgy festettek vele, mint a *korai olasz iskola*. Égetett változatáról csak *Dürer* óta tudunk.

¹⁵ A „*Régi olasz mesterek*“ c., már említett kiállítás *Maestro di S. Miniato* „*Mária gyermekével*“ c. képén az archban csak a pír maradt meg, minden más levált.

¹⁶ L. *Raphael Borghini* „*Il Riposo*“ c. festőkönyvét, (Firenze, 1584), ahol „*terra d'ombra*“ néven van említve.

Nem okker, de vízszívó képessége következtében ezzel rokon anyag az ultramarin. Régebben nagy jelentőségű volt a természetes válfaja, amelyet a lazurkő nevű féldrágakőből, másnéven a lapis lazuliból állítottak elő. Atóbbi mészkővel hintett pirittel és csillámmal vegyesen tartalmazza. Miután a tengerentúlról, a Bajkál-tó vidékéről vagy Tibet-Kína bányáiból került Olaszországba, az Európából is ismeretes réz-azurittal, az *azzurro citramarinoval* szemben, *azzurro oltramarinonak* nevezték. Ebből ered az ultramarin elnevezés. *Theophillus* és *Cennini* egyaránt ismerték. A színesanyag készítése mind náluk, mind később, lényegében elválasztásban állott. Ezt érdekes módon hajtották végre. Az ásványt felhevítve vízbe dobták, amikor összeroppedezett és kalcitjának nagy része is feloldódott. Majd finom porrá őrölték és a lisztet gyanta-viasz-faggyú keverékébe dolgozták. A tömeget langyos vízben hosszasan gyúrták. Eközben a finom ultramarinszemek kihullottak és a tál alján gyűltek egybe. Az egyre durvább részleteket elkülönítették. A legutoljára kapott és már csak kevés ultramarint tartalmazó, ú. n. „ultramarinhamúnak“ is nagy értéke volt. Szegényebb festőknek csak erre tellett. A híres firenzei telepen szinte gyári méretekben készítették.

Dürer idejében az ultramarint valóban arannyal fizették. Az ő feljegyzéseiből tudjuk, hogy fontja 100 forint volt. Ezért mind *Tizian*, mind sok más, takarékosan bánt vele. Franciaországban, a forradalmi időkben, még az ultramarinhamú is pontosan a finom por árának felébe, 46 livresbe került. Erre vezethető vissza az a gondosság, amellyel a régi festők az ultramarint használták. A megrendelők pedig rendszerint szerződésben kötötték ki a felhasználásra kerülő „kék arany“ mennyiségét. *Fra Angelicot* azzal gyanúsították, hogy túl gyakran mossa ecsetjét és a kipergő anyagot elteszi. Assisiben az is előfordult, hogy a csatában győztes sereg levakarta a freskókról a kék részeket. Az idők változására jellemző, hogy a természetessel mindenben egyező, mesterséges ultramarin ára ma kg-ként mindössze 1.80 P.

Az utramarint, vagy ahogy még nevezték, a „kék csodát“, drágasága és az olajsárgulással szemben tanúsított érzékenysége következtében mindig különös gonddal kezelték. Már láttuk, hogy *Veronése* a guazzo, *Van Dyck* pedig „gumivízzel“, tehát szintén vizes kötőanyaggal keverten, legtöbbször fehér alapon és lokáltónusként, lazurozva festette fel. Mivel a keveréskor sok elkallódik, *Dürer* színszegény festéket készített belőle, amellyel öt-hatszor, nagyon vékonyan alá- és fölőfestett mindaddig, amíg a helyenként kívánt színmélységet elérte. A temperatestnek ecetmentesnek kel-

lett lennie. T. i. savak az utramarint megtámadják és kifehérítik. Emellett a festékké keverése nehéz feladat, minthogy az olaj-tojás emulzióhoz rosszul tapad. Ezért előbb kevés olajos kötőanyaggal, vagy enyvoldattal dolgozták össze. A XVII. sz. *holland* képein, a levegő vagy a drapériák festésekor, a kezdetben felvitt lokáltónusra a tónusváltoztató színeket, pl. a levegőben az ólomfehéret, stb., csak később lazurozták rá.

Amint láttuk, az ultramarin az okkerekhez hasonlóan vízfelvevő. Az „ultramarinbetegségnek“ nevezett mállási jelenség ennek következménye. Ez a megtámadott részek fokozatos kivilágosodásában, elszürkülésében, végül kifehéredésében nyilvánul meg. Régebben, a savhatás miatt, szintén kémiai elváltozásban keresték az okot. Ezzel szemben a színes szemcsék mozgása összetöri az olajos kötőanyagot. A keletkezett por, miként a színes üvegeké is, fehér. A helyes magyarázatot és ezzel a javítás módját *Pettenkofer* a neves német festőkémikus találta meg. Regenerálási eljárása során a szétrepedezett olajréteget összenövesztette. Beavatkozása a festmény érintése nélkül történt és egyszerűen abból állott, hogy a képet alkoholgőzök hatásának tette ki. A megduzzadó lenolajgyantaszemek összetapadtak és a folytonosság ismét bekövetkezett. Az egyneművé visszaváltozott közeg kék színe természetesen újból előtűnt.

Régi képeken néha smaltával festett kéket is találunk. *Plinius* és *Vitruvius puteolanum* vagy *cyanus aegypt* néven ismerték és készítmódját is leírták. Innen tudjuk, hogy rézzel színezett üvegfrittpor volt. A ma smaltának nevezett termék kobalttal van festve. Erről szintén az „*Il Riposo*“-ban esik először szó. Később még más olasz, majd spanyol festőkönyvek és a *Mayerne* kézirat is megemlíti. A képeken az alapüveg silánysága következtében, javarészt elmállott.

Zöldet *Cennini* szerint, az ultramarinból auripigmenttel kaptak. Ugyanezt a színt létesíti az utóbbi az indigóval, amelyet a festőcsüllengből állítottak elő. Zöldföldből ólomfehérrrel, továbbá azuritból nápolyisárgával is ki tudták keverni. Ez a színsorozat csak látszólag bő. Más árnyalatok szükségessége és az utramarin drágasága a festőket a különböző rézászványok használatára készítette. Az auzuritot hegyikék néven, a malachitot pedig mint hegyizöldet ismerték. Magyar vonatkozásban érdekes, hogy a XVI. sz.-ban a magyar azuritot, az azurro de l'Ongara-t írták elő. Egyéb-ként rengeteget vesződtek a rézászványok tisztításával. Az azurro di biadettit pl. a spanyol bányák közettörmelékeiből iszapolták ki. De mesterséges készítményeik is voltak. *Theophillus* spanyol-

zöldként, *Cennini* mint *verderamet* említi a rézrozsdát, amely a *Leonardo da Vincitől* is használt és „*Trattato*“-jában készítmódjával együtt leírt *aerugo*val azonos. *Mayerne* *verd de gris* néven ismerteti és körülményes termelését érdekes feljegyzésekkel világítja meg.

A rézrozsa egykori kelendőségére jellemző, hogy előállítása Délfranciaország szőlőtermő vidékein, még alig egy évszázada, virágzó háziipar volt. A borpincéket rézrozsdapincék váltogatták. Készítése két szakaszban folyt. Az első a színréznek ecetsavsóvá alakítása. Mázatlan cserépedényekbe rétegezten, erjedésnek indult, felmelegedett, már ecetesedő szőlőtörkölyt és vörösrézlapokat raktak. Utóbbiakat előbb széntűzben felhevítve oxidálták is és azon melegen helyezték a zúzadék közé. Ezáltal a törköly még jobban felhevült. A megtelt cserepeket végül szalmafonadékkal takargatták be. Az ecet és a beszivárgó levegő oxigénje hatására, 2—3 hét múltán, a rézlemezeket vastag, selyemfényű, zöldeskék színű acetátkristálykéreg borította. A lapokat most kiemelték és vízzel jól leöblítették. Csak ezután kerültek a rézrozsdapincékbe, ahol háztetőszerűen egymásnak támogatva, felállították őket. A vízbemártást néhány hét alatt 7—8 ízben megismételték. Ezalatt az oxigén és a víz az ecetsavvegyületet lassan bázisos sóvá, rézrozsdává mállasztotta. A terméket vörösrézből alakított késekkel kaparták le. Ezt házalók vásárolták össze, akik vízzel péppégyúrtan bőrtömlőkbe gyömöszölték és a levegőre függesztve, megszáritották. Németországban és Angliában a színrézlemezek közé posztódarabokat rétegeztek, amelyeket háromnaponként ecettel itattak át. Az ecetsavsóképződés befejeztével, két hét múltán, a lapokat már csak vízzel nedvesítették. A megtisztított rézmagokat azután mind ebben, mind az előbbi eljárásban újjólag felhasználták és teljes elvékonyodás után beolvasztották.

Sem a rézrozsa, sem a két, egyébként oly szép színű réz-ásvány, az azurit és a malachit, nem vált be. A képrétegben hamarosan megfeketedtek. A képtárakban, különösen az olasz mesterek művei között, amint említettük, tucatjával akad olyan arckép, amelyen csak az arc és a kéz maradt színes. Ezeken valaha, akkori szokás szerint, tájkép volt a háttér és kék- vagy zöld-bársony az öltözék. Mind ez, mind az ég kékje vagy a tó tükre, a zöldelő lombokkal együtt, ma már csak csúf, fekete rézszulfid-réteg. Némelyik festményen talán még ennyi sem maradt. A szulfid ugyanis idővel rézgáliccá oxidálódik. Ez azután vizet vesz fel és kikristályosodik. Eközben összetöri a lenolajgyantát, amellyel együtt leperreg. Csak olyan festőnagyságnak, mint *Leonardo da Vincinek* sikerült ezzel a nehézséggel megküzdenie. Ő ugyanis,

miként már a *Theophillus* korabeliek elszigetelten használta. Módosított eljárása abból állott, hogy a rézfestékeket két firniszréteg közé fogta. (L. e.) Ezzel elzárta őket a levegő és ennek alkatrészei káros behatásától. Ez a védelem azonban nem akadályozza meg az ólomfehérehez hasonló elszappanosodásukat. Ennek folyamán zöld színű, de áttetsző anyaggá alakulnak. Ezzel amellet, hogy a színük megváltozik, a kék zölddé, a zöld pedig más árnyalatúvá lesz, még a fedőképességük is csökken.

1770. óta még két említésreméltó rézvegyület vonult be a palettára, a *Scheele*- és 1814-ben a schweinfurti-zöld. Mindkettő arzéntartalmú. Utóbbi amellet, hogy a többihez hasonlóan mállik, rendkívül és már a bőrön át mérgező. Különösen akkor veszedelmes, ha aprószervezetektől megtámadható kötőanyagba van ágyazva és ez romlásnak indul. Az ekkor fejlődő arzénhidrogéngáz még a környezetet is megmérgezi. A mult században elterjedten alkalmazták és sokan festenek vele még ma is. Csak mint érdekességet jegyezzük fel, hogy, mivel használatát újra és újra eltiltották, a gyárak egyszerűen kissé árnyalva, (szépítetten), és más elnevezéssel hozták forgalomba. Így eshetett meg, hogy ma kb. 50 neve van.

A már említett aranysárga auripigment szintén arzénvegyület. *Theophillus* és *Cennini* egyaránt ismerte. Utóbbi *orpimento* néven írja le. Majdnem azonos összetételű a realgár. Erről a narancspiros színesanyagról egyedül *Cennininél* van szó, aki *risalgallonak* hívja. A későbbi festőkönyvek sem ismerik. Az auripigmentnek egyidőben jelentősége volt, de a realgárt, eszerint, alig használták.

A régiek másik, sokszor említett színesanyagáról, a nápolyi-sárgáról, keveset tudunk. A ma ezen a néven használt anyag mesterséges ólomantimonát. A régebbi valószínűleg csak a Vezúv oldalában gyűjtött okker, amelyet *Cennini* nyomán *giallolino* néven ismertek. Állítólag *Rubens* használta volna és képein a fények egyrésze ólomfehér és nápolyisárga keverékéből lenne. Ennek ellenére a reávonatkozó első hiteles adatunk 1758-ból származik, amikor, valószínűleg nem elsőként, *Pessari* előállította. Erre mutat, hogy mint mázanyag, az ősidőktől elterjedt.

Régtől fogva ismerték és szép tüzes-piros színe miatt nagyon kedvelték a cinóbert. Régi neve mínium vagy vermiculus. Utóbbi onnan eredt, hogy a kosenill, helyesebben a kermestetű nevű „féreg“-ből kapott karminpirossal tévesztették össze. Ekkoriban a sárkányfa piros gyantáját mondták cinnabarisnak. Ugyanúgy készült a természetes cinóberből, mint ma. Először fém higanyt

állítottak elő, amelyet azután cinóberré alakítottak vissza. Az így kapott termék rendes árucikk volt.

A cinóber anyaga, a higanyszulfid, két változata közül az egyik fekete. Gyakran előfordult, hogy a felfestett cinóber, minden közelebbről megjelölhető ok nélkül, megszürkült-megfeketedett. Tehát a másik módosulattá változott vissza. Így pl. az egyik *Breughel* képen valamelyik cinóberfolt átmenetileg elváltozott. Később ugyanilyen váratlanul visszavörösödött. Ezt a sajátságát a festők mindenkor jól ismerték és védekeztek is ellene. Egyes források szerint a pompeii falfestményeken található viaszbevonat, vagy a régi olasz festők némelyik táblaképének cinóberfoltja felett fellelhető krapplazur részben a levegőtől zárta el, részben pedig a fényvédelmet szolgálta. Azt már láttuk, hogy *Rubens* túlhevített terra di sziénával pótolta, iskolája pedig kerülte. Ma kadmium-szulfo-szeleniddel helyettesítik.

Mind *Theophillus*, mind *Cennini* előírták a cinóberhez nagyon hasonló, de a fényen erősen megbarnuló ólomvegyületet, a míniumot is. Főként a kódexek miniatürjeit, — ebből ered a nevük, — festették vele. A hollandi festőknek, akiknek korában a cinóber hamisítására használták, sok gondot okozott. Előírásuk szerint, (l. *Mayerne*), 11 éves fiú vizeletével öblítve és borszesszel mosva kellett eltávolítani.

A régi festők palettáján jelentős szerepe volt a növényi és az állati eredetű festéklakkoknak. E néven vízben oldódó színes anyagok oldhatatlanná tett változatát ismerjük. Így *Tizian*, aki korának szokásához híven még színes anyagait is maga készítette, a buzérgyökér alizarin és purpurin-tartalmú hamizsíros kivonatából állított elő krappot, amely ebből a folyadékból, timsó hozzáadására, a rózsaszíntől a legmélyebb kékes-pirosig változó színben keletkezett. Nagy timsó-fogyasztásának ez volt a másik oka. Hamarosan rájött, hogy ha a leválasztást az oldatban felkevert krétára vagy fehér-agyagra mint hordozóra végzi, sokkal nagyobb tömegű, tehát kiadósabb festékhez jut. A színes-anyag t. i. csak vékony bevonatot alkot a fehér magon. Az ilyenmód kapott pigment-anyag a „töltött“ (szubsztrat) festék. Sok színes-anyag készül ma is így, pl. az ú. n. mész-színek.

A régiek krappjára jellemző, hogy akárcsak a buzérgyökérből ma létesített termék, purpurintartalmánál fogva fakult. Ezért jobb a mostani, amely a tiszta, mesterséges alizarinból készül és fényálló.

A krapp mellett számos más piros festéklakkot is használtak. *Tizian*, *Tintoretto* és *Veronese* pl. egyaránt dolgoztak a fló-

renci-lakkal, másnéven verzinóval, bár tudták, hogy „illanó“-természetű. Legfeljebb keverten alkalmazták. Előállítására a vörösfát, a mai brazílfát használták. Főként palástokat festettek vele (l. *Tintoretto* szenátor-képeit). Ezek kelméjét u. i. akkoriban a régiek híres bíborával, a bíborcsiga nedvével színezték. A verzino színe pedig a csalódásig hasonló ehhez. Érdekes, hogy ma már nem kedvelt szín. Anyaga, a 6,6'-dibróm-indigó, nagyban lenne gyártható, de nincs piaca.

Bíborcsigából kapott festékük is volt, a purpur. Emellett az algiri kermestetüből előállított „karmint“, helyesen kermesfestéket is használták, a később Amerikából hozott kosenillfestékekkel, az igazi karminnal együtt, amellyel később a *hollandiak* és a *spanyolok* is festettek. Már *Theophillus* is megemlíti. Nála, kivülről, a lakmusz-zuzmó *tourne-solja* és az áfonya kékesvörös színesanyaga is szerepel. *Cennini* a karmin és a verzino mellett még a sárkányfa sárkányvér nevű gyantáját és a törökvörösre festett gyapjából kivonatolt anyagot, lényegében tehát ugyancsak az alizarinkrappot, ismerteti, stb.

A régiek nagyszámú sárgaszínű növényi lakkot is használtak. Ilyen pl. *Cennini* sáfránya és vadrezedából kapott arzikája. *Dürer* korában, mint lazuros olajfesték, a gumigutti nevű gumi-gyanta is használatban volt. A zöld-lakkok sorában pedig, *Theophillusnál*, többek között, a bodzalevet és a succust (?) látjuk említve, stb.

Ezeknek a sárga- és zöld-lakkoknak a *holland-tájképfestők* idejében használt teljesen hasonló, tehát hamuzsíros-timsós készítmódját, *Mayerne* művén kívül még *Stiler* udvari festő leírásából ismerjük. Ilyenmód készültek a sárgaszínű brown- és az italian-pink, a stil de grain és az ú, n. Schüttelgelb, a zöldek közül a lé- és a hólyagzöld, stb., mely utóbbi a tárolására használt marhagy vagy disznóhólyagtól nyerte a nevét. A vízdoldható sárgaszínű anyagot a rhamnusz-félék, pl. a vadrezeda éretlen és szárított bogyóinak vagy az északamerikai festőtölgynek, a zöldeket pedig az érett rhamnusz-termésnek a kilúgozásával, vagy bodzaléből kapták. Restaurálásokkor még ma is használják őket.

Sem a szép aranysárga lakkok, sem a tüzes növényi zöldek nem fényállóak. Ezért fakultak ki a *holland tájképfestők* művei. Pl. *Ruysdael*, vagy *Hobbema* képei ma meg sem közelítik azt a színpompát, amellyel egykor tündököltek. Lombjaik sajátos kékeszöldje, vagy barnás-kékesfeketéje csak az elbomlott színesanyag maradéka.

Napjainkban a régiek sárga lakkjai helyett az indiai sárga használatos, amely indiából Európába először a XIX. sz. elején

került. Ez, a kadmiumsárgák és a krómzöldek lettek volna a *hollandok* valóban jó színesanyagai.

A festéklakkokéhoz hasonló nagy károkat okoztak a festőművészetben a mumia, a mumiák balzsamos-gyantás anyaga, továbbá a kasseli-barna néven használt mállott-földes barnaszénféleség, de egyenesen pusztító volt néha a rosszul alkalmazott aszfalt. A mumia és a kasseli-barna bitumenes részei oldódnak az olajokban. Az aszfalt pedig jól oldódik bennük. Ezért mindhárom ú. n. átütő-átvérző színes-anyag. Az alsóbb rétegekből diffúzió útján a felső festékrétegekbe vándorolnak és elszínezik azokat. Aláfestésben tehát sohasem volna szabad használni őket.

Munkácsy és *Makart* nagy kedvelői voltak az aszfaltnak és bizony még az alsóbb képrétegekben is bőven alkalmazták. Emellett nagy mennyiségben keverték a festékeikhez a levegőn kékre futtatódó damarlakkot is. Utóbbi részben elszíneződéshez, részben repedezésekhez vezetett. A néhol már a kép felismerhetetlenségéig fokozódott megfeketedés azonban az aszfalttól ered. De ennek az alkalmazása még más baj forrása is lehet. Vastagon felhordva, meleg helyen, meglágyul. A fölébe festett képréteg tehát csúszni kezd. *Mednyánszky* „*Őszi táj*“ c. képén pl. a puha aszfalt aláfestésen megcsúszott felső festékréteg úgy megráncosodott, akár az elefánt bőre. Mulatságos esetet említ a könyvében *Doerner*, a müncheni Festőakadémia tanára. Az egyik kiállításon ilyen, aszfalttal vastagon aláfestett kép véletlenül a fűtőtest mellé került. A felső réteg vándorlása természetesen azonnal megkezdődött és ez oly gyors volt, hogy a festményt ... fordítva kellett visszaakasztani.

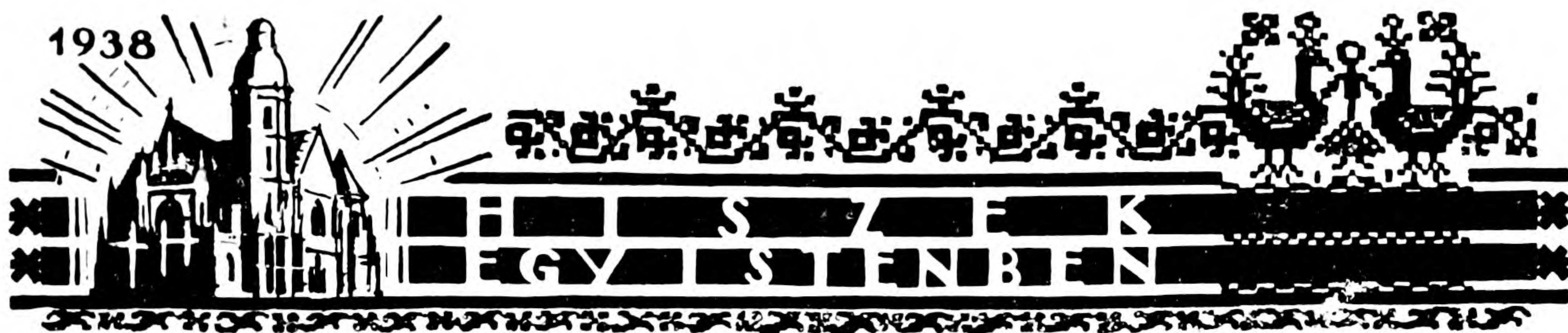
A régiek fekete színesanyagai főként ugyancsak növényi vagy állati eredetűek voltak. Az olajégetéssel kapott és felfüggesztett rongydarabokon vagy hideg tárgyakon lecsapódó kormot ősidők óta használták. A mandula- vagy őszibarackmag-héjből előállított mag-, az elefántagyarból égetett elefántcsont- és a szőlővesszőkből nyert venyigefeketét mind *Theophillus*, mind *Cennini* egyaránt előírták. Dús választékot lelünk *R. Borghininél* is, aki még a harangföldet, a harangok öntésekor keletkező, ú. n. kérget, továbbá a papiros és a tölgyfaszenet ismerteti. Használták a már felsoroltakon kívül, a rozmáragyarból és más csontokból, valamint a fenyőfából égetett szeneket. Palafeketéjük a németországi feketeerdő kőzetének pora, stb. Palettájuk legnépesebb tagja eszerint kétségtelenül a fekete volt.

Tanulmányom végére értem. Sokan bizonyára csalódottan állapítják meg ugyanezt. Azok t. i., akik a „Régi festők műhely-

titkai“-tól egészen mást vártak. Több titokzatosságot, valami alkímistaszerű boszorkánykonyha légkörét. Pedig valójában éppen ez a csalódottság fedi fel a régi festők igazi műhelytitkát, az alkotás nagy misztikumát. Működésükben nem volt semmi titokzatos, legfeljebb csak szokatlan; és pedig az, hogy költői gondolataikat művészi rajzkészséggel és becsületes, szinte kézművesmesteri anyagismerettel fejezték ki. Mesterek voltak, nemcsak a művészet, hanem a mesterségbeli feladatok terén is.

Dr. Baskai (Brummer) Ernő.

IRODALOM: *E. Berger*, Beiträge zur Entwicklungsgeschichte der Maltechnik. I.—IV. 1900. — *M. Doerner*, Malmaterial und seine Verwendung im Bilde. 1938. — *Dr. A. Eibner*, Malmaterialienkunde als Grundlage der Maltechnik. 1909. — *G. Zerr u. Rübencamp*, Handbuch der Farbenfabrikation. 1922. — *Balló E.*, Az olajfestés mestersége, 1918. — *E. Friedlein*, Tempera und Temperatechnik, 1906. — *Dr. J. Basch—Bordone*, Handbuch der Konservierung und Restaurierung alter Gemälde, 1921. — *O. Würzberger*, Die Farben für graphische Zwecke, 1920. — *H. Trillich.*, Das deutsche Farbenbuch, I. 1923, II. 1925. — *I. G. Farbenindustrie*, Farbstoffe für die Farblack-Industrie und für verwandte Gebiete, 1920 (?). — *F. H. Jennison*, Die Herstellung von Farblacken aus künstlichen Farbstoffen, 1901. — *Dr. H. Rupe*, Die Chemie der Natürlichen Farbstoffe, I.—II., 1900. — *Dr. E. Grandmougin.*, Lehrbuch der Farbenchemie, 1913. — *F. Hermann*, Die Glas-, Porzellan- und Email-Malerei, 1917. — *Dr. J. Bersch*, Die Malerfarben und Malmittel, 1905. — *W. Ostwald*, Farbenlehre, 1920 (?). — *F. Ullmann*, Enzyklopädie der technischen Chemie, 1928. — *Dr. B. Dammer*, *O. Tietze*, Die Nutzbaren Mineralien usw. I.—II., 1913. — *F. Luckenbacher*, *K. de Roth*, *J. Zoellner*, Das neue Buch der Erfindungen, Gewerbe und Industrien, IV. 1872. — *Dr. F. F. Runge*, Technische Chemie der nützlichsten Metalle für Jedermann, 1839. — *R. Wagner*, Handbuch der Chemischen Technologie, 1871. — *J. G. Goulinat*, La technique des peintres, 1926. — *Berzeviczy A.*, A tájképfestés a XVII. században, 1910. — *Dr. W. Lübke*, Grundriss der Kungstgeschichte, 1876. — *Hekler A.*, A magyar művészet története, 1934. — *R. Haman*, Geschichte der Kunst von der Altchristlichen Zeit bis zur Gegenwart, 1935. — *Muther R.—Lyka K.*, A festőművészet története, I.—II. — A magyar képművészet, 1920. — *Dr. Ferenczy J.*, Az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola Évkönyvei. — *Dr. Ferenczy J.* Balló Ede 1936—37. — *Nagy S.* A festészeti technikáról, 1934—35. — *Dr. Brummer E.* A régi festők palettája. (Előadás, 1938.). — A batikfestékek, (*Magyar Iparművészet*, 1936.), A batik (Búvár, 1937.), A kátrányfestékek (*Magyar Iparművészet*, 1937.), Ásványok a palettán (*Természettudományi Közöny*, 1941.), stb., valamint a szerző grafikai közleményeinek (Hogyan készül a plakát, *Búvár*, 1937., A kolor-offset, *Technika*, 1936., Síknyomtatás kőlapokról és fémlemezekről, továbbá Többszínű nyomtatás, *Magyar Mérnök- és Építészegylet Közönye*, 1938., ill. 1940.), a festékekre vonatkozó részei, valamint a „Festészeti anyagtan előadások“ és a „Tanműhelyi gyakorlatok“ anyaga. — A „Régi festők műhelytitkai“ c. értekezésnek a szerző kutatásain alapuló fejezetei, önálló közleményekként a *Természettudományi Közönyben* fognak megjelenni. — (Időközben a „Régi festők színesanyagai“ c. közlemény már megjelent.)

A FŐISKOLA 1939/40. ÉS 1940/41. TANÉVEINEK ESEMÉNYEI.

I. A FŐISKOLA VEZETÉSÉT ÉRINTŐ ÜGYEK.

Jelen évkönyvünk két tanév eseményeiről számol be: a Főiskola alapításától számított 68. és 69. iskolai évekről, amelyek egyben az 1939. évi szeptember hó 1-vel kezdődött két éves rektori ciklust ölelik fel s annak összefogó képét adják.

A lefolyt két esztendő, amely a Főiskola beléletében gyümölcsöző munkát, értékes haladást jelentett, nemzetünk életében nagy és jelentős történelmi események idejére esik. Az 1940. évi március hó 1-én ünnepelte országunk a Főméltóságú Kormányzó Urunk dicsőséges országzásának 20 éves évfordulóját, amely alkalomból Főiskolánk is bensőségesen kapcsolódott be az ünneplő nemzet osztatlan örömébe. E napon a Tanári Kar és az ifjúság hálaadó istentiszteleten vett részt, majd ünnepi ülésen a Főiskola rectora és az ifjúság szónokai méltatva az évforduló jelentőségét, hódoló szerencsekívánataiknak adtak kifejezést és a Gondviselés áldását kérték a Főméltóságú Kormányzó Ur további országépítő és gyarapító munkájára. A Gondviselés kegyelméből ez építőmunka újabb eredményeként a felvidéki és kárpátaljai területeknek 1939-ben történt visszatérését, az 1940. év augusztus 30-ai bécsi döntés után a Trianonban elszakított keleti részek és Erdély egy részének az anyaországhoz való visszacsatolása követte s ezzel újabb elégtétel adatott Trianonban megalázott nemzetünknek. Ez újabb országgyarapodás felett érzett örömének ismét kifejezést adott a Főiskola

Rektori Tanácsa, amelynek az 1940/41. évi első ülésén, 1940. szeptember hó 9-én az elnöklő rector bensőséges hódolattal emlékezett meg a Főméltóságú Kormányzó Urunk újjáépítő munkájának ez újabb nagy állomásáról, mély hálával emlékezve meg egyben a nagy munkában szívvel-lélekkel résztvett gróf Teleki Pál miniszterelnök és gróf Csáky István külügyminiszter hervadhatatlan érdemeiről.

Az erdélyi részek visszatérését követő idők első nagyobb kulturális megmozdulását jelentette a kolozsvári Kir. Magy. Tud. Egyetem 1940. évi október havában történt ünnepélyes megnyitása, amelyen a hazai egyetemek és főiskolák képviselői közt a Főiskola képviselőjében Sidló Ferenc e. i. rector is résztvett, tolmácsolva az újból régi székhelyén működő nagymultú tudományegyetemnek a magyar művészet egyetlen főiskolájának testvéri üdvözlését és szerencsekívánatait.

Az 1941. év elején nehéz megpróbáltatást állt ki az ország nagy fiának, gróf Teleki Pál miniszterelnöknek tragikusan hirtelen elmúlásával. A váratlan csapástól lesújtott nemzet gyászában mély megrendüléssel osztozott a Főiskola is, amely a nagy halottban egyben korábbi felettes miniszterét és a Főiskola egykori tanítványát is gyászolta. A Főiskola a Kar és az ifjúság részvételével külön gyászközgyűlést tartott a népéért élt és halt nagy államférfiúnak emlékezetére s azon Sidló Ferenc e. i. rector adott kifejezést a Főiskola mélyen átértzett, bensőséges gyászának.

A nemzet egyetemét ért súlyos gyász még nehéz felhőként ülte meg a lelkeket, amikor 1941. év április hó 11-én a történelem ismét igazságot szolgáltatott sokat szenvedett nemzetünknek. Visszakerültek a déli részek s e csodálatos országgyarapítás nyomán a nemzet még inkább megújuló bizalommal tekint a jövő felé. Ez érzésének adott kifejezést a Főiskola részéről Sidló Ferenc e. i. rector, aki a Főméltóságú Kormányzó Ur nevenapján a Főiskolán tartott hódoló megemlékezésében hálát adva a Gondviselésnek, hogy Őt nekünk adta, kérte a Mindenható áldását országgyarapító, újjáépítő Főméltóságú Urunk további kormányzására, hogy még sokáig vezethessen bennünket a békés, boldog jövő felé.

* *

*

A fentebb jelzett új kétéves rectori ciklusra a Kar az 1939. évi június hó 23-án tartott rektorválaszó ülésében a lelépő Meyer Antal helyett Rudnay Gyula r. tanárt választotta meg rectornak. Ugyanakkor a Szervezeti Szabályzat 12. §-a értelmében Meyer Antal r. tanárt I. prorectornak nyilvánította ki s II. prorectorul Pilch Dezső r. tanárt választotta meg. A Kar ezen határozatait a V. K. M. a 18.293/1939. III. sz. alatt kelt leiratával vette tudomásul és nevezetteket tisztségükben az 1939/40—1940/41. tanévek tartamára megerősítette. Ugyanezen leirattal vétetett tudomásul a Rectori Tanácsnak a Szervezeti Szabályzat 7. §-a alapján történt részbeni felújítása is. Ehhez képest a Tanácsba rendes tagul újból beválasztott a sorolás alá esett Kandó László r. tanár s új tagokként kerültek be Strobl Zsigmond

és Andreetti Károly r. tanárok. Póttagokul Burghardt Rezső, Szönyi István és Dr. Molnár Ernő r. tanárok választották meg.

Az ily módon megalakult és tisztében megerősített új vezetőség a 12.704/1937., illetve a 13.254/1937. III. sz. r.-kel meghatározott ügyév kezdőnapján, 1939. szeptember hó 1-vel lépett működésbe. A korábbi vezetőség az előző napon tartott Kari Ülésen adta át tisztét, amely alkalommal Meyer Antal lelépő rector tartalmas beszédben átfogóan ismertette az elmúlt rektori ciklus fontos eseményeit és felmérve azokban a tanulmányi, személyi és anyagi ügyek intézése terén elért eredményeket, örömmel állapította meg, hogy igyekezete, amellyel a Főiskola és a felsőbbsege közti kapcsolatot ki-mélyíteni törekedett, eredményes volt. Hálás köszönettel adózott ezért a V. K. M. illetékeseinek s egyben megköszönte a Kar tagjainak és a főtit-kárnak is odaadó munkáját, amellyel felelősségteljes tisztében állandóan segítették és támogatták. Befejezésül utalt arra, hogy rektori tisztében előírt kötelességeihez és az elinduláskor elmondott programjához képest igye-kezett vezetni a Főiskola életét úgy a külső, mint belső megnyilvánulásai-ban. A lelépő rector beszámolója után Rudnay Gyula e. i. rector fogada-lomtétele következett, aki székfoglaló beszédében a Kar bizalmát és össze-fogását kérte a közös cél jegyében: a magyar művészeti felsőoktatás és ne-velés munkájához. Utalt arra, hogy nehéz tisztét, amelybe tanártársainak megtisztelő bizalma emelte, azon hitben vállalta, hogy azzal a magyar genius előbbrevitelét, a sajátosan magyar lelkiségű és e nemben magasrendű mű-vészet kifejlődését segíti elő, amelynek akkor, ha a nemzetnek súlyos idő-ket kell átvészelnie, a nemzeti lét egyik nagy hatóerejeként kell működnie.

A rektori székfoglalóban idézett elvi célkitűzések jegyében megindult 1939/40. tanév ünnepélyes megnyitása 1939. november hó 21-én, a Főiskola dísztermében tartott ünnepi közgyűlés keretében történt.

Az ülés megnyitását Dr. Beresztóczy Miklós pápai kamarás, vkm.-i miniszteri tanácsos úr Öméltóságának a városligeti jáki kápolnában ponti-fikált miséje és Veni Sancte előzte meg, amelyen a Kar és az ifjúság róm. kath. vallású tagjai vettek részt, míg a ref. és ev. vallású ifjúság tanári ve-zetéssel saját templomaiban vett részt istentiszteleten. Maga az ünnepi gyű-lés fél 12 órakor a Főiskola főépületének első emeletén Dr. Lechner Jenő r. tanár tervei szerint kiképzett új díszteremben folyt le s azon a Tanári Karon és ifjúságon kívül a V. K. M. meghívott előkelőségei, a hazai főisko-lák és rokonintézmények képviselői, a magyar kulturális élet számos kitű-nősége jelentek meg.

Az ülés az ifjúsági énekkar által előadott „Magyar Hiszekegy”-gyel kezdődött, majd **Meyer Antal lelépő Rector Magnificus** tartotta meg az alábbi nagyhatású beszámoló beszédét az 1937/38—1938/39. évi rektori ciklusról.

„Mélyen tisztelt Ünneplő Közönség!

Midőn az 1939/40-es tanévnyitó ünnepi ülését megnyitom, mélységes tisztelettel üdvözlöm Hóman Bálint miniszter úr Önagyméltóságának kép-

viseletében megjelent Dr. Fáy István államtitkár úr Önagyméltóságát: mély tisztelettel köszöntöm a művészeti ügyosztály főnökét: vitéz Dr. Haász Aladár min. osztályfőnök urunk Öméltóságát és az ügyosztály h. főnökét: Dr. Mariay Ödön min. tanácsos úr Öméltóságát, a Művészeti és Irodalmi Tanács képviselőjében megjelent Dr. Tihamér Lajos min. tanácsos úr Öméltóságát, Dr. Ybl Ervin min. tanácsos úr Öméltóságát, Dr. Say Géza min. o. tanácsos urat, Dr. Zábrák Dénes min. o. tanácsos urat, a M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem képviselőjében megjelent Csányi Károly műegy. tanár, e. i. prodékán úr Öméltóságát, a felekezetek megjelent kegyelmes és méltóságos képviselőit, vitéz Fraknóy József budapesti tankerületi kir. főigazgató úr Öméltóságát, Dr. Kemenes Illés bpestvidéki tankerületi kir. főigazgató úr Öméltóságát, a művészi és tanáregyesületek és rokonintézetek képviselőjében megjelent kedves Kartárs Urakat és minden kedves vendégünket. Üdvözlöm Főiskolánk Tanári Karát és kedves ifjúságát.

Midőn a tanévnyitó ünnepi ülést egyhavi késéssel megnyitom, e késést a nyári belső tatarozási munkálatok mai nehéz anyagi beszerzése okozta késedelmezésével óhajtom igazolni, mert a mai ünnepi ülésünk egyben főiskolai aula-avató ülés is, és az új tanévet már e régi nagy hiányt pótló dísztermünkben óhajtottuk megnyitni. Ezért, amidőn első alkalommal a Főiskola e szerény hajlékában összegyűltünk, első fohászom száll az Egek Urához, a magyarok Istenéhez, áldja meg ezt a mi egyszerű aulánkat, hogy a magyar kultúra integráns része, a művészi kultúra érdekében sok-sok sikernek, nagy eredményeknek legyen Alma Matere.

És most, amikor beszámolót adok két évi rektori munkásságomról, a legmélyebb hálával gondolok és köszönöm meg Hóman Bálint miniszter úr Önagyméltóságának irántam és a Főiskola iránt tanúsított kegyes jószágát. Kérem az államtitkár úr Önagyméltóságát, leghálásabb köszönetemet tolmácsolni szíves legyen, egyben kérve kegyes jószágával és támogatásával továbbra is megajándékozni kegyeskedjék. Ugyanilyen őszinte átérzett mély hálával köszönöm meg a művészeti ügyosztály szeretett főnökének, vitéz Dr. Haász Aladár úr Öméltóságának mindenben megértő és támogató segítségét és jóindulatát. Köszönöm Mariay Ödön min. tanácsos úr Öméltóságának, az ügyosztály h. főnökének jószágát és segítségét s mély hálával köszönöm Dr. Say Géza min. o. tanácsos úr részéről kapott ugyanilyen megértő és támogató segítségét és mindenben nyújtott jóindulatát és jószágát. Hálásan köszönöm Szily Kálmán államtitkár, Velics Lajos és Kósa Kálmán ügyosztályfőnök uraknak s a különböző ügyosztályok vezető főnök és tanácsos urainak szeretettel, szívesen nyújtott támogatásukat.

E sok megértő segítség és jóindulatú támogatás tette lehetővé, hogy a minisztériumban a Főiskola ügyei iránt tanúsított hideg légkör megnyihült, felmelegedett és a művészeti ügyosztállyal sikerült olyan bensőséges meleg összhangot kialakítani, amilyen nagyon régen volt, ha egyáltalában hasonló alakult a múltban, ami a dolgok lényegéből adódik: megértés és jóindulat mind a két részről, mert a törekvés, a cél a minisztérium-

ban ugyanaz, mint a Főiskolán: a művészi kultúra előbbre vitele és minél nagyobb eredmények és sikerek elérése.

Ezért tartottam szükségesnek a mult szerény, csendes visszavonultságával szemben Főiskolánkhöz méltó nyilvános életmegnyilatkozást, láthatóan és hallhatóan kiépíteni minden nagyobb eseménynek főiskolai életfunkciónak ünnepélyes köntösben való megjelentetését, hogy a tanár és tanítvány lelki közössége, lelki egysége minél szorosabbra összekapcsoltsák. Így két évvel ezelőtt, 1937. október 23-án ünnepélyes Veni Sanctéval és évnyitó üléssel kezdtük a tanévet. Ez első Veni Sanctét Dr. Serédi Jusztinián hercegprímás úr Óeminenciája volt kegyes pontifikálni, ki az évnyitó ülésen személyes megjelenésével tisztelte meg Főiskolánkat. A mult évi október 28-án tartott tanévnyitó ünnepségek Veni Sanctéját Dr. Glattfelder Gyula csanádi püspök úr Ónagyméltósága mondotta, ki az ünnepségen való személyes megjelenésével szintén az ünnepség fényét emelte és ezzel a művészetek iránti rég ismert szeretetéről tanúbizonyságot tett.

A mai ülést megelőző Veni Sanctét Dr. Beresztóczy Miklós pápai kamarás és min. tan. úr Óméltósága tartotta, kinek e helyt mondok legbensőbb hálás köszönetet. Mélyen sajnálom, hogy hivatali elfoglaltsága nem tette lehetővé ünnepélyünkön való megjelenését. Mindkét évben a tanévet Te Deummal zártuk. Minden más belső ünnepet is, bensőséges lélekhez szóló formában rendeztünk meg, hogy az ifjúságnak minél több és szebb emléke maradjon főiskolai esztendeiről.

A továbbiakban az 1937/38—1938/39. tanéveknek a Főiskola előző Évkönyvében már részletesen közölt eseményeit sorolta fel a lelépő rector, kifejezve köszönetét Dr. Lechner Jenő r. tanárnak a főiskolai épületek tatarozási terveinek készítéseért s a tatarozás ellenőrzésében való közreműködésért, majd a következőkkel fejezte be beszámolóját:

„Első rektori beszédemben hangsúlyozottan kiemeltem, hogy az egyetemi és főiskolai ifjúságot tanulmányi dolgain túl lelki nevelésben is kell részesíteni. A szülői háztól elkerült ifjúság kezét meg kell fogni és a helyes úton kell őket a magyar jövő felé vezetni. Keresztény-keresztyén erkölcsi alapon meg kell őket tartani, keresztény és keresztyén erkölcs között nincs különbség; ez nem vallási kérdés, ez nemzetfenntartó erkölcsi szükségesség. Hiába a magyar nemzeti öntudat, ha nincs erkölcsi alapra építve, összeomlik, elvész magától. Ezt tudták a Felvidéket megszálló csehek, kik az erkölcsök lazaságán engedve, remélték is a magyar öntudat kipusztítását.

Magyar jövő csakis keresztény erkölcsi alapon épülhet fel, ezt jelképezi ott fenn a kereszt; művész is, tanár is csak ezen az úton érheti el azt a magasabbrendű, magyar nemzeti hivatástudattal áthatott erkölcsi alapot, amelyen állva szolgálhatja csak a magyar művészi kultúra nemes értékeit teremtő fejlődését.

Ezekkel a gondolatokkal adom át rektori helyemet utódomnak, ezekkel a gondolatokkal dolgozom tovább tanári működésem terén a Főiskola, a magyar kultúra, a magyar nemzet javára.

Magnifice Domine Rector! Midőn helyemet átadom, e gondolat jegyében foglald el azt. Biblikus ember vagy! Tiszta szívű magyar rajongó vagy! Vezesd a Főiskolánk és a magyar művészi kultúra ügyét nagy sikerek felé! Mindnyájunk segítségét ígérem és kérem hozzá a Mindenható Isten áldását.“

A beszámoló után **Rudnay Gyula e. i. Rector Magnificus** a következő székfoglaló és tanév megnyitó beszédet tartotta:

„Mélyen tisztelt Ünneplő Közönség!

Amennyi értelmi és érzelmi világunk, annyi az életünk tartalma, értéke is. Értelmi és érzelmi világunk egyensúlyától függ szellemvilágunk harmóniája is. Az egyoldalú értelmi fejlettség, szelleméletünk céljait nem tudja szolgálni, — érzelmi világunk az, ami isteni életet fuvall bele.

Az értelem, a tudomány a civilizációkat adják, de szellemünk érzelmi világa adja a legnemesebb értelemben vett kultúránkat — művészetünket is.

Művészetről lévén szó — tehát az emberszellem magas nagyrendűségéről — nyugodtan kimondhatjuk: nem az értelem, nem a tudomány, — de mindig az érzelmek mélysége vezet a legmagasabb művészi igazságok megismeréséhez.

Az érzelmi világok mai elhanyagoltságában fontossá válik az a felismerés, hogy minden kultúra vagy civilizáció, ha csak értelmen alapult, önmagának megsemmisítője is.

Ezt mai megrendítően drámai világunkban láthatjuk is.

Nem hallgatnak érzelmi világunkból fakadó művészetek egyensúlyozó akaratára, — a lélek szépségeinek örök ideáljára. A gögös ember a fegyver bálványa mellé áll s kényszeríti a sorsot a tragédiák borzalmi felé. Műveltségek ezek? Kultúrák ezek? Vagy talán a kétségbeesés? S itt állunk a művészetek munkásságával e sötét idők kellős közepén.

E nehéz időkben mi mégis összejöttünk, hogy az Országos Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskola évnyitó ünnepélyét megtarthassuk.

Itt állunk a művészetek legszebb eszményeit nem értő, zavaros ideológiák mai világában, a korszerűségek hangos jelszavával szemben, csendes művészi akaratunkkal.

Ebben a türelmetlen, zavaros időben kell nekünk, Képzőművészeti Főiskolánknak, mint művész ifjúságunk vezetőjének irányt, utat és célt mutatnunk.

Művészeti céljainkban — művészi nevelésünkben — az európai értelemben vett művészi nagyrendűségről, a multak nagy művészi eredményeiről lemondani nem lehet, nem szabad, de nem is akarunk. Itt élünk Európa kellős közepén, és mert vállaltuk Európa örök eszményeinek szolgálatát, soha nem is tagadtuk azt meg. Azonban a multban is, most is hangsúlyozzuk, hogy kultúránkban, művészetünkben magyar lelkeségünk lemondására semmiféle történelmi tények nem kényszeríthetnek bennünket.

Mert mi hiszünk a magyarság nagyrendű lelkeségében, elhivatottságában. Mi hiszünk a magyar lelkeségen alapuló képzőművészetünk egyetemes emberi szolgálatában.

Ezen az alapon állva akarjuk nevelni magyar, keresztény szellemben ifjúságunkat is.

Ha visszatekintünk a XIX. század magyar képzőművészetére, sok tisztes törekvést, akaratot látunk. A hiba ott történt, hogy inkább csak tárgyában, mint piktúrájában fejeződött ki a magyarság lelkesége.

Kimondhatjuk, hogy úgy a múltban, mint mai időnkben is a magyar festő kultúra — minden kitűnősége mellett is — idegen hatások befolyása alatt állott és áll — egypár kivételeken kívül. Ha tehát azt akarjuk, hogy a világon a magyar festő géniusz is az őt megillető helyre kerüljön az emberiség szellemének, kultúrájának gazdagítására, — *ezt a célt csak a magyar lelkeségen alapuló művészetünkkel érhetjük el.*

Itt a gyökerére kell mennünk a dolgoknak, — művészi nevelésünkénél kell kezdenünk. Csak így lehetséges, hogy kitartó, csendes munkával képzőművészetünk *kifejező eszközeiben is* — rajz, forma, szín, komponálás — a magyar lélek sajátosságait veszi fel. S ezt a magyar élet, a magyar múlt átérzésével, az alkotások szellemét is átformálva szolgálhassa a nemzetet.

Az ilyen irányú magyar művészet kifejlődéséhez Budapest nem alkalmas, mert távol van a magyarság zömétől s így népünk megismerése közvetlen benyomások alapján, meg van nehezítve. Már pedig a magyar nép megismerése nélkül magyar művészet nem lehetséges. Vissza kell térnünk a gyökérhez. Mert ami lehetséges volt a magyar zenének népi zenénk alapján, képzőművészetünknek is módot kell adni arra, hogy népünk, népművészetünk megismerése alapján elvégezhesse nemzeti hivatását. E célok elérését következőképen gondolom: Főiskolánk keretében pályázatokat óhajtok kiírni. A pályázat felhívásában hangsúlyozzuk a magyar önálló stílus fontosságát. Alkalmat akarunk adni művész ifjúságunk tagjainak, akik rátermettségüket munkásságukkal bebizonyítják, hogy e cél érdekében dolgozhassanak. Ösztöndíjakkal gondolom őket ellátni. Ha főiskolai kötelezettségeiknek eleget tettek, — ugyancsak ösztöndíjakkal — oly magyar vidékekre gondolnám kiküldetésüket, ahol a népi sajátosságok magyar érzelmi világa — népművészet — megismerésével az önálló magyar képzőművészeti stílus megteremtésén munkálkodhassanak.

Ehhez kérem én kultuskormányunk támogatását, tudva jól, hogy ma nagyon szerény anyagi keretek között mozoghatunk csak. A célt azonban nemzeti kultúránk szempontjából annyira fontosnak látom, hogy a munka azonnali megindítását kell kérnem. Az erre vonatkozó javaslatomat a magas kultuskormányunk elé fogom terjeszteni, kérve a legmegértőbb támogatásukat.

Most pedig Isten áldását kérem Főiskolánk további munkálkodásához, remélve, ez a tanévünk is magas művészi nívójú eredményekben lesz gazdag.

Mindíg csak művészetünk minél nagyobb és minél szebb eredményeinek elérése legyen törekvésünk.

Mert a művészet mindenek felett álló szellemiség, a lelkek gazdagítója, hű kísérő az emberi boldogságok felé.

Ez évi munkálkodásunkban is segítsen bennünket az Uristen.“

A nagyhatású rektori székfoglaló után a Főiskola 1939. márciusában kinevezett tanárai: vitéz Aba Novák Vilmos és Krocsák Emil tartották meg nagy tetszéssel fogadott székfoglaló beszédeiket a következőkben:

**Krocsák Emil, a mértani-rajzi tanszék rendes tanárának
székfoglaló beszéde.**

Magnifice Domine Rector!
Mélyen tisztelt Magas Vendégek!
Igen tisztelt Kar!
Kedves Hallgatóim!

Kultúránk három pillérű híd
az állati ösztönök árja fellett.
Az első pillér a Vallás;
a második a Művészet;
a harmadik a Tudomány.
A három pillért
a nemzeti jelleg,
az izzó hazaszeretet ívei kapcsolják
hatalmas,
harmónikus egységbe.

Az első pillér:
a templomok és szószékek;
a második:
a műalkotások,
műtermek és művészeti intézmé-
[nyek;
a harmadik:
az egyetemek és tudományos kuta-
[tómunka
quadereiből rövődött egybe.

Egy nagyszerű egyensúlyt látunk,
melynek bármely köve,
de kövének bármely paránya is,
e hármasszerkezetet mutatja:
a kapcsolatot
a hozzáívelt pillérek iránt. —
És ez a híd nem holt tömeg,
hanem él,
fejlődik,
izmosodik,
minden sejtjét a nemzet vére erezi
[be,

ha
minden egyes magyar elvégzi
Géniusunk szabta
munkáját.

Bármely lanyhaság,
vagy botor önfejűség
rákos daganattá válhat:
a Rész lázadása az Egész ellen:
hidunk sztatikáját,
évezredes kultúránkat
roncsolhatja széjjel.

Egy szép kő,
egy szépen faragott kő
a középső pillérben:
a Képzőművészeti Főiskola.
Vagy mondhatnám:
Virágoskert,
hol művészpálántákat nevelnek,
hogyan legyen csokor
a magyar nemzetten. —
És ebben a művészeti intézményben
[is látjuk
a hármasszerkezetet:
a kapcsolódást
a vallás és tudomány pilléreihez.

Az én munkám,
a mértani rajz,
a tudomány pillére felé tekint,
de a hídhoz tartozás öntudatát is
magában viseli. —
Avagy nem borul le az elme
az Istenség előtt
midőn egy pontot,
a mértani Semmit figyelve
az megindul és
a vonal, a lap, a test, a tér
bontakoznak ki előttünk!
A semmi Pont tartalmazza
az Egész
összes törvényeit!
A legnagyobb logika
és legnagyobb misztikum
nem parancsol-e minket
a vallás oltáraihoz?!

És nem műalkotás-e
bármely mértani ábra —
egy nagy mesterünk szavaival élek:
szép,
mert nincs benne vonal
értelem nélkül!

A fejlődés hajnalán
ez ősi tudomány
(— minden emberi tudás alfája —)
adta a gúlaépítő királyokat
és megteremtette a magasabbrendű
[ember
legszebb jelzőjét,
a szót:
Mester!

A művész
négydimenziós élményét
a háromdimenziós kőbe
vagy kétdimenziós képbe redukálja.

Hatalmas varázslat!
És hogy el ne bukjon a kezdő lépé-
[seknél,
hogyan el ne tévedjen,
zsákutcába ne szaladjon:
fölényesen kell ismernie a Teret:
hogyan biztosan elbánhasson vele. —
A térszemléletre nevel a mértan.

A művészet a legnagyobb rend,
egy magasabbfokú
abszolút konstrukció.
A geometriai analízis és szintézis
a tárgy kérlelhetetlen logikája
hatalmas agytorna:
a konstruktív látásra nevel a mértan.

Az ábrázoló geometriák pedig
oly gyakorlati közlésmódszerekkel
ismertetnek meg,
melyek minden beszéd
és magyarázkodás helyett
egyszerű
és félreérthetetlen képeket adnak
embertársainknak
elképzeléseink,
terveink
összes geometriai tulajdonságairól.
Egy új közlési módra nevel a
[mértan.

Tanárjelöltjeinket viszont
fölvértezi
olyan ismeretekkel,
melyek a mai
erősen természettudományos civili-
[zációban
nemcsak a ma,
de a jövőben elérendő
s a többi kultúrnépekkel azonos ní-
[vójú
középfokú geometriaoktatás
hivatott tanáraivá
teszi őket.
Rajzi szakos tanáraink
egyik szaktudását nyújtja a mértan.

Bármerre nézünk
bárhova fordulunk,
mindenütt
geometriába ütközünk!

Hogy e helyiségben vagyunk:
geometria!
Kinyitjuk a szemünket és látunk:
geometria!
az árnyék, mely utánunk kúszik,
a csillagos ég, mely ránk borul —
a magunk és a világ projekciója:
geometria!

A neolith művészet föltalálja a kört,
s a renaissance Leonardója
hiába döngeti
a Perspektíva kapuit. —
A tegnap művészeti irányai:
a kubizmus, konstruktivizmus,
futurizmus és szimultánizmus
nem a geometria démonával vias-
[kodnak-e,
hogyan kifejezhessék
művészeti hitvallásukat?

Tér:
művészi és geometriai tér,
forma:
művészi és geometriai forma,
kép:
művészi és geometriai kép,
arány:
művészi és geometriai arány!

Tudják Önök
Hölgyeim és Uraim,
mit jelent a szó
Arány?!
Az isteni cement,
mely összekapcsol mindent, de min-
[dent:
összes részecskéit,
mely mindennek
de különösen a Művészetnek
legnagyobb problémája:
Arány! —
geometriai fogalom!

Önök meg akarják hódítani
a Művészet Birodalmát?!
Át kell lépniük
a Geometria kapuján!

Ezeknek tudatában
és ezekkel a gondolatokkal
fogalom el
a Képzőművészeti Főiskolán
a mértani rajz tanszékét;
és kérem hallgatóimat,
hogy kitárt lélekkel,
tág horizontra nyitott szemmel,
a Rész alázatával
és az Egész öntudatával —
más szóval:
az egyén hódolatával
és a Nemzet büszkeségével
teljesítsük
kötelességünket!!

**Vitéz Aba-Novák Vilmos, az egyik alakrajzi tanszék rendes tanárának
székfoglaló beszéde.**

Mikor székfoglalóm kapcsán szeretettel köszöntöm a Rector Ur ömél-
tőségát, a tanár társaimat és Önöket, mint a Magyar Képzőművészet leendő
staféta-generációját, — meg kell említenem: 1912. szeptember elején ebben
a teremben — akkor tanterem volt — tettem le a felvételi vizsgámat itt a
Képzőművészeti Főiskolán. Majd 1918. tavaszán, mint a hadra kelt sereg
szabadságoltja, vizsgáztam ismételten ugyanebben a teremben. 1919/20. telén
ebben a teremben, mint kiállító állottam a nyilvánosság második tűzke-
reszttségét, az akkori ifjúsági kiállításon. Ezután 20 év következett.

Ezzel a 20 évvel most nem foglalkozom, ellenben rámutatok arra az
elvre, amelyet ez a 20 év bennem kiérlelt. Ez pedig abban a tételben fogható
össze, hogy minden időkből a művészet kifejezetten programm-művészet
volt.

Ennek a székfoglalónak a kerete nem engedi meg, hogy a műtörté-
nelem szerves folyamatát, mint érvek hosszú láncolatát itt felvonultassam,
csupán egy-két olyan jelenségre óhajtok rámutatni fenti tétel igazolására,
mely elég meggyőző ahhoz, hogy az Önök tisztánlátását a helyes felisme-
résig elősegítse. Mint mondtuk, a művészet kétséget kizáróan valamely cél
szolgálatában állott, nézzük első indulásait: Valamely cél sikerének az ér-
dekében állott minden erő ezen a téren, így utalok az altamírai barlang
rajzaira! Ezek, a maguk cca. 40.000 évükkel mit mondanak nekünk? Ne-
künk, kiknél a pszichoanalízis több megnyilvánulásában, legfőként az iro-
dalmon keresztül életberendezésünk szerves része lett? Vajjon van-e még
olyan valaki, aki állítja, illetve elhiszi, hogy a legprimitívebb kőbaltát hasz-

náló ősember, játékos kedvtelésből, esztétikai igényből applikálta volna barlangja falára vadász jeleneteit és vadász objektumait?

Mai szemmel nézve, ezek a rajzok azért készülhettek, mert ősemberünk feltételezhette, hogy általuk vadászatai sikeresebbek lesznek, azaz varázslatos hatalmat tulajdonított ezeknek a rajzoknak. Feltételezte nyilván, hogy ezáltal könnyebben veszi fel velük a küzdelmet. Ezek tulajdonképpen vizuálisan megfogalmazott varázsigék. Ha akadna valaki, aki ezt nem így nézi, úgy felkérem, magyarázza meg, miért nem fordul soha elő barlangrajzokon virág, lepke, vagy énekes madár stb., stb., szóval olyan állatok, amelyekre az ősember nem vadászott?

A műtörténelmet végigvizsgálva, minden esetben látjuk e tétel igazolását. A különböző vallásos művészetek, de a világi hatalom által fenntartott, igényelt, tehát szükségelt világi művészet is, mindig kifejezett célt szolgált. Van-e vajjon valaki, aki feltételezi, hogy az ókor nagy kőbárványait esztétikai igények hozták létre? Feltehető-e az, hogy az egyiptomi nagy Isten-szobrok nem akarnának többek lenni, mint egy nagy sziluett és az egész keresztény művészet, milyen alapon vezethető akkor le egész mai napig?

Elvont, absztrakt dolgokat vizuális fogalmazás útján pozitív valóságként állított és állít az emberek elé, ami által meghiúsítja tanítását. Az elmúlt korok művésze ki akarta szolgálni megrendelőit. Műhelyében elkészítette a rendelők által igényelt oltárokat, szenteket ábrázoló objektumokat; műhelymunka folyt ekkor. Kötött feladatok megoldása volt a cél. A festő, illetve szobrász közületek műhelymunkása volt, aki közületek céljait szolgált, mint mesterember és közben, ha kreatív erejű tehetsége újra fogalmazta a régi tétéleket — művész volt, a szó időt álló értelmében.

Azzal a tétellel szemben, hogy a művészet minden időkben propagatív célt szolgál, tehát programm-művészet volt, látszólag kérdésessé teszi az utóbbi évtizedek folyamán konstatálható és mai napig is fennálló, bár késő őszét élő, az a szabad kötetlen művészet, melyet a szakirodalom öncélú művészet elnevezéssel jelöl meg. Alkalmazkodnom kell ennek a székfoglalónak kereteihez és így nem vezethetem le részletesen az öncélú művészet keletkezése körülményeit, csak rámutatok arra, hogy szerves összefüggésben indul el a kötetlen formájú, a szabad versenyt, mint célkitűző polgárosodás korával, melyet a francia forradalom indított el és amely ma a totális államok keletkezése idején minden jel szerint és érthetően nagyon késő őszét-telét éli. Nem tartozik közvetlenül ide, de hangsúlyoznom kell, hogy a nyugati úgynevezett demokráciák szintén totális államok, mert mihelyt az általános védkötelezettség egy társadalomban fennáll, már elindult azon az úton, amely a teljes komplett totális államhoz visz.

Bizonyos az, hogy évtizedek óta a minőség szempontjából az öncélú művészet egyeduralgoló volt. Szerepe döntően fontos. Ma, mikor a társadalmakat megmozgatta az a vélt felismerés, hogy az egyéni érvényesülés korlátozottabb lehetőségeinél tágabb érvényesülési lehetőséget jelenthet, ha

közös nevezőre hozott tömegek vívják harcaikat a jobb, magasabb, igényesebb életért. A legtermészetesebb dolgok közé tartozik, hogy a művészet, mely nemcsak, hogy az élén haladt a kultúrának, de azt meg is előzte, más célkitűzést kapott és adott önmagának. Az öncélú művészet korában a festő nem műhelyben dolgozott, hanem egészen testhez álló műtermében, egyedül. Egyéni laboráló kísérletező művészet volt ez, mindenesetre magánügy annak a jegyében, hogy hogyan és mint tárja embertársai elé az ő vizuális kutatásait, optikai szenzációit. Magánügy volt az ilyen produktum és ennek folytán esetlegesség dolga, hogy embertársai közül kik és milyen mértékben adoptálták ezt a produktumot, azaz tették a festő magánügyét a saját magánügyükké. Ebben a korban a festő kiállításokat rendez, képeit nem tudja, hogy hova viszik. Esetleg soha többet nem látja és aki ezeket a képeket megszerzi, a magánvásárló: mégis csak többé-kevésbé szűk baráti köre. A múzeumokban mindenesetre megtaláljuk ennek a kornak reprezentáns művészeit, de csak kevés számú alkotással. És ez nem is lehet másként, technikai okokból.

Amikor az öncélú művészetről szólunk, mint laboráló egyéni célkitűzések eredményeiről, önként adódik szerepére vonatkozólag az összehasonlítás azzal a szereppel, amelyet az irodalomban a nyelvújítás töltött be. Magyar relációban: Kazinczy és körének nyelvújító tevékenysége nélkül el sem tudnók képzelni akár Vörösmarty, akár Petőfi, stb., stb., csodálatos viszonyát.

Székfoglalóm keretei nem engedik meg, hogy részletesen levezzem és rámutassak ennek a nagyon érdekes viszonylatnak a szörnyű komplikáltására, igyekezzünk a legegyszerűbbé tenni a dolgot és vegyünk egy példát: A sémákban megmerevedett pravoszláv egyház megkreálta festői útján a maga ikon művészetét. Európát az újkor óta gazdag és nyugtalan elmék állandóan foglalkoztatták, új célokra mutatva, új lehetőségeket hozva, de a pravoszláv egyház felett minden hatás nélkül múltak el ezek a kultúr megmozdulások, a dogmák magyarázatai maradtak a régiek és a vizuális propaganda vele együtt semmit sem változott, az ikonok megmaradtak ikonoknak! Miért? Mert nélkülözötte a nyelvújítás jellegű öncélú művészet befolyását, nem kapott új formanyelvet. Mert leszögezem, hogy az öncélú művészet és a kötött művészet, mint programm-művészet végtelenül fontos szerepénél fogva azt hozza, hogy a kötött művészet nem jut zátonyra, mint jutott az ikon művészet. Önmagában kultúránk mai fokánál fogva egyik sem állhat meg időálló értékek szempontjából. A programm-művészet egyrészt matrica jellegű sémákba merevedik és, mint ilyen, szellemi hatóereje fokozatosan gyengül, másrészt az öncélú kötetlen művészet légüres térbe kerülve, jó esetben egy kvalitásos festői ecset-grafológia zsákutcájába jutna. A kettőnek megvan a szerepe és baj volna mindenképpen, ha ezt nem így néznők. A festői nyelvújító korszaknak nagyjában a végén járunk, a következő generációk dolga, hogy hősi korunknak megfelelő hősi époszok formájába foglalja össze vizuálisan ezt a mi korunkat, hittel és felkészültség-

gel és sohase felejtsek el Önök, hogy amint a történelemben sem mondta ki senki az utolsó szót, úgy műtörténelemben sem. Mindnyájan staféták vagyunk.“

A két tanári székfoglaló után a Rector Magnificus az 1938/39. tanévben a Főiskola kitüntető érmét — a Főiskolán elnyerhető legmagasabb elismerést — elnyert két festő és egy szobrászhallgatónak — Breznay József és Somlai Gyula festő- és Metky Ödön szobrászművészeknek — adta át érmeiket, majd az I. évfolyamú hallgatók ünnepélyes fogadalomtétele következett, amelynek kapcsán a Rector Magnificus a felsorakozott ifjakat kézfogással fogadta be az Alma Mater hallgatói sorába.

Az 1939/40. tanévi ünnepi megnyitó közgyűlést az ifjúsági énekkar Himnusz-a zárta be.

Ez ünnepélyes keretek közt, bensőségesen lefolyt s immár hagyományossá vált ünnepély ezúttal is méltó bizonyságául szolgált azon magasrendű célkitűzéseknek és komoly kulturális értékeknek, amelyek jegyében Főiskolánk fáradhatatlanul folytatja oktató és nevelő munkásságát.

A Főiskola vezetésében az 1939/40. tanévben, közvetlenül az oktatás befejezte utáni napokban, változás állott be, amennyiben Rudnay Gyula e. i. rector — változott személyi körülményeiből folyólag — tisztéről 1940. június 25-ével lemondani kényszerült. Az ugyanezen napon tartott rektori tanácsülés mély sajnálattal vette tudomásul a tett bejelentést és a Szervezeti Szabályzat 55. §-a alapján a rektori tisztségnek az 1939/40—1940/41. évi rektori ciklus első évének további tartamára, vagyis az 1940. augusztus hó végéig való ellátásával Pilch Dezső r. tanár, e. i. prorectort bízta meg. A történt lemondást s e megbízatást a V. K. M. 18.528/1940. sz. r.-tel vette tudomásul.

A fentebb jelzett rektori ciklus második évére szólóan, ugyancsak a Szervezeti Szabályzat 55. §-ának rendelkezéséhez képest, a Kar 1940. július hó 1-én választotta meg az új rectort, és pedig Sidló Ferenc r. tanár személyében egyhangúlag. Ugyanakkor helyette rendes tanácstagul Burghardt Rezső r. tanár, tanácsi póttagot választotta be. Nevezettek megválasztását a V. K. M. 18.698/1940. sz. a. kelt rendeletével vette tudomásul. Egyebekben a rektorátus és a Rektori Tanács összetétele változatlan maradt.

Az új — 1940/41. — ügyév tehát a fentiek szerint változott vezetőségének 1940. évi szeptember hó 1-ével történt hivatalbalépésével indult meg, magának a tanévnek ünnepélyes megnyitása pedig az előző évekhez hasonló keretek közt, meghívott díszes ünneplő közönség, a Tanári Kar és az ifjúság részvételével a Főiskola dísztermében 1940. évi november hó 9-én tartott díszülésen folyt le. Az ifjúsági énekkar „Magyar Hiszekegy“-jét követőleg **Pilch Dezső megbízott rector** tartotta meg beszámolóját az 1939/40. ügyévről, a lemondott Rudnay Gyula e. i. rector helyett is, az alábbiakban:

„Tisztelt Ünnepi Ülés!

Legmélyebb tisztelettel üdvözlöm Hóman Bálint miniszter úr Önagy-

méltósága képviseletében megjelent fáji Fáy István államtitkár úr Ónagyméltóságát, Dr. Tasnádi Nagy András Ónagyméltóságát, a Magyar Országgyűlés Képviselőházának elnökét, az Orsz. Irodalmi és Művészeti Tanács elnökét: Ugron Gábor Ónagyméltóságát, Dr. Preszly Elemér Ónagyméltóságát. Ószinte örömmel üdvözlöm Csánky Dénes Óméltóságát, az Orsz. Magy. Szépművészeti Múzeum főigazgatóját, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium művészeti ügyosztálya részéről megjelent vitéz Dr. Haász Aladár miniszteri osztályfőnök úr Óméltóságát, Dr. Marjay Ödön, Dr. Tihamér Lajos min. tanácsos úr Óméltóságát, Dr. Say Géza min. o. tanácsos urat.

Mély tisztelettel köszöntöm Budapest Székesfőváros Polgármestere képviseletében megjelent Dr. Némethy Károly tanácsnok úr Óméltóságát.

Szeretettel látom körünkben a pécsi Kir. Magyar Tudomány-Egyetem Rector Magnificusát: Dr. Tóth Zsigmond Óméltóságát, a Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem képviseletében megjelent Csányi Károly műegyetemi tanár, e. i. prodékán úr Óméltóságát, továbbá az egyetemek és főiskolák képviselőit, a hatóságoknak és különböző művészeti és társadalmi egyesületeknek kiküldötteit, a rokon intézetek képviseleteiben megjelent kedves kartársainkat, végül melegen üdvözlöm minden kedves vendégünket.

Szeretettel köszöntöm Professzortársaimat, a Főiskola ifjúságát s ezzel a mai ünnepi közgyűlést megnyitom.

Tisztelt Ünnepi Közgyűlés!

Midőn az elmúlt 1939/40. tanév azon eseményeiről, melyek a Képzőművészeti Főiskola működése szempontjából fontosak, a rektori beszámoló során ezúttal jelentést teszek, legyen szabad bejelentennem, hogy ezen ismeretetés az elmúlt tanév egész terjedelmére, azaz Rudnay Gyula volt Rector működésének idejére is kiterjed, a rektori tisztségről történt lemondása folytán. Legyen szabad szerény erőmhez képest objektív megvilágításban felsorakoztatni ama értékes intézkedéseket, és a Főiskolára előnyösen kiható eseményeket, melyek Rudnay Gyula rektorságának ideje alatt történtek, hangsúlyozva, hogy különös megtiszteltetésnek érzem magamra nézve ezt a szép szerepet, mely nem az idegen tollakkal való önékesítés célját kívánja szolgálni, hanem a tösgyökeres magyar nemzeti kultúra egyik legkiválóbb reprezentánsának értékes tevékenységét kívánja kellőképp ismertetni a legfelsőbb magyar képzőművészeti tanintézet irányítása és vezetése terén. A Főiskola tavalyi évadmegnyitó ünnepélyén már módunkban volt betekinteni Rudnay Gyula mélységesen izzó magyar lelkiségébe, mely nála nem frázis, hanem éltető valóság. Láthattuk, hogy szerinte nem az értelem, nem a tudomány, hanem az érzelem s az ebből fakadó művészi gyönyörködtetés vezet a művészi igazsághoz. Így mondja Lessing is: „Der Endzweck der Wissenschaft ist Wahrheit, der Endzweck der Künste hingegen ist Vergnügen“!

Rudnay Gyula rektorsága ezeknek a szép eszméknek jegyében indult

el s a Főiskola alapításától számított 68. tanév főbb mozzanatait is ily nézőpontból kell megítélnünk.

Az év történetében mindenekelőtt legelsőül azt a rendkívül nagyjelentőségű eseményt kell kiemelnünk, amelyet országunk Főméltóságú Kormányzójának 20 éves jubileuma jelentett minden magyar emberre. Alattvalói tisztelettel és mély hódolattal gondoltunk a Főiskola tanárai, tisztviselői és hallgatói egyaránt ebben a történelmi órában Főméltóságú Kormányzó Urunkra, kinek nemes egyénisége 20 évvel ezelőtt a pusztulás mély szakadékába zuhant Hazánkat visszavezette a boldogulás útjára.

Lelkünk mélyéig meghatva adtunk hálát a Mindenhatónak március hó 1-én tartott házi ünnepségünkön, melyen Rudnay Gyula e. i. rector lelkes szavakkal méltatta e nap nagy jelentőségét: 20 év alatt valóra vált a történelmi igazságszolgáltatás, melynek első ténye a Felvidék magyarlakta területeinek visszatérése volt, azután Kárpátaljának visszacsatolása, most pedig a keleti és erdélyi részek visszatérése az Anyaországhoz. A Mindenható kegyes segítségét kérjük, hogy Kormányzó Urunk tovább folytathassa dicsőséges bevonulását, át az erdélyi részeken s virággal hintsék diadalmas útját a brassói havasoktól a kéklő Adriáig.“

A továbbiakban az ügyév fontosabb eseményeinek részletes és átfogó képét adta, majd a következőkkel fejezte be előadását a lelépő megbizott rector.

„A tanév befejeztével Rudnay Gyula rectori tisztségéről történt lemondása után legyen szabad pár szóban megemlékezni a nyár folyamán történetekről s kiemelni kívánom ama értékes munka befejezését, mely 35 évre visszamenőleg feldolgozta mintegy 1500 rajzi szakos tanár statisztikai adatait, egybevetve az ország összes középiskoláival, az ott működő tanárokkal, azok szolgálati idejével. Eme valóban hézagpótló mű révén, melynek feldolgozásában kiváló munkát végzett többek közt Sebestény Ferenc főiskolai végzettségű gyakornok, a rectori hivatal fiatal tisztviselője, módunkban áll évenként a kieséseket figyelemmel kísérni s ehhez képest szabhatjuk a jövőben a rajzi szakra felveendő tanárjelöltek számát.

Az ideai nyár egyébként megállapítható ügyintézésrel telt el s arra törekedtem, hogy ne csak a felmerülő ügyek nyerjenek elintézését, hanem arra is, hogy preventív intézkedésekkel minden lehető megtegyünk, hogy a Főiskola személyi, tanulmányi és ellátási ügyeiben, így a tüzelőanyag stb. tekintetében a jelen tanítási idő alatt fennakadást ne szenvedjen. Azt hiszem, amikor ez intézmény vezetője nemcsak a jelennel számol, hanem a jövőbe is tekint, hogy a Főiskola a magyar képzőművészi nevelés magasztos hivatásának meg tudjon felelni, akkor becses munkát végez. Jól írja a párisi Ecole de Beaux Arts nagyhírű művészettörténet tanára, Hippolite Taine: „Je pense, une ecole n'est tenue de fabriquer des genies. Elle fournit le foyer et le bois, l'etencelle vient d'ailleurs“ . . . Igen, az iskola nem azért van, hogy zseniket gyártson. Az iskola sok mindent: műtermet, modellt stb. megad, de az alkotás isteni szikráját a tanulóifjúságnak kell magával hoznia.

Beszámolómba befejezésemre jelentem, hogy a Főiskola 1939/40. tanévére rectornak Sidló Ferenc főiskolai rendes tanár választotta meg s őt a vallás- és közokt. Miniszter úr e minőségében megerősítette.

Tisztelt Ünnepi Ülés!

A múlt tanév jelentősebb eseményeiről szóló beszámolómba nem volna teljes, ha ez alkalommal nem mondanék hálás köszönetet elődöm, Rudnay Gyula volt Rector Magnificus s a magam nevében mindazoknak, akik értékes munkájukkal, tanácsaikkal működésünk eredményességét lehetővé tenni szívesek voltak.

Elsőül legőszintébb hálával kell megemlékeznünk a Főiskola felettes hatósága, a Vallás- és Közoktatásügyi M. Kir. Miniszterium művészeti osztálya részéről működésünk ideje alatt megnyilvánult valóban cselekvő jóindulatról, mely révén előterjesztéseink mindenkor a legteljesebb megértéssel találkoztak s azok a lehetőséghez képest realizálódtak is. Különösen legyen szabad kifejeznünk köszönetünket e helyen vitéz dr. Haász Aladár osztályfőnök úrnak, dr. Marjay Ödön min. tanácsos, s nem csekély mértékben dr. Say Géza osztálytanácsos úrnak.

Megkülönböztetett hálával és köszönettel adózunk a Főiskola kormányzó testületének, a Rektori Tanácsnak, nemkülönben a Főiskola igen tisztelt tanári kara mindenegybes tagjának, azért az értékes és önfeláldozó munkájukért, mely a Főiskola kormányzása, illetve tanulmányi rendjének és az oktatás zavartalan menetének biztosítása terén a *legteljesebb harmónia* jegyében részükről a jelen tanévben megnyilvánult.

Hálás köszönettel adózunk az egész Rektori Hivatal tisztviselői karának önfeláldozó, gyakran megerőltető munkájáért, külön ki kell emelnünk a jelenleg távollevő dr. Ferenczy József főtitkár úrnak odaadó, gondos és szakavatott munkáját, melyre nyugodtan támaszkodva, a főiskolai ügyvezetés mindenkor fennakadás nélkül, simán volt lebonyolítható.

Legvégül őszinte köszönettel adózom a Főiskola ifjúságának azért a példás és legszebb reményekre jogosító komoly magatartásáért, melyet lelkes és szorgalmas munkálkodás mellett a mai rendkívül nehéz időkben tanúsított. Kérem, továbbra se feledkezzenek meg Önök azokról a legszentebb kötelességekről, melyeket hazánk jövő boldogulása minden igaz magyar embertől megkövetel.

A beszámolót **Sidló Ferenc Rector Magnificusnak** az alábbiakban közölt nagyhatású székfoglaló beszéde követte:

„Tisztelt Ünneplő Közönség!

Az első szó, melyet a rektori székből elmondandó vagyok, a hála szava a Mindenhatóhoz, ki elküldötte hazánkra az Ő gondviselő kegyelmének sugarát és visszaadta nekünk egy részét a keleti s erdélyi földnek és népének, mely föld és nép a történelem és vérség jogán, ezer esztendőn keresztül Árpád és Szent István nemzetéhez tartozott.

A magyar lélek mélységes hálájával fohászok az Egek Urához, áldja meg hazánkat, áldja meg a sokat szenvedett Erdélyt és áldja meg az

ország hódolva szeretett böles és fenkölt Kormányzójának minden lépését, hogy fölemelhesse és elvezethesse az ő magyar népét annak a történelmi feladatnak az elvégzéséhez, amelyre ez a nép, a mi legszentebb hitünk és meggyőződésünk szerint, itt, a Duna medencéjében, már tíz évszázad óta elhivatott.

A jó Isten adja, hogy így legyen!

Hölgyeim és Uraim!

Főiskolánk tiszteletet gerjesztő öreg falai között a művészet emelkedett és ünnepi világának tiszta levegője övez bennünket.

Ebben a tisztult légkörben indul el minden esztendőben újra és újra a művészet üzenete az ifjúsághoz, hogy a színes és formai ábrázolás szabad tanítása nyomán el ne múlhasson és meg ne lazulhasson a magyar nép lelkének, a művészet isteni nyelvén való megnyilatkozása.

A múltó idők élményei érlelik a tapasztalatokat és érlelik a vágyakat is a tapasztalatok átadására. Ez a vágy a természetadta kapcsolat megindulása az öregebbek részéről az ifjúság felé, a kapcsolat pedig szellemi viszonyt teremt a mester és tanítványa között.

A tudás tiszteletében és továbbajándékozásában alakult ki így az Alma Materek gyönyörű hivatása, hogy generációk, kik az élet egy és más titkát megismerték, átadják a titkok szépségét és örömét a következő nemzedékeknek.

Bár nem egyszer kicsendült már az elődök sokat élt nemzedékeinek sóhajaiból az a hang, hogy a tapasztalatokat ritkán lehet átadni az utódoknak, mert hiszen mindenki egyedül él, hibázik és egyedül hal meg, és mert a tanács és bölcsesség, melyet nem magunk szerzünk s nem véres áron vásárolunk, ritkán segít, s mert az ifjúság természetrajzához tartozik, hogy mindent önmaga akar meghódítani, mégis törvény marad, hogy egy újabb kor szellemi építkezései, az előzőnek eredményeire épülhetnek csak fel, mert az örökkévaló és megszakíthatatlan élet tömör és szerves építményében nincsenek hézagok.

Az apák életeredményeinek jelenlétében születnek meg a fiúk s a dolgokat, ha egyéni értelmezésben is, de ott folytatják, hol az apák elhagyták.

Az élet értelmét híven kell őrizni, hogy tovább ajándékozhasuk. Ez az egyetlen múlhatatlan érték számunkra, mert hiszen az élet egyéb dolgai mulandók és az ember körüli hullámozások fölött győzedelmeskedik az idő.

Mi az ifjúság, s mi az öregkor? A könnyörtelenül elérkező nagy óra felszívja és befogadja őket, hogy mindvégig tovább váltsa s újra szülje.

Az élet dolgai változnak s a gyermek törvényszerűen elválk az éltető anyai kebeltől, a serdülő elfelejti üzni a repkedő színes pillangókat, az ifjú elengedi karjaiból a boldog órákat, hogy férfiúvá mélyedve, mint a Medici síremlék Pensierója, várja az öregséget: *vita somnium breve*.

Mi számoljuk az órákat s az élet minden újabb perccel belezuhan a múltba.

A jövő számára pedig csak az marad fenn, amit az életből lélekkel, munkával tudunk kiragadni: az alkotás!

Az alkotás vágyát s az alkotás tudását akarjuk tehát elősegíteni és Főiskolánk immár a hetedik évtizede munkálkodik azon, hogy az ifjúságban kibontsa Istentől kapott örök emberi személyiségét, óvja és erősítse bennük az ember szellemi méltóságának tiszteletét, hogy mélységes értelmű legyen a mondanivalójuk.

A magyar lélek művészi tehetségének dús adományát építi ki a Főiskola s egyengeti az ideálokért hevülő ifjú lelkek fejlődésének útját, hirdetvén, hogy számukra: „a művészet az élet“ s az élet értéke pedig attól függ: mennyi szépséget és nagyságot tudunk elvenni belőle a magunk számára és mennyi szépséget és nagyságot hagyunk itt magunkból az élet számára.

Az életnek ilyen magas minőségű értékelésére emlékeztetjük a művészifjúságot.

A művészet mint az élet egyik megszentelő tényezője, ami emberi életünknel magasabbrendű szellemi emelkedésre utal.

A művészi alkotás az idea sugárzását jelenti. A magasabb és egyetemesebb jelentés keresztülsugárzását az életnek azon általános képén, melyet az emberek csak fátyolozottan látnak. A művész nem az élet gyakorlati légkörében él, mert életének tartalmát és hevét egy elvontabb és képzeletibb világból meríti. A cselekvés örök vágyódása űzi-hajtja szüntelenül, s ezért a roppant érzékenyre kiélezett természetű művész életében, nemcsak a való életben, hanem az alkotás vívódásaival kapcsolatban is, mind gyakrabban a nagy ellentétes érzelmi kilengések: a szárnyaló remény, a lebukó csüggedés, a rajongás és elernyedés állapotai. Éppen ezért, mert a művész hajlamos a legtöbb érzelemnek igen erős átélésére, a sorsa sokszor tragikus, mert oly szenvedés viselőjévé lesz, mely vele született, benne szunnyadt, mely lényének legmélyéből fakadt, mely szünet nélkül emészti s csak akkor fogja elhagyni, mikor már megsemmisítette.

Egy kiváló francia író mondotta egyszer: „Ti művészek szomorúvá teszitek a világot, de széppé is teszitek. És szegényebb lesz a világ, ha fájdalmatok nem lesz többé benne“.

Az emberi társadalom általában remeg a fájdalom előtt és zajosan hangoztatja boldogságra való jogát. A művész pedig örül a fájdalomnak, mert alkotásra való gondolatot merít belőle, éppen úgy, mint ahogy örül az örömnak, mert ez is a szépség egyik forrása. Dícséret az örömnak s dícséret a fájdalomnak. Testvérek ők s szentek mind a ketten. Ők kovácsolják a világot, ők gyarapítják a nagy lelkeket. Ők az erő, és ők a serkentő élet. A művész az, aki mindkettőjüket egyformán szereti, mert megízlette őket s általuk megösmerte az élet értékét. Ezekből a mélységekből és magasságokból merítődnek és lángolnak ki a művészi elragadtatások, melyek szétfeszítenek, szenvedéssel járnak és arra kényszerítenek, hogy a művész cselekedjék, megállás nélkül cselekedjék.

Erre a félelmes életre, melyet a test és lélek nehezen tud hordozni, fel kell készülni. Fel kell készülni mindenekelőtt és mindenekfölött azzal a tudattal, hogy a művész törhetetlenül és megingathatatlanul hisz a hivatásában. Ez a hit, amíg megvan és izzóan ég, nagy biztonságot és boldogságot ad. De az elvesztése, a művészeti hitvallásának polgári aprópénzre való felváltása, hamarosan feneketlen kétségbeesésbe taszítja. Ezekből lesznek a javíthatatlan ábránd-vadászok, akik vagy betegesen gyakorlati, vagy betegesen szentimentális, vérszegény és a filiszterséig naív optimizmussal szaladnak majd egy egész életen át a múzsák kegye után, de azt elnyerni soha sem tudják.

Vannak művészek, kik nem elég erősek ama fenséges órát kivárni, amelyikben az ő valódi tehetségük felébred, hanem mohón keresnek valami látszólag újat és különöset, hangosat és pillanatokra kápráztatót, melyek mindig vajmi távol esnek az őszinteségtől és igazságtól.

A művészifjúság hivatástudatát a legjobban úgy gondolom érzékeltetni, ha körvonalazom, mit jelent művésznek lenni, illetve mit jelent a művészet.

Művésznek lenni s művészi ábrázolásban kifejezni valamit, kultúr-állapot. A művészi intuíció műveltségi elemektől, életélményektől és művészi meglátású emléktől átszőtt lelkiességben gyökeredzik.

A művészet az emberi szellem alkotó megnyilvánulása. A szellem táplálója s örök éltetője: az emberi lélek. A lélekben kell tehát keresnünk a művészi megnyilatkozás forrását is.

Mi tehát a művészi jelleg alapja és lényege? Mik azok a benső feltételek, melyeknek állandó jelenléte szükséges ahhoz, hogy a művészi alkotás létrejöhessen? Az akarat jelenléte, valamint az értelem és tudás a mű létrehozásában, fontos kellékek. Azonban bármilyen szükség is van az értelem és tudás segítségére, a készülés és megvalósítás folyamata alatt, ezeknek az elemeknek a szerepe még nem avatja a művet művészi alkotássá. Fontos feltétele a művészi folyamatnak az ízlés. Az ízlés irányítja, szabályozza és értékeli a művészi jelleget. Nem hajtja, nem fakasztja, nem hozza létre az alkotást, de az irányító és megítélő szerepe a művészi jelleg létrehozásában elengedhetetlen. Lényege és részben forrása a művészi alkotásnak a szemlélet élményszerűsége. A befogadása az élet és természet jelenségeinek, melyeket nemcsak a szem renehártyája érzékel, de amelyek átömlenek és feloldódnak a lélekben. A végső forrását a művészetnek két produktív és alkotó tényezőben találjuk meg és ezek: a képzelet tevékenysége és az érzelem hatása az alkotás kialakítására. A képzelet roppant produktív benső tényező. Egyenesen az alkotó erő mozzanata. Része és megindítója az alkotásnak. A képzelet már a teremtés folyamata. A teremtő képzelet pótolhatatlan, mert az, mesterségesen, tudatosan vagy az akarat erejével elő nem idézhető benső lelki folyamat. A képzelet egyik pillére és alapja a művészi jellegnek és vele már beléptünk abba a sugárzásba, mely körülveszi a művészet lényegét. A végső és legvalódibb forrása a művé-

szetnek az a sajátos bensőség és szent melegség, mely varázsát az érzelemből meríti.

Az értelem által művészi jelentőségűnek felismert gondolat a szemlélet tisztaságában élménnyé nemesedett meglátás, a képzelet teremtő tevékenysége, és végső fokon az érzelmi hangsúly és kifejezés lelki mélysége azok a legsajátosabb tényezők, melyek a művészi jelleget és lényegét szolgálják, és megadják az erő nagy lendületét ahhoz a folyamathoz, mely a valódi alkotás megindításához szükséges, hogy az ízlés ítélő erejével műremekként befejeződhessék. Ha ez az értelem és tudás jelenléte, a szemlélet tisztasága s a képzelet szárnyalása párosul az érzelem éltető erejével, akkor ennek az érzelmi ihletésnek a mélységeiből, a lélek legbensőségesebb és legmesszebb sugárzó képességéből mindig fel fog emelkedni a művészi jelentés és legmélyebb tartalommal fogja átszőni az alkotást.

Ezekből a szellemi tényezőkből alakul ki az az egyéni hang, mely a maga sajátos színezetével ömlik végig a művész munkáin s jelent valódi értéket. Hiszen az alkotó legbensőbb lényegéből alkot, abból a lelki lényegből, mely mindenkinél más és más alaphangú, s amelynek mélységei ki-meríthetetlenek.

Mindenki önmagából merít. És az egyéneknek és egyéniségeknek művészi jelentkezéséből szövődik az a sajátos megnyilatkozás, mely társadalmak, népek és fajok szellemi jellegzetességének jellemrajzát adja. Senki sem tud önmagától, az ő valódi énjétől elszakadva, valamit elkezdni vagy tovább folytatni. Önmagunkat megtagadni annyit jelent, mint megszűnni létezni. Ez épen úgy érvényes az egyénekre, mint a fajokra. Az egyéninek azonban végső fokon össze kell csendülnie az egyetemes és általános gondolatnak tiszta forrásaival és örök nagy céljaival.

Mindenki az önmagában rejlő értékek demonstrálásával kezdi. Az egyéni kiformálás azután belekapcsolódik a társadalom vérkeringésébe, hozzájárul a nemzeti jellemvonás gazdagításához, hogy végül az egyetemes emberi szellemet gyarapítsa.

Igy válik lehetségessé, hogy az egyén egy végtelen megújulásban friss értéket ajánlhasson fel a nemzetnek s a nemzet szakadatlanul gyarapíthassa az egész emberiség szellemi kincsházát.

A legjobb sehol sincsen egy zárt és befejezett egészfé felhalmozva, hanem hol itt, hol ott található fel s a ritka legeslegjobból táplálkoznak az egymást követő korok.

A jó jobb akar lenni, a kiváló pedig a legkiválóbb. Ez a vágy sarkalja az egyént, éppen úgy, mint a nemzeteket. Az emberi történelem egy százada, egyetlen időszaka sem tudta soha a legjobbat, s a legkiválóbbat összegyűjteni. Mindenkor és mindenütt, itt bővebben, amott szűkösebben, olyan szétszórtan halmozódnak a szellemi értékek, hogy az idő, a népek, a korok, s az egymásba fonódó kultúrák tudják csak azokat összefoglalni s örök szellemi értékállománnyá kiegészíteni.

Az egyetemes értékek kiegészítése iránti hajlamosság minél lüktetőbb vágya jelenti egy nemzet műveltségi fokának valódi és legigazibb mértékét.

Ha egy nemzet lelki élete és munkaszerelme magasrendű értékekkel gazdagította az emberiséget, akkor szellemi kötelességének és ezzel nemzeti hivatásának Isten, ember és a történelem előtt eleget tett.

Hogyan kapcsolódik bele a Főiskola ebbe a szellemi folyamatba a művészifjúság s a nemzeti művelődés fejlesztésére?

Belekapcsolódik tanítási szerkezetének módszereivel és szellemi célkitűzéseivel.

Főiskolánk a magyar művészet magaslati őrhelye és amaz intézmények közé tartozik, melyeknek feladata a nemzeti művelődés folytonosságát fenntartani s jellemvonásait óvni az idők minden változásai között. Elveink azok a magas esztétikai és erkölcsi elvek, melyek minden korban és mindenütt, ahol kultúra él, léleklizik, egyformán érvényesek. Nincsenek irányzataink és jelszavaink s a művészi színvonal tisztasága az egyetlen szempont, melyet figyelünk, mely fölött örködünk s amelyet értékrendszerként odaállítunk.

A színvonal tisztaságához, a művészi kifejezés magas minőségéhez vezető út, nemcsak a tehetség kibontakozásától, hanem a szellem érésének és beérkezésének eredményétől függ.

Ezért kell a művésznak mélységesen tisztelnie a szellemet, mert a szellem tisztelete az emberi lélek magasba törésének egyik legnemesebb hangsúlyozása. A szellem kibontakozásához azonban elengedhetetlenül szükséges az emberi személyiség kibontása és szabaddá tétele s az emberi méltóság tiszteletbentartása. Személyiség nélkül, az ember valódi lényének kiharcolása nélkül, szellemi tevékenységhez felemelkedni nem lehet.

Az a sorsdöntő kérdés, hogy a magyar értelmiség tud-e olyan szellemi légkört továbbfejleszteni, melyben szabadon fejlődhet a tehetség egyénisége és egyéniségével karöltve virágozhatik-e a magyar jellemvonások összességének olyan nagyvonalú kifejezése, mely örök értékkel gyarapítja az egyetemes emberi szellem kincsházát.

Ne feledjük, mint ahogy nem feledhetjük egy pillanatra sem magyarságunkat. A magyar társtalanságunkat, az egyedüllétet, mely számunkra örök küzdelmet jelent, mely ezer év óta tart, s talán sohasem fog véget érni.

És micsoda erők vannak számunkra a jövőben? Erre csak egy felelet van: hitet meríteni az igazi magyar lelkiesség titokzatos mélységeiből, hitet, a magyar géniusz ajándékaiból, szemünket az örök magyar csillagokra függesztve vállalni a szellem sorsát, és néha egy-egy kortyot meríteni a Léthe vizéből, hogy tisztábban lássuk és érezhessük a magyar faj eltékozolhatatlan lelki gazdagságát, és rettenetes igyekezetét a szellemi megnyilatkozásra, művészetben és irodalomban.

Ez a mindig égő, elszánt igyekezet a szellemi megnyilatkozásra a legmagasabb minőségű kifejezője a magyar faj életösztönének.

És ezt a szellemi életösztönt ébrentartani, a mi számunkra fokozot-

tabb kötelesség mint más népeknél. Fokozottabb kötelesség azért, mert a magyarság lelki működésének létfeltételeit történelmünk örökös viszontagságai zavarták és tépázták.

Hiszen a magyar nép élete mindvégig küzdelem volt. Történelmünk táviratstílusba foglalva: háború a Kelet ellen 1700-ig. Háború a nemzet függetlenségéért 1849-ig. Szívós és nem alkuvó harc a történelmi határok visszaállításáért Trianontól napjainkig és ezen túl.

E szörnyű küzdelmek közepette csak olykor hasadtak meg a borús felhők, hogy egy kis napsugár jusson a magyar nép művészi tehetségének. E rövid verőfényes napok jól gyümölcsöztek. De ennek a munkának gyümölcseit mindig elpusztították a háborúk. Hová lettek a XV. és XVI. század építészeti, festészeti és szobrászati remekművei? A márványokat mésszé égette a tűz, a festményeket kartácsok repesztették széjjel, a bronzokból ágyút öntöttek a barbárok. Ha lett is volna idő művészi gyakorlatra és alkotásra, az új nemzedéknek mindig előlről kellett kezdenie, mert az elődök művei tönkrementek.

Ravasz László, a nagy szónok püspök mondotta a Corvin-lánc és Corvin-koszorú tulajdonosai testületének egyik lakomáján tartott ünnepi beszédében: „Nálunk egyetlen ember sem tudta életművét egészen kiépíteni és hiány nélkül átörökíteni. Az utolsó pillanatban mindenkinél összetört az életmű s millió darabban kapták meg kései unokák váltakozó nemzedékei. Ime, ez a magyar szellemi élet tragikus vonása. Mi nem vagyunk nevető örökösök, nem vagyunk boldog folytatók, minket nem emel a múlt, sőt kövei reánk zuhannak, s újra meg újra közülük kell napfényre verekednünk. Ezért kellett és kell ma is elszánt önbizalom és konokság a magyar szellemi élet művelői számára.“

A szellem művelésének ez a konok akarata jelenti a magyar fajnak szellemi vezetésre való hivatását és jogát itt Európa keletén a Duna medencéjében. A legzivatárosabb századokban is volt ezen a mi földünkön komoly szellemi élet és komoly művészet. Talán nem olyan gazdag, mint a szerencsésebb és biztonságosabb életű népeké, de eléggé kifejező erejű ahhoz, hogy egy harcokban és szenvedésekben sokat meglátogatott nemzet büszkén a magáénak vallhassa. És a régi magyar képzőművészet értéke akkor nyer különös jelentőséget, ha emlékezetünkbe idézzük, hogy Európának szinte szélső keletén folyt le élete s e földrajzi távolság ellenére mégis bele tudott kapcsolódni a nyugati nagy népek művészi vérkeringésébe. Tőlünk keletre már csak a bizanci formalizmus merevségének a csendje élt és a magyar szellem mozgékonyságának és fejlődésre való hajlamosságának bizonyítéka, hogy az orthodox bizanci gondolat sohasem tudott bennünket megkísérteni.

A viszontagságos századoknak veszendőbe ment alkotásai s a folyton megzavart szerves művészi fejlődés megbénított életfolyama nem tudta megállítani a művészi tehetség útját és kibontakozását s a XIX. században

a magyarság művészi tehetsége boldogan és dalolva virágzik ki újból s megajándékozza a nemzetet nagy festőkkel, szobrászokkal és építészekkel.

A magyar művészetnek a XIX. században újból való feltámadása és pompázó kivirágzása olyan egyedülvaló érdekes jelenség, hogy kérkedés nélkül elmondhatjuk, miszerint a fojtogató történelmi előzmények után ilyen rövid idő alatt ekkora emelkedés, majdnem példa nélkül áll az európai népek művészettörténetében. A századok viszontagságaiban elnyomott szellem abban a pillanatban, amikor kedvező körülmények beálltával szabadon lélekzett, a soká elfojtott tehetségnek színes és sziporkázó szépségével borította be a magyar felhőtlen eget.

Ennek a példátlan lendületnek, ennek a szárnyaló magasbaszökkenésnek csak egy magyarázata van: az, hogy a magyar nép művészi tehetség.

A művészifjúság elé akartam tárni ennek a történelmi visszapillantásnak a megrajzolásával azt a kötelességet, mely a fiatal művészekre hárul abban a hivatásban, hogy szolgálják odaadással a nemzetnek ezt a drága szellemi kincsét.

Gyűjtsék össze és bányásszák ki ennek a színnel és ragyogással teli földnek minden titkát és ébresszék fel minden alvó dicsőségét. Gyűjtsák fel a jelennek minden olaját és indítsanak útnak minden magyar szépséget az ecsetek és vésők formáló ihletései alá, hogy fenntarthassák azt a helyet és rangot, melyet a magyar művészet, Európa képzőművészeti életében a mai napig elfoglal.

Az ifjúságnak fel kell készülnie a vállalására annak, hogy megfeszíti minden erejét a szellemi élet zavartalan folytatása érdekében, mert végzetesnek tartanám, hogy ma, mikor a világ bús tengere gyilkos tüzeztől forr, ne a szellemhez, az ember magasabb rendeltetéséhez forduljunk segítségért.

Hinni akarok a művészifjúság sarjadó erőiben, önismerete és felelősségérzete kialakulásában és abban, hogy hivatásérzetében hordozója kíván lenni a magyar szellemi múltnak és öntudatos és tisztánlátó kialakítója a magyar szellem jövőjének.

Hinni akarom, hogy a művészifjúság hivatása tudatában magasabb sugallatoknak engedelmeskedve, nemes meggyőződéssel fogja vállalni a következő generáció nevelését.

Szeretném, ha magukra ölténék a hagyományok színes és gazdag hímzéseit és ünnepélyes lelkületét és tovább vinnék az ősök szellemét s megőriznék az egységet és folytonosságot.

Szeretném, ha mélységesen egybekapcsolódnának a természettel és szomjas tüdővel szívják magukba az Isten mindenségének szent dalát, az ember magasabb rendeltetéséről.

Szeretném, ha az élet alapvető és egyszerű problémáit közel éreznék a lelkükhöz, hogy mindig örülni tudjanak annak, hogy tavasszal kivirágoznak a fák és hogy csillagok ragyognak felettünk. Mert akik gyakran meglátogatják a természet kimeríthetetlen szépségeit, tágult lélekkel keresik fel

az anyagtalán régiókat és szomjas vággyal fáradhatatlanul művelik szellemüket, azok magukban hordják egy nemesebb, kiegyensúlyozottabb és emberibb sors zálogát.

Magunkhoz kell ölelnünk az örökkévaló igazságokat s a világ feletti erkölcsi erőket, melyek felülemelnek a jó vagy a balsors változásain és ki kell bontanunk és felszínre hoznunk mindazon értékeket, melyek a magyar faj jellemvonásait már az ősmultban meghatározták, mert e jellemvonásoknak ez összessége adta meg azt a vonzó magyar szellemiséget, melyet történelmi ittlétünk folyamán a bennünket környező népekre sugároztunk.

És ha szabad nekem most, mikor Főiskolánk egy évi vezetése reám bízott, a Gondviseléstől valamit kérnem, akkor azért fohászokodok, hogy adassék meg nekünk és az utánunk következőknek az ihlető erő, mellyel a magyar lélek évezredes alkotását tovább építhetjük, az élet oly magas minőségére, melyből a magyar nemzet történelmi varázsa a régi fényével és évszázados erejével mindvégig sugározni fog!“

A beszéd befejeztével a rector átnyújtotta a Főiskola 1939/40. tanévi kitüntető érmét Miklóssy Gábor és Pleidell János festő- és Kovács Imre szobrászhallgatóknak. Az elsőéves és az erdélyi részéről jött hallgatók ünnepélyes fogadalmotétele után az ünnepi ülés a Hymnus eléneklésével ért véget.

A mindvégig bensőséges és meleg hangulatban lefolyt ünnepség, amely külsőségeiben is méltán képviselte a Főiskola hagyományait, újabb emlékezetes élményt adott a résztvevő közönségnek s buzdítást az ifjúságnak.

Tanévzáró ünnepi közgyűlést a Főiskola 1940. június hó és 1941. évi június hó 27-én tartott, amelyeken a Főiskola rectorai a Kar, az ifjúság és Rajztanárvizsgáló Bizottság meghívott tagjai jelenlétében a tanévek lefolyásáról rövid átfogó beszámolót adva, egyben az Alma Mater nevében elbúcsúztatták a végző tanárjelölteket is.

* *

*

Az 1939/40—1940/41. tanévekben a fentebb jelzett ünnepélyes alkalmon kívül számos alkalommal üdvözölhettük falaink közt felettes hatóságunk képviselőit. Így fáji Fáy István államtitkár úr Ónagyméltósága, vitéz Dr. Haász Aladár min. osztályfőnök úr, Dr. Say Géza min. o. tanácsos úr tettek hivatalos látogatásokat intézetünkben, amely alkalmakkor időszerű ügyeket intézve és tárgyalva, mindenkor betekintettek a Főiskola oktató munkájába és napi életébe.

* *

*

A Főiskola vezetését az 1939/40. tanév nyári szünetében Pilch Dezső megbízott rector, az 1940/41. tanév nyarán pedig Sidló Ferenc e. i. rector látta el, — kivéve az 1941. július hó 25—augusztus 5-ig terjedő időt, amikor is az üdülőszabadságra távozott rectort, felkérésére, Horn Antal r. tanár, rectori tanácsstag helyettesítette.

A folyó ügyek intézésére az 1939/40—1940/41. tanévek folyamán egyformán 8 rektori tanácsi és 11 kari ülés tartatott. A vonatkozó jegyzőkönyvek másodlati példányai, a 13.988/1937. v. k. m. sz. rendelet alapján a V. K. M.-ba felterjesztettek.

II. SZEMÉLYI ÜGYEK.

Az elmúlt két tanévben a Főiskola személyzeti létszámában a tanári, tisztviselői beosztásokban számos változás volt.

Igy a következő eltávazások történtek: Az 1939/40. tanév elején Francesco Nicosia dr., az olasz nyelv addigi előadója vált meg Főiskolánktól (19.074/1939. sz. r.), ugyanezen tanév befejezését követőleg pedig 1940. augusztus hó 1-ével Benkhardt Ágost r. tanár kitöltött teljes szolgálati ideje alapján, saját kérelmére, véglegesen nyugalomba helyeztetett (12.874/1940. sz. r.). Hasonlóképp nyugalomba vonult 1941. augusztus hó 1-ével Meyer Antal r. tanár (16.674/1941. eln. sz. r.). A Főiskolán működő beosztott tiszti személyzetből kivált a rektori hivatalban szolgálatot teljesített Dr. Dénes Jenő okl. középiskolai tanár az 1939. november hó 7-ei keletű 19.672/1939. vkm.-i leirat alapján s további szolgálattételre a V. K. M. művészeti osztályába rendeltetett. Az 1941. január 9-ével eltávazott a Főiskoláról Vass Gyuláné Dr. Berthóthy Ilona, a könyvtárba beosztott segélydíjas, aki a 22.053/1940. sz. r.-tel múzeumi segédőrré neveztetett ki s mint ilyen a V. K. M. könyvtárába kapott újabb beosztást.

Az eltávazások kapcsán a Főiskola vezetősége különösen megleghangú sorokkal búcsúztatta el Benkhardt Ágost és Meyer Antal r. tanárokat, akik a Főiskola 1920. évi újjászervezési munkáiban annak idején tevékenyen résztvettek s két évtizedet meghaladó értékes tanári működésükkel szolgálták a hazai művész és rajzszakos tanárképzést. Mindketten mint a Főiskola volt rectorai és prorektorai, éveken át a Főiskola vezetésében is lelkes és odaadó működést fejtettek ki. Benkhardt Ágost érdemes működését az annak méltatásáról szóló jegyzőkönyvi kivonat kapcsán hozzáintézett külön búcsúiratában köszönte meg a Kar; Meyer Antal nyugalombavonulása az 1941. évi nyári szünetben következett be s így arról a Kar előtt hivatalos bejelentés csak a jövő tanév első ülésében történhetik. Addig is a Főiskola vezetősége tudomásul véve és közölve a történt felsőbb rendelkezést, a maga részéről bensőségesen köszönte meg nagyérdemű r. tanárának több évtizedes kiváló munkásságát, amelyet a Főiskola oktatásában, vezetésében s egyben a hazai rajzszakos tanárképzés érdekében olyannyira eredményesen folytatott.

A Kar új tagjai lettek: Az 1939/40. és 1940/41. tanévre az olasz nyelv új előadójaként Remigio Pian olasz tanár küldetett ki a V. K. M. kikért közbenjárására (19.074/1939. és 19.930/1940. sz. r.-ek). A Baranski E. László nyugalombavonulásával elárvult vízfestési tanszék ellátására, az

1939. évi november hó 1-étől számítottan, Elekfy (Kirchner) Jenő festőművész, polg. isk. r. tanár kapott megbízást, tiszteletdíjas tanári minőségben, a Rektori Tanács előterjesztésére, a 191.939/1939. sz. vkm.-i r.-tel; majd nevezett e megbízatása az 1940/41. tanévre is meghosszabbított (19.750/1941. sz. r.). Időközben Elekfy Jenő az 1940. december hó 30-án kelt legfelsőbb kormányzói elhatározással a VII. f. o.-ba rendes tanári kinevezést nyert (közölve a 23.095/1941. sz. r.-tel). Alszeghy Zsolt dr., a magyar- és világirodalom c tárgy felkért tanára az 1940/41. tanévben tud. egyetemi r. tanárrá neveztetvén ki, változott körülményei folytán szükségessé vált, hogy helyettesítsék. Erre a Főiskolának a V. K. M. által jóváhagyott intézkedése alapján Dr. Berczik Árpád szék. főv. keresked. iskolai r. tanár kéretett fel tiszteletdíjas előadói minőségben (20.806/1941. sz. r.). Vitéz Aba-Novák Vilmos r. tanár súlyos betegsége folytán tanszékének 1941. február-június hóra szóló helyettesítésével Kontuly Béla festőművész, okl. középiskolai tanár bízott meg tiszteletdíjas tanárhelyettesi minőségben (23.109/1941. sz. r.). A Benkhard Ágost r. tanár nyugalombahelyezésével megürült alakrajzi tanszékre Boldizsár István festőművészneveztetett ki a VII. f. o.-ba r. tanárrá az 1941. évi február hó 22-én kelt kormányzói elhatározással (közölve 24.107/1941. sz. r.-tel).

Az 1939/40. és 1940/41. tanévben külön-külön felkérés, illetve megbízatás alapján a Kar tagjai voltak még: Dr. Alszeghy Zsolt c. gimn. igazgató, tud. egyetemi m., majd nyilvános rendes tanár, mint a Magyar- és Világirodalomnak; Dr. Prohászka Lajos tud. egyetemi ny. r. tanár, mint a Bevezetés a filozófiába c. tárgynak és Dr. Tóth Géza tanügyi főtanácsos, c. gimn. igazgató, szakfelügyelő, mint a Nevelés és tanítástannak megbízott felkért tanárai (19.758/1939., illetőleg 19.640/1940. III. vkm. sz. r.), továbbá Dr. Baskai (Brummer) Ernő okl. vegyész-mérnök, m. kir. szabadalmi bíró, aki a festészeti és szobrászati anyagtan előadója s a kapcsolatos kísérleti tanműhely vezetője volt.

Az 1938/39. tanév II. felében megszervezett konzervátori tanfolyamnak, amely egyelőre fakultatív studium, Deéd (Dex) Ferenc okl. középiskolai rajzi szakos tanár, festőművész, volt a tiszteletdíjas előadója (a 21.225/1939. és a 19.747/1940. sz. r.). Korábbi rendelet alapján (9.469/1935.) Dr. Brooser Béla szemészfőorvos, intézeti orvos, a gyakorló tanárjelöltek számára mindkét tanév II. felében az Iskolaegészségtan c. tárgyat adta elő. Mint szakelőadók működtek mindkét tanévben: vitéz Szabó Zoltán testnev. tanár, aki a férfihallgatóság kötelező testnevelési óráit és Monokiné Fröhlich Magda testnev. tanár, aki a nőhallgatók fakultatív testnevelő óráit látta el a 115.795/1939., illetve a 149.660/1940. VII. 2. vkm. sz. r.-kel történt megbízatások alapján.

A rajzi szakos tanárjelöltek iparművészeti műhelygyakorlatainál a Székesfővárosi Iparrajziskola több műhelyvezető tanára működött közre, nevezetesen: Fáy Aladár, Lakatos Artúr, Legát Albert, Tóth Gyula és Vér-

tes Rezső tanár urak. Szíves és áldozatkész működésükért a Főiskola ezúttal is őszinte köszönetét fejezi ki.

A Főiskola tiszti személyzetének új tagja: Dr. Belák Endre tanulmányi segélydíjas, aki a 38.592/1941. sz. vkm.-i leirattal ide osztatott be szolgálattételre. Nevezett ezidőszerint a Főiskola könyvtárában működik.

Előléptetésben a következők részesültek: A Kar rendes tagjai közül: Benkhard Ágost r. tanár az V. fiz. osztály jellegét nyerte az 1940. június 19-én kelt legf. kormányzói elhatározással (közölve 18.711/1940. sz. r.), Meyer Antal r. tanár az V. fiz. oszt.-ba, Kandó László r. tanár pedig a VI. fiz. oszt.-ba léptettetett elő az 1940. december 30-án kelt legf. kormányzói elhatározással (közölve 23.095/1941. sz. r.-tel). Az 1940/41. ügyév végén az V. fiz. oszt.-ba lépett elő Andreetti Károly r. tanár, a VI. fiz. oszt.-ba Burghard Rezső r. tanár, az V. fiz. osztály jellegét nyerte Pilch Dezső r. tanár a Kormányzó Ur Ófőméltóságának Gödöllőn, 1941. aug. 27-én kelt legmagasabb elhatározása alapján. A tiszti személyzetből: Sebestény Ferenc, a Főiskolához szolgálattételre beosztott főiskolai képesítésű gyakor-nok a 66.768/1941. sz. r.-tel középiskolai helyettes tanárrá, majd a 70.773/1941. sz. r.-tel rendes középiskolai tanárrá neveztetett ki jelen szolgálati beosztásának érintetlenül hagyásával. Az altiszti személyzetből: I. o. altisztté lépett elő Török Győző könyvtári altiszt (21.888/1940. sz. r.), II. o. altiszti kinevezést nyert Bencze Sándor tűzharcos, napibéres szolga (23.036/1941. sz. r.).

Külön tanszéki megbizatással működtek mindkét tanévben: Horn Antal r. tanár, aki a Főiskola Rektori Tanácsának javaslatára az 1939/40., majd az 1940/41. tanévre is a Rajztanítás módszere c. tárgy tanszékének ellátásával bízott meg (19.939/1939. és 19.851/1940. sz. r.-tel), Pilch Dezső r. tanár, aki rendes tanszékén kívül az Állat és mozgástanulmányok és a Bonctani Gyakorlatok c. kötelező, illetve fakultatív tárgyak előadásával és Dr. Molnár Ernő, aki rendes tanszékén kívül az Ikonográfia c. fakultatív tárgy előadásával bízott meg ugyancsak rektori tanácsi előterjesztés alapján (19.939/1939. és 20.647/940. III. sz. r.).

Helyettesítésekre volt szükség a lefolyt két tanévben úgy a tanári, mint a tiszti beosztásoknál a következőkben: Mint fentebb már jeleztük, Alszeghy Zsolt professzort az 1940/41. tanévben mindkét tárgyánál Dr. Berczik Árpád előadó, vitéz Aba-Novák Vilmos r. tanárt 1941. február-júniusban Kontuly Béla megbízott tanárhelyettes helyettesítették. Nagy Sándor tiszteletdíjas tanár helyett betegsége alatt az 1939/40. tanév I. felében Dr. Molnár Ernő r. tanár tanított a Tanács intézkedése alapján. Az 1941. évi szeptember 2-től december 12-ig terjedő időben sor került a főtitkári és a quaestori teendők helyettesítésére is, Dr. Ferenczy József quaestor, egyben megbízott főtitkár katonai szolgálatra való behívása miatt. Így a főtitkári teendők ideiglenes végzésével Pilch Dezső r. tanár, e. i. pro-rector bízott meg a Rektori Tanács előterjesztésére (19.738/1940. sz. r.), a quaestori teendők ideiglenes vitelével pedig Szalkay József vkm.-i szám-

tiszt (19.745/1940. sz. r.), aki egyben a házilag kezelt főiskolai Diákasztal kezelői teendőit is ellátta. Dr. Ferenczy József 1941. december hó 2-án visszatérően, quaestori tisztét e nappal, a főtitkári teendők intézését pedig december hó 13-ával újból átvette (21.736/1940. sz. r.).

Huzamosabb szabadságon voltak a lefolyt két tanévben: Nagy Sándor tanár betegség miatt 1940. okt.—1941. január végéig (20.327/1939. és 20.707/1939. sz. r.), vitéz Aba Novák Vilmos r. tanár ugyancsak betegség alapján 1941. január—június hóban (23.109/1941. sz. r.). Katonai szolgálat folytán távol voltak: Dr. Ferenczy József titkár-quaestor a fentebb jelzett időszakot megelőzően 1940. július 17—augusztus 2-áig, amely időszakban katonai közigazgatási tanfolyamon vett részt, továbbá Szőnyi István r. tanár 1940. július havában, 1 héten át és vitéz Szabó Zoltán testnev. szakelőadó, aki 1941. május havában teljesített katonai szolgálatot. Hasonló okból az altiszti személyzet tagjai közül távol voltak: Kanicsár Mátyás I. o. altiszt 1939. VIII. 26—V. 16., 1940. VII. 5—IX. 30. és 1941. VI. 5—VII. 17-ig, Németh Ferenc II. o. altiszt 1939 VIII. 31—IX. 4. és 1940. VII. 2—X. 22-ig, Gondol Lajos II. o. altiszt 1941. IV. 5—V. 8-ig, Szabó Kálmán I. o. altiszt 1939. VIII. 21—IX. 26-ig, Bencze Sándor II. o. altiszt 1940. V. 27—X. 15-ig, Ravasz Károly kisegítő szolga 1940. V. 28—X. 12-ig és 1941. IV. 7—V. 3-ig, Lapsánszky József kisegítő szolga 1939. IX. 6—XII. 6-ig, 1940. V. 10—V. 24-ig, 1940. VII. 1—IX. 11., 1941. IV. 4—V. 5. és VI. 23—VII. 17-ig, végül Budaházy Lajos küldönc 1939. VIII. 26—X. 16., 1940. VII. 5—IX. 30. és 1941. IV. 12—IV. 22-ig.

A Főiskola személyzetéből rendkívüli segílyt kaptak: Mudry Erzsébet kezelő 100.— P-t (20.638/1940. sz. r.), Szabó Kálmán I. o. altiszt 50.— P-t (20.881/1939. sz. r.), Németh Ferenc II. o. altiszt 50.— P-t (17.750/1940. sz. r.), Xantusz Károly II. o. altiszt a 20.964/1940. sz. r.-tel 120.— P-t, Gondol Lajos és Török Győző II. o. altisztek 30.—, illetve 40.— P-t (20.394/1940. sz. r.), Budaházy Lajos szegődményes küldönc 40.— P segílyt (21.092/1940. sz. r.), végül Kanicsár Mátyás I. o. altiszt az 1937/1940. sz. r.-tel 40.— P-t.

A Főiskola nem főfoglalkozású tiszteletdíjasainak és felkért tanárainak *tiszteletdíjai, valamint az óratöbbleti díjak* az 1939/40. tanévre szólóan a 19.759/1939., illetve 18.017/1940. III. v. k. m. sz. r.-tel engedélyeztettek, majd az időközi változások miatt szükségessé vált változtatásokhoz a V. K. M. 23.050/1941., illetve 25.362/1941. III. sz. r.-eivel járult hozzá. Zábrák Dénes quaestori ellenőr tiszteletdíja 1941. januárjától, a 20.697/1940. sz. r.-tel, havi 130.— P-re emeltetett fel. A 21.228/1940. sz. r.-tel Csandali Károly kis. fűtő bére 1940. november 1-től havi 112.50, Pullmann Károly kőműves-napszámos bére havi 47.— pengőben nyert megállapítást, végül a Miskolci művésztelep házmesterének bére, a természetbeni járandóságainak meghagyása mellett, a 21.984/1940. sz. r.-tel 1941. januárjától havi 47.— P-re emeltetett fel.

Az ösztöndíjas tanársegédek megbízatása — a Rektori Tanács vonat-

kozó felterjesztése alapján az 1939/40. tanévben a 15.173/1940., illetve a 15.759/1940. III. sz. r.-kel történt, az 1940/41. évben pedig a 23.650/1941., illetve a 26.766/1941. sz. r.-kel eszközöltetett ki.

* *
*

A Főiskola tanárai oktató tevékenységük mellett mint alkotó és kiállító művészek és mint különböző művészeti egyesületek tagjai a magyar művészeti életben is állandóan résztvettek. Többen szakirodalmi munkásságot is fejtettek ki, ezenkívül kiküldött vagy meghívott szakférfiakként szerepeltek a Kar egyes tagjai különféle hivatalos testületekben.

Az előadottakról közelebbi adatokat a Főiskola rendes tanárainak a jelen Évkönyvben közölt részletes leíró névsora nyújt, e helyt csupán azon vonatkozó események közlésére szorítkozunk, amelyek tanáraink külön munkásságával kapcsolatban a lefolyt két évben történtek. Az 1939. évben a nagy állami aranyéremdíjat nyerte el művészi munkásságával Szőnyi István r. tanár. Az 1940. év folyamán vitéz Aba Novák Vilmos r. tanár 2.000.— P-s díjat nyert a felvidéki országgyarapítás gondolatát tárgyazó egy nagy képtervéért, a velencei nemzetközi kiállításon pedig elnyerte a Duce nagydíját. Varga N. Lajos r. tanárt 1940. évben a brit Society of Painter Etchers tiszteletbeli művésztagjává választotta. Ugyanő 1940-ben elnyerte Budapest székesfőváros 500.— P-s vízfestő nagydíját a Nemzeti Szalon kiállításán. Az 1941. január hó 19-én kelt legf. kormányzói elhatározással Rudnay Gyula r. tanár a Corvin-láncot, Meyer Antal és Burghardt Rezső r. tanárok pedig a Corvin-koszorút nyerték el művészi munkásságuk elismeréseképpen. Az 1940. évben a V. K. M. úr Sidló Ferenc r. tanárt a Balló-alapítvány vásárló bizottságába tagul s a 168.152/1940. sz. r.-tével Horn Antal r. tanárt az Orsz. Közokt. Tanács tagjává nevezte ki, Andretti Károly r. tanár pedig a 400/1940. eln. sz. r.-tel a Művészeti Tanintézetek részére alakított háromtagú fegyelmi bizottság elnökévé neveztetett ki. A szerzői jogról szóló 1928:LIV. tc. 32. §-a alapján Budapesten alakított bizottságba folytatólag tagokul kineveztettek Strobl Zsigmond és Szőnyi István r. tanárok, Dr. Alszeghy Zsolt felkért tanár a Pázmány Péter tud. egyetemen az 1940. év őszén rendes tanári kinevezést nyert. Dr. Baskai (Brummer) Ernő előadó, szék. főv. iparrajziskolai tanár pedig a M. kir. Szabadalmi Bíróság rendes bírója lett.

Az 1941. évben készült el és lepleztetett le a határvadász emlékmű a budapesti városmajori parkban, Strobl Zsigmond mester alkotása, Nagy Sándor tanár pedig folytatta a pestszenterzsébeti r. k. templomba tervezett falfestményeinek kivitelezését. Kandó László megfestette báró Perényi Zsigmond korm.-biztos nagy arcképét, ugyanő a Magyar Filmiroda művészi tanácsadója. Kandó László, majd Szőnyi István tevékeny részt vettek a Magyar Művészetért mozgalom adminisztrálásában. Az 1940. évben adta ki Dr. Lechner Jenő r. tanár az „Építészet kis tükre“ c. szaktanulmányát, amelyet tanítványainak ajánlott. Nevezett tanár, mint a Főiskola képviselője,

állandó tagja volt a lefolyt két évben a Főiskola tatarozását intéző miniszteriális bizottságnak. Varga N. Lajos r. tanár 1940-ben „A fametszet“ c. 500 oldalas szakmúvét, 1941-ben a „Magyar Mult“ c. 160 oldalas történelmi fametszetekkel illusztrált könyvét adta ki s az 1941. május havában grafikai előadássorozatot rendezett a különféle grafikai eljárásokról a Magyar Grafikus Művészek Egyesülete ismertető előadássorozata keretében.

Dr. Baskai (Brummer) Ernő előadó az 1939/40. és az 1940/41. tanévben a következő szakcikkeket adta ki: „A többszínű nyomtatás“ (Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye). „A freskó tartósságáról“ (Képzőművészeti Közlöny). „Agyagipar“ és „Üveg“ címszavak (Uj Idők Lexikona). „A freskófestés mestersége“ (Rajzoktatás). „Ásványok a palettán“ (Természettudományi Közlöny). Nyomdában: „Régi festők műhelytitkai“, „A valódi freskó“, „Onix-márvány előfordulása Budapesten“, „Nagyon sűrített lenolaj“, „A galériatónus“, „Régi festők színesanyagai“, „Érdekes új textilfesték“ (Évkönyvünk, Búvár, Technika, Természettudományi Közlöny).

A tisztviselői személyzetből ismételt legfelsőbb dícsérő elismerést kapott Dr. Ferenczy József főtitkár, tart. m. kir. honv. százados, az erdélyi katonai közigazgatási szolgálatban teljesített kiváló munkásságáért.

* *
*

A személyi ügyekről szóló beszámolóink befejezéseül mély megilletődéssel jelentjük még, hogy a lefolyt két év alatt a Főiskola három volt tanára távozott el az élők sorából.

Az 1940. évi március hóban húnyn el váratlanul Dr. Heckler Antal tud. egy. ny. r. tanár, aki az 1914/15. évben a Főiskolán a művészettörténelem egyik professzora volt, az 1941. év elején Baranski E. László, április hóban pedig Bottka Miklós, a Főiskola nyug. rendes tanára haláloztak el. Heckler Antal emlékezetét az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság működéséről szóló jelen évkönyvi beszámolóban örökítjük meg, a két utóbbi volt érdemes tanárunk méltatását külön két cikkben adjuk.

Az elhúnyt nagyérdemű tanárok végtisztesség adásán a Főiskola vezetősége, Kara és az ifjúság minden alkalommal bensőségesen vett részt, sírjaiknál a Főiskola méltató búcsúbeszédben nyilvánította mély gyászát s koszorút helyezett el ravatalukra. Emlékezetüket kegyelettel őrizzük.

III. TANULMÁNYI ÜGYEK.

A Főiskola tanulmányi rendje a Kormányzó Ur Öfömméltóságának Budapesten, 1930. évi november hó 11-én kelt legmagasabb elhatározásával jóváhagyott Felvételi, Tanulmányi és Fegyelmi Szabályzat határozmányain alapul, amelyeknek lényeges pontjai közül azonban kettő: a tanítóképzőintézeti általános tanárképzés időközben hat évre történt emelése folytán, végrehajtásra nem került. Így egyrészt a tanítóképzőintézeti rajzi szakos

tanárjelöltek képzése, külön rendelkezés folytán, Főiskolánkon is az eredetileg tervezett 5 év helyett hat év alatt folyik 1931. óta, másrészt a középiskolai rajzi szakos tanárjelöltek is, öt éves tanulmányidejük elvégzésével nem automatikusan, hanem szintén csak további egy évi külön tanulmány-nyal végezhetik el, — ha arra külön elbírálás alapján engedtetnek — a tanítóképzőintézeti tanári szakot.

E két változás mindeddig — tekintettel arra, hogy az általános tanítóképzőintézeti tanárképzés új rendje véglegesen nem hagyatott még jóvá — a Főiskola és az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság szabályzataiban intézményesen még nem volt keresztülvihető, így érvénye külön kikért felsőbb hatósági intézkedéssel válik évente hatályossá. Az erre vonatkozó közelebbi rendelkezéseket az említett Bizottság működéséről szóló beszámolóinkban közöljük.

A tanulmányi rend 42. §-ában felsorolt tantárgyakon kívül a lefolyt két tanévben, a szabályzat 44. §-a alapján, a V. K. M. kikért engedélyével (20.470/1938. és 20.647/1940. sz. r.), további tárgyak is állítottak be az oktatásba, illetve bizonyos fakultatív tárgyak bizonyos hallgatói kategóriákra kötelezővé tették. Így elrendeltetett, hogy a) a III-ik évfolyamú művésznövendékek, akiknek a rajzolásban már megfelelő gyakorlatuk van, heti 2 órai Vízfestés-i tanulmányokat; b) az összes V. éves hallgatók, művésznövendékek és tanárjelöltek egyaránt, továbbá a IV. éves polg. isk. tanárjelöltek heti 2 órában Festészeti és szobrászati anyagtant végezzenek; c) az V. éves művésznövendékek, akik megfelelő rajzi és festői készséggel már rendelkeznek, a Festészeti technikákat heti 2 órában tanulmányozzák; d) az Állat és mozgástanulmányok a III. éves hallgatók számára heti kötelező 2 órában s a IV. é. hallgatók részére még heti fakultatív 2 órában előadásnak; e) hogy az alakrajzi és szobrászati oktatás belterjessé tétele céljából a tanév folyamán az egyes osztályokban több ízben külön kompozíciós feladatok tűzessenek ki; végül f) az Ikonográfia c. fakultatív tanulmány beiktatásával mód adassék hallgatóinknak arra, hogy az egyházművészet műveléséhez a szükséges különleges szakismereteket megszerezhessék.

A felsorolt pótló tanulmányok eredményeinek áttekintése, amely az ez ügyben kelt első, 16.470/1938. sz. leirat kezdeti intenciója is volt, folyamatban van, a Rektori Tanács a tapasztalatok alapján fogja a végleges javaslatát megtenni a bevált pótló tárgyak kötelezővé tétele iránt. A fenti tárgyakon kívül ugyancsak mindkét évben fakultatív tanulmányként szerepelt a Műtárgyak és műemlékek konzerválása c. tárgy, amely vidékre kerülő ifjúságunknak felette fontos útravalót ad az életben előforduló konzerválási eseteket illetőleg s főként arra int, hogy a konzerválás csak szakértővel végeztethető.

Ezen, valamint az előbb jelzett festészeti és szobrászati anyagtan c. tárgynak tantervi tervezetei, a tanulmányi szabályzatba leendő felvétel végett, már el is készültek s azokat a V. K. M. 16.760/1940., illetve 18.672/1940.

sz. r.-eivel jóváhagyta. Az anyaglan tantervvel kapcsolatban elfogadtatott még a tárggyal kapcsolatos kísérleti tanműhely munkaterve és rendje is.

A Főiskola 1939/40. tanévi oktatása az államfőileg jóváhagyott tanulmányi szabályzat alapján a fentiekben vázolt változások, illetve pótlásokkal indult meg. A vonatkozó tanrendet a Rektori Tanács 476/1939. sz. alatt terjesztette fel s azt a V. K. M. 20.049/1939. III. sz. r.-tel vette tudomásul. E tanévben *a felvidéki hallgatók további tanulmányi kedvezményei* a 19.621/1939. sz. r.-tel, az előző 29.700/1938. IV. sz. rendelet szellemében fenntartottak, sőt kiterjesztettek a 19.824/1940 sz. r.-tel 1940/41. tanévre is. E rendeletek kapcsán különösebb elbírálásra sor alig került, mert a felvidékiek ügye az átmeneti 1938/39. tanévben már csaknem egészében rendeztetett, s így többi társaikkal szabályszerűen folytathatták tanulmányaikat. Esetükben csak a tanári képesítő vizsgák egyes tárgyainak beszámítását illetően volt szükség még a V. K. M. megújított korábbi rendeleteinek alkalmazására. A következő tanévben, amelyre már a keleti és erdélyi részokről jött hallgatóság befogadása esik, a Rektori Tanács 525/1940. sz. alatt még 1940. szeptember hó folyamán terjesztette fel a rendes tanrendet, amely 20.221/1940. sz. r.-tel el is fogadtatott, azonban máris felkészült a Tanács további különleges intézkedésekre is, mert az eddig román főiskolai tanulmányokat végzett új hallgatóink zökkenésmentes átvétele ezt eleve szükségessé tette.

Az 1940/41. tanévben összesen 31 oly erdélyi hallgató jelentkezett, akik a Főiskolánkon nem jártak, túlnyomó részük olyan, akik a bukaresti vagy a temesvári Képzőművészeti Akadémiákon folytattak eddig tanulmányokat. Ez akadémiáknak úgy a művész, mint a rajztanárképzés terén a hazaitól jelentősen eltérő rendszere főként a felsőbb évfolyamokra beiratkozott erdélyi hallgatók tanulmányi eligazítását meglehetősen körülményessé tette. A megfelelő megoldást a V. K. M. 20.279/1940. III., 34.095/1940. IV. 2., 21.290/1940. és 23.867/1941. sz. rendeletei tették lehetővé, amelyek részletesen szabályozták — a felvidéki hallgatók ily kedvezményeire nézve kiadott rendelkezések szellemében — az erdélyi hallgatóknak biztosított tanulmányi és kapcsolatos díjkedvezményeket. A végrehajtás kapcsán a Főiskola a maga részéről kari albizottságot küldött ki az erdélyi hallgatók felvételi és tanulmányi ügyeinek részletes elbírálására, amelynek tagjai: Pilch Dezső e. i. prorektor, Andreetti Károly és Horn Antal tanárok voltak. A felvételeknél különösen a megfelelő igazoló iratok (index, szül. és egyéb, pl. szegénységi, erkölcsi bizonyítványok) hiánya okozott kezdeti nehézségeket, amelyek csak a 34.095/1940. IV. 2. vkm.-i r. szerint felállított Erdélyi Diákok Irodája s főként ennek egyik kijelölt vezetője, Nagy Béla V. é. rtj. hallgató gyors és körültekintő segítő munkájával voltak leküzdhetők.

A hallgatók tanulmányainak értékelése, a hazai előírt rend és a román rend szerint végzett tanulmányok összehasonlítása alapján s az ott letett vizsgák és tárgyak beszámításával, egyenkénti letárgyalás mellett történt.

úgyhogy az 1940/41. tanév végével az erdélyi művész és rajztanárjelölt hallgatóink a kijelölt évfolyam szerinti végzettségükben minden előírt pótlásnak eleget tehettek s ez utóbbiak a tanári képesítő vizsgáik tekintetében is mindent bepótolhattak.

Az 1940/41. tanév május havában, a délvidéki területek visszatérése kapcsán, három onnan származó s Belgrádban vagy Zágrábban az ottani Képzőművészeti Akadémiákon járt hallgató befogadása lett szükségessé különleges intézkedést. A Főiskola felterjesztése nyomán vett 25.936/1941. sz. vkm.-i rendelet — teljesen az előző hasonló intézkedések szellemében — engedélyezte a délvidékiek felvételét s tanulmányaik beszámítását, úgyhogy ez alapon felvételük meg is történt az ott végzett évfolyamuk szerinti besorolással. Ehhez képest az idej tanévük, tekintve, hogy az előadásos tárgyak már a felvételük idején nem adattak elő, a gyakorlati tárgyaknál (alakrajz, vízfestés stb.) a tanév végéig történt pár hetes látogatással érvényesített, míg a jövő tanévre marad a délvidékiek egyénenkénti elbírálása és ottani végzett tárgyaik és jegyeik beszámítása mellett annak kijelölése, hogy mely tárgyakat kell majd bepótolniok, hogy véglegesen beilleszkedjenek az itt kötelező tanulmányi rendbe s végezhessek el szabályszerűen választott szakjukat.

Az erdélyi hallgatóink jórésze nem magyar tanintézetben végezte előtanulmányait, miért is részükre ugyanolyan különlegesen *magyar vonatkozású pótló tanulmányok irattak elő* a 21.665/1940. sz. r.-tel, mint az 1938/39-ben a felvidéki hallgatók részére kötelezővé tétetett.

A *magyar irodalom* c. tárgyat mindkét félévben minden erdélyi hallgató felvette s a tanév II. felében tartott *magyar alkotmányjogi és történeti*, valamint *magyar földrajzi* kötelező pótló tanulmányokat is rendszeresen s eredményesen látogatták. Az előzőt vitéz Pálfi János dr. egyetemi m. tanár a 24.222/1941. sz. r.-tel jóváhagyott tanterv alapján tartotta, az utóbbit pedig Varga Sándor középiskolai tanulmányi felügyelő, a már elfogadott korábbi tanterve alapján.

* *
*

A *felvételi vizsgálatok* mindkét tanévben, szeptember hó 9—22-ike közti időben, két-két héten át tartattak s azokon 119, illetőleg 116 jelentkező vett részt. Ily felvételi vizsgát, mindkét tanévben, több később jött idegen állampolgár és katonai szolgálatból leszerelt jelentkező, valamint az 1940/41. tanév elején a visszajött erdélyi részokről származó több folya-
modó is tett utólagosan. A vizsgálatok az előírt rend szerint tartattak, amely az 1940. évben a V. K. M. által is jóváhagyatott (18.063/1940. sz. r.). E szerint a leendő festő és tanárjelölt hallgatók vizsgamunkáit a Tanári Kar, az alakrajzi tanárokból álló bíráló bizottság kiküldésével, az 1930. évben bevezetett módszer szerint, titkos pályázatok módjára bírálta el, úgyhogy a jelöltek felvétele minden más szemponttól függetlenül, tisztán a rajzokból megállapítható alkalmasság alapján történt. A szobrász jelentkezőket külön

a szobrásztanárokból alakított albizottság bírálata alapján vette fel a Kar. A felvételnél mindkét alkalommal a korábbi években irányadóul szolgált 50-es zártszám vétetett alapul. Az 1939/40. tanévben 4 érdemes pályázó nyert még pótfelvételt a 20.437/1939. számú rendelettel, továbbá 1939/40-ben a 21.223/1939., 15.496/1939., 17.347/1940. és 1940/41-ben a 23.002/1940., 23.621/1941., 24.083/1941. sz. r. rendeletekkel több később jelentkezett külföldi honos.

Az I. félévi beiratások szeptember hó végén és október hó elején, a II. féléviek pedig február hó első napjaiban folytak le oly beosztással, hogy azok az oktatást nem zavarták.

Az előírt évvégi kollokviumok május hóban voltak. Ezek befejeztével már csak a művészeti főtárgyak: az alakrajz és festés és a szobrászat, továbbá az iparművészeti műhelygyakorlatok és vízfestés oktatása folyt még tovább a tanév végéig. Félévi kollokviumra, az összes tárgyakból, csak a Horthy ösztöndíjasok, továbbá az erdélyiek voltak kötelezve s ezenkívül még azok, akik oly ösztöndíjakra pályáztak, amelyek élvezeténél az évközi eredményigazolása is feltételül íratott elő.

A hallgatóság tanulmányi eredményei az 1939/40. tanévben az 1940. évi május hó 20-án tartott Kari Ülésben tekintettek át, amelynek során megállapította a Kar, hogy a tanulmányi eredmény általában kielégítő. Az 1940/41. tanévben ezen áttekintést az 1941. évi május hó 26-ai ülésben eszközölte a Kar. Ennek kapcsán örömmel állapította meg, hogy a tanév a zaklatottsága ellenére, amelyet a háborús viszonyok visszahatása és több más körülmény, így az is, hogy a hallgatók jórésze ezidén is nehezen birkózott meg anyagi helyzetének sanyarúságaival, a tanulmányi eredmény megfelelőnek mondható. A hallgatók általában szorgalmasan és eredményesen végezték a tanévet, s az időközben jött erdélyi hallgatók a rendes és külön előírt póttanulmányaikat is szép eredménnyel folytatták.

A tanulmányi ügyekkel kapcsolatban örömmel jelenthetjük, hogy a Főiskola dologi javadalmainak a lefolyt két évben történt ismételt felemlése révén tovább folytathattuk a felszerelés és berendezés pótlását, amelyek közül külön felemlítendő a festészeti és szobrászati anyagtani kísérleti tanműhely felállítása és működésének megindítása. Így bár a délutáni alakrajz és szobrász modellek beállítására még módunk nincs és sajnos a modelldíjak tervezett s ügyi szempontból szükséges emelését se vihettük keresztül, egyebekben az oktatás nyugodt menete minden más tekintetben biztosítva volt. Az adott rendkívüli viszonyok miatt a Főiskola kénytelen volt szénszünetet adni 1940. II. 16—24-ig, azonban ez az oktatásra nem járt súlyos következményekkel. Mindezek folytán, a legmélyebb hálával felsőbbségének megértő gondoskodása iránt, továbbra is bizakodással tekint Főiskolánk a jövő felé, amelyben célkitűzéseit a Főiskola oktatásának előbbrevitelében és továbbfejlesztésében, a magyar művészeti kultúra javára erőteljesen és zavaró gondoktól mentesen megvalósíthatja.

A Főiskola vezetősége mindkét tanévben igyekezett, a lehetőséghez képest, a tanulmányi eredmények fokozására. Így e célt szolgálták elsősorban a fentebb már jelzett tárgyi pótlásokon kívül mindkét nyáron a művésztelepeken biztosított szabadtéri munka, a múzeumok és aktuális kiállítások évközi megtekintése, a Főiskola könyvtárának könnyen hozzáférhető igénybevétele, tanulmányi kirándulások, egyes tárgyaknál szemináriumi gyakorlatok és megbeszélések, valamint gyakorlati műhelyoktatások (iparművészet, grafika, festészeti technikák és anyagtan, konzerválás, gipszöntés, szoborégetés stb.). Felemlítendő még itt, hogy az utolsó évfolyamú rajztanárjelöltek részére Luttor Ignác c. gimn. igazgató vezetésével fakultatív reformirási tanfolyamok tartattak mindkét tanévben, tekintettel arra, hogy a középiskolák új tantervében az ú. n. szépírás tanítása is szerepel. Nőtanárjelöltjeinknek is módjuk volt arra, hogy itteni tanulmányaikkal egyidejűleg elvégezhatték a női kézimunkatanárnői szaktanfolyamot.

A felsorolt különféle oktatási alkalmak közül az alakrajz és festés szempontjából legfontosabbak a nyári telepek, amelyeken a résztvevők a tanév alatti műtermi tanulmányokat szervesen kiegészítő plain air festéssel foglalkozhatnak. Ily fontos nyári munkára mindkét tanév szünidejében több helyen nyújtott módot a Főiskola kiválóbb hallgatóinak, elsősorban Miskolcon, a Főiskola hivatalos művésztelepén. Itt a nyári tanfolyamot Burghardt Rezső r. tanár vezette s azon 1940-ben 45-en, 1941-ben 40-en vettek részt. E tanfolyamok költségeit az állam, a Város és Borsod vármegye által adott összegekből, valamint jelentős magánadományokból fedezték. Így a tanfolyam vezetői díja és a modell-költségeinek fedezésére a 17.932/1940., illetőleg a 24.351/1941. sz. leiratokkal mindkét évben a V. K. M. engedélyezett 1.000—1.000 P-t, a kiválóbb szegénysorsú résztvevők menzasegélyeire pedig ugyancsak a V. K. M. engedélyezett a 18.574/1940. és 26.532/1941. sz. rendeleteivel további 300—300 P-t a Főiskola dologi javadalmából. A nyári telep menzájának fenntartásához a Város és a Vármegye közönsége 1940-ben 500.—, illetőleg 250.— P, 1941-ben pedig csak a Város 300.— P rendkívüli segélyt adott, maga a Főiskola Rektori Tanácsa pedig mindkét évben „A Magyar Művészetért“ mozgalom által a Főiskola számára juttatott alapból 1940-ben a miskolci nyári tanfolyamon résztvevők anyagsegélyére 700.— P, rendkívüli menzasegélyekre 150.— P, 1941-ben pedig menzasegélyekre 800.— P felhasználását tette lehetővé.

Az 1940. év nyarán a művésztelep épületeinek egy részét a katonaság vette rövid ideig igénybe, de a tanfolyam munkájának folyamatosságát ennek ellenére is sikerült biztosítani (18.905/1940. és 19.289/1940. sz. r.).

Az 1940. év őszén Miskolcon rendezte meg Burghardt Rezső r. tanár a telep kiállítását, amelynek költségei a Rektori Tanács által adott 250.— P-ből, katalógus és belépődíjakból kerültek ki (23.013/1941. sz. r.). A telepen folyó értékes tanító munka szép eredménye tükröződött vissza a kiállított anyagon, amelynek kiállításán a megnyitáskor a VKM. és a Főiskola képviselői, Dr. Csánky Dénes múz. főigazgató úr s a miskolci helyi előkelőségek

jelentek meg. A két hétig tartott kiállítást szépszámú közönség nézte meg, s az úgy erkölcsiekben, mint anyagiakban is (számos vásárlás történt, így a VKM. és a Szépműv. múzeum részéről is), szép eredménnyel zárult.

Nyári tanfolyam volt még mindkét nyáron Mohácson és Pécsen 10 résztvevő hallgatóval, vitéz Aba Novák Vilmos r. tanár irányítása mellett. E tanfolyamok létrejöttét az illető városok vezetőségének művészetszerető megértése s a városok közönségének áldozatkész támogatása tette lehetővé. Mindkét év nyarán tanfolyam létesült még Veszprémben, előző évben 9, második évben 11 résztvevővel, Burghardt Rezső r. tanár irányítása és Meyer Antal r. tanár felügyelete mellett. E tanfolyam a Várostól és a Vármegyétől nyert anyagi támogatással működött. Veszprémben az 1940. évi nyári munka eredményéről kiállítás keretében számoltak be a résztvevők. A kiállított képek közül a Szépművészeti Múzeum, Veszprém városa, a Vármegye és mások vásároltak.

Az 1940. év nyarán Dunaföldváron Varga N. Lajos r. tanár vezetésével 5-en, Balatonlellén Kandó László r. tanár irányításával 3-an, 1941. év nyarán Oltszemen (Háromszék vármegye) Varga N. Lajos r. tanár vezetésével 8-an és Nagybányán Boldizsár István r. tanár irányításával 20-an folytattak tanulmányokat.

A tanfolyamokon résztvevő kiválóbb szegénysorsú hallgatók „A Magyar Művészetért” mozgalom adományából mindkét évben segélyekben részesültek, amint erről máshelyt közelebbi részletezést is adunk. Az 1940. évben a most említett két nyári tanfolyami kiállításon kívül még egy tanulmányi kiállítás volt a Főiskolán, amelyet a Rektori Tanács megbízásából Pilch Dezső r. tanár rendezett a pár év előtt bevezetett új tárgy: az Állat és mozgástanulmányok keretében készült jellemzőbb munkákból. A kiállítást 1940. december 3—15-e közti időben tekintették meg a V. K. M. illetékesei, a szakkörök képviselői, a Kar és az ifjúság. A kiállítás sikeréhez Sidló Ferenc rector az 1940. évi december hó 17-ei Kari Ülésen kívánt szerencsét a rendező és előadó tanárnak.

Tanulmányi kirándulásoknál a multbeli helyzettel szemben sajnálatos visszaesés állt be, amennyiben a háborús viszonyok miatt immár második éve maradt el a szokásos bécsi tanulmányút, amely a kivitt fiatalok jórésztnek mindenkor értékes élményt és ismeretgyarapítást jelentett, nemcsak az ősi volt császárvárosnak értékes látnivalói révén, hanem azért is, mert az sokuknak az első külföldi utat jelentette. A mindkét tanévben pótláskép tervezett anyaországi tanulmányi kirándulást sajnos szintén nem rendezhettük meg a közbejött rendkívüli események miatt, úgyhogy csak kisebb tanulmányi kirándulások voltak mindkét tanévben. Így: Pilch Dezső r. tanár, a Tapasztalati látszattan c. tárgya keretében, több alkalommal kirándult tanítványaival a főváros környékére, Hajógyár, Margitsziget, szentendrei sziget, Szentendre stb., ugyanő az Állattanulmányi órákat, Elekfy Jenő r. tanár pedig a tavaszi vízfestési órákat jórészt a szabadban (Állatkert) tartotta meg. Elekfy Jenő r. tanár ezenkívül 20 tanítványával 1941. júniu-

sában Zebegény festői halmain többnapos vízfestő tanulmányi kirándulást rendezett igen szép eredménnyel.

A II. és III. éves hallgatók bonctani és állatmozgási ismereteinek bővítése végett Pilch Dezső r. tanár, a M. Kir. Honvéd Ludovika Akadémián, Dr. Major Sándor főtörzsállatorvos úr közbenjárásával külön előadást eszközölt ki, amely lekötő szívésségéért a Főiskola vezetősége ezúton is köszönetét fejezi ki. Ugyanezen hallgatók ezenkívül több szemléltető előadás keretében a Nemzeti Lovardában is tanulmányozhatták a ló mozgásait.

Dr. Lechner Jenő r. tanár az Építészeti enciklopédia c. tárgy keretében több tanulmányi kirándulást tett hallgatóságával mindkét tanévben. Így az esztergomi ásatásokhoz, a Királyi Várba, a Parlament és az Opera épületeibe. Az esztergomi ásatásokhoz külön ily tanulmányi kirándulást vezetett Deéd Ferenc előadó a konzerválási fakult. tanulmány résztvevői számára.

Meyer Antal r. tanár magasabb évfolyamú hallgatóit mindkét évben több ízben elvezette különféle szaküzemek: így a főv. házinyomda stb. és több középület iparművészeti érdekességének megtekintésére is.

Nagy Sándor r. tanár műveiből szemléltető bemutatót adott hallgatóságának gödöllői műtermében, majd a pesterzsébeti rk. plébánia templomban, amelynek falfestményeit ő tervezte és kivitelezte.

A festészeti és szobrászati anyagtan c. tárgy keretében Dr. Baskai (Brummer) Ernő előadó 1939/40. tanévben a szobrászhallgatókkal meglátogatta a Förstner cég gránit és márványfeldolgozó telepét a Kőbányai-úton. 1940/41-ben a szobrászhallgatókkal megtekintették Budapest nevezetesebb szobor- és díszkő műemlékeit.

Az iparművészeti oktatás rendes órái a Főiskola főépületében folynak, míg az azt kiegészítő műhelygyakorlatok immár két évtizede a Székesfővárosi Iparrajziskola helyiségeiben és kitűnő felszerelésének igénybevételével, a főváros és ez intézete vezetőségének hozzájárulásával. A Főiskola ezért e helyütt is megragadja az alkalmat arra, hogy az értékes támogatásért és szíves vendéglátásért ismételt köszönetét fejezze ki.

Az 1940/41. tanév folyamán a már említett anyagtan kísérleti műhely felállításán kívül öröndetes gyarapodást jelentett a tanulmányi eszközök terén Bory Jenő r. tanár tervei szerint az Epreskertben felépített új kerámiai égető kemence, amely a tervező r. tanár felügyelete alatt működik s megfelelő formák mellett minden érdeklődő hallgatónak rendelkezésre áll.

A Rajztanítás módszere c. tárggyal kapcsolatos szeminárium keretében szakelőadásokat tartottak az utolsó éves tanárjelöltjeink részére: Reiter Ágost, Csömöry István, Dr. Ujvári Béla, Nagy Nándor és Paál Ákos fővárosi rajz szakos tanárok, különféle módszertani tárgykörből véve érdekes előadásaik anyagát.

Igen tanulságos és értékes vetítettképes előadást tartott Sport és Művészet címmel a Főiskolán a Főiskola felkérésére 1940. április 9. és 17-én Misángyi Ottó dr., a Testnevelési Főiskola r. tanára. Az első előadáson vitéz

Tárczay Felicides Román min. osztályfőnök s mindkettőn Dr. Szukováthy Imre, a Testnevelési Főiskola igazgatója és Dr. Prém Lóránd, az O. T. T. főtitkára is megjelent, s Főiskolánk Tanári Kara és ifjúsága nagy figyelemmel és hálás köszönettel hallgatta meg e mindkét előadás művészi szempontból is kiválóan értékes anyagát, amely főképp a sportmozgások tanulmányozására adott rajzolóinknak s főképp szobrászhallgatóinknak tanulságokat.

Az 1941. évi március 26-án ugyancsak a Főiskola meghívására Kákai Szabó György múzeumi főtitkár, a képkonzerválásról, április 2-án Deéd (Dex) Ferenc előadó pedig az „Ujjászülető falképekről“ tartott vetítettképes előadást, amelyeken a Kar tagjai és az ifjúság nagy érdeklődéssel hallgatták a tárgyi szempontból is felette fontos és érdekes anyagot.

A végző tanárjelöltek előírt iskolalátogatása állami, illetve fővárosi és felekezeti közép- és középfokú tanintézetekben folyt le, Horn Antal r. tanár irányításával és beosztásával (35.530/1940. sz. r. alapján). Erre vonatkozóan 1938/39-ben a 35.350/1939. IV. vkm. sz. rendelet, a székesfőváros polgármesterének 94.841/1939. VII. számú átirata, a bányakerületi ev. püspökség 1.198/1939. számú és a dunamelléki ref. püspökség 3.841/1939. számú átirata intézkedik. A középiskolai tanárjelöltek az Áll. Felső, Áll. Felsőipar, Nőipar és az Ujpesti Fa- és Fémipariskoláknál hospitáltak. (71.450/1939. és 63.967/1940. sz. r.) Ugyanezen intézkedések az 1940/41. tanévben a 32.987/1940. vkm. számú leirattal Budapest Székesfőváros polgármesterének 95.551/1940. és 37.178/1940. számú átirataival, továbbá a bányakerületi ev. püspökség 1.703/1940. és a Dunamelléki ref. püspökség 4.503/1940. számú engedélyével adattak ki.

Gyakorlótanítást, próbatanítást a tanári szak utolsó évfolyamának hallgatói a bpesti Középkisk. Tanárképző Int. vezetőségének hozzájárulásával (2.820/1940. sz.) a VIII. ker. Gyakorló Gimnáziumban, ezenkívül felettes hatóságunk rendelkezésére a budapesti VII. ker. Áll. Szent István reálgimnáziumban, az Áll. Bolyai Farkas reáliskolában, az Áll. Árpád reálgimnáziumban, az Áll. Kemény Zsigmond reáliskolában, az Áll. Zrínyi Miklós reálgimnáziumban, az Ág. Hitv. Ev. gimnáziumban, az Áll. Erzsébet Nőiskola leánygimnáziumában, a községi Zrínyi Ilona leányliceumban, a községi Ráskai Lea leánygimnáziumban, a Baár Madas ref. leányliceumban, az I. ker. áll. tanítóképzőintézetben, a II. ker. Csalogány-utcai áll. tanítónőképzőintézetben, a VII. ker. Damjanich-utcai áll. tanítónőképzőintézetben, a cinkotai áll. tanítónőképzőintézetben végezték. Egy hallgató: Berecz Vilmos 52.603/1939. munkácsi áll. orosz gimnáziumnál.

Az említett tanintézetek igazgatóinak és illetékes szaktanárainak ezúton is őszinte köszönetet mond a Főiskola szíves támogatásukért.

Tanítóképzőintézeti tanárjelölt az 1939/40. tanévben két V. éves és négy VI. éves volt, az 1940/41. tanévben pedig két V. éves és hat VI. éves. E jelöltek mindegyike az Apponyi Kollégium budapesti tagozatában, mint a V. K. M. által felvett kültag, az előírt egyidejű külön szaktanulmányokat

is végezte. Apponyi Kollégiumi felvételük a 32.283/1939., 34.764/1939., 31.754/1940., 32.161/1940., 37.028/1940., 34.170/1940. IV. vkm. számú leiratokkal történt.

Testnevelési oktatásban kötelezően részesült a hallgatóság azon része, amelyre a vonatkozó törvényes rendelkezések kiterjednek. De ezenkívül számos önkéntes jelentkező is igénybe vette a rendszeres testnevelés nyújtotta előnyöket.

A testnevelési órákon a résztvevők az általános gimnasztikával foglalkoztak az előírásnak megfelelően. Az ifjúság mozgásösztönének és mozgáskedvének levezetésére az órákat sok labdajátékkal próbáltuk elevenné tenni. Benyomásunk szerint a Főiskola ifjúsága nagy kedvvel és lelkesedéssel vett részt az előírt munkában. Óra után lemosdásra három melegzuhany és három mosdó állott rendelkezésre. Az órákat az 1940/41. tanévben a tanterem padlózatának renoválása miatt csak november 9-én kezdhettük el rendszeresen, s azután a tornaterem hiányos felszerelése jelentett zökkenőket s a szakelőadó egyhavi katonai szolgálata is. A testnevelési órákat a pótlásra utasított hallgatók részére június hónapban is megtartottuk.

Örvendetes tudomásul szolgál, hogy kiváló sí-csapatunk tagja: Kiss László IV. évf. hallgató a folyó egyetemi évben sorrendben immár harmadszor nyerte meg a büszke „Magyarország főiskolai sífutóbajnoka“ címet.

Kiss László ezen nagyszerű sportteljesítményéért rektori dícséretben részesült. Egyebekben a szakelőadói jelentés szerint a hallgatók az órákon a Főiskola kiváló szellemének megfelelően fegyelmezett viselkedést tanúsítottak. Az előadói jelentés annál inkább hallgatóságunk jó szellemére vet fényt, mert tudott, hogy testnevelésre még külön a levante intézmény keretében is köteleztettek fiataljaink (19.916/1939. sz. r.).

A testneveléssel kapcsolatos kiadásainkból a szakelőadói díjakat a V. K. M., a többi tárgyi tételeket (terembér, sportbeszerzés) a főiskolai hallgatók fejenkénti 3.— P-s díjaiból fedeztük.

Beszámolónkat végül örömmel fejezhetjük be azzal, hogy fegyelmi szempontból, hazafias és erkölcsi érzés tekintetében az ifjúság magatartása általában kifogástalan volt, súlyosabb rendszabályok alkalmazására csak egy esetben került sor.

IV. ÖSZTÖNDIJAK, JUTALOM- ÉS PÁLYADIJAK, ALAPÍTVÁNYOK.

Elöljáróban örömmel állapítjuk meg, hogy a hallgatóinknak juttatott különféle ösztönző támogatások a legutóbbi évek folyamán mind gyakoriabbakká váltak. Így hallgatóságunk színe-java, a jövő magyar művészet és művészeti oktatás reménysége már iskolai tanulmányai során nemcsak letette értékes erkölcsi elismeréshez jut, hanem anyagiakban is értékes segít-

séget nyer. Mindez pedig a Főiskola oktató munkájának hathatós előmozdítója.

A lefolyt két tanévben szegénysorsú érdemes hallgatóink az állam, közhatóságok és magánosok stb. által rendelkezésre adott vagy adományozott alábbi díjakban részesültek:

A Főiskola részéről **állami ösztöndíjjavadalom** címén 1939/40-ben 2.000.— P engedélyezettett és folyósított a 26.974/1939., illetve a 27.444/1940. vkm. sz. rendeletekkel, amely összeg a Kar javaslatára a 15.173/1940. III., illetve pótlólag a 15.759/1940. III. vkm. sz. rendeletekkel történt jóváhagyás után a következőkép osztatott fel: 180.— P ösztöndíjat kapott Somlai Gyula VII. é. ösztöndíjas tanársegédi megbízatást nyert hallgató, továbbá egyenként 90.— P-s ösztöndíjat kaptak, mint megbízott ösztöndíjas tanársegédek, a következő hallgatók: Azbej Imre V. é., Balogh András III. é., Kákonyi István IV. é., Dengyel Tibor V. é., Geróts Sándor VII. é., Ugrai György V. é., Kovács Imre VII. é., Haáz Sándor V. é., Péczeli Antal IV. é., Barlai László V. é., Szentgyörgyi Kornél VI. é., Theisz István VI. é., Mosshammer György V. é., Ósz Dénes IV. é., Fazzi Hugó IV. é., Marsovszky Endre V. é., Németh László VI. é.

Kiváló tanulmányi előmenetel, illetve a festészetben pályázaton igazolt felütlő eredmény alapján 90.— P *állami ösztöndíjat* nyert Ballagó Imre IV. é. rtj., végül a fenti ösztöndíjjavadalomból kihasított 110.— P-s *Ferenczy István-féle szobrászati díjat* ugyancsak pályázat alapján Jankó János IV. é. szobrászhallgató nyerte el.

Az 1940/41. tanévben az állami ösztöndíjjavadalom eddigi évi 2000.— P-ös összege a 23.650/1941. vkm. sz. rendelettel 3000.— P-re emeltetett fel a Főiskola ismételt kérései alapján. Ez emelés révén egyrészt a tanársegédi ösztöndíjak összegei, másrészt az állami ösztöndíjak száma és összegei, végül a Ferenczy István-féle ösztöndíj összege is megnagyobbíthatók voltak s két tanulmányi segély is kiadatott a jelzett javadalomból.

A két részletben folyósított 3000.— P (36.778/1940. és 38.343/1941. sz. r.) a Kar javaslatára, elsőízben a V. K. M. 23.650/941. sz. r.-vel, az alábbiak szerint osztatott fel: 220.— P-t kapott Trapli István VII. é. hallgató, továbbá fejenként 110.— P ösztöndíjat kaptak a következő tanársegédi megbízatást nyert hallgatók: Azbej Imre V. é., Boreczky László IV. é., Dengyel Tibor VI. é., Doór Ferenc V. é., Kákonyi István V. é., Lovas László VI. é., Kovács Imre VII. é., Osváth Imre VII. é., Péczely Antal V. é., Papp István V. é., Domonkos Imre V. é., Pleidel János VI. é., Ósz Dénes V. é., Imre István V. é., Fazzi Hugó V. é., Péterfy István VII. é., Schweitzer Teréz IV. é., Németh László VI. é., Ballagó Imre V. é.

Kiváló tanulmányi előmenetel, illetve a festészetből vagy művészi grafikából pályázaton igazolt felütlő eredményeik alapján *állami ösztöndíj* címén Koffán Károly VII. é. hallgató 110.— P, Peti János V. é. rtj. és Ballagó Imre V. é. művészhallgató 90—90 P-t nyertek, míg a *Ferenczy István-*

féle 200.— *P-s szobrászati díjat*, szintén pályázat útján, Trapli István VII. é. hallgató kapta. Utólag, a tanév végén történt elbírálás során, két tanársegéd (Ballagó Imre és Pleidell János) egy-egy évi 360.— *P-s Horthy ösztöndíjat* nyertek el, ami az előírások szerint más ösztöndíj egyidejű élvezetét kizárja. Nevezettek tanársegédi ösztöndíjukat, Ballagó Imre ezenkívül állami ösztöndíját is visszatérítvén, ez összegek révén a 110.— *P-s tanársegédi ösztöndíjak* 121.58 *P-re*, Koffán Károly ösztöndíja 160.— *P-re*, Peti Jánosé pedig 130.— *P-re* emeltetett fel, azonkívül még két hallgató (lásd következő fejezetben) 100—100 *P* tanulmányi segélyt is kapott.

E változások a Kar javaslata alapján a VKM. 26.766/1941. sz. r.-ével hagyattak jóvá.

Az 1927. évi XIV. tc. alapján a **közszolgálati alkalmazottak gyermekei részére létesített** ösztöndíjak helyett, amelyek kiadása 1931. óta szünetel, a jelen tanévben is **tanulmányi segélyek** adtak ki. A 27.742/1940. és 29.050/1940. sz. r.-kel e címen folyósított 1800.— *P-ből* az előírt pályázaton résztvett alábbi közalkalmazotti gyermekek részesültek tanulmányi segélyben a Tanári Karnak a V. K. M. 16.524/1940., illetve 18.061/1940. sz. leiratával jóváhagyott határozatai alapján: fejenként 150—150 *P-t* kaptak: Balajti Ilona V. é., Ballagó Imre IV. é., Cziráki Lajos III. é., Korpás Márta IV. é., Mosshammer György V. é. és Ósz Dénes IV. é. hallgatók; egyenként 100—100 *P-t*: Blaskó János III. é., Csergezán Sándor III. é., Kiss László III. -, Kunt Ernő II. é., Lovas László V. é., Móczár Károly III. é., Németh László VI. é., Szeiffert János II. é. és Vermes Frigyes III. é. hallgatók.

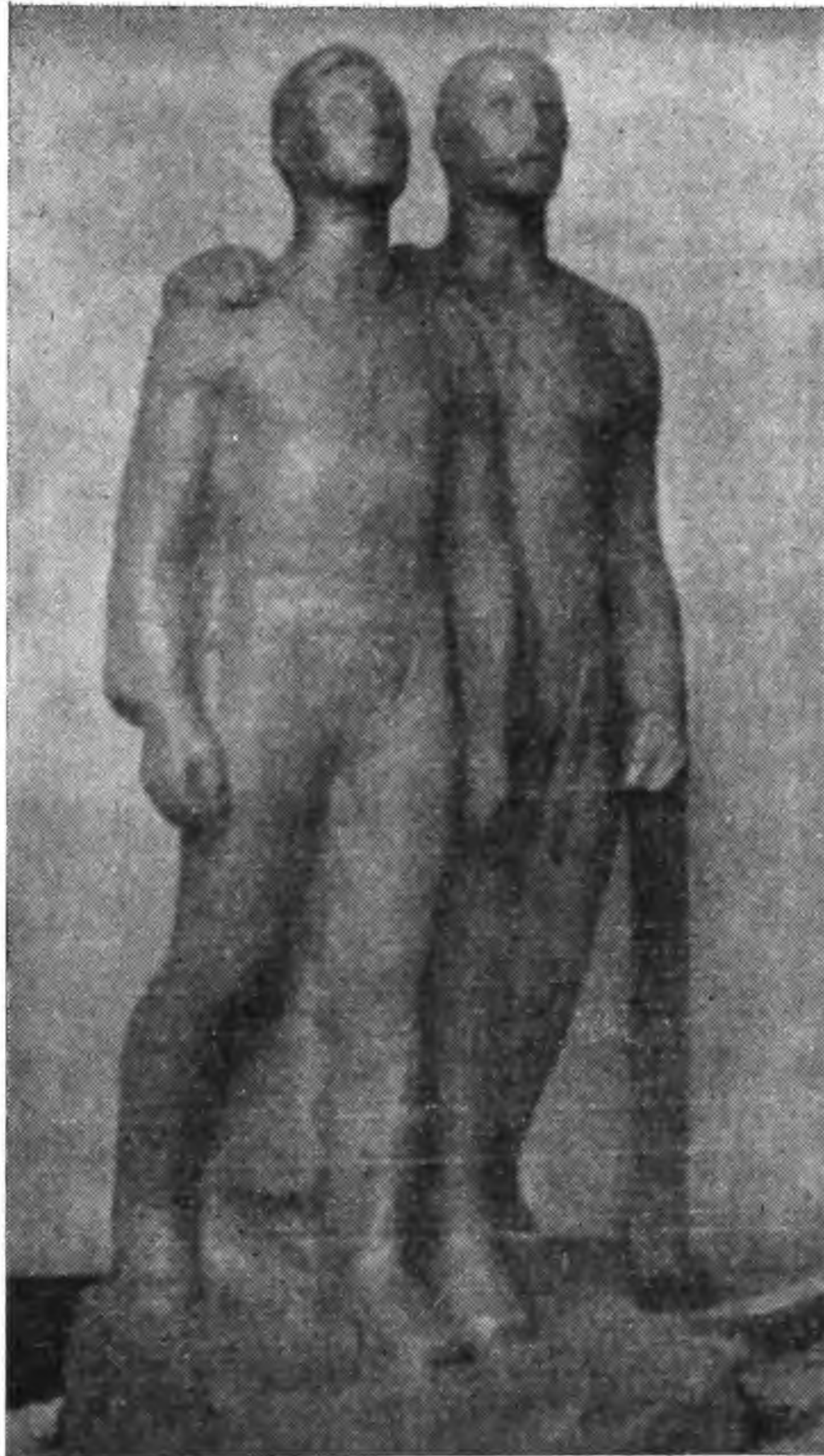
Az 1940/41. tanévben a *közalkalmazotti gyermekek tanulmányi segélyeinek* kiadása a 36.460/1941. és 38.384/1941. IV. 2. vkm. sz. rendeletekkel folyósított 1.800.— *P-ből* a Főiskola Tanári Karának a 25.919/1941. III. sz. vkm. leirattal tudomásul vett határozata alapján, a pályázati s az előírt más elbírálási szempontok mérlegelése után, a következőkép történt: fejenként 150—150 *P-t* kaptak: Ballagó Imre V. é., Doór Ferenc V. é., Koffán Károly VI. é. és Ósz Dénes V. é. hallgatók; egyenként 100—100 *P-t* kaptak: András Gizella III. é., Csekei Zoltán V. é., Csergezán Sándor IV. é., Cziráki Lajos IV. é., Dengyel Tibor VI. é., Dinnyés Károly VI. é., Kiss László IV. é., Kunt Ernő III. é., Marsovszky Endre VII. é., Móczár Károly IV. é., Vermes Frigyes IV. é. és Xantusz Gyula II. é. hallgatók.

A segélyben részesültek közül Ballagó Imre később más nagyobb ösztöndíjat nyert el s így e 150.— *P-s* segélye felszabadult. A kar újabb határozati javaslata alapján ez összegből a már 100.— *P-s* segélyben részesült András Gizella, Csekei Zoltán és Cziráki Lajos hallgatók kaptak még fejenként 50.— *P-t*, vagyis az 1940/41. tanévben összesen hatan egyenként 150.— *P* és kilencen egyenként 100.— *P* közalk. gyermeki tanulmányi segélyt nyertek. E módosított felosztást a V. K. M. 26.766/1941. sz. r.-ével hagyta jóvá.

Az állami külföldi ösztöndíjakra a hirdetett pályázatokon 1939/40-ben 61-en, 1940/41-ben pedig 53-an vettek részt. A pályamunkákat mindkét

Szikora Antal pályadíjnyertes műve: Szt. László.

Benczédi Sándor pályadíjnyertes szoborműve: Az erdélyi és keleti részek visszatérése.

alkalommal a Főiskola gyűjtötte össze s ezek elbírálása után tette meg az Orsz. Ösztöndíjtanács felkérésére véleményes javaslatát. Ennek az Ösztöndíjtanácsban való tárgyalása után, e Tanács elnöksége előterjesztést tett a V. K. M.-hoz, amely ilykép az 1939/40. évre állami ösztöndíjban részesítette — a római Collegium Hungaricumba való kiküldetéssel — Breznay József festőművész, okl. középiskolai tanárt, Basilides Barna festőművészt, továbbá Metky Ödön szobrászművészt (4.788/1939. eln. C. vkm. sz. rendelet).

A kiküldött fiatal ösztöndíjas művészek a Főiskolának volt növendékei. Ugyanezen tanévben az **olasz állam által létesített csere-ösztöndíjas** helyeket Percz Jenő okl. középiskolai tanár festőművész és Patai Mihály grafikusművész kapták. Nevezettek, akik szintén Főiskolánk volt növendékei, Rómában folytatták tanulmányaikat (4.858/1939. és 7.292/1939. eln. C. sz. vkm. r.).

Állami külföldi ösztöndíjban az 1940/41. tanévben — a római Collegium Hungaricumba való kiküldetéssel — Breznay József és Koczka András festőművészek, továbbá Ugray György és Matos Lajos szobrászművészek részesültek (4.440/1940. eln. C. vkm. sz. rendelet). Utólag az 1940. év őszén Theisz István szobrászművész is kiküldetett (7.142/1940. eln. C. vkm. sz. r.). Nevezettek Koczka András kivételével, szintén Főiskolánk volt hallgatói.

Magyar állami csereösztöndíjas helyet élveztek s mint ilyenek folytattak továbbképzős szobrászati tanulmányokat Főiskolánkon a V. K. M. 169/1940. eln. C. sz. r. alapján az 1939/40. tanévben Bartuccio Bruno és Giorgiewich Lajos olasz szobrászművészek.

A két csereösztöndíjas Sidló Ferenc r. tanár vezetése alatt s átengedett műtermében szorgalmasan és eredményesen dolgozott.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1935. december hó 12-én 13.912/1935. III. szám alatt kelt leiratával ádámosi Székely Bertalan születési centenáriumának alkalmából a nagy mester emlékére és nevére alapított 300.— P-ös **Székely Bertalan díj** az 1939/40. tanévben került negyedízben kiadásra. A hirdetett pályázat, amelyen a IV—VII. évfolyamú hallgatóság kötelezően vett részt, a Főiskola dísztermének elnöki emelvénye mögötti főfalára kerülő freskó megtervezését írta elő. Az odaítélés a Főiskola művésztanáraiból alakított bíráló bizottság javaslatára a V. K. M. 17.452/1940. sz. r.-ével történt. Ehhez képest a folyósított díjat megosztottan Ósz Dénes és Papp Iván IV. éves festő, illetve rtj. hallgatók kapták.

A pályázat általában a hallgatóság komponálási készségének örvendetes fejlődésére mutatott. Ez alapon a bíráló bizottság javaslatára a Kar a díjkiadástól függetlenül többeknek elismerését fejezte ki olykép, hogy dicséretben részesítette és a Főiskola egyik alapjából fejenként 50.— P-ös jutalomdíjat adott érdemességük sorrendjében: Doór Ferenc IV. é., Imre István IV. é. rtj. és Kotzián József II. é. rk. festő hallgatóknak s ezenkívül megdicsérte még: Ballagó Imre IV. é. rtj., Gulyás Ferenc és Okos Géza V. é. rk. és Vladár Margit IV. é. rtj. hallgatók munkáit.

Az 1940/41. tanévben a Székely Bertalan díj pályázati tárgya: Arany János költői műve nyomán Szent László királyunk élete egy főbb mozzamatának freskóban való feldolgozása volt. A pályázat tárgyának történelmi vonatkozására tekintettel a pályázó hallgatóság részére külön történelmi és ikonográfiai vonatkozású előadás is tartatott. A bíráló bizottság szerint a pályázat a multhoz képest további jelentős haladást és fejlődést jelentett s általában a pályaművek nagy elmélyedésről és átérzésről tettek tanúságot.

A 26.243/1941. sz. r.-tel folyósított díjat a bíráló bizottság, illetve a Kar javaslatára a V. K. M. Szikora Antal IV. é. művészhallgatónak adta ki (25.434/1941. sz. r.). Nevezett díjnyertes pályaművének fényképét mellékletként adjuk.

A szép sikerű pályázat kapcsán a Kar a bíráló bizottság javaslatára a díjkiadástól függetlenül négy pályázónak a pályadíjnyertes művel közel egyenértékű pályaművét dícséretben részesítette. Ezek: Miklóssy Gábor VI. é., Wessely Józsefné IV. é., Breznay Imre VI. é. és Somodi László V. é. hallgatók.

A Főiskola miskolci művésztelepén rendszeresített műterem ösztöndíjakat Burány Nándor és Döbröczöni Kálmán festőművészek élvezték, akik ösztöndíjaikat pályázat révén az 1937. évi november hó 1-től 1939. évi október hó 31-éig terjedő kétéves időszakra szólóan kapták a 13.442/1937. III. vkm. sz. rendelettel jóváhagyott rektori tanácsi határozat alapján, majd ösztöndíjuk élvezetében további egy évre folytatólag meghagyattak (16.704/1939. sz. r.). Kívülük ily kedvezményt utólag az 1940. év közepéig való ottartózkodással Csabai Kálmán festőművész, okl. középisk. tanár is kapott a Rektori Tanács javaslatára, amelyet a V. K. M. 15.015/1940. sz. alatt hagyott jóvá.

Az 1940/41. tanév elején kiírt új pályázat eredményeként a nevezett három művész az 1942. október 31-ig terjedő időre újból elnyerte e műteremösztöndíjakat azzal a feltétellel azonban, hogy a telep időközi megszűnése esetén e joguk is megszűnik. Az idézett leiratok szerint a korábban ösztöndíjas volt Meilinger Dezső festőművész, középiskolai tanár, mint a művésztelepnek — elsőízben a 169.006/1921. III. vkm. sz. rendelettel kötelezett — gondnoka e minőségében folytatólag meghagyatott.

A Budapest Székesfőváros által alapított ösztöndíjak címén a két tanév befejezésekor, két 600.— P-ös festészeti és két 600.— P-ös szobrászati díj adatott ki hallgatóink részére. Ezen ösztöndíjakra a Székesfőváros polgármestere által kiküldött bíráló bizottságok — amelyekben meghívás alapján a Főiskola rectora is résztvett — tett javaslatot a főiskola festő- és szobrásztanárai által előzőleg e pályázatra külön kijelölt hallgatók kiválasztott pályamunkái alapján. Ilykép az 1939/40. tanévben 230.940/1940. XIV. polgármesteri határozattal a két festészeti ösztöndíjat Miklóssy Gábor V. é. és Hajnal János I. é. fest.; a két szobrászati ösztöndíjat pedig Farkas János III. é. és Trapli István VI. é. szobrászhallgatók kapták.

Ugyanezen *fővárosi ösztöndíjakat* az 1940/41. tanévben, az előzőkben ismertetett módon történt pályázati elbírálás után, a 221.603/1941. XI. ü. o. polgármesteri döntés alapján, Breznay Imre VI. é. és Ösz Dénes V. é. végzett művészhallgatók, továbbá Jankó János V. é. és Tóth István IV. é. szobrászhallgatók kapták.

Néhai **Balló Ede festőművész, a Főiskola volt nyug. tanára által végzett rajztanárjelöltek részére alapított 1000.— P-s utazási ösztöndíjat** az 1939/40. tanévben pályázat alapján s a Tanári Kar javaslatára Szentgyörgyi Kornél VI. éves végzett tanítóképzőintézeti tanárjelölt hallgatónak, okl. középiskolai tanárnak adományozta a miniszter úr (159.992/1940. sz. r.) azon kikötéssel, hogy annak ellenében Nyugat-Európában művészeti és rajzpedagógiai irányú tanulmányutat tenni és arról a Főiskolának beszámolni tartozik. Nevezett később, tekintettel a fennálló rendkívüli viszonyokra, a kötelező tanulmányútja s az erről szóló beszámolója megtételére a 166.445/1941. VIII. sz. r.-tel 1942. június 30-ig haladékot kapott.

Az 1940/41. tanévben a szóbanforgó ösztöndíj kiírására sajnos nem került sor, mert az alapítvány jövedelmei az alapítvány tőkéjét képező bérházak halaszthatatlan alakítási munkáira vétettek igénybe. (168.926/1941. VIII. 1. sz. r.).

A néhai **Balló Ede által alapított 1000.— P-ös festői díjat**, amelynek pályázatán minden magyar festőművész résztvehetett, az 1940. évben Bak János festőművész, a Főiskola volt művészhallgatója nyerte el a V. K. M. által kijelölt javasoló bizottság ajánlatára. (159.845/1940. VIII. 1. sz. r.).

Ez ösztöndíj az 1941-re a 168.926/1941. VIII. 1. sz. r.-tel újból kiíratott s azt 170.148/1941. VIII. 1. sz. r. alapján elfogadott bíráló bizottsági döntés alapján Cziráki Lajos IV. é. főisk. hallgató nyerte.

Az 1939/40. tanévben özv. Balló Ede úrnő szíves közbenjárására még két **Balló Ede pályadíj** volt kiadható. Így egyrészt ily címen a Dunamelléki ref. püspök úr önnagyméltósága egy kiváló hallgató részére 400.— P-s, a Honvédelmi Miniszterium pedig egy katona családból származó kiváló hallgató jutalmazására 200 P-s díjat bocsátott a Főiskola rendelkezésére. Mindkét díj a Kar döntése alapján adatott ki, és pedig az első Pleidell János V. é. rtj. és a második Kiss László III. é. rtj. hallgatóknak.

A 9.000/1937. vkm. sz. rendelettel létesült **Horthy Miklós ösztöndíj alapból** első ízben az 1938/39. tanévben részesültek hallgatóink. Ez ösztöndíjra hallgatóink a 27.000/1939. vkm. sz. rendelet előírásai szerint a V. K. M. 35.617/1939. és 33.576/1941. sz. r.-ekkel közölt felhívása nyomán pályáztak s bíráltattak el. A Kar vonatkozó javaslatai alapján ily ösztöndíjakat a következők élveztek:

1939/40-ben: fejenként 200.— P-t: András Gizella II. é. rtj., Kolozsvár Vilmos II. é., Végh Mária II. é., vitéz Hiripi Gyula II. é. rtj. hallgatók. Fejenként 360.— P-t: Balogh András III. é. rtj., Reinecker János III. é. rtj., Zakariás Margit III. é. rtj. és Kádár Gyula V. é. festő hallgatók. Az 1939/40.

évi adományozás a V. K. M. 20.184/1940. sz. r. alapján történt. A vonatkozó utalványozó rendeletek száma: 2250/1940. eln., 28.760/1940. és 17.144/1940.

1940/41-ben: a középiskolában élvezett Horthy Miklós-féle ösztöndíjuk folytatásaként fejenként 200.— P-t Nagy Emerencia és Tóth Ferenc I. é. hallgatók kaptak, továbbá fejenként 360.— P-t élveztek vitéz Hiripi Gyula III. é., Kolozsváry Vilmos IV. é. rtj., Zakariás Margit IV. é. rtj., Végh Mária III. é. rtj. és Reinecker János IV. é. hallgatók a tavalyi engedélyezés alapján. Az idei újabb pályázat és felterjesztés folyamányaként — a V. K. M. 23.928/1941. sz. engedélyezése alapján — Ballagó Imre V. é. művészhallgató, Mongyi Gyula III. é. rtj. és Pleidell János VI. é. rtj. nyertek el egy-egy 360.— P-s ily ösztöndíjat.

A vonatkozó utalványozó rendeletek száma: 20.422/1940., 26.192/1941. és 25.756/1941.

A Főiskola kitüntető érem-díja, amely az itt elérhető legmagasabb erkölcsi elismerés látható jeléül szolgál, a lefolyt két tanévben került negyed, illetve ötödízben kiadásra. E díjat a művésztanárok bíráló javaslata alapján a Kar, a 9.754/1937. sz. r.-tel jóváhagyott szabályzat szerint, a következő kiváló művészi eredményeket tanúsított hallgatóknak ítélte oda: az 1939/40. tanévben Miklóssy Gábor V. é. festő, Pleidell János V. é. rtj. és Kovács Imre VII. é. szobrász hallgatóknak, 1940/41. tanévben pedig Szentgyörgyi Kornél VII. é., Breznay Imre V. é. festőhallgatóknak. Szobrászi díj nem adatott ki.

A Főiskola kezelése alatt álló **Korb Erzsébet olaszországi tanulmányúti alapítvány** kamatai, amelyek az alapítólevél rendelkezése alapján két évenként adandók ki, az 1940/41. tanévben kerültek — az első adományozástól számítottan hetedízben — kiadásra. Ez ösztöndíjat a pályázók műveinek elbírálása után, az alakrajz és festés tanárainak meghallgatásával, a Főiskola rectora Kurucz Dezső VI. é. művészhallgatóknak adományozta, aki ezen ösztöndíjat olaszországi tanulmányútra tartozik felhasználni.

A V. K. M. alapítványi osztálya által kezelt **jánoshalmi Nemes Marcell-féle alapítvány** jövedelméből, amelyet a nemeslelkű alapító a Főiskola szegénysorsú növendékeinek támogatására rendelt, az 1939/40. tanévben 1.200.— P, 1940/41-ben pedig 1.000.— P utalványoztatott a 119.684/1939., illetve 166.108/1941. sz. vkm.-i rendeletekkel.

Ez összegekből a Kar jutalomdíjakat adott ki a szaktanárok által javasolt szegénysorsú tehetséges növendékeinknek, azonkívül a rector adott ki esetenként érdemes és rászorult hallgatók részére rendkívüli segélyeket.

Ilykép a szóbanforgó alapítvány jövedelméből 1939/40-ben az alábbi hallgatók részesültek jutalomdíjban:

30.— P-t kaptak: Dengyel Tibor V. é., Azbej Imre IV. é., Kákonyi István IV. é. hallgató;

25.— P-t: Kerényi Jenő VII. é., Kovács Imre VII. é., Ballagó Imre IV. é., Haáz Sándor V. é. hallgató;

20.— P-t: Fazzi Hugó IV. é., Geróts Sándor VII. é., Drucker Dénes IV. é., Doór Ferenc IV. é., Somlai Gyula VII. é., Kolozsváry András III. é., IV. é., Doór Ferenc IV. é., Somlai Gyula VII. é., Kolozsváry Vilmos II. é., Torozskay Ágnes IV. é., Szeiffert János III. é., Icserekov András III. é., Fazekas Sándor IV. é., Dengyel Tibor V. é., Zartler György V. é., vitéz Hiripi Gyula II. é., Péczeli Antal IV. é., Dudás Máté IV. é., Azbej Imre IV. é., Kerti Károly III. é., Hodinka Edit V. é., Dinnyés Károly V. é. hallgató;

15— P-t kapott: Imre István IV. é. hallgató;

10.— P-t: Azbej Imre IV. é., Papp Iván IV. é., Ósz Dénes IV. é., Galasz Mária I. é., Mikli Ferenc I. é., Kovács Géza II. é., Gulyás Ferenc V. é., Horgonyi Ágoston I. é., Vertetics József I. é. hallgató.

Az 1940/41. évben pedig:

40.— P-t kapott: Kákonyi István V. é.;

30.— P-t: Dengyel Tibor VI. é.;

25.— P-t kaptak: Kovács Imre VII. é., Icserekov András IV. é., Sárpatak László V. é., Osváth Imre VII. é.;

20.— P-t: Szalay Zoltán IV. é., Domonkos Imre V. é., Miklóssy Gábor VI. é., Doór Ferenc V. é., Nagy Béla V. é., Seres János II. é., Imre István V. é., Tóth István IV. é., Domján József IV. é., Fischer Margit III. é., Schweitzer Teréz IV. é., Péczeli Antal V. é., Szeiffer János IV. é., Xantusz Gyula II. é., Kerti Károly IV. é., Fazzi Hugó V. é., Schweitzer Teréz IV. é., Domján József IV. é.;

15.— P-t: Köpeczi Boócz István I. é., Bak (Beyer) Vilmos V. é.;

10.— P-t: Drucker Dénes V. é., Breznay Imre VI. é., Szalay Zoltán IV. é., Victor Gábor IV. é., Farkas András II. é., Vertetics József II. é., Ruisz György I. é., Takács Gyula I. é., Mongyi Gyula III. é., Simó Lajos III. é., Moldován István II. -, Spányi Ilona III. é. hallgató.

A M. kir. Pénzügyminiszterium a Jövedéki-bírság alapjából mindkét tanévben 200.— P-ös ösztöndíjat élvezett folytatólag Csergezán Sándor IV. é. rtj. hallgató a 98.972/1938. XVIII. pénzügmin. sz. rendelet alapján.

Dr. Farkas Zoltán ügyvéd, a Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület elnöke, aki a Főiskola Stróbl-féle szobrászosztályának növendéke volt, hálás visszaemlékezése jeléül mindkét tanévben 150—150 P pályadíj összeget ajánlott fel az osztályon a két tanévben készült legjobb fej, illetve aktszobor és kompozíció alkotóinak jutalmazására. A kiadás külön jury kapcsán, amelyben a nemeslelkű díjkitűző óhajához képest Say Géza dr. min. o. tanácsos úr is résztvett, történt meg s ehhez képest a következő hallgatók, és pedig az 1939/40. tanévben Haáz Sándor V. é. 40.— P, Benczédi Sándor II. é. 30.— P, Kallós Elek II. é. 30.— P, Bársony György II. é. 30.— P, és Ke-

mény Zsigmond I. é. 20.— P-s, az 1940/41. tanévben pedig Benczédi Sándor III. é. 50 — P, Bársony György III. é. 50.— P és Osváth Imre VII. é. 50.— P-s díjat nyertek.

A Műegyetemi Lövészegyesület a Főiskola hallgatói részére 1940. év februárjában a Gregus László örökös vándordíja szoborpályázatát írta ki, amelynek kapcsán a következő pályázó hallgatóinknak adott ki díjat: 100.— P-t Légrády Vilmos IV. é., 50.— P-t Kallós Elek II. é. és 25.— P-t Benczédi Sándor III. é. szobrászhallgatóknak.

A M. kir. Postavezérigazgatóság mindkét tanévben pályázatot írt ki hallgatóságunk részére azon célból, hogy a posta bélyegtervezés iránt hajlamos és arra alkalmas fiatalság érdeklődését e sajátos művészeti feladat iránt felkeltse és fejlessze. A megadott feladatokat az iparművészet c. tárgy keretében Meyer Antal r. tanár tanítványai az adott mindhárom alkalommal a bíráló bizottság — a Postavezérigazgatóság kiküldöttei, Dr. Say Géza min. o. tanácsos úr, a Főiskola rectora és a szaktanár — megállapítása szerint igen szép eredménnyel oldották meg. Díjakat a következők nyertek: 1939/40-ben Szentgyörgyi Kornél VI. é. 80.— P-t, Papp Iván IV. é. 50.— P-t, Barlai László V. é. 30.— P-t s ezenkívül 20—20 P részvételi díjat kaptak: Németh László VI. é., Azbej Imre IV. é., Mosshammer György V. é. és Dengyel Tibor V. é. rtj. hallgatók. Az 1940/41. tanévben kiírt két pályázat nyertesei: Szentgyörgyi Kornél VII. é. 100.— P, Somodi László IV. é. 50.— P, illetőleg Somodi László IV. é. 50.— P, Papp Iván V. é. 50.— P, és Köpeczi Boócz István I. é. 50.— P.

Kompozíciós pályadíjak címén a lefolyt két tanévben a Főiskola egyéb dologi javadalmából 2.040.— P, illetve 2.490.— P-nyi összeg osztatott szét számos kisebb tételben. A pályadíjak kitűzésével a Kar a művészifjúság komponálási készségének fokozottabb mértékben leendő fejlesztését tűzte ki célul, a multbeli tapasztalatok alapján. A megelőző tanévekben felettes hatóságunk támogatása révén újból lehetővé tett ily pályázatok kiírása máris jelentős haladást eredményezett s így a Kar az alakrajzi és szobrász osztályokban, a művészi grafika és festészeti technikák, valamint az iparművészet c. tárgyak keretében adott módot a szaktanároknak évi három, illetve két alkalommal külön komponálási feladatoknak kitűzésére. Az újabb eredmények meggyőző bizonyossággal szolgáltak a tekintetben, hogy e pályázatok a hallgatóság művészi haladására, valamint a konkrét feladatok megoldására irányuló készségének sikeres fejlesztése szempontjából egyik leghathatósabb eszközeül szolgálnak oktatásunknak annál is inkább, mert azok a hallgatóság széles rétegeit kötelezően mozgatják meg és serkentik képességeik fejlesztésére. Az egyes osztályokban kiadható pályadíj összegek keretét évi 280—100 P körül szabta meg a Kar. Az egyes pályadíjak összege pedig 50—20 P közt mozgott, ami egyebekben a mai viszonyok közt sok kiváló hallgatónk részére könnyítette meg az anyagbeszerzés gondjait.

Debrecen thjf. város koronázási jubileumi alapítványából mindkét tanévben egyenként 348 P ösztöndíjban részesültek: Toroczky Ágnes, Bogáti Sándor II., illetve IV. é. rtj. hallgatók (a 48.229/1937., illetve 45.944/938. sz. polgármesteri határozatok alapján).

A Soproni Kereskedelmi és Iparkamara elnöksége 9.719/1940. sz. határozatával Szakáll Ernő I. é. szobrászhallgatót az 1940/41. tanévre szólóan 200.— P kamarai ösztöndíjban részesítette.

Mohács megyei város a 203. kgy.—4939. kig./1939. sz. közgyűlési határozattal évi 300.— P-s milleniumi ösztöndíjban részesítette Regős Ferenc II. é. hallgatót az 1939/40. tanévtől.

A Magyar Rajztanárok Orsz. Egyesülete Zombory-Moldován Béla egyesületi elnök kezdeményezésére egy 50.— P-s pályadíjat tűzött ki az 1940/41. tanévben készült legjobb rajztanítási módszertani dolgozat szerzőjének. E pályadíjról s annak kiadásáról az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottságról a jelen Évkönyv további fejezetében adott beszámolóinkban adunk részletesebb tájékoztatót.

* * *

Azon felemelő érzés kapcsán, amely a keleti és erdélyi országrészek tavaly történt visszatérésével kapcsolatban minden érző magyar lelkét áthatotta, a Főiskola vezetősége felterjesztést intézett a V. K. M.-hoz e területek visszatérésének magasztos gondolatát megörökítő főiskolai szoborpályázat kiírása iránt. Felsőbbségünk megértően méltányolta a tervet, amelynek kivitelezésével egyrészt az Epreskertben felállítandó szobormű örök időkre buzdító emlékül szolgál majd az itt tanuló ifjúságnak, másrészt pedig megtervezésével felemelő és érdekes feladat elé állítja a jelenben szobrászhallgatóinkat. Ehhez képest a V. K. M. a 20.569/1940. sz. leiratával az elvi engedélyt megadta, s a kivitelezésre 1.600.— P-t folyósított.

A pályázaton első ízben az összes szobrászhallgatóink vettek részt, majd a rector által kijelölt tanári bíráló bizottság határozata alapján a három szobrászosztályt képviselő hat legjobb pályaterv, — amelyeket a tervezők időközben továbbfejlesztettek — újabb pályázaton bíraltatott el. Ennek eredményeként a V. K. M. kikért jóváhagyásával az I. díjat, 300.— P-t Benczédi Sándor III. é. terve, a II. díjat, 200.— P-t Kovács Imre VII. é., a III. díjat, 100.— P-t Jankó János V. é. szobrászhallgatók kapták (21.285/1940. sz. r.). A kivitelezéssel az I. díjat nyert Benczédi Sándor bízott meg. Pályatervének fényképét mellékletként bemutatjuk.

Az időközben beállt anyag- és munkabér drágulás folytán az eredetileg számított 1.600.— P összeg pótlást igényelt s így pótfedezetről kellett gondoskodni. E részben felette nagy segítséget jelentett Andreetti Károly főiskolai r. tanár azon nemeslelkű és hazafias felajánlása, hogy a szobormű cca. 1.000.— P értékű kőanyagát ajándékkép adja, úgyhogy ilykép csak 400.— P pótlása volt eszközendő, amit a Főiskola kérésére a V. K. M.

26.770/1941. sz. rendeletével folyósított is. Andreetti Károly r. tanár felajánlását a Rektori Tanács és a Kar hálás köszönettel vette s ehelyt is megragadjuk az alkalmat arra, hogy a Főiskola mélyen átérzett, ismételt köszönetét tolmácsoljuk a nagyértékű ajándékozásért.

A jövő tanév kezdetén fog Benczédi Sándor szoborműve elkészítéséhez s így reméljük, hogy a kiválóan sikerült, ihletett művet pár hónapon belül végleges formájában ünnepélyesen felállíthatjuk.

* *
*

Korábbi Évkönyveinkben részletesen beszámoltunk a **Dr. Csépai Károly és neje által tett képzőművészeti alapítvány** létesítéséről és majdani működésbe lépésének körülményeiről.

Ezen a Főiskola kezelése alá jutó alapítvány tőkét és haszonállagát alkotó budai villaház fenntartására az alapítólevél külön, idegen valutájú értékvagyonot is jelölt ki, amelynek az alapítvány javára leendő átírása iránt — a mai rendkívüli viszonyokra tekintettel — az alapítványtevő Csépai Károly professzor, O. T. I. igazgató orvos úr ez év elején, a Főiskola pártoló véleményezésével, illetékes helyen kérelmet terjesztett elő.

V. DIÁKJÓLÉTI ÜGYEK.

Tehetséges és szegénysorsú hallgatóságának megsegítésére mindenkor nagy súlyt helyezett a Főiskola vezetősége, de az utóbbi évek mindinkább nehezülő életviszonyai közt még inkább igyekezett a segítség mérvét és eszközeit fokozni. Az adott viszonyok közt e részben is a legtöbbet köszönhetünk felettes hatóságunk cselekvő nagy jóindulatának és megértésének, amellyel állandóan támogatta a Főiskola ezirányú előterjesztéseit és kérelmeit.

Igy vált lehetővé, hogy hallgatóságunknak 40—45%-a tandíjmentesen folytathatja tanulmányait, a Diákasztalunkon 80—100 hallgatónk kap évente ingyenes ebéd-kedvezményt, s sokan közülük pénz vagy más természetbeni támogatáshoz is jutnak.

A V. K. M. által adott ösztöndíj, pályadíj és másfajta pénz- és anyag-támogatások ugyancsak kiadós segítséget jelentettek hallgatóságunk kiválóbbjainak, akik kiválasztás (pályázatok) útján jutottak így a munkájukat elősegítő, sokszor a letétüket és tanulmányaik folytatását is biztosító anyagiakhoz.

A különféle kedvezmények kiadásánál a Főiskola illetékes szervei az illetők érdemességét elsősorban természetesen tanulmányi eredményeik alapján bírálták el, rászorultságuk egyidejű figyelembevétele mellett, de egyenlő esetekben tekintetbe jöttek az illetők mellett szóló más méltányossági indokok, így a sokgyermekes család, az atya tűzharcos és hadirokkant

volta (19.197/1938. sz. r.), hadiárva mivolt, az önkéntes nemzeti munkaszolgálatban való részvétel (21.100/1938. sz. r.) stb.

A diákjóléti ügyek illetén felkarolása sok szempontból örvendetes kihatással volt a hallgatóság tanulmányi előmenetelére, munkakedvére és fejlődésére s örömmel állapítjuk meg, hogy ifjúságunk a legszebb eredménnyel hálálta meg a nyújtott támogatást.

Hallgatóságunk megsegítésében további nagy tételt jelentett a mindkét évben kapott 4000—4000 P-s segélyadomány, amelyet a Főméltóságú Kormányzó Urunk fenkölt hitvesének megértő kegye juttatott fiataljainknak a legmagasabb védnöksége alatt működött „*A Magyar Művészetért*” mozgalom által gyűjtött összegből. Hódoló hálával köszönjük meg a Főméltóságú Asszonyunknak e kitüntető segítségét ez alkalommal is és mély köszönetünket tolmácsoljuk ezúton is a mozgalom intéző vezetőségének, Karátson Antal min. tanácsos úrnak és segítőtársainak a közbenjárásért, amellyel az adományozás kieszközlésénél olyannyira megértő szívvel voltak ifjúságunk iránt.

Elismeréssel emlékezünk meg az *ifjúsági egyesületek vezetőségeinek diákszociális tevékenységéről* is, amellyel nemcsak közvetlenül iparkodtak az ifjúság megsegítésének anyagi eszközeit megteremteni, de készséggel és eredményesen támogatták a rektori hivatal ily irányú ügyintézését is.

Tandíjmentességben az 1939/40. tanévben az I. félévben 319 hallgató közül 115, a II. félévben 316 hallgató közül 111, az 1940/41. tanévben az I. félév 375-ös hallgatói létszámából 165, a II. félévi 361-es létszámából pedig 170-en részesültek. Az ilykép elengedett tandíjak összege tavaly 9.661.50 P-t, idén 14.237.50 P-t, együtt: 23.899 P-t tett ki.

Uj tandíjmentességet a Kar 1939/40-ben csak az I. félévben, 1940/41-ben pedig a II. félévben is adott. Az új tandíjmentesek közt szerepel az erdélyi részekről jött 31 hallgató is, akik e kedvezményt a V. K. M. rendeletére külön elbírálás alapján kapták 1940/41-re. A Kar vonatkozó határozatait a V. K. M. 20.656/1939., illetve 21.169/940. és 24.453/1941. sz. r.-kel, az erdélyi részekről jött kedvezményezett hallgatóknak a díjfizetés alóli mentesítését pedig a 23.867/1941. sz. a. kelt leiratával vette tudomásul.

A különféle ösztöndíjak s jutalmakról az előző fejezet ad részletes képet.

A Diákasztal útján kiadott kedvezményekről a jelen Évkönyv más helyén számolunk be részletesen.

„*A Magyar Művészetért*” mozgalom 4.000—4.000 P-s adománya a Rektori Tanács határozatából a következőkép használtatott fel: Az 1939/40. tanévben a Főiskola Diákasztala részére 650.— P segély utaltatott át s a Főiskola különböző nyári tanfolyamain plain-air tanulmányokat folytató érdekes és rászorult hallgatóink ottartózkodási költségeire a következő összegek adattak ki: A miskolci telepen 800.— P, a lellei telepen 600.— P, a nyíregyházai telepen 500.— P, a pécsi és mohácsi telepen 350.— P, a dunaföldvári telepen 550.— P, a veszprémi telepen 350.— P, végül 200.—

P anyagi támogatást kapott a Főiskola egy kiváló szegénysorsú V. é. művészhallgatója: Miklóssy Gábor, aki ilykép az 1940. nyarán a kecskeméti művésztelepen nyári tanulmányokat folytathatott.

Az 1940/41. tanévben a Rektori Tanács a következő felosztást eszközölte az adományozó irat szellemében:

A Főiskola Diákasztalának adomány 692.20 P, a különféle nyári tanfolyamokon szabadtéri tanulmányokat folytató hallgatók ottartózkodási és ellátási költségeire Miskolcon 802.— P, Veszprémben 300.— P, Pécsen és Mohácson 300.— P, Oltszemen 300.— P, Nagybányán 300.— P, Bábolnán 500.— P, egyebütt való nyári munkára menzasegélyt 75—75 P-t kapott: Miklóssy Gábor VI. é., Breznay Imre VI. é., Somodi László IV. é. és Wessely Józsefné IV. é. hallgató.

Étkezési segélyben — 504.60 P összértékben — a következők részesültek: 36—36 P segélyt kaptak: Dudás Máté VI. é., vitéz Hiripi Gyula III. é., Farkas Lajos III. é., Farkas János IV. é., Simó Lajos III. é., Váradi Sándor II. é., Kurucz Dezső VI. é. és Schicker Jenő III. é.; 18—18 P-t kaptak: Doboczky Imre V. é., Mikli Ferenc II. é., Patak völgyi János II. é., Szikora Antal IV. é., Somodi László IV. é., Xantus Gyula II. é., Molnár László III. é. és Erdey Sándor IV. é. hallgatók, végül Váradi Sándor II. é. 43.20 P-t, Schicker Jenő III. é. 29.40 P-t.

A bábolnai nyári tanfolyam a közbejött akadályok miatt nem lévén megtartható, a résztvevők menzájára kijelölt 500.— P-s összeg felett a Rektori Tanács új döntést hoz.

A különféle ösztöndíjakon és pályadíjakon kívül a V. K. M. ruha- és tankönyvsegélyekre mindkét tanévben nagyobb összegeket engedélyezett a *Horthy Miklós Alapból*. Így az 1939/40. tanévben a 28.170/1940. IV. 2. sz. r.-tel 1.431.— P folyósított, amelyből a következő hallgatók: Bodor Éva V. é. 128.60 P, Ballagó Imre IV. é. 133.44 P, Kákonyi István IV. é. 129.01 P, Pászkan Lilla II. é. 130.— P, Schweitzer Teréz III. é. 124.95 P, Somlai Gyula VII. é. 129.29 P, Ósz Dénes IV. é. 111.68 P, Cziráki Lajos IV. é. 130.— P, Domján József IV. é. 113.— P, Kunt Ernő II. é. 114.— P, Kolcián József II. é. 116.37 P, Sikuta Gusztáv III. é. 115.— P értékű természetbeni segélyben részesültek a Kar kijelölése alapján.

A ruha és fehérnemű, cipő stb. vásárlásokat a megjelölt összegek erejéig — kari megbizásból — a rektori hivatal intézte, gondoskodván arról, hogy jutányos, jó minőségű és mérték után készült holmikhoz jussanak az érdekeltek.

Az 1940/41. tanévben a *Horthy Miklós ösztöndíjalapból* a 36.135/1940. IV. sz. r.-tel 1.000.— P folyósított azzal, hogy a szétosztásnál elsősorban az erdélyi és keletmagyarországi visszacsatolt területekről származó rászoruló és érdemes hallgatók veendőik figyelembe. A juttatást ez évben is a Kar eszközölte s a ruha és cipőrendelést ugyancsak a rektori hivatal intézte. Ilykép mérték után készült 1—1 jó minőségű öltönyt, egyenként 118.— P értékben a következő hallgatók kaptak: Kovács Zoltán IV. é., Balaskó Nán-

dor IV. é., Xantus Gyula II. é., Agyagássy Károly I. é., Maknics Albert I. é., Doór Ferenc V. é., Csergezán Sándor IV. é., Miklóssy Gábor VI. é. hallgatók, 1—1 pár cipőt kaptak 28—28 P értékben Csekey Zoltán V. é. és Sárossy Béla V. é. hallgatók. A segélyezésben részesültek 3 kivételével mind erdélyi származású hallgatók.

A V. K. M. által jóváhagyott kari határozat alapján (26.766/1941. sz. r.) az 1940/41. tanévben fejenként 100—100 P tanulmányi segélyt kaptak a V. K. M. 36.778/1940. és 38.343/1941. sz. r.-tel folyósított fedezetből: Szeifert János és Glósz István V. é. rtj. hallgatók, akik egy évközi segélydíj pályázat kapcsán általános tanulmányi minősítésükkel és pályamunkáikkal külön is beigazolt művészi eredményeikkel érdemelték ki e támogatást.

A V. K. M. a következő hallgatóknak engedélyezett és folyósított tanulmányi segélyeket: Seres János I. é.-nek 60.— P-t (15.574/1940. sz. r.), Polgár Ida II. é.-nek 50.— P-t (16.897/1940. sz. r.), Kovács Zoltán III. é.-nek 80.— P-t (21.267/1940. sz. r.), Moldován István II. é.-nek 80.— P-t (36.221/1940. sz. r.), Csávora Lajos II. é.-nek, Keller Gizella III. é. és Griesmüller Edit III. é. hallgatóknak fejenként 80.— P-t (39.313/1941. sz. r.). A lefolyt két tanévben felettes hatóságunk külön súlyt helyezett a *visz-
szatért területekről be- és átiratkozott hallgatók segélyezésére*, hogy tanulmányaik zökkenésmentes folytatását e szempontból is biztosítsa. Az erre vonatkozó általános vkm.-i rendeleteket a tanulmányi ügyekről szóló előző III. fejezetben ismertettük. E helyt a V. K. M.-nak a Főiskola javaslatára történt különféle díjkedvezményeket engedélyező konkrét intézkedéseit közöljük:

A 29.375/1940. sz. r.-tel az 1939/40. tanévre fejenként 32.— P mellékdíjsegély engedélyeztetett és folyósított 12 felvidéki hallgató, névszerint Berecz Vilmos, Christ Vilmos, Csicsátka Ottokár, Dinnyés Károly, Deme Dezső, Fikár Oszkár, Léway Tibor, Mankovics Ákos, Pleidell János, Sárpataky László, Szabó László és Zmeták Ernő részére együtt: 384.— P összegben, és a 30.396/1940., illetve a 30.496/1940. sz. r.-tekkel Csávora Lajos I. é. felvidéki hallgatónak tan- és mellékdíjai megtérítésére 117.— P utalványoztatott.

Az 1940/41. tanévben 10 felvidéki hallgató, jelesül Christ Vilmos, Csicsátka Ottokár, Dinnyés Károly, Fikár Oszkár, Léway Tibor, Mankovics Ákos, Pleidell János, Sárpataky László, Szabó László, Zmeták Ernő részére együtt 320.— P mellékdíjsegély folyósított a 34.893/1941. sz. rendelettel, továbbá a 31.155/1940. sz. r.-tel együtt 560.— P vizsgadíj segély, a következő felvidéki hallgatók részére: Christ Vilmos, Léway Tibor, Sárpataky László, Szabó László részére fejenként 50.— P, Berencz Vilmos, Dinnyés Károly, Deme Dezső, Pleidell János részére egyenként 90.— P.

A 39.313/1941. sz. r.-tel Kocsis András I. é. erdélyi, Petky Sándor II. é. kárpátaljai és Csávora Lajos II. é. felvidéki hallgató részére fejenként 32.— P mellékdíjsegély, Christ Vilmos, Léway Tibor, Szabó László felvidéki és Sárpataky László kárpátaljai V. é. rtj. hallgatóknak fejenként 109.— P,

Pleidell János VI. é. felvidéki rtj. hallgatónak 69.— P vizsgadíj segély folyósított.

A visszatért keleti és erdélyi területekről jött, be- és átiratkozott hallgatók a vett rendelet szerint tandíjmentesen iratkozhattak be, majd szociális helyzetük átvizsgálási mérlegelése után tett a Kar javaslatot különféle kedvezményeik végleges megállapítása iránt.

Ehhez képest *31 erdélyi hallgató felvételi díja és tandíja engedtetett el* (24.453/1941. sz. r.) s közülük 25-en a V. K. M. intézkedésére a Főiskola Diákasztalán *ingyenes ebédkedvezményt kaptak*. Ez ebéddíjak egy részének, az erdélyi hallgatók részére díjmentesen kiadott nyomtatványoknak, valamint a tanévvégi tanári képesítő vizsgán résztvett erdélyi tanárjelöltek vizsgadíj-segélyeinek utalványozása még engedélyezés alatt áll.

Felettes hatóságunk megértő segíteni akarását, de egyben a Főiskola oktatási munkájának becsülő értékelését érezhettük több alkalommal azon rendeletei nyomán is, amelyek szerint az 1940. év novemberében Miskolcon az ottani művésztelepünk nyári tanfolyamának résztvevői műveiből rendezett kiállításon Csabai Kálmán végzett rtj. hallgatónk egy művét 300.— P-ért s Mongyi Gyula III. é. rtj. egy művét 150.— P értékben megvásárolta (21.752/1940. III. sz. r.), továbbá az 1941. év húsvétján az Ifjúsági Kör által rendezett ifjúsági karitatív célzatú kiállításon Csekey Zoltán: Csendélet c. temperáját 100.— P-ért, Fazekas Pál: Vihar után c. vízfestményét 60.— P-ért, Farkas János: Női fej c. gipsz-szobrát 150.— P-ért, együtt 310.— P értékben megvásárolta (25.346/1941. sz. r.). Örömmel jelenthetjük még, hogy mindkét alkalommal Dr. Csánky Dénes múzeumi főigazgató is vásárolt a hallgatók munkáiból s az utóbbi kiállításon maga a Főiskola is megvette Fekete Géza: linometszetét 20.— P-ért, Vuics István: Fekvő aktját 100.— P-ért és Cziráki Lajos: Interieur c. festményét 100.— P-ért. Csánky főigazgató úr ezenkívül három hallgatóunktól vett meg műveket még az 1940. évi veszprémi nyári telep kiállításán.

A **jánoshalmi Nemes Marcell alapítványnak** a V. K. M. által utalványozott s az előző fejezetben már felemlített kamatjövedelméből a Kar határozatához képest egy-egy rész a rector rendelkezése alá bocsájtatott a rászorult érdemes hallgatók évközi alkalmi megsegítésére. E fedezetből segélydíjban részesültek 1939/40. tanévben az alábbiak:

45.— P-t kapott: Somlai Gyula VII. é.,

30.— P-t kapott: Miklóssy Gábor V. é., Berecz Vilmos V. é., Regös Ferenc II. é., Dragon Zoltán IV. é.,

20.— P-t kapott: Szentgyörgyi Kornél VI. é.,

10.— P-t kapott: Kaldrovits Irén I. é. hallgató.

Ily segélydíjban részesültek 1940/41. tanévben az alábbiak:

30.— P-t kapott: Kákonyi István V. é., Farkas Lajos III. é., Csekey Zoltán V. é., vitéz Hiripi Gyula III. é.,

25.— P-t kapott: Miklóssy Gábor VI. é., Várady Sándor II. é., Benczédi Sándor III. é., Benczédi Sándor III. é. és Vicseff Vladimir IV. é.,

22.— P-t kapott: Glósz István V. é.,

20.— P-t kapott: Ösz Dénes V. é., Doór Ferenc V. é., Iscserekov András IV. é., Schicker Jenő III. é., Kiss László IV. é., Gonda László IV. é., Azbej Imre V. é., Maklári József III. é., Kovács Zoltán IV. é., Csekei Zoltán V. é., Hajnal János II. é., Glósz István V. é., Móczár Károly IV. é., Tóth István IV. é., Molnár László III. é.,

10.— P-t kapott: Kovács Zoltán IV. é. hallgató.

A Magyar Divatcsarnok R. T. igazgatósága egy általa hirdetett pályázat maradó díjfeleslegéből az 1940/41. tanév vége felé 1.725.— P-t juttatott a Főiskolához, azon rendeltetéssel, hogy abból az erdélyi származású, arra érdemes és rászorult hallgatók részére tanulmányi segélyek adassanak ki, a pályázók közül elsőbbségben részesítve a nép- és iparművészet iránt hajlamos és avval foglalkozó pályázókat. Ilykép szaktanári javaslatra az alábbi erdélyi hallgatók a következő segélyeket kapták: Kósa Ferenc III. é. 50.— P, Nagy Béla V. é. 50.— P, Szopós Klára III. é. 50.— P, Keller Zsuzsanna II. é. 50.— P, Márkos András III. é. 35.— P, Mikes Erzsébet IV. é. 35.— P, Muhy István IV. é. 35.— P, Balaskó Nándor IV. é. 30.— P, Benczédi Sándor III. é. 30.— P, Hervay Zoltán II. é. 30.— P, Griesmüller Edith III. é. 30.— P, Kádár Tibor II. é. 30.— P, Kerekes Sarolta I. é. 30.— P, Szöts Vilmos VI. é. 30.— P, Agyagássy Károly I. é. 25.— P, Takách Gyula I. é. 25.— P, Tóth Béla I. é. 25.— P, Fodor István I. é. 20.— P, Makay Miklós I. é. 20.— P, Maknics Albert I. é. 20.— P, Verestóy Árpád IV. é. 20.— P, Vertró L. Artúr III. é. 20.— P, Teutsch Éva II. é. 20.— P, együtt: 710.— P-t, míg a fennmaradó összeg az 1941/42. tanév I. felére tartalékolatott.

A Délmagyarországi Magyar Közművelődési Egyesület Oláh Sándor V. é. szobrászhallgatót 1939/40-ben 100.— P-s segélyben részesítette.

Csongrád vármegye alispánja 80.— pengő tanulmányi segélyben részesítette Tokácsli Lajos IV. é. hallgatót (70.041—1/alisp. 1940. sz. határozat) az 1940/41. tanévben.

Somogy vármegye alispánja Farkas János IV. é. hallgatót 100.— P segélyben részesítette az 1940/41. tanévben.

Gróf Gyürki Aladár gazdasága Farkas Lajos II. é. hallgatónak 42.— P segélyt adományozott az 1939/40. tanévben.

Gömör és Kishont vármegye alispánja a megye Háztartási Alapjából Ványa Géza IV. é. hallgatónak 1940/41. tanévre 150.— P tanulmányi segélyt folyósított.

Miskolc thjf. város 25.751/ki. 1939. sz. határozatával 80.— P tanulmányi segélyt kapott Váradi Sándor I. é. hallgató. Nevezett azután a város 37.107/ki. 1939. sz. határozatával az 1939/40. tanév I. felére 30.— P, s az 1940. febr. 1—június végéig terjedő időre a 6.688/ki. 1940. sz. határozat szerint havi 20.— P tanulmányi segélyt nyert.

A város 2.361/ki. 1940. sz. határozatával 1941. február, június hónapjaira havi 20.— P tanulmányi segélyt adott Kotzián József II. é. hallgatónak.

A *M. kir. Belügyminisztérium* részéről az utóbbi tanévben 250.— P tanulmányi segélyt kapott Farkas János III. é. hallgató.

A *Kárpátaljai Terület Kormányzói Biztosa* 1939/40. tanévben Petky Sándor I. é. hallgatónak 100.— P, Sárpataky László IV. é. rtj.-nek 50.— P tanulmányi segélyt folyósított, az 1940/41. tanévben Petky Sándor II. é. hallgató 140.—, illetve 75— P ily segélyt kapott, Sárpataky László V. é. rtj. 44.— P-t, egyben pedig Petky Sándor menzakereséire a Műegyetemi Menzának 45.20 P folyósított.

A *Főiskola* részéről adott támogatások közt az 1940/41. tanévben új tételként szerepelnek azon kisebb anyagsegélyek, amelyek a tavaly megindult festészeti anyagtanú kísérleti tanműhely próbakészítményeiből kerülnek ki. Ezek, a vonatkozó rendelkezések szerint, arra érdemes rászorult hallgatóknak ingyenesen adatk ki, s az ezen festékanyaggal festett képeken szerzett tapasztalatok szolgálnak a további kísérletek alapjául. Egyelőre pár hallgató kapott ily kísérleti minta-tubusokat és ezenkívül 17 hallgatónak 33 ízben készített festéket — részben hozott anyagból is — gépi és kézi dörzsöléssel.

A Főiskola 1940. és 1941. évi nyári tanfolyamán *Burghardt Rezső* vezető tanár számos szegény hallgató részére ajándékozott festéket, vásznat és más festő anyagokat. Ez a segítség az 1941. évben azon 700.— P-ből került ki, amely nevezett tanár egy korábban megvett képének vételára volt. A Rektori Tanács őszinte hálával köszönte meg a tanítványait szerető mester valóban nagylelkű adományát.

Zipernovszky Ferencné úrnő különféle vászon, festék stb. anyagokat adományozott az 1939/40. tanévben egy érdemes hallgatónk részére, amelyeket, szaktanári javaslat alapján, Ballagó Imre IV. é. rtj. kapott meg.

N. N. adományából az 1939/40. tanévben Szilvássy Pál II. é. hallgató 43.— P segélyt kapott.

Több kiváló és rászorult hallgatóján segített a *Rektori Tanács* vonatkozó határozata abban, hogy ezek indokolt esetekben — megszabott lehetőségek mellett — engedélyt nyertek a nyári szünidő alatt műterem használatára. Így az illetők folytatólagos studiumra nyertek alkalmat, több esetben munkákkal további létfenntartási alaphoz is jutottak.

A hallgatókat támogató szociális intézkedések közt jelentős tételt alkotnak a *keresk. kormány által megadott vasúti kedvezmények*. Ezek egyrészt a szünidei haza- és visszautazások alkalmából, évente 3 alkalommal 50%-os kedvezményt biztosítanak a rendes hallgatóknak, s a rendkívüli hallgatóknak az előző évben még 33%-os ily kedvezményét utólag szintén valamelyest felemelvén (közölve a 16.397/1940. sz. vkm.-i r.-tel). Az e tárgyban külön kiadott rendelkezés szerint (Ker. Min. 2.405/1939. sz. rendelete, közölve a 16.138/1940. vkm. sz. leirattal) a Főiskola rendkívüli hallgatói is megkapták azon tanulói viteldíjkedvezményt, amelyet eddig csak környéken lakó rendes főiskolai hallgatók élveztek. Ez utóbbi rendelkezés a Főiskola ismételt kérésének eredménye, amely régi, méltányosságra érde-

mes hátrányos elbírálást szüntetett meg, tekintettel arra, hogy a rendkívüli hallgatók itt a Főiskolán a rendesekkel egyenlő kötelezettségek mellett tanulnak s így helyzetük e szempontból a más főiskolák és egyetemek ú. n. rendkívüli hallgatóival nem azonos, mert ez utóbbiak tanulmányi kötelezettsége a rendes hallgatótársaikénál sokszorosán kevesebb és más is.

A Főiskola végzett tanárjelöltjeinek érdekeit tekintette a *V. K. M.-nak* már több év óta megismételt azon intézkedése, amellyel évente megküldi az ország iparostanonciskoláiban a rajzi szakos tanárok által betöltendő tanári állások kimutatását. E helyt köszönetünk kifejezésével említjük még fel, hogy *Dr. Tolnai Dénes fogorvos* úr is abban a kedvezményben részesítette hallgatóinkat, hogy fogorvosi kezelésük munkadíját félárban számította, *Dr. Jaeger Gyula kórházi igazgató* úr pedig több esetben önzellenül részesítette orvosi kezelésben a miskolci nyári tanfolyam szegénysorsú résztvevőit.

A hallgatóság egészségügyi viszonyaira is állandó éber figyelemmel volt a Főiskola vezetősége. Iskolaorvosi rendeléseken hetenként nyert ingyenes orvosi tanácsot az arra rászorult fiatalság; az I. évfolyam hallgatói a tanévek elején kötelező szemorvosi vizsgálat alá vették.

A Főiskola ifjúságának egészségügyi állapota általában kielégítő volt mindkét tanévben, tömeges megbetegedések nem fordultak elő. Haláleset egy volt. Az 1941. év elején tragikus hirtelenséggel hűnyt el a Főiskolának egyik igen szorgalmas és tehetséges nőhallgatója: *Matheidesz Ibolya* II. é. rtj. Temetésén megjelentek a Főiskola Tanári Karának képviselői és hallgatótársai nagy számban, bensőséges részvétellel búcsúztatva el a szép reményekre jogosított fiatal művészeletet.

VI. EGYÉB ESEMÉNYEK.

Az elmúlt két tanévben is bensőségesen és méltó keretek közt ünnepelte a Főiskola 1927. évi XXXI. tc.-kel nemzeti ünneppé nyilvánított március 15-ét. Az 1940. évben már körünkben ünnepeltek a felvidéki és kárpátaljai területekről jött hallgatóink is, míg az 1941. évi ünnepélynek külön jelentőséget a keleti és erdélyi részek felszabadult területeiről most első ízben magyar főiskolára jött hallgatóságunk részvétele adott. A két ünnepségen, amelyeket ünnepi istentiszteletek előztek meg, szívvel-lélekkel tettek tanúságot visszatért véreink hazafias érzéseikről s különösen felejthetetlen élményt jelentett az 1941. évi ünnepély erdélyi származású ifjúsági szónokának: *Nagy Béla* V. é. tanárjelöltnek izzó magyar lelkiségtől áthatott ünnepi beszéde. Mindkét ünnepély a Főiskola három ifjúsági egyesületének közös rendezésében, magas színvonalú tárgysorozat keretében folyt le s azokon a Tanári Kar részéről 1940-ben vitéz *Aba Novák Vilmos* r. tanár, 1941-ben pedig *Nagy Sándor* tanár méltatták mélyen szántó, nagyhatású beszédeikkel március ídusának jelentőségét.

Az 1941. évi március hó 20-án a bolgár képzőművészek és rajzi szakos tanárok 25 főből álló tanulmányi csoportja látogatta meg Wassil Sachariev úrnak, a szófiai Képzőművészeti Akadémia igazgatójának vezetésével Főiskolánkat, amely alkalommal közelebbről tanulmányozták a Főiskola külföldön is elismert modern oktatási rendszerét és eredményeit. A testvéri bolgár nemzet fiait a Főiskola vezetősége szívélyes fogadtatásban részesítette, Sidló Ferenc rector beszéddel üdvözölte, s a díszteremben történt megvendégelés után őket a Tanári Kar tagjaival kalauzolta végig az egyes osztályokban és épületekben, majd az Epreskertben búcsúzott el a vendégektől, emlékül megajándékozva a csoport minden tagját, Varga N. Lajos r. tanár önzetlenül felajánlott anyagából, nevezett egy-egy művészi rézkarccal. A Kar több tagja, így: Meyer Antal és Pilch Dezső e. i. prorektorok, Burghardt Rezső, Szőnyi István és Varga N. Lajos r. tanárok továbbiakban is résztvettek a bolgár vendégek budapesti kalauzolásában, akiknek ismételt köszönetét Wassil Sachariev csoportvezető utólag, Szófiából írt rendkívüli meleghangú soraiban is, tolmácsolta, kifejezve egyben köszönetét a szerzett értékes tanulmányi tapasztalataikért is.

*

Az 1940. év folyamán vette a Főiskola az 1939. évi párisi világkiállítás rendezősége által küldött ezüstérem-oklevelet, amellyel a párisi Musée Pédagogique-be került növendékrajzgyűjtemény átengedése kapcsán tisztelte meg a Főiskolát. A gyűjtemény egy része volt a Főiskolán a Rajztanítás módszere c. tárgy keretében, Baranski E. László főiskolai r. tanár, a nemzetközi művészeti és rajzoktatási kongresszuson résztvett magyar kiküldött által egybeállított kongresszusi anyagnak.

*

A rektori hivatal az 1940. év folyamán kimerítő adatokat gyűjtött össze annak megállapítása végett, hogy az ország különféle tanintézeleinél szükséges rajz-szakos tanári utánpótlás milyen minimális feladatok elé állítja a főiskolai képzést?

Kétségtelen ugyanis, hogy a rajzi szakos tanárképzésben a Főiskolának tekintettel kell lennie egyrészt a különböző iskolafajok — közép-, tanítóképző-, polgári-, ipari szakiskolák — szükségletére, másrészt arra is, hogy a különféle felekezeti iskoláknál megfelelő vallású rajzszakos tanárok álljanak rendelkezésre, ami viszont bizonyos irányítást igényel. Ez okból, a V. K. M. meghagyása folytán gyűjtött adtaokból, elkészültek a) az 1905—1939. években képesített rajzszakos tanárok és rajzoktatók névsora; b) ezek alkalmaztatását és elhelyezkedését feltüntető többfajta kimutatások; c) azon csehszlovák képesítésű rajztanárok és oktatók névjegyzéke, akik jelenleg magyar iskolákban működnek. Az egész csonkaországra és a visszatért Felvidékre és Kárpátaljára kiterjedő adatgyűjtéshez a megindítás a Főiskola anyakönyvei alapján történt, de a b) és c) alatti kimutatásokhoz, a V. K. M. ez ügyben kiadott rendeletére, főképpen a tankerületi kir. főigazgatóságok, felekezeti tanfelügyelőségek, iskolafenntartó intézmé-

nyek és egyes iskolák igazgatói szolgáltatott anyagot. Értékes támogatást jelentettek ugyancsak a b) kimutatások szerkesztésénél a Magyar Rajztanárok Orsz. Egyesülete által rendelkezésre bocsájtott kimutatások és kiegészítő adatok.

A V. K. M.-hez felterjesztett kimutatások fontos támpontot nyújtanak annak a megállapítására, hogy a különböző fajú tanintézeteknél a nyugalombamenetel stb. folytán milyen számú és minőségű szaktanári utánpótlásra van szükség és ebből következőleg a főiskolai képzésben különlegesebb irányítottság indokolt-e? A kimutatások, amelyeket egyébként a Főiskola már folytatólag kiegészítve vezet, természetesen egyben világos képet adnak a rajzszakos tanárok évenkénti elhelyezkedési lehetőségeiről is.

Pótlása, az azóta visszatért keleti, erdélyi és délvidéki részeken működő rajzszakos tanárság mikénti elhelyezkedését illetőleg is, folyamatban van.

*

A Főiskola Szervezeti Szabályzatának 2. §-ában előírt külön feladata: a középfokú művészeti oktatás felügyelete és ellenőrzése tekintetében újabb intézkedésre volt szükség, mert a középfokú oktatásban időközben életbe léptetett törvényes változtatások miatt a Főiskolának a felügyelet terén követett gyakorlata átrendezést igényelt. A V. K. M. 18.658/1940. sz. leirata nyomán a Rektori Tanács a szóbanlévő szabályzati jogkör ellátására új és részletes tervet dolgozott ki, amely jelenleg még jóváhagyás alatt áll.

*

Budapest székesfőváros polgármesterének 1810. Bp. légv./1939.—XIV. sz. határozata a Főiskolát a II. légoltalmi épületcsoportba sorolta, amelybe a honvédelmi szempontból fontosabb közintézmények tartoznak. Ennek folyományaként a Főiskola végrehajtotta a törvényes rendelkezések által ezen épületcsoport számára előírt intézkedéseket s anyagi lehetőségeihez mérten kiegészítette az épületeinek légvédelméhez szükséges felszereléseket és berendezéseket. Átdolgozta épületeinek új légoltalmi tervét, légvédelmi készülségi és riadó-tervét, és külön felhívásra megépítette az Andrássy-úti főépületből a szomszédos épületek alagsorába vezető vészátjárókat. Az egész altiszti személyzet külön tanfolyamon képeztetett ki az elsősegélynyújtásban. A hatóságok részéről elrendelt többszöri légoltalmi gyakorlatokkal egyidejűleg a Főiskola is tartott házi légoltalmi gyakorlatokat, majd az 1941. évi április hó 6-án és június hó 22-én elrendelt honi légvédelmi készülséggel kapcsolatban végrehajtotta az előírt intézkedéseket és légoltalmi szervezetét készülségbe helyezte.

A Főiskola épületeinek a Rektori Tanács által kijelölt légoltalmi parancsnoka Sebestény Ferenc, a rektori hivatalba szolgálattételre beosztott gimn. r. tanár.

*

A miskolci tankerület rajzszakos tanárai Miskolcon, 1940. április hó 21-én, a tanker. kir. főigazgatóság által rendezett szakértekezletre gyűltek össze, amelyre a Főiskolát is meghívták. Ezen a szakszempontról felette érdekes és tanulságos értekezleten rectori megbízásból Meyer Antal e. i. prorektor és Horn Antal r. tanár vettek részt s részletes jelentésben számoltak be tapasztalataikról. E szerint az ily értekezletek kiválóan alkalmasak az országban szétszórta működő rajztanári rend tagjainak együttartására, mert szakmüködésükben értékes tájékozódást szerezhetnek és tapasztalataik kölcsönös kicserélésével és megbeszélésével úgy a felettes tanügyi hatóság, mint pedig a Főiskola — mint tanárképző intézmény — számára hasznos anyagot szolgáltatnak.

Mindezek folytán a Főiskola Rektori Tanácsa lépéseket tett olyirányban, hogy az ily rajzszakos tanári értekezletek a jövőben is és a többi tankerületéknél is hasonlóképp felkaroltassanak.

*

A Főiskolánk épületeinek közismert régi baja, hogy az oktatás igényeinek kevésbé felelnek meg, de különösen nyomasztó a helyszűke, ami miatt számos jogos és indokolt helyiségszükséglet nem elégíthető ki. Megfelelőbb tanhelyiségekre, több tanári szobára, szemináriumi és műhelytermekre, szertárakra, a pedagógiai és tanítástörténeti szempontból felette fontos növendékmunka gyűjtemény elhelyezésére szolgáló helyiségekre volna még szükség, hogy az oktatás korszerűsített és kiadósan fejleszthető legyen. Sajnos, mindez a jelenlegi épületekben nem érhető el, az adott viszonyok közt pedig új megfelelő épület emelésére mindeztideig sor nem került. Ily körülmények közt az utóbbi évek tatarozási munkái során a Főiskola vezetősége bizonyos változtatásokkal igyekezett megfelelőbb helyzetet teremteni s újabban tervbe vette az Andrássy-úti épület alagsorának átrendezését is, hogy ott helyiségek felszabadításával fontosabb igényeket elégíthessen ki. Ennek első lépéseként engedélyt eszközölt ki az alagsori gipszminta stb. raktáranyagának átselejtezésére (21.663/1940. sz. vkm. r.), s az így felszabaduló alagsori helyiségeket a jövő évi tatarozások során karba helyezve, törekszik további felhasználható teret nyerni.

Tatarozásokra az elmúlt költségvetési időszakban 30.000.— P folyósított, az 1941. évben pedig 20.000.— P átmeneti javadalom áll rendelkezésre. Az előbbi összegből még az 1939/40. tanév elején kiképeztetett a főépület első emeletén a Főiskola díszterme, Dr. Lechner Jenő r. tanár terve szerint. Ezzel a Főiskola régi óhaja vált valóra, mert megfelelő helyiséget nyert egyfelől reprezentatív életmegnyilvánulásainak méltó megrendezésére, másrészt kiállítási célokra, pályázatok, bírálatok lebonyolítására, valamint kulturális közérdekű előadások tartására. A 30.000.— P további részéből a Főiskola új, áthelyezett művészettörténeti előadó-terme készült még el, továbbá a hallgatóság tussoló helyisége és a főépületben még számos más kisebb-nagyobb javítás eszközöltetett.

Az idei javadalom (162.720/1940. sz. r.) a történt tárgyalások eredményeként elsősorban a főépület Izabella-utcai sgrafittos homlokzatának helyreállítására fog szolgálni, amelynek elkészülte még az új tanév előtt várható. A maradó összegből ugyancsak az Andrássy-úti épület még szükséges kisebb javítási munkálatainak költsége kerül ki.

Tatarozási munkák folytak a Főiskola miskolci művésztelepén is, amely célból mindkét évben 5.000—5.000 P folyósított. Így, a Miskolci Kir. Államépítészeti Hivatal ellenőrzése mellett, az 1939/40. évben a telep alsó épületében folytak helyreállítási munkák, amelyek eredményeként több eddig használhatatlan lakóhelyiség tataroztatott ki s a felső épület alagsora állíttatott helyre. Idén, a tervek szerint, a telep kerítéseinek gyökeres javítása, majd a víz és villanyvezetékek helyreállítása kerül sorra.

*

Az 1940/41. tanév folyamán a Főiskola kosztüm- és drapéria-tárának kezelése a könyvtárör kezébe adatott át. Ennek kapcsán a V. K. M. intézkedésére (20.117/1940. sz. r.) a Nemzeti Múzeum két szaktisztviselője átvizsgálta annak anyagát, kijelölve abban a múzeális értékű darabokat, amelyek különleges megőrzést, a használatban pedig óvatos kezelést igényelnek. Intézkedés történt a továbbiakban a kosztümtári elrongyolódott anyag fokozatos kijavítása iránt is, úgyhogy az ilykép átvizsgált és karbahelyezett gyűjtemény — javarésze a volt festészeti mesteriskolák anyagából való — rövidesen gyümölcsözően lesz újból beállítható az oktatás segédeszközei közé.

*

Budapest Székesfőváros Iskolánkivüli Népművelési Bizottsága a lefolyt két év alatt két ízben vezetett tanulmányi csoportokat a Főiskola s az itt folyó munka megtekintésére. Így 1940. március hó 28-án és 1941. február hó 6-án. A mindkét alkalommal az Andrássy-úti főépületben történt látogatások kapcsán Meyer Antal e. i. prorektor fogadta a megjelent csoportokat. A tapasztalt előzékenységért s a nyújtott tanulságokért a Bizottság ismételten köszönetét fejezte ki.

*

A Főiskola házipénztárában 1939. november hó 28-án, a V. K. M. 20.912/1939. sz. rendelete alapján kiküldött Szalkay József vkm.-i számtiszt váratlan pénztárvizsgálatot tartott, amelynek eredményeként a Főiskola pénztára a legteljesebb rendben találtatott.

*

Az elmúlt két tanévben folytatódott intézeti könyvtárunk gyarapítása, amire a dologi javadalmakból kiharított fedezet szolgált alapul. Bár e fedezet nem adott módot a háborús évtizedek hiányainak kiadós pótlására és abból a külföldi folyóirat-irodalom termékeiből is csak kevésre futotta, mégis a gyarapodás a multhoz képest örvendetesnek mondható. Kívánatos volna tehát a könyvtár ellátmányának további emelése, mert könyvtárunk

nemesak, mint különleges szakkönyvtár, nagy kulturális nemzeti érték, de itt a Főiskolán a tudományos és a gyakorlati oktatásnak a legfontosabb és nélkülözhetetlen segédeszköze.

A könyvtár állománya az 1939/40. tanév elején 13.534 kötet és 111.177 műlap volt, amely állag 1939/40-ben 365 kötettel, az 1940/41. tanévben pedig 116 kötettel szaporodott s így az most 14.015 kötetből és 111.177 műlapból áll.

Könyvbeszerzésre és kötésre 1939/40-ben 3.005.63 P, az 1940/41-ben 3.732.64 P fordított. A könyvtár becsértéke összesen: 606.767.15 P-t, a könyvtári berendezés értéke pedig 7.973.57 P-t tesz ki. Az olvasók száma 1939/40-ben 4.940, az 1940/41-ben 4.876 volt.

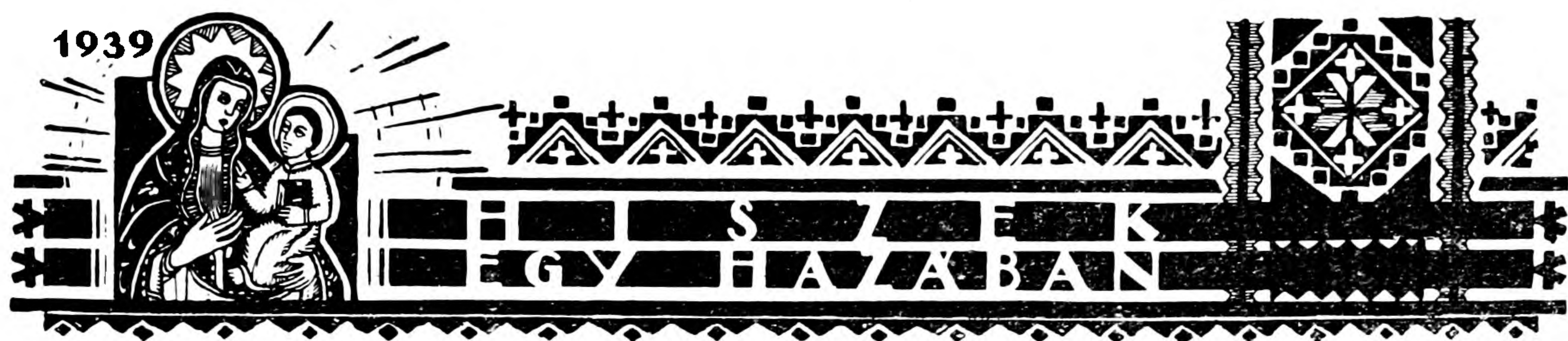
A könyvtár állagából az 1941. év elején a V. K. M. intézkedésére (19.460/1940. sz. r.) 294 drb. nemzetpolitikai és művelődési szempontból megfelelő könyvet válogattunk ki, amely 5.447.76 P értékű anyagot további eljárás végett a Magyar Nemzeti Múzeum Erdélyi Osztályának adtuk át.

*

A Főiskola leltári vagyona ez évben a következő ajándékozások révén gyarapodott: Gróf Cruy Chanel László 16 művészeti könyvet, a Testnevelési Tanács a Magyar Sportévkönyv 1938/39. 1 példányát, Koffán Alajos: De Profundis c. rézkarc művét, özv. Balló Edéné 6 festőállványt, spanyolfalat, több dobogót, asztalt, bőrszéket és 1 herendi ecsettartó vázát, Marschall Ferenc okl. vegyész-mérnök, m. kir. szab. bíró másfél kgr. gyöngymasztixot, 1 kgr. szandarakot és 3 becsiszolt sorüveget, Dr. Benedek László okl. vegyész-mérnök, gyárigazgató, aki 500 tubus kedvezményes áron való szállításán kívül 50 alumínium tubust, Berczelly Harry okl. vegyész-mérnök, olajgyári igazgató 15 kgr. lenolajat és több kgr. derítőföldet, a Pázmány Péter Tud. Egyetem Bölcsészeti Kara az 1938/39. évben ott elfogadott tudori disszertációkat ajándékozott. A nemes ajándékozóknak a Főiskola ezúton is hálás köszönetét fejezi ki.

A V. K. M. művészeti ügyosztályának intézkedéseiből a Főiskola leltári állománya a következő ajándéktárgyakkal növekedett: Magyarország a párisi világkiállításon c. mű (18.969/1939. sz. r.), 21 különféle művészeti szakkönyv (19.906/1939. sz. r.), Élesdi István egy rézkarca (17.957/1940. sz. r.) és Róma c. rézkarc albuma (13.857/1940. sz. r.), Afra Nagy János: Magyar iparostanoncoktatás története 2 kötet (69.431/1939. sz. r.), vitéz Nagy Iván: Finnország 1940-ben (25.529/1941. sz. r.). Ugyancsak a művészeti osztály intézkedésére kap a Főiskola könyvtára több művészeti folyóiratot is.

Végül e helyütt is hálás köszönettel említjük fel, hogy Dr. Csánky Dénes, az Orsz. Magy. Szépműv. Múzeum főigazgatója a múzeum fölös keretanyagából Főiskolánknak, közelebbről a miskolci művésztelepnek 61 drb. különféle méretű keretet engedett át leltári használatra.

A TANÁRI KAR AZ 1939/40. ÉS 1940/41. TANÉVEKBEN.

I. Rendes tanárok:

RUDNAY GYULA,

festőművész, az alakrajz és festés r. tanára, a Főiskola 1939/40-ben volt rectora, a Magyar Corvin-lánc és Corvin-koszorú, az Olasz Korona-rend commendatori keresztje, a belga Lipót-rend lovagkeresztje, a Ráth-díj, a fővárosi nagyérem, a Céhbeliek jubiláris nagy aranyérme, a bécsi nagy aranyérem, genovai nagy aranyérem, a barcelonai világkiállítási nagy aranyérem, stb. tulajdonosa, az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság beltagja, a Szinyei-Merse Pál Társaság, a Céhbeliek, a Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület tagja, a londoni International Society of Painters, Sculptors and Gravers tiszteletbeli tagja, stb. A Főiskolára rendes tanárként kineveztetett 1923. november 27-én. Lakik: XI., Budafoki-út 16—18. sz.

MEYER ANTAL,

okl. középiskolai tanár, az Iparművészet r. tanára, a Főiskola 1937—1939. évben volt rectora, ezidei prorektor, a Magyar Corvin-koszorú, az állami iparművészeti nagy aranyérem és számos bel- és külföldi művészeti kitüntetés tulajdonosa, az Orsz. Irodalmi és Művészeti Tanács, az Orsz. Kath. Egyházművészeti Tanács tagja, az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság beltagja, az Orsz. M. Iparművészeti Társulat tagja, a Foederatio Emericana nagyura, az Emericana Képzőművészeti Hivatás-Curiájának Dominus Magister. A Főiskolán tanári megbízást nyert 1920. december 7-én, rendes tanárrá kineveztetett 1923. november 27-én. Lakik: XI., Lenke-tér 21. sz.

ANDREETTI KÁROLY,

okl. építészmérnök, az Építészeti enciklopédia r. tanára, a Főiskola 1931. okt. 1-től 1932. február 8-ig volt rectora, a Rektori Tanács tagja, az Országgyűlés Felsőházának tagja, a váli kerület volt országgyűlési képviselője, törvényszéki hites szakértő, t. m. kir. honv. huszár-százados, mindkét legfelsőbb dícsérő elismerés a kardokkal és a Károly-csapatkereszt tulajdonosa, az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság beltagja, a Mérnöki Kamara, Fejér vármegye törv. hat. bizottságának és kisgyűlésének tagja, stb. A Főiskolán tanári megbízást nyert 1915. november 13-án, rendes tanárrá kineveztetett 1923. november 27-én. Lakik: I., Kard-utca 4. sz.

PILCH DEZSŐ,

festőművész, okl. középiskolai tanár, a Tapasztalati látszattan és Művészeti bonctan r. tanára, az Állatrajzolás és Mozgástanulmányok megbízott tanára, a Főiskola 1940. július-augusztus hónapjaiban volt megbízott rectora, ezidei prorectora, a legfelsőbb dícsérő elismerés és a V. K. M.-től nyert elismerés, valamint számos bel- és külföldi művészeti kitüntetés tulajdonosa, az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság beltagja, a Képzőművészek Országos Szövetségének alelnöke, a Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület alapító tagja, az Uj Művészek Egyesülete, a Magyar Képzőművészek Egyesülete, a La Fontaine Irodalmi Társaság stb. tagja, a wieni „Künstlerbund Hagen“ levelező tagja. A Főiskolán tanári megbízatást nyert 1911. augusztus 21-én, rendes tanárrá kineveztetett 1918. február 13-án. Lakik: XI., Horthy Miklós-út 80. sz.

DR. LECHNER JENŐ,

okl. építészmérnök, a műszaki tudományok doktora, az Építészeti enciklopédia r. tanára, műegyetemi rk. tanár, m. kir. kormányfőtanácsos, a legfelsőbb dícsérő elismerés, a bolgár Merite Civile tisztikeresztjének tulajdonosa, továbbá a Magyar Corvin-koszorú és számos bel- és külföldi művészeti kitüntetés tulajdonosa, az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság beltagja, az Orsz. Irodalmi és Művészeti Tanács tiszteletbeli tagja, az Orsz. Középít. Tanács, a Műemlékek Orsz. Bizottsága, az Orsz. M. Képzőművészeti Társulat, a Képzőművészek Egyesülete, Orsz. M. Iparművészeti Társulat, Kisfaludy Társaság stb. tagja. Rendes tanárrá kineveztetett 1928. július 28-án. Lakik: XI., Mészöly-utca 4. sz.

BORY JENŐ,

szobrászművész, okl. építészmérnök, a szobrászat r. tanára, a M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem meghívott előadója, Székesfehérvár tiszteletbeli főmérnöke, tart. főhadnagy, a Ferenc József-rend lovagkeresztjének tulajdonosa, továbbá a Rökk Szilárd díj, az Ipolyi Arnold díj és számos bel- és külföldi művészeti kitüntetés tulajdonosa, az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság beltagja, a Magyar Képzőművészek Egyesületének elnöke, az Orsz. M. Képzőművészeti Társulat törzstagja, a Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület alapító tagja, stb., stb. A Főiskolán tanári megbízatást nyert 1911. szeptember 1-én, rendes tanárrá kineveztetett 1918. február 16-án. Lakik: Rákosszentmihály, Géza-utca 17. sz.

HORN ANTAL,

festőművész, okl. középiskolai tanár, a Rajztanítás módszere r. tanára, a Gyakorlótanítás vezető tanára, a Rektori Tanács tagja, a Főiskola könyvtárának és kosztümtárának őre, az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság beltagja, az Orsz. Közoktatási Tanács tagja, a Székely Bertalan Bajtársi Egyesület védőura. A Főiskolán tanári megbízatást nyert 1921. január 10-én, rendes tanárrá kineveztetett 1922. december 21-én. Lakik: II., Toldy Ferenc-utca 12/b.

SIDLÓ FERENC,

szobrászművész, a szobrászat r. tanára, a Főiskolának 1940/41. tanévre megválasztott rectora, m. kir. kormányfőtanácsos, tart. m. kir. honvédzászlós, a bronz vitézségi érem, a Károly-csapatkereszt, továbbá a Magyar Corvin-koszorú, a Magyar Érdemrend középkeresztje, az állami nagy aranyérem, a Székesfővárosi aranyérem és számos bel- és külföldi művészeti kitüntetés tulajdonosa, az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság beltagja, az Orsz. Irodalmi és Művészeti Tanács, az Országos Ösztöndíjtanács tagja, a Szinyei-Merse Pál Társaság főtitkára, a Képzőművészek Orsz. Szövetsége országos elnöke, a Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület törzstagja, a Céhbeliek tagja, a Genossenschaft Bildender Künstler wieni levelező tagja, stb. A Főiskolán tanári megbízatást nyert 1924. január 24-én, rendes tanárrá kineveztetett 1925. június 12-én. Lakik: X., Százados-út 3. sz.

VARGA NÁNDOR LAJOS,

festőművész, okl. középiskolai tanár, a művészi grafika r. tanára, a Rektori Tanács tagja, t. m. kir. honvéd hadnagy, a legfelsőbb dícsérő elismerés a kardokkal és a Károly-csapatkereszt tulajdonosa, a Szinyei-Merse Társaság grafikai díjának és külföldi utazási díjának, a Székely Bertalan díj, a barcelonai bronzérem, stb. nyertese, az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság belltagja, a Magyar Grafikusművészek Egyesülete, a Magyar Rézkarcolóművészek Egyesülete elnöke, a Magyar Képzőművészek Egyesülete, a Munkácsy Céh, a Royal Society of Painter Etchers, stb. tagja. A Főiskolára rendes tanárként kineveztetett 1931. augusztus 7-én. Lakik: VI., Andrássy-út 84. sz.

STROBL ZSIGMOND,

szobrászművész, a Szobrászat r. tanára, a Rektori Tanács tagja, m. kir. kormányfőtanácsos, a Ferenc József hadiékítményes lovagkereszt, a Vöröskereszt hadiékítményes díszérem, továbbá a legfelsőbb dícsérő elismerés, a Magyar Corvin-koszorú, a kis állami aranyérem, Ipolyi Arnold-díj, a Rudics Képzőművészeti díj, a Nagy akt-díj, a barcelonai nagy aranyérem, philadelphiai aranyérem és számos bel- és külföldi művészeti kitüntetés tulajdonosa, az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság belltagja, az Orsz. Irodalmi és Művészeti Tanács, az Orsz. Ösztöndíjtanács, a Szinyei-Merse Pál Társaság, a Munkácsy Céh, a Céhbeliek, a Petőfi Társaság tagja, a wieni Genossenschaft Bildender Künstler lev. tagja, a Nagykőrösi Arany János Társaság és a Magyar Képzőművészek Orsz. Szövetsége stb. tagja. A Főiskolán tanári megbizatást nyert 1924. január 24-én, rendes tanárrá kineveztetett 1925. június 13-án. Lakik: X., Százados-út 3. sz.

KANDÓ LÁSZLÓ,

festőművész, az Alakrajz és festés r. tanára, a Rektori Tanács tagja, az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság belltagja, a Magyar Rádió Rt. igazgatósági tagja, a Szinyei-Merse Pál Társaság, Magyar Arcképfestők Társasága tagja, stb. Rendes tanárrá kineveztetett 1933. július 18-án. Lakik: IX., Wolf Károly-utca 60. sz.

BURGHARDT REZSŐ,

festőművész, az Alakrajz és festés r. tanára, a Rektori Tanács tagja, a Magyar Corvin-koszorú, a kis állami aranyérem, a Szinyei-díj, barcelonai aranyérem és számos más bel- és külföldi művészeti kitüntetés tulajdonosa, az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság belltagja, az Orsz. Irodalmi és Művészeti Tanácsnak, a Horthy Miklós Kollegium Igazgatótanácsának, az Orsz. M. Képzőművészeti Társulatnak, a Képzőművészeti Egyesületnek stb. tagja. A Főiskolán tanári megbizatást nyert 1937. június 30-án, rendes tanárrá kineveztetett 1938. június 30-án. Lakik: XI., Kelenhegyi-út 12. sz.

SZŐNYI ISTVÁN,

festőművész, az Alakrajz és festés r. tanára, t. m. kir. honv. főhadnagy, a Magyar Corvin-koszorú, a nagy és kis állami aranyérem, a Szinyei-érem és számos bel- és külföldi művészeti kitüntetés tulajdonosa, az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság belltagja, az Orsz. Irodalmi és Művészeti Tanács, az Országos Ösztöndíjtanács intézőbizottságának kinevezett tagja, a Szerzői Jogi Szakértő Bizottság kinevezett tagja, a Magyar Tudományos Akadémia Képzőművészeti Bizottságának meghívott tagja, a Szinyei-Merse Pál Társaság, a Képzőművészek Uj Társasága, a Rézkarcolók Egyesülete, stb. tagja. A Főiskolán tanári megbizatást nyert 1937. szeptember 1-én, rendes tanárrá kinevezteett 1938. június 30-án. Lakik: VIII., Baross-utca 21. sz.

DR. MOLNÁR ERNŐ,

okl. középiskolai és tanítóképzőintézeti tanár, a bölcsészettudományok doktora, a Művészettörténet és esztétika r. tanára, az Ikonográfia megbizott tanára, veszprém-egyházmegyei áldozópap, okl. középiskolai hittanár, a Központi Egyházművészeti Hivatal igazgatója, püspöki tanácsos, az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság belltagja, az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat választmányának tagja, stb. A Főiskolán tanári megbizatást nyert 1938. január 22-én, rendes tanárrá kineveztetett 1939. június 30-án. Lakik: VI., Benczur-utca 6. sz.

KROCSÁK EMIL,

festőművész, okl. középiskolai tanár, a Mértani rajz r. tanára, az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság beltagja, az Uj Művészek Egyesülete tagja. A Főiskolán tanári megbízatást nyert 1939. február 1-én, rendes tanárrá kinevezetett 1939. június hó 30-án. Lakik: XIV., Káldi-utca 7. sz.

VITÉZ ABA-NOVÁK VILMOS,

festőművész, okl. középiskolai tanár, az Alakrajz és festés r. tanára, tart. m. kir. honv. főhadnagy, a legfelsőbb dícsérő elismerés a kardokkal, az I. oszt. vitézségi érem, sebesülési érem és a Károly-csapatkereszt tulajdonosa, továbbá a Magyar Corvin-koszorú, az állami kis aranyérem és számos bel- és külföldi művészeti kitüntetés tulajdonosa, az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság beltagja, a Szinyei-Merse Pál Társaság, Munkácsy Céh, Magyar Rézkarcoló Művészek Egyesülete, Céhbeliek, Képzőművészek Országos Szövetsége, Collegium Hungaricum Szövetség stb. tagja. A Főiskolán tanári megbízatást nyert 1939. március 6-án, rendes tanárrá kinevezetett 1939. június 30-án. Lakik: III., Felsőzöldmáli-út 96. sz.

ELEKFY JENŐ,

festőművész, okl. középiskolai tanár, a Vízfestés r. tanára, t. m. kir. honvéd hadnagy, a legfelsőbb dícsérő elismerés a kardokkal, a bronz vitézségi érem és a Károly-csapatkereszt tulajdonosa, az állami vízfestési díj és a Szinyei-Merse Pál Társaság tájképdíjának nyertese, az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság beltagja, az Uj Művészek Egyesülete elnöke, a Szinyei-Merse Pál Társaság, a Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület, a Magyar Akvarell- és Pasztellfestők Egyesülete, stb. tagja. A Főiskolán tanári megbízatást nyert 1939. november 1-én, rendes tanárrá kinevezetett 1940. december 30-án. Lakik: V., Csanády-utca 5. sz.

BOLDIZSÁR ISTVÁN,

festőművész, az alakrajz és festés r. tanára, az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság beltagja, a Szinyei-Merse Pál Társaság r. tagja, az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat, a Kéve Művészeti Egyesület, a Céhbeliek, a Magyar Képzőművészek Orsz. Egyesülete, a Magyar Képzőművészek Orsz. Szövetsége v. tagja, a Magyar Grafikus Művészek Egyesülete, stb. tagja. A Főiskolára rendes tanárként kinevezetett 1941. évi február hó 22-én. Lakik: VI., Aréna-út 84. sz.

II. Felkért és megbízott tanárok:**DR. ALSZEGHY ZSOLT,**

egyetemi ny. r. tanár, a „Magyar és világirodalom“ c. tárgy tanára.

NAGY SÁNDOR,

m. kir. kormányfőtanácsos, festőművész, a „Festészeti technikák“ c. tárgy tanára.

DR. PROHÁSZKA LAJOS,

egyetemi ny. r. tanár, a „Bevezetés a filozófiába“ c. tárgy tanára.

DR. TÓTH GÉZA,

tanügyi főtanácsos, c. gimn. igazgató, középisk. tanulmányi felügyelő, a „Neveléstan“ c. tárgy tanára.

III. Tanárhelyettes:**KONTLY BÉLA,**

festőművész, okl. középiskolai tanár, tanította az alakrajzot vitéz Aba-Novák Vilmos r. tanár helyett 1941. II—VI. hónapokban.

IV. Meghívott előadók:

DR. techn. BASKAI (BUMMER) ERNŐ,

vegyésszmérnök, szabadalmi bíró, volt főv. iparrajszisk. r. tanár, a „Festészeti és szobrászati anyagtan“ c. tárgy előadója s a fest. kísérleti tanműhely vezető tanára.

DR. BERCZIK ÁRPÁD,

székfőv. felsőkeresk. iskolai r. tanár, előadta a „Magyar és világirodalom“ c. tárgyat Alszeghy Zsolt dr. megb. tanár helyett 1940/41. tanévben.

DR. BROOSER BÉLA,

MABI. főorvos, iskolaorvos, előadta az „Iskolaegészségtan“ c. tárgyat a II. félévben a végző tanárjelölteknek.

DEÉD (DEX) FERENC,

festőművész, okl. középiskolai tanár, előadta a „Műtárgyak és műemlékek konzerválása“ c. tárgyat.

DR. FRANÇOIS GACHOT,

a francia nyelv tanára.

REMIGIO PIAN,

az olasz nyelv tanára.

V. Szakelőadók:

VITÉZ SZABÓ ZOLTÁN,

okl. testnevelési tanár, vezette a férfi hallgatók kötelező testnevelését.

MONOKINÉ FRÖCHLICH MAGDA,

okl. testnevelési tanár, vezette a nőhallgatók testnevelését.

**VI. Az erdélyi hallgatók részére külön előírt pótló tárgyak előadói
az 1940/41. tanév II. felében:**

VITÉZ DR. PÁLFI JÁNOS,

egyetemi m. tanár, a budapesti V. ker. áll. gimn. igazgatója, előadta a Magyar alkotmánytörténetet.

DR. VARGA SÁNDOR,

középisk. tanulmányi felügyelő, előadta a Magyar földrajzot.

Hivatalok az 1939/40—1940/41. tanévekben:

Rektori hivatal:

Ügyvezető főtitkár:

DR. FERENCZY JÓZSEF,

főiskolai titkár-questor, megbízott főiskolai főtitkár, az államtudományok doktora, tart. m. kir. honv. százados, a III. oszt. katonai érdemkereszt a kardokkal, az ezüst és bronz Signum Laudis a kardokkal, a kormányzói ismételt dícsérő elismerés, a katonai kitüntetés szalagján, továbbá ugyanezen dícsérő elismerés a polgári kitüntetés szalagjával, a Károly csapatkereszt, a magyar és bolgár háborús emlékérem tulajdonosa, az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság jegyzője, a Fédération Internationale pour l'Enseignement du Dessin et des Arts appliqués à l'Industrie tagja, a Magyar Társadalomtudományi Társulat tagja, a pestújhelyi róm. kat. egyháztanács és képviselőtestület, valamint a pestújhelyi áll. elemi iskola gondnoksági, illetve felügyelőbizottsági tagja. Állami questori kinevezést nyert 1924. április 1-én, a főtitkári teendőkkel megbízatott 1927. november 1-vel. Lakik: Pestújhely, Molnár Viktor-utca 36. szám.

Beosztva:

SEBESTÉNY FERENC,

a főiskolához szolgálattételre beosztott középiskolai r. tanár.

MUDRY ERZSÉBET,
kezelőnö.

Ellenőr:

ZÁBRÁK DÉNES,
min. o. tan.

Quaestura:

Quaestor:

DR. FERENCZY JÓZSEF,

Könyvtár:

Könyvtárőr:

HORN ANTAL,
főiskolai r. tanár.

Beosztva:

DR. BELÁK ENDRE,

tanulmányi segélyes, 1941. május 15-től.

VASSNÉ DR. BERTÓTHY ILONA,
bölcész tudor (1940. év végéig).

A középfokú művészi oktatás felügyelete és ellenőrzése:

Megbízott vezető:

HORN ANTAL,
főiskolai r. tanár.

Segédszemélyzet.

**Ösztöndíjas tanársegédi teendők ellátásával megbízott hallgatók
az 1939/40. tanévben.**

AZBEJ IMRE IV. é.
vitéz Aba-Novák Vilmos r. tanár
alakrajzi osztályában.

BALOGH ANDRÁS III. é.
Burghardt Rezső r. tanár alakrajzi
osztályában.

DENGYEL TIBOR V. é.
Kandó László r. tanár alakrajzi
osztályában.

GERÓTS SÁNDOR VII. é.
Rudnay Gyula r. tanár alakrajzi
osztályában.

KÁKONYI ISTVÁN IV. é.
Benkhard Ágost r. tanár alakrajzi
osztályában.

SOMLAI GYULA VII. é.
Szőnyi István r. tanár alakrajzi
osztályában és a szobrászhallgatók
alakrajzánál.

HAÁZ SÁNDOR V. é.
Strobl Zsigmond r. tanár szobrász
osztályában.

KOVÁCS IMRE VII. é.
Sidló Ferenc r. tanár szobrász
osztályában.

THEISZ ISTVÁN VI. é.
a „Művészeti bonctan“ c. tárgynál.

UGRAI GYÖRGY V. é.
Bory Jenő r. tanár szobrász osztá-
lyában.

BARLAI LÁSZLÓ V. é.
az „Iparművészet“ c. tárgynál.

FAZZI HUGÓ IV. é.
a „Rajztanítás módszere“ c. tárgynál.

LOVAS LÁSZLÓ V. é.
a „Vízfestés“ c. tárgynál.

MARSOVSZKY ENDRE V. é.
az „Építészeti enciklopédia“ c.
tárgynál.

MOSSHAMMER GYÖRGY V. é.
a „Tapasztalati látszattan“ c. tárgy-
nál.

NÉMETH LÁSZLÓ VI. é.
az „Építészeti enciklopédia“ c.
tárgynál.

ŐSZ DÉNES IV. é.
a „Művészeti grafika“ c. tárgynál.

PÉCZELI ANTAL IV. é.
a „Mértani rajz“ c. tárgynál.

SZENTGYÖRGYI KORNÉL VI. é.
a „Művészetek története“ c. tárgy-
nál.

Segédszemélyzet.

**Ösztöndíjas tanársegédi teendők ellátásával megbízott hallgatók
az 1940/41. tanévben.**

AZBEJ IMRE V. é.
v. Aba-Novák Vilmos r. tanár alak-
rajzi osztályában.

BORECKY LÁSZLÓ IV. é.
Burghardt Rezső r. tanár alakrajzi
osztályában.

DENGYEL TIBOR VI. é.
Kandó László r. tanár alakrajzi
osztályában.

DOÓR FERENC, V. é.
Szőnyi István r. tanár alakrajzi
osztályában.

KÁKONYI ISTVÁN V. é.
Boldizsár István r. tanár alakrajzi
osztályában.

LOVAS LÁSZLÓ VI. é.
Rudnay Gyula r. tanár alakrajzi
osztályában.

- KOVÁCS IMRE VII. é.**
Sidló Ferenc r. tanár szobrász osztályában.
- OSVÁTH IMRE VII. é.**
Strobl Zsigmond r. tanár szobrász osztályában.
- TRAPLI ISTVÁN VII. é.**
Bory Jenő r. tanár szobrász osztályában.
- BALLAGÓ IMRE V. é.**
a „Festészeti és szobrászati anyagtan“ c. tárgynál.
- DOMONKOS IMRE V. é.**
a „Művészettörténet“ c. tárgynál.
- FAZZI HUGÓ V. é.**
a „Rajztanítás módszere“ c. tárgynál.
- IMRE ISTVÁN V. é.**
a „Vízfestés“ c. tárgynál.
- NÉMETH LÁSZLÓ VI. é.**
az „Építészeti enciklopédia“ c. tárgynál.
- ÓSZ DÉNES V. é.**
a „Művészeti grafika“ c. tárgynál.
- PAPP IVÁN V. é.**
az „Iparművészet“ c. tárgynál.
- PÉCZELI ANTAL V. é.**
a „Mértani rajz“ c. tárgynál.
- PÉTERFI ISTVÁN VII. é.**
a „Szobrászok alakrajza“ c. tárgynál.
- PLEIDELL JÁNOS VII. é.**
a „Tapasztalati látszattan“ c. tárgynál.
- SCHWEITZER TERÉZ IV. é.**
az „Építészeti enciklopédia“ c. tárgynál.
- TRAPLI ISTVÁN VII. é.**
a „Művészeti bonctan“ c. tárgynál.

Altisztek és kisegítő szolgák az 1939/40—1940/41. tanévekben.

I. oszt. altisztek:

Kancsár Mátyás,
Merényi József,

Szabó Kálmán,
Török Győző,

II. oszt. altisztek:

Bencze Sándor,
Gondol Lajos,
Merényi Sándor,

Németh Ferenc,
Xantusz Károly,

Varga József,

(beosztva az Orsz. Irod. és Művészeti Tanácshoz)

Kisegítő szolgák:

Lapsánszky József,

Ravasz Károly,

Szirom István,

Napszámos-kőműves:

Pullman Károly

Beosztott küldönc:

Budaházy Lajos,

(az Orsz. Irod. és Művészeti Tanács alkalmazásában)

Főiskolai egyesületek és diákjóléti intézmények élete az 1939/40. és 1940/41. tanévekben.

1. Az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola Ifjúsági Köre.

Alakult az 1898. évben az addigi Társaskör jogutódként. Jelenlegi alapszabályai a 48.457/1909. V. K. M. r.-tel nyertek jóváhagyást. Alapszabályszerű célja: a Főiskola ifjúságának egyesítése egyrészt szellemi művelődésének, másrészt anyagi jólétének előmozdítására. Egyesületi helyiség: VI., Andrassy-út 71. Alagsor.

A Kör tisztikara az 1939/40. tanévben a következő volt:

Titkár: Kádár Gyula V. é. r. művész hallg.
 Pénztárnok: Ballagó Imre IV. é. rtj.
 Jegyzők: Scultéthy Éva IV. é. rtj.
 Elnök: Szőnyi Gyula III. é. r. műv. hallg.
 Doboczky Imre IV. é. rendkív. műv. hallg.

az 1940/41. tanévben pedig:

Elnök: Glósz István V. é. rtj.
 Titkár: Csergezán László IV. é. rtj.
 Pénztárnok: Gonda László V. é. rtj.
 Jegyző: Fekete Géza II. é. rtj.

A Kör ügyeinek vezetésében a közgyűlésen választott tagok segítettek, akik az egyes alakrajzi és szobrászati osztályokat képviselték a választmányi üléseken.

Alapszabályszerű célkitűzésének megfelelően a Kör vezetősége mind-

két tanévben kettős irányban: a szellemi művelődés előmozdításának és az anyagi megsegítés minél hatásosabbá tétele érdekében működött. Az előbbit illetőleg az 1939/40. tanév folyamán a Kör elnöksége az ifjúságot közelebbről érintő több folyóiratot járatott, kedvezményes színház- és mozgófényképszínház jegyeket eszközölt ki, előadásos összejövetelek rendezésével közelebbi kapcsolatot teremtett a más főiskolák ifjúságával, rádiót szerzett be az ifjúsági étkezőhelyiségbe. Az 1940/41. tanév folyamán a Kör vezetősége a Székely Bertalan Bajtársi Egyesülettel karöltve kulturális előadásokat állított be, amelyekből azonban előre nem látott akadályok miatt csak 3 tartatott meg, és pedig:

1941. február 22-én Kopp Jenő: „Hogyan látom és a jövő művészetének kialakulását“.

1941. március 1-én Boda István dr.: „Esztétikai érték forrásai“.

1941. március 1-én Kállai Ernő: „Paul Cezanne és a modern művészet konstruktív fejleménye“ címmel.

Az 1941. évi április 8—24-ig terjedő időben húsvéti ifjúsági kiállítást rendezett a Kör a Főiskola dísztermében, amelyen a Főiskola tanári juryje által elbírált 125 kép és 19 szobormű szerepelt. A rektori beszéddel megnyitott ezen kiállítás ugyan elsősorban karitatív célokat szolgált, azonban igen értékes áttekintést adott a hallgatóság eredményeiről is s általában az adott helyzetet tekintve igen szép sikerrel zárult. Műveket vettek a V. K. M. (25.346/1941. sz. rend.), az Orsz. M. Szépművészeti Múzeum, maga a Főiskola és számos magános is. A Kör ezen akcióját, amelyhez hasonlóak csak a békeidőkben voltak, a Főiskola vezetősége szeretettel karolta fel s annak megrendezését és propagálását hatékonyan segítette elő.

A Kör diákszociális tevékenysége mindkét tanévben igen élénk volt, ami az utóbbi évek nehéz viszonyai folytán természetes is. Sajnos, a Kör bevételei (tagsági díjak, adományok, báljövedelem stb.) nagyobb arányú segélyezéseket nem engedtek meg s figyelemmel kellett lenni a rászorult érdemes hallgatók nagy számára is, ami a Kör vezetőségétől — amely a választmány megkérdezésével és határozatából intézte a segélyezést és kölcsönök adását — nagy körültekintést igényelt. A vezetőség agilitása mindkét tanévben jelentős mértékben járult hozzá, hogy számos kis összegű készpénzsegély kiadásával mégis igen sok szegény hallgatónk kapott anyagi támogatást.

Külön felemlítendő még az 1939/40. évi körí vezetőség azon akciója, amelynek eredményeként bevezettetett a diákigazolvány kiadása Főiskolánkon, a Rektori Tanács engedélyével. Az így rendszeresített kisformájú igazolvány az érdekelteknek egész éven át igazolásul szerepelhet diák-kedvezmények elnyerésénél (kiállítási belépésnél igazolás stb.), szemben az indexszel, amelynek állandó használata akadályozott és nehézkes.

A vidéken lakó főiskolai hallgatók 50 és 33%-os Máv. utazási kedvezményeinek intézésében, amely évente többször igényelt eljárást, a Kör segédkezett a rektori hivatalnak.

A szokásos vigalmi megmozdulások közül mindkét évben megrendezte a Kör a hagyományos Ismerkedési Estet, a többi ifjúsági egyesülettel karöltve pedig a nagysikerű Képzőművész Jelmezbált, amelyen társadalmi és művészi életünk számos kiválósága jelent meg.

Nemzetünk nagy ünnepén, március 15-én, a Kör magas színvonalú ünnepélyt rendezett a Főiskola dísztermében. Ez ünnepély szónoka 1939/40-ben vitéz Aba-Novák Vilmos r. tanár volt, míg az ifjúság részéről Azbej Imre IV. é. rtj. méltatta a nap jelentőségét, 1940/41-ben pedig Nagy Sándor tanár, illetve Nagy Béla V. é. rtj. hallgató tartottak magas színvonalú beszédet.

A Kör keretén belül működött, Somodi László IV. é. rtj. vezetésével, a pár év előtt igen szép működéssel megindult főiskolai énekkar, amely szakavatott vezetőjének irányítása mellett, a Főiskola ünnepélyeinek lefolyásátette bensőségesebbé. A Kör pénztári forgalma 1939/40-ben: 3.079.88 P bevétel, 3.071.06 P kiadás; 1940/41-ben: 3.769.37 P bevétel, 3.748.30 P kiadás volt.

2. Az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola Székely Bertalan Bajtársi Egyesülete.

Alapított az 1922. évben, Alapszabálya eredetileg a 64.009/1922. V. K. M. r.-tel hagyatott jóvá. Eszerint az Egyesület kitűzött célja: a Főiskola ifjúságát oly szervezetben egyesíteni, amely a választott hivatás kifogástalan betöltéséhez szükséges képességek megszerzését lehetőleg biztosítja a jellem, kötelességérzet, becsületesség és igazságszeretet fejlesztésével.

Az Egyesület jelenleg a 118.651/1926. VII. sz. B. M. rendelettel jóváhagyott alapszabályzat szerint a „Turul“ Szövetség keretében működik azon új szövegezésű célkitűzéssel, hogy a Főiskola ifjúságát és végzett hallgatóit egy szervezetbe gyűjtse, speciális tanulmányi, kulturális és gazdasági kérdéseit előmozdítsa avégből, hogy az egyesület tagjai a bajtársi szellem nevelőiskoláján keresztül a magyar hazának jellemzilárd, önzetlen és képzett harcosai legyenek. Hivatalos helyiség: VI., Andrássy-út 71. földszint.

Az Egyesület ezidőszerinti védőura: Horn Antal főiskolai r. tanár.

Tisztikara az I. félévi nagytáborok választása alapján a következőkép alakult:

Az 1939/40. tanévben:

Vezér:	Glósz István IV. é. rtj.
Kulturális alvezér:	Kádár Gyula IV. é. műv. hallg.
Intéző alvezér:	Peti János IV. é. rtj.
Főkincstáros:	Gonda László IV. é. rtj.
Nádor:	Sztupkay Lajos VI. é. műv. hallg.
Főlovészmaster és darúfő:	Dobóczky Imre IV. é. műv. hallg.
Főíródeák:	Gergely Sára II. é. rtj.

Lövészmester:	vitész Hiripi Gyula III. é. rtj.
Számvizsgáló bizottsági tagok:	Okos Géza IV. é. műv. hallg. Jankó János III. é. műv. hallg., Virányi Endre VI. é. műv. hallg. Miklóssy Gábor V. é. műv. hallg.
Gyulaszék tagjai:	Marsovszky Endre V. é. rtj. Domonkos Imre IV. é. rtj. Bagi Jenő VI. é. műv. hallg. Somogyi József IV. é. rtj.

Az 1940/41. tanévben:

Vezér:	Peti János V. é. rtj.
Kulturális alvezér:	Somodi László V. é. rtj.
Intéző alvezér:	Estok Sándor II. é. rtj.
Főkincstáros:	vitész Hiripi Gyula III. é. rtj.
Nádor:	Glósz István V. é. rtj.
Főíródeák:	Fekete Géza III. é. rtj.
Számvizsgáló bizottsági tagok:	Bod László II. é. rtj. Arató István II. é. rtj. vitész Nagy Dezső III. é. rtj.
Gyulaszék tagjai:	Gonda László V. é. műv. hallg. Bogáti Sándor IV. é. rtj. Dobóczky Imre V. é. műv. hallg.

A Bajtársi Egyesület 1939/40. tanévi munkája az előző évben megindult újjászervezési munkálat befejezésével kezdődött, amelynek eredményeként a vezetésben és tagjaiban megújított egyesület teljes erővel és eredményesen szolgálhatta az előírt céljait. Ily előzmények mellett mindkét tanévben igen eredményes működést fejtett ki az egyesület alapszabályszerű feladatának megoldásában. A vezérség a havonta tartott táborozásokon, amelyeken időszerű művelődési kérdések kerültek megvitatás alá s az Egyesület egészét érintő ügyek ismertettek, igyekezett a bajtársi szellem jegyében az egyesületbe tömörült művészfiatalságot vezetni és öntudatos, tisztán látó bajtársakká nevelni.

Az egyesület működése ilykép célkitűzéseinek megfelelően elsősorban is a szellemi kiművelés terén mozgott, e körbe vágó volt az egyesület rendszeres kultúrtáborozásainak programja is mindkét tanévben s ennek a jegyében indultak meg 1940/41-ben az Ifj. Körrel együttesen rendezett kulturális előadások is, mindamelllett azonban a diákszociális irányú tevékenység sem maradt ki a vezérség munkaprogramjából.

Figyelemmel volt az egyesület elnöksége a Főiskola ifjúságának egyetemesei érdekeire is, a szükség szerint mindenkor közreműködött az ifjúság összességének megmozdulásaiban. Több esetben karöltve a társegyesületek vezetőségeivel együttes munkával fáradozott az ifjúság által közösen rendezett összejöveteleket, bál stb. sikerén. Így az egyesületnek is része van abban, hogy ezek anyagilag is szép eredménnyel zárulhattak s így a

szegénysorsú ifjúság megsegítésére aránylag kiadós többletösszegek teremtetek elő.

Az Egyesület vezetősége, mely a Turul eszméket a Főiskolán tartott törzsi táborok révén ápolta és terjesztette, természetesen érintkezést tartott fenn a Turul Szövetséggel is, amelynek vezértanácsi és főlovászmesteri táborozásain előírászerűen résztvett.

Általában az Egyesület 1939/40—1940/41. tanévi működése a munka jegyében, eredményesen, a főiskolai társegyesületekkel való zavartalan együttműködés jegyében, zökkenők nélkül folyt le.

3. Emericana Képzőművész Hivatás Curia.

Alakult 1934. évben, mint a Foederatio Emericana egyetemi és főiskolai Bajtársi Szövetség szervezkedése az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskolán. Célja: a Főiskola katolikus ifjúságában a vallásos és hazafias szellemű bajtársi összetartozás ápolása az iskolai élet keretein belül, de azon túlmenően is, az egész életre kihatóan. A Hivatás Curia az Emericana alkotmányának keretében megszabott helyezettséggel a 132.493/1940. B. M. sz. r.-tel nyert jóváhagyott alkotmány 35. §-a szerint működik. Hivatalos helyisége: VI., Andrassy-út 71. szám.

A Hivatás Curia vezető tanára kezdettől fogva Meyer Antal r. tanár, e. i. prorector.

Tisztikara 1939/40-ben a következő volt:

Senior:	Mosshammer György V. é. rtj.
I. Consenior:	Azbej Imre IV. é. rtj.
II. Consenior:	Csergezán László III. é. rtj.
Titkár:	Schweitzer Teréz III. é. rtj.
Állományvezető:	Lovass László V. é. trj.
Pénztáros:	Maklári József III. é. rtj.
Jegyző:	Gyulai József III. é. rtj.
Ceremoniarius:	Móczár Károly III. é. rtj.
Házikisasszony:	Hodinka Edit V. é. rtj.

Az 1940/41. évi tisztikar:

Senior:	Azbej Imre V. é. rtj.
I. Consenior:	Maklári József IV. é. rtj.
II. Consenior:	Móczár Károly IV. é. rtj.
Magister:	Csergezán László IV. é. rtj.
Propaganda titkár:	Schweitzer Teréz IV. é. rtj.
Pénztáros:	Gyulai József V. é. rtj.
Jegyző:	Beke István III. é. rtj.
Háznagy:	Orosz Barnabás II. é. rtj.
Házikisasszonyok:	Albán Ilona IV. é. rtj.
	Krusnyák Magda II. é. rtj.

A Hivatás Curia az 1939/40. év folyamán négy rendes és hat rendkívüli gyűlést, az 1940/41. tanévben pedig három rendes és két rendkívüli gyűlést tartott, melyeken az időszakos hivatalos ügyeket tárgyalta.

A Hivatás Curia mindkét tanévben erőteljes működést fejtett ki az alkotmány előírta feladatok teljesítésében. Tevékenységének fővonala ezért elsősorban az emericánus eszmék jegyében folytatott kulturális nevelés volt, mellett még az adott eszközökhöz mért diáksegélyezés. Az 1939/40. tanévben a Curia az őszi folyamán az Emericana külső és belső tagjai szoros baráti kapcsolatainak elmélyítése érdekében a Pátria Művész Klub új helyiségében zártkörű összejövetelt tartott, majd az egész főiskolai ifjúság számára megtartotta immár hagyományossá vált műsoros karácsonyestjét, melyen a Főiskola Tanári Kara, élén a Rector Magnificussal is részt vett s gyertyákat gyújtott az ifjúság karácsonyfáján az osztályok képviselőivel együtt. Ezen az ünnepélyen Dr. Beresztóczy Miklós pápai kamarás, miniszteri tanácsos tartott nagyhatású, lélekemelő és nemesítő beszédet. E karácsonyestet a Hivatás Curia 1940/41. tanévben is megrendezte s azon az ünnepi beszédet Kemenes Illés tankerületi kir. főigazgató, a Foederatio Emericana Commendátora tartotta s magas szárnyalású gondolatokkal világította meg a karácsonyest jelentőségét és hatását a művészlélekre. Ez volt a visszacsatolt erdélyi részekről származott hallgatók első magyar karácsonyestje. E megindítóan felejthetetlen karácsonyeste műsorán még több más szám, közte egy pásztorjáték is szerepelt.

Az 1940/41. évi kulturális program keretében előadást tartott Duma György iparraiziskolai tanár: A színpadról.

A Hivatás Curia vezetősége mindkét évben részt vett az Emericana országos jellegű kulturális összejövetelein, ünnepségein és kivette részét az Emericana fennállásának 20 éves jubileumára tervbe vett Dieta előkészítésében is.

Feladatához képest súlyt helyezett a Hivatás Curia a tagjai hitbuzgalmi életének fejlesztésére is és a mindkét tanévben tartott húsvéti lelkigyakorlatokon a Tanári Kar kath. vallású tagjaival részt vett. E lelkigyakorlatokon, amelyeket a Jáki kápolnában istentisztelet, gyónás és áldozás fejezett be, Beresztóczy Miklós min. tanácsos tartotta mindkét évben a szentbeszédet.

Az adott nehéz viszonyok közt nem hanyagolta el a Hivatás Curia a karitatív teendőit sem s ezért igyekezett rászorult tagjain, a lehetőségekhez képest, anyagi támogatással segíteni. Így főként az 1940/41. tanévben jelentősebb segélyeket osztott ki, egyrészt az Emericana központ segítségével és báró Karg Györgyné úrnő közbenjöttével, másrészt a Hivatás Curia saját pénztárából.

A Hivatás Curia működésében harmonikusan illeszkedett be a többi ifjúsági egyesületek közös munkájába is és eredményesen járult hozzá a közösen rendezett ünnepségek stb. sikeréhez.

A Hivatás Curia házipénztára, mely tagdíj s egyéb bevételekből a folyó kiadásokat fedezte, 1939/40-ben 15, 1940/41. tanévben 60 P többlettel zárult.

4. Az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola Diákasztala.

Alapított az 1908. évben. Célja: szegénysorsú tehetséges főiskolai hallgatók ingyenes vagy kedvezményes ebéddel való ellátása. Alapszabályai a 124.223/1907. v. k. m. sz. r.-tel hagyattak jóvá. Helyisége: VI., Andrássy-út 71., alagsor.

A Diákasztal ügyeit, az alapszabályok értelmében, a Felügyelő Bizottság intézi s a kedvezményeket is ugyanezen Bizottság állapítja meg.

Elnökei: 1939/40. tanévben Rudnay Gyula, 1940/41. tanévben pedig Sidló Ferenc e. i. rectorok voltak.

Tagjai: Horn Antal főiskolai r. tanár, 1939/40-ben, Krocsák Emil főiskolai r. tanár 1940/41-ben, továbbá Varga N. Lajos főiskolai r. tanár és Dr. Ferenczy József főiskolai főtitkár mindkét tanévben.

A hallgatóság részéről: az előző 1—3. fejezetekben említett főiskolai ifjúsági egyesületek mindenkori vezetői.

A Diákasztal üzemét a Főiskola quaestora vezeti.

A lefolyt két tanévben a Felügyelő Bizottság a következő kedvezményeket adta ki:

az 1939/40. tanév I. felében 45 teljesen ingyenes,

az 1939/40. tanév II. felében 56 teljesen ingyenes és 30 félingyenes,

az 1940/41. tanév I. felében 50 teljesen ingyenes és 30 félingyenes,

az 1940/41. tanév II. felében 46 teljesen ingyenes és 22 félingyenes kedvezményt.

A Diákasztal forgalmáról részletesebb képet ad a kiszolgáltatott ebédek száma, amely az 1939/40. tanévben 14.929 adagot — közte 2.455 fizetett adag —, az 1940/41. tanévben 16.215 adagot, — közte 3.220 fizetett és 2.649 félfizetéses kedvezményű adag — tett ki.

A Diákasztal az 1939/40. tanévben, valamint az 1940/41. tanév elején napi ebéd fejében levest, főzeléket tetszés szerinti mennyiségben s kiadagolva kenyeret és húst (hetenként háromszor) és tésztát adott. Az 1941. év elejétől kezdve az általános viszonyok folyamánként a Diákasztalon is bizonyos megszorításokat kellett bevezetni, így főleg a tészták lecsökkentésével, azonban a kezelőség igyekezett ezt a maradó fogások emelésével pótolni. Így a Diákasztal üzeme az 1939/40. évben a régi helyzet szerint, az utolsó évben szolgáltatásaiban megszorításokkal ugyan, de mégis folyamatosan működött. Ez a Főiskola vezetőségének nem kis gondja volt, és felettébb örvendetes, hogy a Diákasztal kedvezményezettjei, akik a hallgatóság szegény és érdemes egyedeiből kerültek ki, s akiknek a Diákasztalon kapott ingyen ebédük ellátásuk alapját képezte, a kedvezményeiket folyamatosan élvezhették és így mindkét tanévüket zökkenésmentesen fejezhatték be. A Diákasztalon étkezett 1941. februárjától, a V. K. M. intézkedése folytán, a visszacsatolt erdélyi részekről származó mintegy 25 hallgató is, akiknek napi 60 f.-rel számított étkezési díjait a V. K. M. téríti meg. Fizető résztvevőt a Diákasztal az 1941. év folyamán már, a betelt létszám

és férőhely hiány miatt stb., sajnos vendégül nem fogadhatott, így csupán a kedvezményezettek étkezhetek itt.

A Diákasztal főbb jövedelemforrásait elsősorban a hallgatóktól a beiratkozáskor szedett fejenkénti 8.— P-s hozzájárulás (1939/40-ben 2.584 P, 1940/41-ben 2.768 P), továbbá a V. K. M. évi 800.— P-s állami segélyei (az 1939/40. évre 17.932/1940. sz. r.-tel folyósítva, az 1940/41. évre 24.351/1941. sz. r.-tel engedélyezve) alkották, ezenkívül a fizetők ebéddíj térítései. Kisebb adományokból a lefolyt két év alatt 809.41 + 449.66 P folyt be; nagyobb, illetve külön tételt alkotnak a T. É. B. E. 1939/40. és 1940/41. évi 250 + 250 pengős segélyei, az ifjúsági báljövedelemből 1940/41-ben 400 P részesedés, Fejér Imréné 100 P-s adománya s a Hellebrandt család 20 + 20 P-s adománya, végül a Főiskola Rektori Tanácsa által a két tanévben a Magyar Művészetért akció adományából a Diákasztalnak adott 650, illetve 692.20 P-s összegek. A felsorolt fedezeti forrásokból körültekintő gazdálkodás mellett sikerült mindkét évben egyensúlyban tartani a Diákasztal anyagi helyzetét, sőt a jövő évre még jelentősebb összegű tartalék is maradt.

A Diákasztal üzeme az egyes tanévekben a karácsonyi és húsvéti ünnepeket kivéve évente novembertől a tanév végéig bezárólag működött. Az 1939/40. gazdasági év 1.962.16 P, az 1940/41. év pedig — az erdélyi hallgatók menzasegélyeire még kiutalandó három havi térítést is figyelembe véve — 1.471.94 P maradvánnyal zárult.

A Diákasztal tulajdonát képezik még: 14.000 ar. kor. n. é. 6%-os hadikölcsön-kötvény, továbbá az ingó leltári vagyon, együtt: 416 vett és 416 ajándékozott darab, 1.422 P 30 f. összértékben.

Beszámolónk végén kedves kötelességünknek érezzük, hogy a Diákasztal adományozóinak és felkaroló támogatóinak szíves jóindulatát ezúton is hálásan megköszönjük.

Diákasztalunk áldásos működése csak segítséggel tartható fenn, s így akkor, midőn az ott nyújtott kedvezmény igen sok szegény törekvő ifjú létérdeke s itt tanulhatásának egyik alappillére, a Diákasztalunk támogatását az érdekelt fiatalság nevében is mély hálával vesszük.

AZ ORSZ. M. KIR. KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA HALLGATÓINAK NÉVSORA AZ 1939 — 40. TANÉVBEN.

(A NÉV UTÁN ÁLLÓ RÓMAI SZÁM A FÉLÉVET JELENTI, AMELYRE
A HALLGATÓ BEIRATKOZOTT.)

I. ÉVFOLYAM.

Általános tanfolyam. (Leendő festők és rajztanárok.)

Rendes hallgatók:

Angermann Erzsébet	I. II.	20	Hetey László	I. II.	Niemczuk Ádám	II.—	
Arató János	I. II.		Horgonyi Ágoston	I. II.	40	Olasz Márta	I. II.
Balla Irén	I. II.		Iwanowicz Tádé	II.—		Orosz Barnabás	I. II.
Baranyó Sándor	I. II.		Juhász Franciska	I. II.		Petky Sándor	I. II.
5			Kaldrovits Irén	I. II.		Petőcz Lajos	I. II.
Batkay Magdolna	I. II.	25	Kallós Zoltán	I.—		Pintér Éva	I. II.
Bizse János	I. II.		Keller Gizella	I. II.	45	Schaffer Magdolna	I. II.
Bognár Ilona	I. II.		Kovács Dénes	I. II.		Seres János	I. II.
Bótos Sándor	I. II.		Kovács Katalin	I. II.		Spányi Ilona	I. II.
Breuer István	I. II.		Körri Jenő	I. II.		Szatmári Géza	I. II.
10			Krusnyák Magdolna	I. II.	50	Szelestényi Csilla	I. II.
Dénes János	I. II.	30	Lukács Ágnes	I. II.		Szentesi Pongrác	I. II.
Dreiszker Mária	I. II.		Malczyk Teodor	II.—		Nemes Takács Mária	I. II.
Estók Sándor	I. II.		Marostordai Anna	I. II.		Tóth Mihály	I.—
Farkas András	I. II.		Masits László	I. II.		Várady György	I. II.
15			Mészöly Laura	I. II.	55	Vertetics József	I. II.
Farkas Ilona	I. II.	35	Murai Klára	I. II.		Zilahi Edit	I. II.
Fekete Edit	I. II.		v. Nagy Dezső	I. II.		Zsigmond Béla	I. II.
Fekete Géza	I. II.		Nemes Magdolna	I. II.	57.	Xantus Gyula	I. II.
Fetter Matild	I. II.						
Gallasz Mária	I. II.						

Rendkívüli hallgatók:

Borbíró Elek	I. II.	5	Horváth Antal	I. II.	Teutsch Éva	I. II.	
Csávora Lajos	I. II.		Mikli Ferenc	I. II.	Mikola Anna	I. II.	
Hajnal János	I. II.		Szunyogh István	I.—	10.	Namenhauser Erich	I. II.
Halász Szabó Sándor	I. II.					Osváth Zsuzsanna	I. II.

(Leendő szobrászok.)

Rendes hallgatók:

Bánhegyi Gabriella	I. II.	Várnagy László	I.—	Kemény Zsigmond	I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Füzér Erzsébet	I. II.	Lieblich Pál	I. II.
Ispánky László	I. II.	Nagy Géza	I. II.
Várady Sándor	I. II.		

II. ÉVFOLYAM

Festészeti szak.**Rendes hallgatók:**

Halmágyi Roland .. I. II.	5	Secretan Marcné .. I. II.
Kovács Emil I. II.		Tálas József I. II.
Kuczowna Krisztina II.—		Veress Pál I. II.
Mankovits Ákos .. I. II.	8	Victor Gábor I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Biró Géza II.—	Kotcián József I. II.	10 Szalay Lajosné I.—
Bokor Rózsa I. II.	Kovács Géza I. II.	Szilvássy Lajosné .. I. II.
Farkas Lajos I. II.	Miklós György I. II.	Szilvász Pál I. II.
Fikár Oszkár I. II.	Simó Lajos I. II.	Szopos Klára I. II.
5 Hegedüs László .. I. II.		14 Zmeták Ernő I. II.

Szobrászati szak.**Rendes hallgatók:**

Kallós Elek I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Bársony György .. I. II.	5	Molnár László I. II.
Benczédi Sándor .. I. II.		Pál Mihály I. II.
Hanula József II.—		Schicker Jenő I. II.
Megyeri Barnabás .. I. II.	8	Uitz László I. II.

Tanári szak.**a) Középiskolai tanárjelöltek.****Férfiak.**

Beke István I. II.	5	Kőhalmi László I. II.
Bod László I. II.		Kunt Ernő I. II.
Felsmann Tamás .. I. II.		Magdányi Antal .. I. II.
Kolozsváry Vilmos . I. II.	8	Mongyi Gyula I. II.

Nők.

András Gizella I. II.	Maderspach Ilona .. I. II.	Végh Judit I. II.
Elekes Judit I. II.	5 Pesti Lujza I. II.	Visy Ilona I. II.
Kluge Lenke I. II.	Tóth Judit I. II.	9 Wieser-Vida Márta . I. II.

b) Polgáriiskolai tanárjelöltek.**Férfiak.**

v. Hiripi Gyula I. II.	Palkó József I. II.
Iványi Ödön I. II.	4 Regös Ferenc I. II.

Nők.

Bányai Magda I. II.	Lukács Gabrielle .. I. II.	Polgár Ida I. II.
Beke Klára I. II.	5 Matheidesz Ibolya . I. II.	Szentgyörgyváry I... I. II.
Fischer Margit I. II.	Németh Erzsébet .. I. II.	10 Szentgyörgyváry M. I. II.
	Pázkán Lilla I. II.	

III. ÉVFOLYAM.

Festészeti szak.

Rendes hallgatók:

Iscserekov András . I. II.	Szikora Antal I. II.	Tamási Lajos I. II.
Mészáros Tamás .. I. II.	5 Szőnyi Gyula I. II.	Vicseff Vladimir .. I. II.
Páldy György I. II.	Szösz Jenő I. II.	9 Wessely Józsefné .. I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Boruth Nóra I. II.	5 Puza Sándor I. —
Ébenhöch Antal .. I. II.	Szombath Béla I. II.
Görgényi István .. I. II.	Tallós Ilona I. II.
Kovács Zoltán I. II.	8 Uhrig Zsigmond .. I. II.

Szobrászati szak.

Rendes hallgatók:

Hanák Vera I. II.	Laborcz Ferenc I. II.	Tóth Ilona I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Farkas János I. II.	Tóth István I. II.
Selmeczy Olga I. II.	4 Ványa Géza I. II.

Tanári szak.

a) Középiskolai tanárjelöltek.

Férfiak.

Balogh András I. II.	Kerti Károly I. II.	Sikuta Gusztáv I. II.
Blaskó János I. II.	Kiss László I. II.	Somodi László I. II.
Boreczky László .. I. II.	Maklári József I. II.	Szalai Zoltán I. II.
Csergezán László .. I. II.	Móczár Károly I. II.	Szeiffert János I. II.
5 Gábor Sándor I. II.	10 Reinecker János .. I. II.	15 Vermes Frigyes I. II.

Nők.

Albán Ilona I. II.	Liftner Laura I. II.	5 Trausch Erzsébet .. I. II.
Ferenczy Klára I. II.	Páli Katalin I. II.	Vida Mária I. II.

b) Polgáriiskolai tanárjelöltek.

Férfiak.

Bogáti Sándor I. II.	Cziráki Lajos I. II.	Vuics István I. II.

Nők.

Bagóczky Katalin .. I. II.	Kovács Aranka I. II.	Simon Olga I. II.
Fajka Veronika I. II.	Mayer Margit I. II.	Stalter Etelka I. II.
Gerstenberger Mária I. II.	Purucki Mária I. II.	Vadas Teréz I. II.
Gulyás Rozália I. II.	Schweitzer Teréz .. I. II.	Varga Ilona I. II.
5 Keller Livia I. II.	10 Serényi Márta I. II.	15 Zakariás Gizella .. I. II.

IV. ÉVFOLYAM.

Festészeti szak.**Rendes hallgatók:**

Beyer Vilmos I. II. Ósz Dénes I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Dobóczy Imre I. II. Domján József .. I. II. Drucker Dénes I. II.

Szobrászati szak.**Rendes hallgatók:**

Gách György II.—

Rendkívüli hallgatók:

Fazekas Sándor .. I. II. Jankó János I. II. Légrádi Vilmos I. II.

Tanári szak.**a) Középiszkolai tanárjelöltek.****Férfiak.**

Azbej Imre I. II.	Glósz István I. II.	Papp Iván I. II.
Christ Vilmos I. II.	Gonda László I. II. 15	Peti János I. II.
Domonkos Imre .. I. II. 10	Györe Géza I. II.	Péczeli Antal I. II.
Doór Ferenc I. II.	Gyulai József I. II.	Sárpataky László .. I. II.
5 Dragon Zoltán II.—	Imre István I. II.	Somogyi József I. II.
Fazekas Pál I. II.	Lévay Tibor I. II.	Szabó László I. II.
Fazzi Hugó I. II.		20 Szentiványi Károly . I. II.

Nők.

Bokor Ágnes I. II.	Gömöry Aranka .. I. II.	Szalay Sarolta I. II.
Eisler Györgyike .. I. II. 5	Malcher Hedvig I. II.	Toroczkay Ágnes .. I. II.
Gergely Sára I. II.	Nyári Adrienne I. II. 10	Vladár Margit I. II.
	Scultéty Éva I. II.	

b) Polgáriiskolai tanárjelöltek.**Férfiak.**

Ballagó Imre I. II. Bartha Zoltán I. II. Kákonyi István

Nők.

Hódosi Anna I. II.	Korpás Márta I. II.	Sereghy Mária I. II.
Hollós Mária I. II. 5	Minik Aranka I. II.	Tihamér Anna I. II.
Horváth Anna I. II.		8 Ugrai Györgyné I. II.

V. ÉVFOLYAM.

Festészeti szak.**Rendes hallgatók:**

Barta Éva	I. II.	Gábor Marienne ..	I. II.	Kádár Gyula	I. II.
Chován Loránd	I. II.	5 Jancsó Mihály	I. II.	Krikovszky Gizella .	I. II.
Figlár Géza	I. II.			8 Pék Sándor	I. —

Rendkívüli hallgatók:

Báthly Zoltán	I. II.	Csupor László	I. II.	Miklóssy Gábor	I. II.
Betegh László	I. II.	5 Dudás Máté	I. II.	Németh Márta	I. —
Breznay Imre	I. II.	Gulyás Ferenc	I. II.	10 Okos Géza	I. II.
		Kurucz Dezső	I. II.		

Szobrászati szak.**Rendes hallgatók:**

Haáz Sándor	I. II.	Ugrai György	I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Csicsátka Ottokár ..	I. II.	Moskovits László ..	I. II.	Oláh Sándor	I. II.

Tanári szak.**a) Középiskolai tanárjelöltek.****Férfiak.**

Barlai László	I. II.	Gugi Sándor	I. II.	10 Mosshammer György	I. II.
Berecz Vilmos	I. II.	Hincz Gyula	I. II.	Pleidell János	I. II.
Deme Dezső	I. II.	Libertiny Olivér ..	I. II.	Sajó Péter	I. II.
Dengyel Tibor	I. II.	Lovas László	I. II.	Takács Tamás	I. II.
5 Dinnyés Károly ..	I. II.			14 Zartler György	I. II.

b) Tanító (nő) képzőintézeti tanárjelöltek.**Férfiak.**

Dobry Lajos	I. II.

Nők.

Kalmár Julianna ..	I. II.

VI. ÉVFOLYAM.

Művészeti szak.**Rendes hallgatók:**

Koffán Alajos I. II.	Nagy Paula I. II.	Rákos Éva II.—
Marsovszky Endre . I. II.	5 Németh László I. II.	Sztupkay Lajos I. II.
Matos Lajos I. II.	Péterfy István I. II.	9 Theisz István I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Bagi Jenő I. II.	Giurgevich Luigi . . II.—	5 Sarlayné Hechtl Jolán I. II.
Bartoccini Bruno .. II.—	Nagy Ödön I.—	Trapli István I. II.

Tanári szak.**Tanító (nő) képzőintézeti tanárjelöltek.****Férfiak.**

Szentgyörgyi Kornél I. II.

Nők.

Garai Julianna I. II.	Hicke Borbála I. II.	Schulz Margit I. II.

VII. ÉVFOLYAM.

Rendes hallgatók:

Benedek Margit I.—	Somlai Gyula I. II.	Szundy Gizella I. II.
v. Bodor Aladár .. I.—		5 Vastagh Katalin I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Geróts Sándor I. II.	Kovács Imre I. II.	Strasser István I. II.
Kerényi Jenő I. II.		5 Virányi Endre I. II.

AZ ORSZ. M. KIR. KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA HALLGATÓINAK NÉVSORA AZ 1940—41. TANÉVBEN.

(A NÉV UTÁN ÁLLÓ RÓMAI SZÁM A FÉLÉVET JELENTI, AMELYRE
A HALLGATÓ BEIRATKOZOTT.)

I. ÉVFOLYAM.

Általános tanfolyam. (Leendő festők és rajztanárok.)

Rendes hallgatók:

Agyagássy Károly .. I. II.	Kaufmann Ilona .. I. II.	Pethes Endre I. II.
Antal Gyula II.— 20	Kováts Miksa I.— 40	Petrovits Boskó .. II.—
Ákosfy Éva I. II.	Kováts Béla I. II.	Péntek Irén I. II.
Babay József I. II.	Köpeczi Bócz István I. II.	Róbert Veronika .. I. II.
5 Bakky Sándor I. II.	Kristóf Ilona I. II.	Ruisz György I. II.
Balogh Erzsébet .. I. II.	Luzicsa Lajos I. II.	Schmidt Béla I. II.
Dr. Barna Jánosné I. II. 25	Makay József I.— 45	Stecker Klára I. II.
Bozóky Mária I. II.	Makay Miklós I. II.	Szántay Irma I. II.
Buday Lajos II.—	Maknics Albert I. II.	Székács Zoltán I. II.
10 Csanády Imre I.—	Malczyk Tódor I.—	Szőcs András I. II.
Dőry Ervinke I. II.	Martos Erzsébet .. I. II.	Szőke Marienne .. I. II.
Ebergényi Amadil . I. II. 30	Martos Magda I. II. 50	Takács Gyula I. II.
Filipkiewicz Halina . I. II.	Mehringer Rezső .. I. II.	Tóth Antal I. II.
Fodor István I. II.	Mészöly Dezső I. II.	Tóth Béla I. II.
15 Iwanowicz Tádé .. I.—	Nagy Gáborné I. II.	Tóth Ferenc I. II.
Jakab Ilona I. II.	Nagy Emerencia .. I. II.	Vadkerti István .. I. II.
Jókuthy Jolán I. II. 35	Nagy Margit I. II. 55	Varga Lenke I. II.
Kalmár Ferenc I. II.	Novák Béla I. II. 56	Vörös László I. II.
	Pataj Mihály I. II.	
	Percz János I. II.	

Rendkívüli hallgatók:

Dr. Bernátsky	Győri Elek I. II.	Pál Ferenc I. II.
Kornélné I. II.	Kay Lajos I. II.	Pongrácz Ernő I. II.
Biró Antal I. II.	Kerekes Sára I. II. 15	Ráduly Ervin I.—
Buday Lajos I.—	Kocsis Árpád II.—	Schmolka Ágnes .. I. II.
Erdős Tibor I. II. 10	Mátrai Gusztáv .. I.—	Sporik Ferenc I. II.
5 Gyirászin Mihály .. I. II.	Némethy Zsolt I.— 18	Tar Mihály I. II.
	Noel Ferenc I. II.	

Rendes hallgatók:

(Leendő szobrászok.)

Aczél Mária I. II.	Cseh István I. II.	Steiner Endre I. II.
Benkő Rezső I.—	Makk József I. II. 7	<u>Szakál Ernő</u> I. II.
	5 Palotai Gyula I. II.	

Rendkívüli hallgatók:

Bányai Ödön I. II.	Fejér Kázmér I. II.	Nyeste Kálmán .. I. II.
Bártfay Tibor I. II. 5	Görgey Ilona I. II.	Rác József I. II.
Berki Nándor I. II.	Hallgass Jenő I.— 9	Verba Imre I.—

II. ÉVFOLYAM.

Festészeti szak.**Rendes hallgatók:**

Bótos Sándor I. II.	Kreutzer Ágostonné I. II.	Spányi Ilona I. II.
Estók Sándor I. II.	Körri Jenő I. II.	Szelestényi Csilla .. I. II.
Fekete Edit I. II.	Mészöly Laura I. II.	15 Szentesi Pongrác .. I. II.
Hetey László I. II.	10 Niemczuk Ádám .. I. II.	Nemes Takách Magda I. II.
5. Horgonyi Ágoston . I. II.	Petky Sándor I. II.	Várady György I. II.
Kádár Tibor II.—	Petőcz Lajos I. II.	18 Vertetics József .. I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Borbíró Elek I. II.	5 Halász Szabó Sándor I. II.	Moldován István .. I. II.
Csányi László I.—	Horváth Antal I. II.	Nagy Ilona I.—
Csávora Lajos I. II.	Kádár Tibor I.—	Osváth Zsuzsanna .. I. II.
Hajnal János I. II.	Kosztá Árpád I.—	14 Teutsch Éva I. II.
	10 Mikli Ferenc I. II.	
	Mikola Anna I. II.	

Szobrászati szak.**Rendes hallgatók:**

Bánhegyi Gabriella . I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Füzér Erzsébet I. II.	Lieblich Pál I. II.	5 Várady Sándor I. II.
	Nagy Géza I. II.	
	Patak völgyi János . I. II.	

Tanári szak.**a) Középfiskolai tanárjelöltek.****Férfiak.**

Arató János I. II.	Farkas András I. II.	v. Nagy Dezső I. II.
Baranyó Sándor .. I. II.	Fekete Géza I. II.	Orosz Barnabás .. I. II.
Bizse János I. II.	Hervay Zoltán I. II.	Seres János I. II.
Breuer István I. II.	Kovács Dénes I. II.	Zsigmond Béla I.—
5. Dénes János I. II.	10 Masits László I. II.	15 Xantus Gyula I. II.

Nők.

Angermann Erzsébet I. II.	Kaldrovits Irén I. II.	Pintér Éva I. II.
Balla Irén I. II.	5 Keller Gizella I. II.	10 Schaffer Magda
Bognár Ilona I. II.	Keller Zsuzsanna .. I. II.	Zilahy Edit I. II.
	Kovács Katalin I. II.	
	Lukács Ágnes I. II.	

b) Polgáriiskolai tanárjelöltek.**Férfiak.**

Cseh István I. II.

Nők.

Batkay Magda I. II.	Fetter Matild I. II.	Marostordai Anna .. I. II.
Farkas Ilona I. II.	Gallasz Mária I. II.	8 Olasz Márta I. II.
	5 Juhász Franciska .. I. II.	
	Krusnyák Magda .. I. II.	

III. ÉVFOLYAM.

Festészeti szak.

Rendes hallgatók:

Belák Endre	I. —	Kósa Ferenc	II. —	Veress Pál	I. II.
Halmágyi Roland ..	I. —	Kuczowna Krisztina	I. II.	7 Victor Gábor	I. II.
		5 Tálás József	I. II.		

Rendkívüli hallgatók:

Bíró Géza	I. II.	Kotcián József	I. II.	Simó Lajos	I. II.
Farkas Lajos	I. II.	Kovács Géza	I. II.	Szopós Klára	I. II.
Fikár Oszkár	I. II.	Miklós György	I. II.	gr. Tisza Lajos	
Griesmüller Edit ..	I. —	Puxbaum Jenő	I. II.	Kálmánné	I. II.
5. Hegedüs László ..	I. II.	10 Szilvásy Lajosné ..	I. II.	15 Zmeták Ernő	I. II.
		Szilvássy Pál	I. II.		

Szobrászati szak.

Rendes hallgatók:

Kallós Elek	I. II.	Vetró L. Artur	I. II.

Rendes hallgatók:

Bársony György ..	I. II.	Megyeri Barnabás .	I. II.	Pál Mihály	I. II.
Benczédi Sándor ..	I. II.	5 Molnár László	I. II.	Schicker Jenő	I. II.
Hanula József	I. II.			8 Uitz László	I. II.

Tanári szak.

a) Középiskolai tanárjelöltek.

Férfiak.

Beke István	I. II.	5 Kósa Ferenc	I. —	Magdányi Antal ..	I. II.
Bod László	I. II.	Kovács Emil	I. II.	10 Mankovis Ákos	I. II.
Felsmann Tamás ..	I. II.	Kóháalmi László ..	I. II.	Márkos András	I. II.
Kolozsváry Vilmos .	I. II.	Kunt Ernő	I. II.	12 Mongyi Gyula	I. II.

Nők.

András Gizella	I. II.	Kluge Lenke	I. II.	Végh Mária	I. II.
Elekes Judit	I. II.	5 Maderspach Ilona ..	I. II.	Visy Ilona	I. II.
Griesmüller Edit ..	II. —	Pesti Lujza	I. II.	10 Vida Márta	I. II.
		Tóth Judit	I. II.		

b) Polgáriiskolai tanárjelöltek.

Férfiak.

v. Hiripi Gyula	I. II.	Palkó József	I. II.
Iványi Ödön	I. II.	4 Regős Ferenc	I. II.

Nők.

Bányai Mária	I. II.	Lukács Gabriella ..	I. II.	Polgár Ida	I. II.
Beke Klára	I. II.	5 Németh Erzsébet ..	I. II.	8 Szentgyörgyváry	
Fischer Margit	I. II.	Pászkán Lilla	I. II.	Margit	I. II.

IV. ÉVFOLYAM.

Festészeti szak.**Rendes hallgatók:**

Iscserekov András .. I. II.	Szikora Antal I. II.	5 Vicseff Vladimir .. I. II.
Mészáros Tamás .. I. II.	Szösz Jenő I. II.	Wesely Józsefné .. I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Boruth Nóra I. II.	Görgényi István I. II.	Tallós Ilona I. II.
Erdei Sándor II.—	5 Hangya András .. II.—	Tokácsli Lajos I. II.
Ébenhöch Antal I. II.	Kovács Zoltán I. II.	10 Uhrig Zsigmond .. I. II.
	Szombath Béla I. II.	

Szobrászati szak.**Rendes hallgatók:**

Hanák Vera I. II.	Laborcz Ferenc .. I. II.	Tóth Ilona I.—

Rendkívüli hallgatók:

Farkas János I. II.	Tóth István I. II.	Ványa Géza I. II.
Selmeczy Olga I. II.		5 Verestői Árpád I. II.

Tanári szak.**a) Középiskolai tanárjelöltek.****Férfiak.**

Balaskó Nándor .. I. II.	Kiss László I. II.	Reinecker János .. I. II.
Blaskó János I. II.	Maklári József I. II.	Sikuta Gusztáv I. II.
Boreczky László .. I. II.	Móczár Károly I. II.	Somodi László I. II.
Csergezán László .. I. II.	10 Muhy István I. II.	Szalay Zoltán I. II.
5 Gábor Sándor I.—	Páldy György I. II.	Szeiffert János I. II.
Kerti Károly I. II.		17 Vermes Frigyes .. I. II.

Nők.

Albán Ilona I. II.	Liftner Laura I. II.	Páli Katalin I. II.
Ferenczy Klára I. II.	Mikes Erzsébet I. II.	6 Trausch Erzsébet .. I. II.

b) Polgáriiskolai tanárjelöltek.**Férfiak.**

Bogáti Sándor I. II.	Tamási Lajos I. II.
Cziráki Lajos I. II.	4 Vuics István I. II.

Nők.

Bagóczki Katalin .. I. II.	Kovács Aranka I. II.	Stalter Etelka I. II.
Fajka Veronika .. I. II.	Mayer Margit I. II.	Vadas Teréz I. II.
Gerstenberger Mária I. II.	Puruczki Mária I. II.	Varga Ilona I. II.
Gulyás Rozália I. II.	Schweitzer Teréz .. I. II.	Vida Mária I. II.
5 Keller Livia I. II.	10 Serényi Márta I. II.	16 Zakariás Margit I. II.
	Simon Olga I. II.	

V. ÉVFOLYAM.

Festészeti szak.**Rendes hallgatók:**

Bakó Vilmos I. II.	Csekei Zoltán I. II.	Gonda László I. II.
Ballagó Imre I. II.	5 Doór Ferenc I. II.	Kákonyi István I. II.
Bartha Zoltán I. II.	Dragon Zoltán .. I. II.	9 Ósz Dénes I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Dobóczky Imre I. II.	Drucker Dénes I. II.
Domján József I. II.	4 Németh Márta I. II.

Szobrászati szak.**Rendes hallgatók:**

Gách György I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Fazekas Sándor .. I. II.	Jankó János I. II.	3 Légrádi Vilmos I. II.

Tanári szak.**a) Középiskolai tanárjelöltek.****Férfiak.**

Azbej Imre I. II.	Glósz István I. II.	Peti János I. II.
Christ Vilmos I. II.	Gyulai József I. II.	15 Péczeli Antal I. II.
Domonkos Imre .. I. II.	Imre István I. II.	Sárossy Béla I. II.
Fazekas Pál I. II.	10 Jancsó Mihály I. II.	Sárospataky László. I. II.
5 Fazzi Hugó I. II.	Lévay Tibor I. II.	Somogyi József I. II.
Fölföldy Mihály .. I. II.	Nagy Béla I. II.	19 Szabó László I. II.
	Papp Iván I. II.	

Nők.

Bokor Ágnes I. II.	5 Gergely Sára I. II.	Nyári Adrienne .. I. II.
Dr Clauder Ottóné . I. II.	Gömöry Aranka I. II.	Scultéty Éva I. II.
Eisler Györgyi	Malcher Hedvig I. II.	Szalay Sarolta I. II.
Eöry Emma I. II.		11 Toroczky Ágnes .. I. II.

b) Tanító (nő) képzőintézeti tanárjelöltek.**Férfiak.**

Machala József I. II.

Nők.

Horváth Anna I. II.

VI. ÉVFOLYAM.

Művészeti szak.**Rendes hallgatók:**

Barta Éva I. II.	Dinnyés Károly .. I. II.	Kovács Miksa II.—
Chován Lóránt .. I. II.	5 Figlár Géza I. II.	Maksay László I. II.
Dengyel Tibor I. II.	Gábor Marienne .. I. II.	9 Percz Jenő I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Betegh László I. II.	5 Dudás Máté I. II.	Moskovits László .. I. II.
Breznay Imre I. II.	Gulyás Ferenc I. II.	10 Nagy Gyula I. II.
Csicsátka Ottokár .. I.—	Kurucz Dezső I. II.	Okos Géza I. II.
Csupor László I. II.	Miklóssy Gábor I. II.	12 Szóts Vilmos II.—

Tanári szak.**Tanító(nő)képzőintézeti tanárjelöltek.****Férfiak.**

Diószegi Balázs I. II.	Hamza Tibor I. II.	Lukács Ferenc I. II.
Dobry Lajos I. II.	Lovas László I. II.	6 Pleidell János I. II.

Nők.

Kalmár Julianna .. I. II.	Takách Judit I. II.

VII. ÉVFOLYAM.

Rendes hallgatók:

Koffán Károly I. II.	Nagy Paula I. II.	Szabó Vladimír I. II.
Marsovszky Endre . I. II.	Németh László I. II.	7 Szentgyörgyi Kornél I. II.
	5 Péterfi István I. II.	

Rendkívüli hallgatók:

Kovács Imre I. II.	Osváth Imre I. II.	Sarlayné Hechtl Jolán ..
Kovács Mária I.—		5 Trapli István I. II.

Névsor

az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola rajztanári szakának azon nő-hallgatóiról, akik a 61.071/1914. V. K. M. sz. r.-tel a Főiskolától függetlenül létesített és ezidőszertől fakultatív kézimunkatanárnői szaktanfolyamon az 1939/40. tanévben résztvettek:

I. évek

Bányay Mária
Krusnyák Magda

Juhász Franciska
Olasz Márta
Páskán Lilla

Polgár Ida
Schaffer Magda

II. évek

András Gizella
Beke Klára
Elekes Judit

Kluge Lenke
Lukácsi Gabriella
Németh Erzsébet
Schweitzer Teréz

Szentgyörgyvári Ilona
Szentgyörgyvári Margit
Tóth Judit

III. évek

Korpás Márta

Serényi Márta
Varga Ilona

Zakariás Margit

IV. évek

Eisler Györgyi
Horváth Anna

Kanizsai Erika
Karla Irma
Minik Aranka

Tihamér Anna
Ugrainé Bervanger Magda

V. évek

Kalmár Julia

Volt főiskolai hallgatók, illetve okl. rajzszakos tanárok:

Borosné Löffler Edit

Frey Gabriella
Pokorny Marcella

Zakariás Gizella

Névsor

az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola rajztanári szakának azon nő-hallgatóiról, akik a 61.071/1914. V. K. M. sz. r.-tel a Főiskolától függetlenül létesített és ezidőszerint fakultatív kézimunkatanárnői szaktanfolyamon az 1940/41. tanévben résztvettek:

I. évek

Krusnyák Magda

Szántay Irma

II. évek

Bányay Mária
Bognár Ilona
Juhász Franciska

Nagy Margit
Olasz Márta
Pászán Lilla

III. évek

András Gizella
Bagóczy Katalin
Beke Klára
Elekes Judit

Farkas Ilona
Kluge Lenge
Lukács Gabriella
Németh Erzsébet

Schweitzer Teréz
Simon Olga
Szentgyörgyvári Margit
Tóth Judit

IV. évek

Albán Ilona
Korpás Márta

Serényi Márta

Varga Ilona
Zakariás Margit

VI. évek.

Kalmár Julia

Volt főiskolai hallgatók, illetve okl. rajzszakos tanárok:

Balajti Ilona
Frey Gabrielle
Hajós Veronika

Pokorny Marcella
özv. Szilágyiné Glatz Ilona
Vértényi Teodóra

STATISZTIKAI ADATOK AZ 1939—40. TANÉVRŐL

Az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola hallgatóinak megoszlása:

a) évfolyamok és szakok szerint részletezve.

	I. félévben	II. félévbe
I. ÉVFOLYAM		
rendesek	54	55
„ szobrászok	3	2
rendkívüliek	11	9
„ szobrászok	5	5
	73	71
II. ÉVFOLYAM		
rendes festő	7	8
„ szobrász	1	1
rendkívüli festő	14	13
„ szobrász	7	8
középiskolai tanárjelölt	17	17
polgáriiskolai „	14	14
	60	61
III. ÉVFOLYAM		
rendes festő	9	9
„ szobrász	3	3
rendkívüli festő	8	7
„ szobrász	4	4
középiskolai tanárjelölt	21	21
polgáriiskolai „	18	18
	63	62
IV. ÉVFOLYAM		
rendes festő	2	2
„ szobrász	—	1
rendkívüli festő	3	3
„ szobrász	3	3
középiskolai tanárjelölt	29	30
polgáriiskolai „	11	11
	48	50
V. ÉVFOLYAM		
rendes festő	8	7
„ szobrász	2	2
rendkívüli festő	10	9
„ szobrász	3	3
középiskolai tanárjelölt	23	23
tanítóképzőintézeti tanárjelölt	2	2
	48	46
VI. ÉVFOLYAM		
rendesek	8	9
rendkívüliek	4	5
tanítóképzőintézeti tanárjelölt	4	4
	16	18
VII. ÉVFOLYAM		
rendesek	5	3
rendkívüliek	5	5
	10	8
Összes hallgatók száma:	318	316

b) Évfolyam és hallgatói minőség szerint:

Évfolyam:	Rendes Rendkívüli		Rendes Rendkívüli	
	I. félévben		II. félévben	
I.	57	16	57	14
II.	39	21	40	21
III.	51	12	51	11
IV.	42	6	44	6
V.	35	13	34	12
VI.	12	4	13	5
VII.	5	5	3	5
Összesen:	241	77	242	74
Együtt:	318		316	

c) Szakok szerint:

(a tanév végén)

		I. évfolyam		férfi	nő
Általános tanfolyam		I.		40	31
Festészeti szak		II.	„	16	5
„	„	III.	„	13	3
„	„	IV.	„	5	—
„	„	V.	„	13	3
Szobrászati	„	II.	„	9	—
„	„	III.	„	4	3
„	„	IV.	„	4	—
„	„	V.	„	5	—
Tanári	„	II.	„	12	19
„	„	III.	„	18	21
„	„	IV.	„	23	18
„	„	V.	„	15	10
„	„	VI.	„	1	3
Továbbképző	„	VI.	„	11	3
„	„	VII.	„	6	2
				Összesen:	195 121
				Együtt:	316

d) Hitfelekezeti szerint:

(a tanév végén)

	férfi	nő
Római katolikus	124	83
Görögkatolikus	9	3
Görögkeleti	9	—
Ágostai evangélikus	16	11
Református	37	18
Unitárius	2	1
Izraelita	4	5
Egyéb	—	—
Összesen:	195	121
Együtt:	316	

e) Anyanyelv szerint:

(a tanév végén)

	férfi	nő
Magyar	187	119
Német	1	1
Olasz	2	—
Lengyel	3	1
Egyéb	2	—
Összesen:	195	121
Együtt:	316	

f) Születési év szerint:

(a tanév végén)

				férfi	nő
1922	..	..	..	1	—
1921	..	..	..	7	5
1920	..	..	..	22	18
1919	..	..	..	28	17
1918	..	..	..	15	14
1917	..	..	..	23	14
1916	..	..	..	10	13
1915	..	..	..	15	4
1914	..	..	..	13	9
1913	..	..	..	13	6
1912	..	..	..	11	5
1911	..	..	..	8	6
1910	..	..	..	6	3
1909	..	..	..	5	3
1908	..	..	..	4	—
1907	..	..	..	4	—
1906	..	..	..	2	—
1905	..	..	..	1	—
1904	..	..	..	1	—
1903	..	..	..	1	1
1902	..	..	..	—	—
1901	..	..	..	2	—
1900	..	..	..	1	—
1899	..	..	..	1	1
1898	..	..	..	1	2
Összesen:				195	121
Együtt:				316	

g) Szülők foglalkozása szerint:

(a tanév végén)

férfi nő

Öster- melés	}	Nagybirtokos	..	—	—
		Kisbirtokos	..	4	2
		Alkalmazott	..	10	2
Ipar	}	Nagyiparos	..	2	1
		Kisiparos	..	13	7
		Alkalmazott	..	16	5
Kereske- delem	}	Nagykereskedő	..	—	—
		Kiskereskedő	..	3	2
		Alkalmazott	..	3	—
Magántisztviselő	..	..	..	23	23
Köztisztviselő	..	..	..	80	52
Katona	..	..	..	10	10
Személyes szolgálat	..	..	..	14	11
Magánzó	..	..	..	2	3
Nem részletezett	..	..	..	15	3
Összesen:				195	121
Együtt:				316	

h) Születési hely szerint:

(a tanév végén)

férfi nő

Budapest	..	..	..	..	50	36
Pest megye	..	..	..	..	18	9
Egyéb Magyarország	..	..	..	..	84	53
Szlovákiának	..	..	..	..	4	3
Romániának	..	..	..	..	23	14
Ausztriának	..	..	..	..	1	—
Jugoszláviának	..	..	..	..	8	3
Ausztria	..	..	..	..	—	—
Egyéb külföld	..	..	..	..	7	3
Összesen:				195	121	
Együtt:				316		

i) Tandíjfizetés szerint:

(a tanév végén)

			férfi	nő
Teljes tandíjat fizetett	..	..	120	85
Féltandíjat fizetett	..	..	—	—
Egész tandíjmentes	..	..	75	36
Összesen:			195	121
Együtt:			316	

A hallgatók szakonkénti eloszlása és a kötelező előadások száma és óraterjedelme.

A tanfolyam (szak) megnevezése	A II. félév elején az							A hallgatók összes száma valamennyi évfolyamban				A hallgatók közül rendkívüli volt				Az előadások			
																száma		heti órában	
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI-VII.	az I.	a II.	férfi	nő	férfi	nő	az I.	a II.	az I.	a II.	az I.	a II.	
Általános tanfolyam	71	—	—	—	—	—	42	31	40	31	16	14	7	7	40	40			
	—	21	16	5	16	—	49	12	47	11	35	32	II.—5 III.—5 IV.—2 V.—5	II.—5 III.—5 IV.—2 V.—5	II.—39 III.—45 IV.—38 V.—44	II.—39 III.—45 IV.—38 V.—44			
	—	9	7	4	5	—	20	3	22	3	17	18	II.—6 III.—5 IV.—4 V.—4	II.—6 III.—5 IV.—4 V.—4	II.—39 III.—43 IV.—38 V.—42	II.—39 III.—43 IV.—38 V.—42			
Művészi szak	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.—9 III.—9 IV.—7 V.—7	II.—9 III.—9 IV.—7 V.—8	II.—41 III.—43 IV.—39 V.—34	II.—41 III.—43 IV.—39 V.—35			
	—	17	21	30	23	—	56	34	57	34	—	—	II.—9 III.—9 IV.—7 V.—7	II.—9 III.—9 IV.—9 V.—8	II.—41 III.—43 IV.—39 V.—34	II.—41 III.—43 IV.—39 V.—35			
	—	14	18	11	—	—	10	33	10	33	—	—	II.—9 III.—9 IV.—8	II.—9 III.—9 IV.—9	II.—41 III.—43 IV.—40	II.—41 III.—43 IV.—41			
Tanári szak	—	—	—	—	2	4	2	4	2	4	—	—	V.—5 VI.—5	V.—5 VI.—5	V.—30 VI.—26	V.—30 VI.—26			
	—	—	—	—	—	22	17	5	17	5	09	10	1	1	36	36			
Továbbképzősök VI—VII.	—	—	—	—	—	22	17	5	17	5	09	10	1	1	36	36			
Összesen :	71	61	62	50	46	26	196	122	195	121	77	74	112	114	741	743			
		316					318					316							

STATISZTIKAI ADATOK AZ 1940—41. TANÉVRŐL.

Az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola hallgatóinak megoszlása:

a) évfolyamok és szakok szerint részletezve.

	I. félévben	I. félévben
I. ÉVFOLYAM		
rendesek	53	51
„ szobrászok	7	6
rendkívüliek	17	14
„ szobrászok	9	7
	86	78
II. ÉVFOLYAM		
rendes festő	17	18
„ szobrász	1	1
rendkívüli festő	14	10
„ szobrász	5	5
középiskolai tanárjelölt	26	25
polgáriiskolai „	9	9
	72	68
III. ÉVFOLYAM		
rendes festő	6	5
„ szobrász	2	2
rendkívüli festő	15	14
„ szobrász	8	8
középiskolai tanárjelölt	21	21
polgáriiskolai „	12	12
	64	62
IV. ÉVFOLYAM		
rendes festő	6	6
„ szobrász	3	2
rendkívüli festő	8	10
„ szobrász	5	5
középiskolai tanárjelölt	23	22
polgáriiskolai „	20	20
	65	65
V. ÉVFOLYAM		
rendes festő	9	9
„ szobrász	1	1
rendkívüli festő	4	4
„ szobrász	3	3
középiskolai tanárjelölt	30	30
tanítóképzőintézeti tanárjelölt	2	2
	49	49
VI. ÉVFOLYAM		
rendesek	8	9
rendkívüliek	11	11
tanítóképzőintézeti tanárjelölt	8	8
	27	28
VII. ÉVFOLYAM		
rendesek	7	7
rendkívüliek	5	4
	12	11
Összes hallgatók száma:	375	361

b) **Évfolyam és hallgatói minőség szerint:**

Évfolyam:	Rendes Rendkívüli		Rendes Rendkívüli	
	I. félévben		II. félévben	
I.	60	26	57	21
II.	53	19	53	15
III.	41	23	40	22
IV.	52	13	50	15
V.	42	7	42	7
VI.	16	11	17	11
VII.	7	5	7	4
Összesen:	<u>271</u>	<u>104</u>	<u>266</u>	<u>95</u>
Együtt:	375		361	

c) **Szakok szerint:**

(a tanév végén)

			férfi	nő
			Általános tanfolyam	I. évfolyam
Festészeti szak	II. „	19	9	
„ „	III. „	15	4	
„ „	IV. „	13	3	
„ „	V. „	12	1	
Szobrászati „	II. „	4	2	
„ „	III. „	10	—	
„ „	IV. „	5	2	
„ „	V. „	4	—	
Tanári „	II. „	15	19	
„ „	III. „	15	18	
„ „	IV. „	20	22	
„ „	V. „	20	12	
„ „	VI. „	6	2	
Továbbképző „	VI. „	18	2	
„ „	VII. „	9	2	
Összesen:		<u>236</u>	<u>125</u>	
Együtt:		361		

d) **Hitfelekezeti szerint:**

(a tanév végén)

	férfi	nő
Római katolikus	145	81
Görögkatolikus	9	2
Görögkeleti	4	—
Ágostai evangélikus	17	13
Református	54	21
Unitárius	4	1
Izraelita	3	7
Egyéb	—	—
Összesen:	<u>236</u>	<u>125</u>
Együtt:	361	

e) **Anyanyelv szerint:**

(a tanév végén)

	férfi	nő
Magyar	231	122
Német	1	1
Szerb	1	—
Lengyel	1	2
Egyéb	2	—
Összesen:	<u>236</u>	<u>125</u>
Együtt:	361	

f) Születési év szerint:

(a tanév végén)

	férfi	nő
1923	1	1
1922	9	5
1921	14	11
1920	29	23
1919	34	19
1918	17	13
1917	25	15
1916	9	9
1915	15	3
1914	13	4
1913	14	6
1912	14	2
1911	9	3
1910	3	2
1909	7	3
1908	4	—
1907	5	1
1906	2	—
1905	4	—
1904	—	—
1903	1	1
1902	1	—
1901	2	1
1900	1	—
1899	—	1
1898	1	1
1897	1	1
1890	1	—
Összesen:	236	125
Együtt:	361	

g) Szülők foglalkozása szerint:

(a tanév végén)

	férfi	nő	
Öster- melés	Nagybirtokos	1	2
	Kisbirtokos	7	3
	Alkalmazott	12	5
Ipar	Nagyiparos	1	2
	Kisiparos	20	8
	Alkalmazott	22	6
Kereske- delem	Nagykereskedő	—	—
	Kiskereskedő	9	1
	Alkalmazott	3	2
Köztisztviselő	26	23	
Tanár, tanító, pap	31	17	
Magántisztviselő és egyéb szabadfoglalkozású	34	26	
Katona	6	6	
Nyugdíjas	36	14	
Személyes szolgálat	8	4	
Tökés, járadékos	3	2	
Nem részletezett	17	4	
Összesen:	236	125	
Együtt:	361		

h) Születési hely szerint:

(a tanév végén)

	férfi	nő
Budapest	52	35
Pest megye	16	7
Egyéb Magyarország	150	68
Szlovákiának	4	3
Magyar- ország Romániának	5	6
Ausztriának	2	—
Horvátországnak	3	2
Egyéb külföld	4	4
Összesen:	236	125
Együtt:	361	

i) Tandíjfizetés szerint:

(a tanév végén)

	férfi	nő
Teljes tandíjat fizetett	113	78
Féltandíjat fizetett	—	—
Egész tandíjmentes	123	47
Összesen:	236	125
Együtt:	361	

A hallgatók szakonkénti eloszlása és a kötelező előadások száma és óraterjedelme.

A tanfolyam (szak) megnevezése	A II. félév elején							A hallg. összes száma valamennyi évfolyamban				A hallgatók közül rendkívüli volt				Az előadások száma heti órában			
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI-VII.	évfolyamú hallgató	az I.		a II.		az I.	a II.	félfévben	félfévben	az I.	a II.	az I.	a II.
								férfi	nő	férfi	nő								
Általános tanfolyam	78	—	—	—	—	—	—	59	27	51	27	26	21	7	7	40	40		
	—	—	—	—	—	—	—	60	19	59	17	41	38	II.—5 III.—5 IV.—2 V.—5	II.—5 III.—5 IV.—2 V.—5	II.—39 III.—45 IV.—38 V.—44	II.—39 III.—45 IV.—38 V.—44		
Művészeti szak	festők	—	28	19	16	13	—	23	5	23	4	21	21	II.—6 III.—5 IV.—4 V.—4	II.—6 III.—5 IV.—4 V.—4	II.—9 III.—43 IV.—38 V.—42	II.—9 III.—43 IV.—38 V.—42		
		szobrászok	—	6	10	7	4	—	63	37	60	38	—	—	II.—9 III.—9 IV.—7 V.—7	II.—9 III.—9 IV.—7 V.—8	II.—41 III.—43 IV.—39 V.—34	II.—41 III.—43 IV.—39 V.—35	
Tanári szak	középiskolai	—	25	21	22	30	—	9	32	9	32	—	—	II.—9 III.—9 IV.—8	II.—9 III.—9 IV.—9	II.—41 III.—43 IV.—40	II.—41 III.—43 IV.—41		
	polgáriiskolai	—	9	12	20	—	—	7	3	7	3	—	—	V.—5 VI.—5	V.—5 VI.—5	V.—30 VI.—26	V.—30 VI.—26		
Továbbképzősök VI—VII.	tanító(nő) képzőintézeti	—	—	—	—	2	8	26	5	27	4	16	15	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	31	26	5	27	4	16	15	—	—	—	—	—	—
Összesen :	78	68	62	65	49	39	247	128	236	125	104	95	112	114	741	743			
		361							375				361						

AZ ORSZ. M. KIR. RAJZTANÁRVIZSGÁLÓ BIZOTTSÁG AZ 1939/40. ÉVI VIZSGASZAKBAN.

Elnök:

RUDNAY GYULA,
az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola e. i. rectora.

Alelnökök:

PILCH DEZSŐ,
az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola
e. i. prorectora

ZOMBORY-MOLDOVÁN BÉLA,
festőművész, a szfv. Iparrajziskola
igazgatója

Beltagok:

**VITÉZ ABA-NOVÁK
VILMOS,**
festőművész, főisk. r. tanár,

DR. ALSZEGHY ZSOLT,
c. gimn. igazgató,
egyetemi m. tanár,

ANDRETTI KÁROLY,
műépítész, főisk. r. tanár,

BENKHARD ÁGOST,
festőművész, főisk. r. tanár,

BORY JENŐ,
szobrászművész, főisk. r. tanár,

BURGHARDT REZSŐ,
festőművész, főisk. r. tanár,

HORN ANTAL,
festőművész, főisk. r. tanár,

KANDÓ LÁSZLÓ,
festőművész, főisk. r. tanár,

ELEKFY (KIRCHNER) JENŐ
festőművész, főisk. r. tanár,

KROCSÁK EMIL,
festőművész, főisk. r. tanár,

DR. LECHNER JENŐ,
műépítész, főisk. r. tanár,

MEYER ANTAL,
iparművész, főisk. r. tanár,

DR. MOLNÁR ERNŐ,
művészettörténet-író,
főisk. r. tanár,

PILCH DEZSŐ,
festőművész, főisk. r. tanár,

RUDNAY GYULA,
szobrászművész, főisk. r. tanár,

SIDLÓ FERENC,
szobrászművész, főisk. r. tanár,

STROBL ZSIGMOND,
festőművész, főisk. r. tanár,

SZÓNYI ISTVÁN,
festőművész, főisk. r. tanár,

DR. TÓTH GÉZA,
c. gimn. igazgató, szakfelügyelő

VARGA N. LAJOS,
grafikus-festőművész,
főisk. r. tanár.

Kültagok:

BUNDSCHUH OTTÓ,
gyak. gimn. tanár,

DR. BRISITS FRIGYES,
ciszt. rend. gimn. igazgatója,

CSÁNYI KÁROLY,
műegyetemi ny. r. tanár,

DR. DEÁK JÁNOS,
c. iparisk. igazgató,

VITÉZ FRAKNÓY JÓZSEF,
bpesti tanker. kir. főigazgató,

DR. GEREVICH TIBOR,
tud. egyet. ny. r. tanár.

GULYÁS SÁNDOR,
reálgimn. r. tanár,

DR. HUSZTI JÓZSEF,
egy. ny. r. tanár, az Apponyi
Kollégium kormánybiztosa,

KŐVESDY GÉZA,
áll. felsőiparisk. r. tanár,
c. igazgató,

DR. PADÁNYI FRANK ANTAL,
tanügyi főtanácsos, az I. ker.
áll. tanítóképzőint. igazgatója,

DR. PINTÉR JENŐ,
tanker. kir. főigazgató,

SZABLYA-FRISCHAUF FERENC,
festőművész, az Orsz. Ipar-
művészeti iskola igazgatója,

ZOMBORY-MOLDOVÁN BÉLA,
l. lentebb.

A bizottság jegyzője:

DR. FERENCZY JÓZSEF,
az Orsz. M. kir. Képzőművészeti Főiskola főtájkára.

AZ ORSZ. M. KIR. RAJZTANÁRVIZSGÁLÓ BIZOTTSÁG AZ 1940/41. ÉVI VIZSGASZAKBAN.

Elnök:

SIDLÓ FERENC,
az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola e. i. rectora.

Aelnökök:

PILCH DEZSŐ,
az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola
e. i. prorectora.

ZOMBORY-MOLDOVÁN BÉLA,
festőművész, a szlov. Iparrajziskola
igazgatója.

Beltagok:

VITÉZ ABA-NOVÁK VILMOS,
festőművész, főisk. r. tanár,

HORN ANTAL,
festőművész, főisk. r. tanár,

RUDNAY GYULA,
szobrászművész, főisk. r. tanár,

DR. ALSZEGHY ZSOLT,
tud. egyetemi nyilv. rendes
tanár,

KANDÓ LÁSZLÓ,
festőművész, főisk. r. tanár,

SIDLÓ FERENC,
szobrászművész, főisk. r. tanár,

ANDRETTI KÁROLY,
műépítész, főisk. r. tanár,

KROCSÁK EMIL,
festőművész, főisk. r. tanár,

STROBL ZSIGMOND,
festőművész, főisk. r. tanár,

BOLDIZSÁR ISTVÁN,
festőművész, főisk. r. tanár,

DR. LECHNER JENŐ,
műépítész, főisk. r. tanár,

SZÓNYI ISTVÁN,
festőművész, főisk. r. tanár,

BORY JENŐ,
szobrászművész, főisk. r. tanár,

MEYER ANTAL,
iparművész, főisk. r. tanár,

DR. TÓTH GÉZA,
tanügyi főtanácsos,

BURGHARDT REZSŐ,
festőművész, főisk. r. tanár,

DR. MOLNÁR ERNŐ,
művészettörténeti író,
főisk. r. tanár,

VARGA N. LAJOS,
grafikus-festőművész,
főisk. r. tanár.

ELEKFI JENŐ
festőművész, főisk. r. tanár,

PILCH DEZSŐ,
festőművész, főisk. r. tanár,

Kültagok:

DR. BERCZIK ÁRPÁD,
szlov. keresk. isk. r. tanár,
főiskolai előadó,

CSÁNYI KÁROLY,
műegyetemi ny. r. tanár,

KÓVESDY GÉZA,
áll. felsőiparisk. r. tanár,
c. igazgató,

BUNDSCHUH OTTÓ,
gyak. gimn. r. tanár,

DR. DEÁK JÁNOS,
iparisk. igazgató,

DR. PADÁNYI FRANK ANTAL,
tanügyi főtanácsos, az I. ker.
áll. tanítóképzőint. igazgatója,

DR. BRISITS FRIGYES,
ciszt. rend. gimn. igazgatója,
tanügyi főtanácsos,

GEREVICH TIBOR
tud. egyetemi nyilv. rendes
tanár,

SZABLYA-FRISCHAUF FERENC,
festőművész, az Orsz. Ipar-
művészeti Iskola igazgatója,

DR. CSÁNKY DÉNES,
az Orsz. M. Szépművészeti
Múzeum főigazgatója,

GULYÁS SÁNDOR,
reálgimn. r. tanár,

ZOMBORY-MOLDOVÁN BÉLA,
l. fentebb.

DR. HUSZTI JÓZSEF,
egy. ny. r. tanár, az Apponyi
Kollégium kormánybiztosa,

A bizottság jegyzője:

DR. FERENCZY JÓZSEF,
az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola főtájkára.

AZ ORSZ. M. KIR. RAJZTANÁRVIZSGÁLÓ BIZOTTSÁG 1939/40. ÉS 1940/41. TANÉVI MŰKÖDÉSE.

A Bizottságnak 1939/40. évi működése a 15.551/1939. III. vkm. sz. rendelet alapján az 1938/39—1939/40-i két éves időszakra nyert megbízaton, ivtéz Aba-Novák Vilmos és Krocsák Emil beltag megbizatását illetőleg a 19.750/939. III. okm. sz. leiraton s Kirchner Jenő beltagot illetőleg a 15.740/939. III. sz. leiraton, az 1940/41. évi működése pedig a 24.255/1941. III. vkm. sz. rendelettel az 1940/41—1941/42. évi hasonló időtartamra kapott mandátumon alapult.

A Bizottság elnöke az előző tanévben Rudnay Gyula, az 1940/41. tanévben Sidló Ferenc e. i. rektor volt, akik mint a jelzett két tanévre szabályszerűen megválasztott és megerősített rectorok a vonatkozó szabályzat 83. §-a alapján látták el a Bizottság elnöki tisztét.

Az 1939/40. évi ülészak az 1940. évi május hó 31-én tartott első üléssel kezdődött s az 1940. évi június hó 22-i záróüléssel fejeződött be. Ezen ülészak keretén belül az egyes vizsgálatok a következőkép osztattak be:

- 1940. június 1—5-ig az I. alapvizsgálat,
- 1940. június 6—12-ig a II. alapvizsgálat,
- 1940. június 13—18-ig a szakvizsgálat,
- 1940. június 19—22-ig a pedagógiai vizsgálat.

Az 1940/41. évi ülészak alakuló ülését 1941. évi május hó 31-én tartotta meg a Bizottság, amely az 1940/41. évi vizsgálatok beosztását az alábbiakban határozta meg:

- 1941. május 31—június 5-ig az I. alapvizsgálat,
- 1941. június 6—június 13-ig a II. alapvizsgálat,

1941. június 14—június 19-ig a szakvizsgálat,

1941. június 20—június 24-ig a pedagógiai vizsgálat.

Ugyanezen a napon folyt le az 1940/41. évi vizsgaszak záróülése is.

A fentiekben ismertetett beosztású két vizsgaszakban folytak le az iparostanonciskolai rajztanítói vizsgálatra jelentkezett jelöltek 8 különböző szaki tárgyat felölelő vizsgálatai is, azonban a tanárjelöltek vizsgáitól elkülönítetten, más beosztással.

Az egyes vizsgálatok eredményei — az azokat követő értekezleteken — az egyes szakcsoportok albizottságainak javaslatai alapján összegeztettek, s ehhez képest történt a vizsgázó jelöltek minősítése.

A Bizottság működési rendjét az 1930. évi november hó 11-i államfői elhatározással jóváhagyott szabályzat határozza meg, amely az 1932/33. tanévvel lépett hatályba.

E szabályzat két pontja azonban, mint erről az előző Évkönyvekben is már részletesen beszámoltunk, nem érvényesült, mivel azok a tanítóképzőintézeti tanárképzésnek időközben hat évre történt emelése folytán változtatást igényelnek. Így elsősorban a középiskolai tanárjelöltek egyidejű tanítóképzőintézeti tanári képzésére és képesítésére vonatkozó eredeti rendelkezések nem nyertek gyakorlati alkalmazást. Ennek folytán a 12.811/1937. vkm. sz. rendelettel közölt államfői döntés alapján a középiskolai rajzi szakos tanárok okleveleiben további intézkedésig a „tanítóképzőintézetekben“ szó kihagyatik. Ezenkívül ugyancsak az említett okból (a 6 éves képzés általános reformja még nem hagyatott jóvá), a tanítóképzőintézeti rajzi szakos tanárjelöltek pedagógiai vizsgálatának ideiglenes rendezésére is szükség volt és pedig mindkét vizsgaszakban. Ez a 29.446/1940. és a 37.909/1941. IV. vkm. sz. rendeletekkel, az előző intézkedésekhez hasonlóan történt, amennyiben a V. K. M. felhatalmazást adott arra, hogy az említett jelöltek vizsgálatát mindkét vizsgaszakban az eddigi módozatok mellett folytathassa le a Bizottság.

A fentemlített két vizsgaszakban történt jelentkezésekről, az egyes vizsgálatok eredményéről a következő oldalakon táblázatos kimutatásokat közlünk.

A pedagógiai vizsgálatot tett középiskolai tanárjelöltek a szabályzat értelmében, a vizsgálatot megelőzően, szakképzettségük és önálló ítélőképességük, valamint további önképzésre való képességük tanúsítására művészettörténeti értekezéseket nyújtottak be, amelyek elfogadása után bocsátattak e tárgyból szóbeli vizsgára. Ezen dolgozatok szerzők és cím szerinti felsorolását a statisztikai adatok után adjuk.

A vizsgára jelentkezettek kéréseinek elbírálása kapcsán különleges intézkedésre volt szükség egy felvidéki tanárjelölt ügyében, aki magyar oklevél elnyerése végett jelentkezett vizsgálatra. Nevezett a prágai cseh képzőművészeti főiskolán végzett négy éves tanulmányai s az ottani tanárvizsgáló bizottság előtt letett I—II. államvizsgálója alapján a Bizottság elnökségének javaslatára a 17.535/1939. sz. rendelettel arra nyert engedélyt, hogy

a Magyar irodalom, a Művészettörténet és a Rajztanítás módszere c. vizsgatárgyakból kiegészítő alap-, illetve pedagógiai vizsgálatot tehetett s miután magyar tárgyú művészettörténeti értekezése is elfogadtatott, a magyar oklevelet megszerezte.

A többi felvidéki vizsgázó ügyében külön intézkedésre viszont nem volt szükség, mert e tanárjelöltek tanulmányaikat már az 1938/39. tanév óta a Főiskolán folytatván, teljesen kipótolták az itteni tanterv előírta s még hiányzó tárgyaikat, úgyhogy vizsgára való bocsátásuk teljesen a rendes előírások szerint történhetett. Mindössze a pedagógiai vizsgára került középisk. tanárjelöltek esetében (mindkét tanévben 4—4 ily jelölt) és csak a neveléstan c. vizsgatárgyat illetőleg, volt alkalmazandó a 29.700/1938. IV. sz. vkm. rendelet azon intézkedése, hogy a csehszlovák főiskolán már letett vizsgán, vagy vizsgálóbizottsági elbíráláson szerzett érdemjegyük beszámíttassék, illetve átértékeltesék.

Külön intézkedést igényelt a keleti és erdélyi országrészekről származó s ide az 1940/41. tanévben átiratkozott 31 hallgató ügye, akik közül 3 II. éves, 3 III. éves, 3 IV. éves és 2 V. éves volt tanárjelölt az év elején. Közülük egy II. és egy III. éves időközben a művészi szakra lépett át s így a maradó 9 tanárjelölt vizsga-kötelezettségeinek megállapítása igényelte a Bizottság, illetve Főiskola intézkedéseit.

Az erdélyi hallgatók tanulmányi és egyéb kedvezményeire s főként ottani tanulmányaik és vizsgáik beszámítására nézve az e tárgyban kiadott 21.290/1940., 20.279/1940. és 34.095/1940. sz. vkm. rendeletek szolgáltak irányadóul, amelyek alapján a Főiskola, a Kar által erre kijelölt albizottság révén, egyénenkénti elbírálással jelölte ki a tanulmányi pótlásokat és a pótlandó vizsgákat, megállapítva egyben az átértékelhető vizsgai osztályzatokat.

Az elbírálás általában oly szellemben történt, mint a felvidéki hallgatók esetében, úgyhogy az idei évben itt tanult és az 1940/41. évi vizsgaszakban az előírt külön pótló, valamint rendes alap- és szakvizsgákat sikerrel letett tanárjelöltek a tanulmányaikat bepótolván, jövőre teljesen a rendes előírások szerint lesznek már elbírálhatók úgy a Főiskolán, mint pedig a Bizottság előtt. Az erdélyi tanárjelöltek közül azok, akiknek román érettségijük van, a V. K. M. rendelet szerint pótló tanulmányokat voltak kötelesek végezni a magyar irodalom, alkotmánytörténet és földrajzból. Így ezek mindkét félévben kötelezően hallgatták a magyar irodalom c. tárgyat, míg a másik két pótlást a Főiskolán a II. félévben létesített külön tanfolyamokon szerezték meg, amelyeket mindannyian sikeresen fejeztek be.

Az elmúlt két vizsgaszakban a Bizottság személyi összetételében több változás állt be. Így az 1939/40. évi vizsgaszakban kivált a Bizottságból Baranski E. László beltag, aki mint főiskolai r. tanár nyugalomba vonult. 1940. március 10-én váratlanul hunyt el dr. Hekler Antal egy. ny. r. tanár, bizottsági kültag, akiről kegyeletos szavakkal emiékezett meg az elnök a

Bizottság 1941. évi alakuló ülésén. Méltatta az elhunyt tudós emlékét, aki egyidőben a Főiskola művészettörténet tanára s a Bizottságnak 25 éven át tagja volt, majd javaslatára jegyzőkönyvben örökítette meg a Bizottság az elhunyt emlékét. Az 1939/40. évi vizsgaszakban új beltagként Elekfy Jenő főisk. tanár küldetett ki (15.770/1940. vkm. r.) és új kültagként vitéz Fraknóy József budapesti tankerületi kir. főigazgató nevezetett ki (17.556/1940. vkm. r.), egyebekben a Bizottság személyi összetétele változatlan maradt.

Az 1940/41. évi vizsgaszakban az új összeállítás kapcsán a Bizottság régebbi tagjai közül Benkhard Ágost beltag vált ki, aki mint főiskolai r. tanár nyugalomba helyeztetett. Nagyszerű volt tagját veszítette el ez évben a Bizottság dr. Pintér Jenő ny. tankerületi kir. főigazgató személyében, aki 1940. november 7-én hunyt el. A megboldogult mint kültag 1924/25. óta vett részt a Bizottság munkájában s buzgó működésével úgy a Bizottságban, mint azon kívül is, mindenkor a legnagyobb jóindulattal és megértéssel támogatta a rajztanárképzés és a rajzszakos tanárság érdekeit. Emlékét mindenkor kegyelettel fogja őrizni a Bizottság, amely együttérző, lelkes munkatársát s az érdekelt fiatal tanárnemzedék, amely megértő és jóakaró barátját veszítette el az elhunyt kiváló pedagógusban.

Új beltagként az 1940/41. évi vizsgaszakban Boldizsár István r. tanár, kültagként dr. Csánky Dénes, az Orsz. M. Szépművészeti Múzeum főigazgatója és dr. Berczik Árpád főisk. előadó léptek be a Bizottságba, amely személyi összetételeiben egyebekben a korábbi maradt.

A Bizottság jelen megbízatásának a V. K. M. részéről történt megerősítése folyamán az 1941. évi május 31-i alakuló ülésen választotta meg a Bizottság második alelnökét, a vonatkozó szabályzat 83. §. alapján, a bizottsági kültagok sorából. Ennek eredményeként újból az e tisztet már korábban viselt Zombory Moldován Béla székesfővárosi iparrajziskolai igazgató választott meg.

Mély hódolattal emlékezett meg mindkét vizsgaszakban a Bizottság a Kormányzó Úr Öfömméltóságának születésnapjáról, amelyen minden magyar ember mélységes hálával, tisztelettel és hódoló szeretettel gondol Reá. Ezen érzéstől áthatva, a Bizottság azon szívből jövő óhajának adott kifejezést, hogy a Gondviselés Öfömméltóságát tartsa meg hazánknak, hogy az Ő bölcsesége vezethesse továbbra is a nemzetet annak történelmi feladatának elvégzésére, amelyre népünk a Dunamedencében már 10 évtizede elhivatott.

Üdvözölte a Bizottság több illusztris tagját és szerencsét kívánt dr. Alszeghy Zsoltnak azon alkalomból, hogy a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen a magyar irodalom ny. r. professzorának nevezetett ki; Szablya Frischauf Ferencnek azon alkalomból, hogy a vezetése alatt álló Orsz. M. Kir. Iparművészeti Iskola az 1941. évi júniusában 60 fennállási évét ünnepelte s ennek kapcsán nagyszerű jubiláris kiállítást rendezett; Csányi Károlynak azon alkalomból, hogy a Kir. József Nádor Műszaki és

Gazdaságtudományi Egyetem építészeti karának 1941/42. évi dékánjává választatott, végül szerencsét kívánt a Bizottság dr. Ferenczy József bizottsági jegyzőnek, aki mint t. honvédszázados, a mult évi erdélyi katonai közigazgatási szolgálatban teljesített kiváló szolgálataiért az ismételt legfelsőbb dícsérő elismerésben részesült.

A Bizottság az 1939/40. évi vizsgaszak záró ülésén, a művészettörténeti albizottság javaslatára, határozatot hozott, hogy az egyes kiválóan sikerült művészettörténeti értekezéseket az Egyetemi Nyomda segítségével nyomtatásban jelenteti meg, hogy ilykép is szolgálja és előbbrevigye hazánk kulturéletében a művészeti nevelés ügyét. A határozat nyomán az előkészítés folyamatban van s bár a nyomdai és papír viszonyokban az időközben beállt kedvezőtlen helyzet a kivitelezést még hátráltatja, reméljük, hogy a felmerült szép gondolatot mielőbb valóra válthatjuk.

Hálás köszönettel vette a Bizottság az 1940/41. évi vizsgaszakban Zombory Moldován Béla bizottsági alelnök azon bejelentését, amellyel az elnöklete alatt álló Magyar Rajztanárok Orsz. Egyesülete nevében 50 P-s díjat ajánlott fel az idén végző tanárjelöltek legjobb pedagógiai vizsgadolgozatának jutalmazására. A díj kitűzésével az Egyesület egyrészt az ifjúság buzdítását és a Főiskola oktató munkájának ily módon való előmozdítását, másrészt az új rajztanárnemzedéknek az Egyesület munkájába való bekapcsolódását óhajtja előmozdítani, amely célkitűzéseket a Bizottság a maga részéről is nagy örömmel üdvözli. A bírálatra és odaítélésre a rajztanítás módszere c. vizsgatárgy albizottsága kéretett fel, amely az eredményt a Bizottság záró ülésén jelentette be. Eszerint a díjat Papp Iván V. é. rtj. nyerte. Nevezett dolgozatát a „Rajzoktatás“ egyesületi szakfolyóirat 1941. augusztus 15-éi száma közölte. A tanárjelöltek kiváló képzési eredménye mellett szól még ugyanezen albizottságnak a Bizottság 1940/41. évi IV. ülésén tett azon javaslata is, amely szerint dícsérő elismerésben kéri részesíteni a felötlően jól sikerült rajzi tanmenetek készítőit. Így Eöry Emma, Fazsi Hugó és Lévai Tibor középiskolai és Kalmár Julia tanítónőképzőintézeti tanárjelölteket dícsérte meg a Bizottság kiváló teljesítményeikért.

Az 1940/41. évi vizsgaszak folyamán, jegyzői jelentés kapcsán, foglalkozott a Bizottság az iparostanonciskolai rajztanítói képesítés ügyével is, amelynek előírt vizsgarendje már elavult. Ezen képesítésnek a más tanítói oklevéllel való egyenlő minősítése szempontjából ugyanis feltétlen változtatásra van szükség, mert e vizsga előfeltételül szereplő végzettség 8 évi középfokú tanulmányra épül, holott a tanítóképzés már régóta 9 éves ily tanulmány, sőt ennek további emelése is várható. A pedagógiai nevelés szempontjából is hiánylandó az, hogy iparostanonciskolai rajztanítói vizsgára jelentkezőknek tanítói gyakorlatuk és előképzettségük nincs.

A jelentés nyomán a Bizottság a kérdés tüzetes megvizsgálására és javaslatlételre albizottságot jelölt ki, amelynek tagjaiul Zombory Moldován

Béla alelnök, Horn Antal beltag, Szablya Frischauf Ferenc és dr. Deák János küllagok s a Bizottság jegyzője küldettek ki.

Ezen albizottság máris megkezdte a nagy körütekintést igénylő tárgyalásait s javaslatát rövidesen az elnökség elé terjeszti, hogy az iparostanonciskolai rajztanítói képesítés ügye a jövő vizsgaszak megkezdéséig megoldást nyerhessen.

Az 1940/41. évi vizsgaszak első ülésén kegyeletes szavakkal emlékezett meg a Bizottság elnöke Baranski E. László ny. főiskolai tanárnak, a Bizottság 1921—1939. években volt beltagjának 1941. januárjában történt váratlan elhunytáról. A megboldogult élete java munkásságát szentelte a rajztanárképzés ügyének és mindvégig odaadó buzgalommal szolgálta azt. Életrajza, amelyet Horn Antal főisk. r. tanár tollából ez Évkönyv előző lapjain adunk, részletesen tárja elénk széles skálájú és eredményes munkálkodását. Elhunyt a magyar rajztanárképzésnek fájdalmas vesztesége s szívből gyászolja őt a Főiskola és az ifjúság, amelynek olyannyira megszívű barátja volt. Értékes és sokban úttörő és fáradhatatlan munkássága mindenkor példaadó lesz előttünk a magyar művészeti oktatás előmozdításában. Érdemeit a Bizottság jegyzőkönyvben örökítette meg, emlékét pedig mindenkor kegyelettel fogja megőrizni.

Az 1939/40—1940/41. évi vizsgaszakok egyebekben szabályszerűen folytak le, az előre megállapított rend szerint. A távozó végzett jelöltek a vizsgaszakok záróülésein ballagás keretében, búcsúbeszéddel köszöntek el a Bizottságtól, majd a követő napokban, 1940. június 25-én, illetve 1941. június 27-én, Te Deum után, ünnepélyes diplomakiosztó főiskolai közgyűlésen, az Alma Matertől is búcsút véve, vették át oklevelüket az elnök, egy személyében a Főiskola rectora kezéből.

Statisztikai adatok

az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság előtt az 1939/40. tanévben tett vizsgálatokról.

I. A vizsgálatok neme és eredménye.

Vizsgálatok megnevezése		I.		II.		Szak-		Pedagógiai-	
		Alapvizsgálat				vizsgálat			
		Első ízben	Pótvizsga jav. ísm.	Első ízben	Pótvizsga jav. ísm.	Első ízben	Pótvizsga jav. ísm.	Első ízben	Pótvizsga jav. ísm.
Középiskolai tanári	tartatott	20	3	25	4	27	2	24	5
	elfogadtatott	17	3	19	3	22	2	23	5
Polgári iskolai tanári	tartatott	14	—	22	1	10	1	—	—
	elfogadtatott	14	—	17	1	10	1	—	—
Tanítóképző intézeti tanári	tartatott	—	—	—	—	—	—	4	—
	elfogadtatott	—	—	—	—	—	—	4	—
Iparostanonc iskolai rajztanítói	tartatott	—	—	—	—	—	—	6	1
	elfogadtatott	—	—	—	—	—	—	4	—
Összesen	tartatott	34	3	47	5	37	3	34	1
	elfogadtatott	31	3	36	4	32	3	31	—

II. A képesítő szak-, illetve pedagógiai vizsgálatok részletes eredménye.

A képesítés megnevezése		A képesített egyének, ill. azok száma, kik részére hazai okl. adatott ki		Az 1939/40 tanévben képesített egyének közül										
				r. kat.	gör. kat.	reform.	ág. h. ev.	gör. kel.	unit.	izr.	bapt.	egyéb	Magyar honos	Külföldi honos
				v a l l á s ú										
Középiskolai tanári	hazai okl.	13	10	14	4	3	2	—	—	—	—	—	23	—
	honos. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Polgári iskolai tanári	hazai okl.	1	10	7	1	1	—	—	—	2	—	—	11	—
	honos. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tanítóképző int. tanári	hazai okl.	1	3	4	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—
	honos. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Iparostanoncisk. rajztanítói	hazai okl.	3	1	3	—	—	1	—	—	1	—	—	4	—
	honos. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen:	hazai okl.	18	24	28	5	4	3	—	—	2	—	—	42	—
	honos. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

III. A képesített tanárjelöltek és iparostanonciskolai rajztanítói oklevelet nyertek megoszlása vallás és anyanyelv szerint.

Oklevél	Az oklevelet nyert egyének																
	összes száma	vallása									anyanyelve						
		róm. kat.	gör. kat.	ev. ref.	ág. h. ev.	gör. kel.	unitárius	izraelita	baptista	egyéb	magyar	német	tót	oláh	ruthén	horvát	szerb
Tanári	38	25	5	4	3	—	—	2	—	—	38	—	—	—	—	—	—
Rajztanítói	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—
Együtt	42	28	5	4	3	—	—	2	—	—	42	—	—	—	—	—	—

42

IV. Kiadott oklevelek száma.

	Férfi	nő
Középiskolai tanári	13	10
Tanítóképzőintézeti tanári	1	3
Polgáriskolai tanári	1	10
Iparostanonciskolai rajztanítói	3	1
Összesen:	18	24

42

Statisztikai adatok

az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság előtt az 1940/41. tanévben tett vizsgálatokról.

I. A vizsgálatok neme és eredménye.

Vizsgálatok megnevezése		I.		II.		Szak-		Pedagógiai-	
		Alapvizsgálat				vizsgálat			
		Első ízben	Pótvizsga jav. ism.	Első ízben	Pótvizsga jav. ism.	Első ízben	Pótvizsga jav. ism.	Első ízben	Pótvizsga jav. ism.
Középiskolai tanári	tartatott	40	3	29	3	29	4	29	1
	elfogadtatott	39	3	27	3	28	4	29	1
Polgári iskolai tanári	tartatott	10	—	13	3	16	—	—	—
	elfogadtatott	9	—	13	2	16	—	—	—
Tanítóképző intézeti tanári	tartatott	—	—	—	—	—	—	6	—
	elfogadtatott	—	—	—	—	—	—	6	—
Iparostanonc iskolai rajztanítói	tartatott	—	—	—	—	2	2	—	—
	elfogadtatott	—	—	—	—	9	2	—	—
Összesen:	tartatott	50	3	42	6	54	6	35	1
	elfogadtatott	48	3	40	5	49	6	35	1

II. A képesítő szak-, illetve pedagógiai vizsgálatok részletes eredménye.

A képesítés megnevezése		A képesített egyének ill. azok száma, kik részére hazai okl. adatott ki		Az 1940/41 tanévben képesített egyének közül										
				r. kat.	gör. kat.	reform.	ág. h. ev.	gör. kel.	unit.	izr.	bapt.	egyéb	Magyar honos	Külföldi honos
				v a l l á s ú									Magyar honos	Külföldi honos
Középiskolai tanári	hazai okl.	19	11	14	1	11	3	—	—	1	—	—	30	—
	honos. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Polgári iskolai tanári	hazai okl.	5	16	19	—	1	1	—	—	—	—	—	21	—
	honos. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tanítóképző int. tanári	hazai okl.	5	1	4	—	2	—	—	—	—	—	—	6	—
	honos. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Iparostanonc isk. rajztanítói	hazai okl.	6	1	6	—	—	1	—	—	—	—	—	7	—
	honos. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen:	hazai okl.	35	29	43	1	14	5	—	—	1	—	—	64	—
	honos. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

III. A képesített tanárjelöltek és iparostanonciskolai rajzitanítói oklevelet nyertek megoszlása vallás és honosság szerint.

Oklevél	A z o k l e v e l e t n y e r t e g y é n e k																
	összes száma	v a l l á s a									h o n o s s á g a						
		róm. kat.	gör. kat.	ev. ref.	ág. h. ev.	gör. kel.	unitárius	izraelita	baptista	egyéb	magyar	német	tót	oláh	ruthén	horvát	szerb
Tanári	57	37	1	14	4	—	—	1	—	—	57	—	—	—	—	—	—
Rajzitanítói	7	6	—	—	1	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—
Együtt	64	43	1	14	5	—	—	1	—	—	64	—	—	—	—	—	—

64

IV. Kiadott oklevelek száma.

	Férfi	nő
Középiskolai tanári	19	11
Tanítóképzőintézeti tanári	5	1
Polgáriskolai tanári	5	16
Iparostanonciskolai rajzitanítói.. .. .	6	1
Összesen:	35	29

64

Névjegyzéke

az 1939/40. tanév végén oklevelet nyert tanárjelölteknek, illetve az iparostanonciskolai rajztanítói vizsgálaton képesítetteknek.

I. Középiskolai tanári oklevelet kaptak: 23

a) Férfiak:

Barlai László
Berecz Vilmos
Deme Dezső
Dengyel Tibor

5 Dinnyés Károly
Gugi Sándor
Hincz Gyula
Libertiny Olivér
Lovas László

10 Mosshammer György
Pleidell János
Sajó Péter
13 Takács Tamás

b) Nők:

Balajti Ilona
Bodor Éva
Dienes Klára

Fikár Mária
5 Hodinka Edith
Péter Mária
Stefkó Irén

Takács Judith
Takács Terézia
10 Tóth Erzsébet

II. Tanító(nő) képzőintézeti tanári oklevelet kaptak: 4

a) Férfiak:

Szentgyörgyi Kornél

b) Nők:

Garai Julianna

Hicke Borbála

Schulz Margit

III. Polgári iskolai tanári oklevelet kaptak: 11

a) Férfiak:

Rác B Béla

b) Nők:

Eisler Györgyi
Hódosi Anna
Hollós Mária
Kanizsai Erika

5 Horváth Anna
Korpás Márta
Minik Anselma

Sereghy Mária
Tihamér Anna
10 Ugrainé Bervanger
Magda

IV. Iparostanonciskolai rajztanítói oklevelet kaptak: 4

a) Férfiak:

Csavlek András

Palotai Gyula

Payer József

b) Nők:

Garády Etelka

Névjegyzéke

az 1940/41. tanév végén oklevelet nyert tanárjelölteknek, illetve az iparostanonciskolai rajztanítói vizsgálaton képesítetteknek.

I. Középiskolai tanári oklevelet kaptak: 30.

a) Férfiak:

Christ Vilmos	Glósz István	Peti János
Domonkos Imre	Gyulai József	15 Péczeli Antal
Fazekas Pál	Imre István	Sárossy Béla
Fazzi Hugó	10 Jancsó Mihály	Sárpataky László
5 Fölföldy Mihály	Lévay Tibor	Somogyi József
Gách György	Nagy Béla	Szabó László
	Papp Iván	

b) Nők:

Bokor Ágnes	5 Gergely Sára	Nyári Adrienne
Dr. Clauder Ottóné	Gömöry Aranka	Scultéty Éva
Eisler György	Malcher Hedvig	Szalay Sarolta
Eőry Emma		11 Toroczky Ágnes

II. Tanító(nő)képzőintézeti tanári oklevelet kaptak: 6.

a) Férfiak:

Diószegi Balázs	Hamza Tibor	Lukács Ferenc
Dobry Lajos		5 Pleidell János

b) Nők:

Kalmár Julianna

III. Polgári iskolai tanári oklevelet kaptak: 21.

a) Férfiak:

Bogáti Sándor	Gonda László	Kákonyi István
Cziráki Lajos		5 Vuics István

b) Nők:

Bagóczky Katalin	Kovács Aranka	Stalter Etelka
Fajka Veronika	Mayer Margit	Vadas Teréz
Gerstenberger Mária	Puruczki Mária	Varga Ilona
Gulyás Rozália	Schweitzer Teréz	Vida Mária
5 Keller Livia	10 Serényi Márta	16 Zakariás Margit
	Simon Olga	

IV. Iparostanonciskolai rajztanítói oklevelet kaptak: 7.

a) Férfiak:

Breznay Imre	Gyenes János	Szikora Antal
Bozó Gyula	Metky Ödön	6 Wágner Sándor

b) Nők:

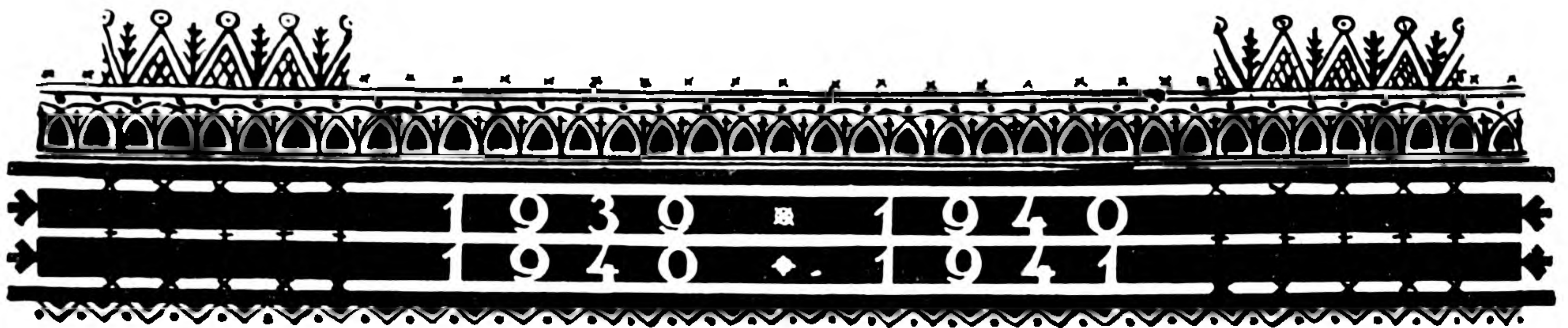
Vitéz Emma

J E G Y Z É K

az 1939/40. tanévi képesítő vizsgálatokon a középiskolai rajz-szakos tanári oklevelet nyert jelöltek által benyújtott és elfogadott művészet-történeti értekezésekről.

Tétel	Szerző	Értekezésének címe
1.	Balajti Ilona	Assisi Szent Ferenc a művészetben, 4 ^o füzve.
2.	Barlai László	Firenze-Siena festészetének felfogásbeli különbsége a Quattrocentóban. 4 ^o kötve.
3.	Berecz Vilmos	Munkács város és környékének egyházi művészete. 4 ^o kötve.
4.	Bodor Éva	Egyéniség a koreszmékben. 4 ^o kötve.
5.	Deme Dezső	Magyar portréfestők.
6.	Dengyel Tibor	Kolozsvár építészeti emlékei. 4 ^o kötve.
7.	Dienes Klára	Az egyház és a művészet a renaissanceban. 4 ^o kötve.
8.	Dinnyés Károly	A felvidéki ezeréves magyar művészet emlékei. 4 ^o kötve.
9.	Fikár Mária	A fény problémája a festészetben. 4 ^o kötve.
10.	Gugi Sándor	A rajz eredete és kifejlődése. 4 ^o kötve.
11.	Hincz Gyula	A francia és olasz cinque és a magyar festészet.
12.	Hodinka Edith	Tájábrázolás a renaissance-kor festészetében. 4 ^o kötve.
13.	Libertiny Olivér	Művészi emberismeret.
14.	Lovas László	Vízfestészetünk az Országos Magyar Szépművészeti Múzeum képtárában. 4 ^o kötve.
15.	Mosshammer György	A szimbolum. 4 ^o kötve.
16.	Péter Mária	A korszellem és nemzetiség hatása a Golgotha képeken. 8 ^o kötve.
17.	Pleidell János	A komáromi Szent András templom. 4 ^o kötve.
18.	Sajó Péter	Az Országos Magyar Szépművészeti Múzeum régi képtárának olasz renaissance kabinetje (XV—XVI. század). 4 ^o füzve.
19.	Stefkó Irén	Rákóczi család temploma. 4 ^o kötve.
20.	Takács Judit	A kéz szerepe a művészetben. 4 ^o kötve.
21.	Takács Tamás	A szép fogalmáról. 4 ^o kötve.
22.	Takáts Terézia	Nagyboldogasszony ikonografiai ábrázolása. 8 ^o kötve.
23.	Tóth Erzsébet	Pieta a művészetben. 4 ^o kötve.

J E G Y Z É K

az 1940/41. tanévi képesítő vizsgálatokon a középiskolai rajz-szakos tanári oklevelet nyert jelöltek által benyújtott és elfogadott művészet-történeti értekezésekről.

Tétel	Szerző	Értekezésének címe
1.	Bokor Ágnes	A szinekről. 4 ^o kötve.
2.	Dr. Clauder Ottóné	A várszínház története. 4 ^o kötve.
3.	Christ Vilmos	A plakát. 4 ^o kötve.
4.	Domonkos Imre	Lelkiség és mozgás a festészetben. 4 ^o kötve.
5.	Eisler Györgyi	A Szépművészeti Múzeum XIX. sz. terme Lord Rothermere gyűjteményéből. 8 ^o kötve.
6.	Eőry Emma	A barokk művészet és a győri Kármelita templom. 4 ^o kötve.
7.	Fazekas Pál	Ősművészet és gyermekrajzok. 4 ^o kötve.
8.	Fazzi Hugó	Iványi Grünwald Béla. 8 ^o kötve.
9.	Fölföldy Mihály	Thorma János. 4 ^o kötve.
10.	Gergely Sára	Művészet Bulgáriában. 4 ^o kötve.
11.	Glósz István	A női akt szerepe a festészetben. 4 ^o kötve.
12.	Gömöry Aranka	Egyiptomi gyűjtemény a Szépművészeti Múzeumban. 4 ^o kötve.
13.	Gyulai József	Vaszary János. 8 ^o füzve.
14.	Imre István	A francia grafika története. 4 ^o füzve.
15.	Jancsó Mihály	Eszterháza. 4 ^o kötve.
16.	Lévay Tibor	A görög művészet fejlődése. 4 ^o kötve.
17.	Malcher Hedvig	A Hopp Ferenc Keletázsiai Művészeti Múzeum japán szobrászati gyűjteménye. 4 ^o kötve.
18.	Nagy Béla	Kolozsvár gótikus műemlékei. 4 ^o kötve.
19.	Nyári Adrienne	Az állatábrázolás művészetének fejlődése a történelemelőtti időktől a római korig. 4 ^o kötve.
20.	Papp Iván	A magyar népművészet alakos ábrázolásairól. 4 ^o kötve.
21.	Péczeli Antal	A látszattan fejlődése a festészetben Dürerig. 4 ^o füzve.

Tétel	Szerző	Értekezésének címe
22.	Peti János	Van Gogh. 4 ^o kötve.
23.	Scultéty Éva	A színház a francia impresszionista festészetben. 4 ^o kötve.
24.	Sárossy Béla	Művészek és a film. 4 ^o kötve.
25.	Sárpataky László	Kárpátalja és mai képzőművészete. 4 ^o kötve.
26.	<u>Somogyi József</u>	Szobrászati problémák. 4 ^o kötve.
27.	Szalay Sarolta	A Vatikán egynéhány renaissance épülete. 4 ^o kötve.
28.	Szabó László	Az érsekújvári róm. katolikus plébániatemplom. 4 ^o kötve.
29.	Toroczkay Ágnes	Hollósy Simon. 4 ^o kötve. kötve.
30.	Zartler György	Az építészet és festőművészet mai alakulása. 4 ^o

TARTALOMJEGYZÉK:

Főiskolánk alapításának és fejlődésének főbb mozzanatai	3
A Főiskola felettes hatósága	5
A Főiskolát kormányzó Rektori Tanács	6
A Főiskola volt igazgató, rectorai, stb. 1871—1941-ig	7
A Főiskola tanári és oktató személyzete 1871—1941-ig	9
Horn Antal: Baranski E. László	19
Krocsák Emil: Gyászbeszéd Bottka Miklós ravatalánál	31
Dr. Baskai Brummer Ernő: A régi festők műhelytitkai	34
A Főiskola 1939/40—1940/41. tanévének eseményei	62
A Főiskola tanári kara és személyzete	125
Főiskolai egyesületek és diákjóléti intézmények	133
A Főiskola hallgatóinak névsora	141
Statisztikai adatok	155
Az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság működése 1939/40—1940/41.	165
Statisztikai adatok a képesítő vizsgálatokról	171

ATTILA-NYOMDA RT.
II., Szász Károly-u. 3-5.
IGAZGATÓ: KULCSÁR A.
